

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A 461454 DUPL

*Tihanyi 1925. máj. 7. ... Haibik Lipr...
Codex Tihanyi*

TIHANYI CODEX.

SZENT BESZÉDEK

1530., 1531. és 1532-dik évből.

A RONTOTT GÓTH BETŰKSEL ÍROTT ÉREDETI SZÖVEG NYOMÁN
LATIN BETŰKRE ÁTÍRTA ÉS KÖZLI.

JALSOVITS ALFRÉD

D. S. B.

TIHANYBAN A BALÁTON FÉLSZIGETÉN

1894.

ISTEN DICSŐSÉGÉRE ÉS SZ. MÁRIA MAGYARORSZÁG PATRO-
NÁJÁNAK TISZTELETÉRE AJÁNLVA.

BUDAPEST, 1894.

NYOMATOTT A „SZENT GELLÉRT” KÖNYVNYOMDÁBAN
DÓBRENTEY-UTCA 18. SZÁM.

Erdmann D. Beynon
8-13-36

Szives olvasó!

Sok szóval nem untatlak, csak azt jegyzem meg, hogy e Codex olvasása visszavezet lélekben ama háromszázhatvannégy év előtti gyermekded odaadással minden rideg kételyt kizáró hívő korba, mely hitében e földön nemcsak elégedett, de a túlvilág alapos reményében boldog is volt.

Nem hiszelgek magamnak azzal, hogy a legjobb akarat mellett is, mindenkinek tetszését megnyerni, és óhajával találkozni szerencsés leszek. Egyiknek több, másiknak kevesebb változtatás talán inkább tetszett volna. Se akaratom, se jogom mások izlésének jogosultságát kétségbe vonni, de nem követhetem, egyszerűen azért, mert nem lehet. Az adott körülmények között egyedül csak a magam fölfogása és izlésére vagyok utalva.

Átalakíthattam, illetőleg átírhatom vala a Codex kéziratát teljesen a mai kor irányában, de így véleményem szerint érdekéből sokat veszített volna. Ha pedig teljesen szolgailag ragaszkodom a kézírathoz, néhány nyelvtudóson kívül alig talál olvasóra. Ezen okból a középutat választám, megtartva ugyanis a Codex nyelvezetének lényegét, a mi irásunkra alkalmaztam, azon hiszemben, hogy jóakarattal — mutatis mutandis — még egyházi szöszéken is használható lesz.

A Codex neve és története.

A kézirat nevét Tihanytól, egy a Balaton tava által képezett félszigeten fekvő hajdan erős vár és várostól nyerte, hol I. András király 1055-ben a szent Benedek rendüek számára apátságot alapított s részükre templomot és kolostort épített. — E kolostor könyvtárában fődőzték föl e régi nyelvemléket és ezért neveztetik tihanyi Codexnek.

A Codex 1530-, 1531- és 1532-ben iratott, amint ezt magában a kéziratban egyes

predikációk végén följegyezve találjuk, és pedig így:

Anno doi millesimo quinigesimo triccsimo.
Ez irás irattatott Úrnak sziletésének utánna ezör ötszáz harminc egy esztendőbe: és elvégeztetett áldozó estén. Axi irtha Ave Mariát kér. ff.

A harmadik évszám az eredeti kézirat 170-dik lapján számokkal írva 1532.

Hogy e kézirat apácák számára készült, illetőleg azok lelki épülésére iratott, mutatják azon több helyen előforduló ilyen kifejezések: O azért szüzek; Istennek jegyösi; Istenben szerelmes hugaim. (Lásd Codex 60. 93. 94. 98. 147. 185. lapjait.)

Hogy nem élő szóval, hanem írásban közölte a szerző beszédeit az apácákkal, kitűnik ezen megjegyzéseiből: Minemő volt pedig szűz Mária testében: a születéséről való predikációban megirom, Isten hozzá segítvén.

Hogy e kézirat latin munka nyomán készült, ezt nemcsak a számtalan latin idézet, bekezdés, de különösen a latin szórendnek teljes megtartása kétségtelenné teszik.

Ki volt e könyv szerzője? Nem tudjuk. Csak a 348-dik oldalon olvasható eme szavak: „*Mint a bódog szent Ferencz attidnk*“ adják röviden tudunkra, hogy e szent beszédek latin szövegű szerzője valószínűleg szent Ferencz rendű szerzetes volt, de a Codexet magyarul szent Benedek rendű szerzetes írta, vagy ha jobban tetszik, fordította.

A Codex papirostra rideg új góth betűkkel írva 400 lapra terjed, melyekből négy lap üres. Hogy a könyv bevégezve nincs, kitetszik az utolsó beszédből, mely után mondatik: „*Következik imár ez imádság magyarsága*“; — de ez már hiányzik, és pedig, hogy magától az írótól hagyatott el, tanusítja a még fönmaradt üres hely.

A kézirat külalakja közép oktáv. Hosszúsága $15\frac{1}{2}$, szélessége $10\frac{1}{2}$, és vastagsága 3 centiméter.

A magyar „Tudóstársaság“ 1833-diki nagy gyűlésén a tudós Guzmics Izidor szent Benedek-rendű bakonybéli apát ismerteté először e kéziratot. A kézirat ekkor gesztenyeszínű bőrbe volt kötve, ezen czimirattal: *Betbuchlein*.

1845-ben fekete szattyanba kötöttetett ily háttíráttal: „*Codex Tihanyiensis.*“

Rómer Flóris mint a széptudományok és diplomatikának tanulója Bakonybélben, Guzmics apát fölügyelete alatt az eredeti Codexet lemásoló, és pedig annyi sorban, egy-egy sorban annyi és oly idomu — új goth — betűvel, mint maga az eredeti van írva.

Ezen másolat a m. t. Akademia birtokában van és még kiadatlan.*

Az *eredeti* Tihanyban a szent Benedek-rendü apátsági könyvtárban külön zár alatt őriztetik.

J. A.

* Toldy Ferencz „A magyar nemzeti irodalon: története.“ Harmadik javított kiadás, II. kötet cz. munkájában, a 96-dik lapon a Codexek sorában 33-diknak ismerteti ezen kéziratot. Itt ő csak az 1531. és 1532-dik éveket említi, pedig a Codex 292-dik lapján nem is számokkal, de betűkkel van az 1530. év följegyezve.

II.

A Codex nyelvészeti sajátosságai.

Az eredeti kézirat *is* helyett mindenütt *es*-t használ.

A *jóság* szó = erény, jóság.

e helyett *ö*-t, p. o. nemesb helyett *nömösb*; ez sok vidéken még maiglan is rendszeren használatik.

*z*yzeségh = szüzesség; *i* helyett *y*-lont ir.

A *g'* ha mellette fölülről vessző van *gy*-nek mondatik; a *c'* ha mellette fölülről szintén vessző van = *cs*-vel.

A *g* helyett *k*-t, az *i* helyett *ú*-t használ, p. o. reménységk és világosút.

Írási jelekül rendszeren és igen gyakran kettős pontot **:**, és pontot **.** használ. Az előbbit a sor közepére, az utóbbit a sor felső részére teszi. A kérdőjel nagyon gyéren fordul elő, és áll egy vesszőből alul ponttal **?**.

Nagy betűt csakis a bekezdéseknél ir, — a tulajdonneveket kivétel nélkül kis betűvel írja p. o. isten, mária, ágoston stb.

ü helyett i-t, p. o. bin, bün helyett.

Tudni helyett *tudnotok* sziv helyett szí;

ő helyett e, p. o. *g'ekere*, gyökere.

Egyszer, kétszer helyett, *eccer*, kéccer.

Megkórúlni megbetegedni öregségtől, vagy csak egyszerűen megbetegedni.

Enézék = elenyészni, eltűnni.

Magyari = magyar, p. o. magyari király leánya.

Pagimontom = talaj, földszint, pavementum.

Tudniamint = mint tudva van. úgymint.

Ki helyett mel v. mit használ, és megfordítva.

Lások, látjuk, láthatjuk helyett.

Bántásánál kil = bántódása, sérelme nélkül.

Kín = kín, p. o. *zülésnek kinától* = a szülés kinjától.

Harmadot = harmadszor. *Valaminózer* = valahányszor, valamennyiszor.

Eleszteb = előbb; *Hurunk* = Urunk.

Bizon = igaz, valódi, p. o. *bizon isten* = igaz.Isten; *bizon isten*: bizon istentől. Deum verum de Deo vero.

Hama = hámu v. hamva; *neha*, hajdan helyett.

Megszájasodni = megszólalni, fölkiáltani.

Ádatok = adtatok, p. o. enni.

A *ról, ről* helyett tárgyesetet használ, p. o. elmélkedik az istennek nagy *alázatosságát*.

Megápolgatni = ölelgetni, csókolni, szeretettel gondozni, simogatni.

Kelle = tetszett: *olmint* = mintegy, körülbelül.

Heredet = eredet. — *ba-be*. ból. ből helyett, p. o. gyümölcsébe, e helyett gyümölcséből.

Reá igyekezni = reá figyelni. *vallani* = valamivel birni, p. o. vagyon, vagy lelki tulajdonság.

Tagy = tagjai; eyte = ejté, ejteni.

Kegyelmeznek vele vagyis kegyelmet gyakorolnak vele.

Körösztyény és nem *körösztyént* ir.

Megszolgálni = ünnepelni, például valamely napot.

Megvigaszik = meggyógyul betegségből.

Meghini = visszavonni; a Codexben majd *hívni*, majd *híni* és *hyni* iratik.

A *cs* vagy *ch* v. *c'*-vel iratik, p. o. choda = csoda.

Jonkáb = inkább. *Naptámadat* = napkelet (oriens).

Attija = atya; *ennetin* = innét.

Temérdök = vastagabb, nagyobb, husosabb, p. o. *ajk*.

Vesztökség = nyugalom, békeszeretet.

Nilvában = nyilvánosabban, jobban, p. o. látni.

Megszeretni valakit valamivel = megajándékozni.

Ne akarj félni = ne félj, a latin noli timere-ből.

Vionnan = viszont. *Áldomás* = áldás ígélet.

Házasod = feleséged. *törvényt felvenni* = megtartani.

A számnevek után majd többes, majd egyes számot használ, p. o. hatvan erős *vitézek*; másutt pedig kilencz *hónapig*.

Ania zent eg'ház = anyaszentegyház.

Zovendokokel = szövétnekekkel. *Giertiák* = gyertyák.

Berekenen = berkeken. *Rakonság* = rokonság.

Méchy = mécsi; mécs = gyertya kanóc, bele.

Mivelködöt = cselekedet, tett. *Rakatni* = építtetni.

Misse = mise. *hadni* = hagyni. *Martírom* = Mártir.

Segostie = sekrestye. *Stallo* = istálló.

Halált kóstolni = meghalni. *Érdömhetni* = érdemelhetni.

Istáp = támbot, mit öregek szükségből használnak.

Megtékötleni tökéletesen teljesíteni, p. o. törvényt.

A szavak elején levő mássalhangzót, ha utána önbangzó következik gyakran elhagyja, p. o. *offessor*, *confessor* helyett. *Erodés* Herodes helyett. Ez még maig is sok vidéken így használtatik, p. o. *egettem*, megettem; *itt*, *ett*, ivott, evett helyett.

XIV

Tuna = tunya, röst; *magvi* = magjai vagy utódai.

Ellen iránt helyett használtatik, p. o. jótétemény *ellen* hálás lenni.

Hátra adni = visszaadni; *megharagutt* = megharagudott. *Ba, be, ból, ből* helyett, p. o. fának gyümölcsében evett. *Kégió* = kigyó; *Zomét* = szemét (oculus); fővény v. porszem.

Csöpit = csöppjeit; *napit* = napjait.

Tanuchon = tanitson; *tanúc'* = tanits.

Hajlak = hajlék, a lak szóból; *haitya* = hajlitani.

Agh = agg régi ellenség, p. o. az ördög.

Elfesöltni = fölözlni p. o. a test; *éség* = éhség.

Neieré = nyéré; *sokság* = sokaság.

És, se helyett, p. o. egy szempillantásiglan *és* meg nem fosztatnak vagyis: egy szempillantásiglan *se* fosztatnak meg.

Mértékleni = mérni.

III.

Azon Egyházatyák nevei, kiknek irataira a tihanyi Codexben hivatkozás van

- Szent Ágoston.
- „ Bernát.
- „ Jeromos.
- „ Aranyszájú János.
- 5. „ Gergely.
- „ Nagy Albert.
- „ Bonaventura.
- „ Anselmus.
- „ Lirai Miklós mester.
- 10. „ Teofilus doctor.
- „ G'enis = Gyenis (Dénes) doctor.
- „ Damascinus János.
- „ Cirillus.
- „ Haymo.
- 15. „ Hugo doctor.
- „ Ambrus.
- „ Nagy dr. Scotus.
- „ Alesbeli Alexander.
- „ Fulgentius.
- 20. „ Basilius.
- „ Tamás.

IV.

A Codex tartalmának sorrendje az írásban.

		Oldal.
I. A szent szeretetről	1. laptól	23. lapig
II. Krisztus születéséről	24.	42. „
III. Sz. Máriának fogantatójáról	43.	57. „
IV. Sz. Máriának születéséről	58.	75. „
V. Asszonyunk Máriának visitatiójáról	76.	102. „
VI. De purificatione Asszony. tisztulás.	103.	115. „
VII. Urunk Kristusnak fogantatójáról	116.	160. „
VIII. Szűz szent Eugeniának élete	161.	184. „
IX. Az édes szűz Már. és sz. <i>Josti</i> ről	185.	186. „
X. O Intemerata! imádságról	187.	188. „
XI. Szűz Máriának haláláról	189.	219. „
XII. O Intemerata imádság	219.	221. „

I.

**Úrnak nevébe kezdetik az zent zeretetről:
egh zéep és aietatos pdikáció.***

Beszéd a szent szeretetről, iratott 1531-ben.

Úgy ir szent Pál apostol: korintombélieknek irt
első levelének tizenharmadik részébe *Nunc autem*
manet fides: spes: et charitas: tria hec: maior autem
horum est charitas: mostan kedig — pedig —
megmarad hit: reménység: szeretet: nagyobb pedig
ezeknél az szeretet: Az bódog szent Pál apostol-
nak e mondása mellé: imelleten kérdést tehetné
valaki. Valjon micsoda lelki jószág — erény, vir-
tus — a mely a többi lelki jószágoknál nőmös
és drágalátosb ?

Ezt igen jó megtudnotok: hogy encsölköd-
jetek — iparkodjatok — ez nőmös drágalátos

* Ezen beszéd magában foglalja egyuttal szent *Elek* életét.

kincset megkresznötök: Voltak azért nekiek: kik azt mondták: hogy a többi lelki jószágok között nemesb és drágalátosb az alázatosság: mert ő minden lelki jónak gyökere: de ezeknek mondások hamis: mert az alázatosság együtt megmaradhat a halálos bűnnel.

Erről monda szent lélek isten: a böc'nek — bölcs — szája által: * vagyon ki magát csalársággal alázza meg: és az ő belsői tellesek álnoksággal:

Nekiek továbbá azt mondták: hogy a többi lelki jószágok között nömösb a hit: ezek az ő mondásukat bizonyították im ezzel: mert a hit nélkül senki nem idvözülhet: de ezeknek mondások is hamis: mert a hit még a gonoszokban is találtatik: sőt még az ördögökben is: erről ír a szent Jakab apostol, az ördögök hyszik és rettegik: tudniamint — ugy mint — az istent.

Nekiek továbbá azt mondták hogy a lelki jószágok között nemesb a bölcsesség: ezek az ő mondásokat bizonyították im ezzel: mert Salamon királ minden szépségnek fölötte szerette őtet: de ez is hamis: mert e világi bölcseségről úgy ír a szent Pál apostol: e világnak bölcsesége balgatagság Istennél.

Nekiek továbbá azt mondták: hogy a lelki

* Ecclesiastici decimo nono.

jószágok között nemesb a szüzesség: ezek is mon-
dásokat bizonyították ezzel: mert a szüzesség an-
gyaloknak huga: de ezeknek mondások is hamis:
mert még ember csak a szüzességgel elkárhozhatik:

Erről mondá szent Gergel doctor: miképen a
lámpás olaj nélkül nem világosít: ezenképen a
szüzesség Istennél nem kedves: az egyéb jószágos —
erényes — mivelkedetek — cselekedetek — nélkül.

Továbbá nekiek azt mondták: hogy a lelki
jószágok között nemesb a reménység: ezek is az
ő mondásokat bizonyították Jób patriárkának mon-
dásával, ki ugy monda: vall ő reménységet és
juc' — just — az örök életre, de ezeknek mon-
dásuk is hamis: mert ugy monda Dávid a zsol-
tárkönyvbe: spes impiorum peribit: a kegyetlenek-
nek reménységök elvesz.

Nekiek továbbá azt mondták, hogy a lelki
jószágok között nemesb a békesség, ezek is az ő
mondásukat bizonyították Urunknak mondásával:
ki ugy monda: szent Máté írja: boldogok a bé-
kességesek, mert ők Isten (nek) fainak hivattatnak:
de ezeknek vélekedések: és mondásuk is hamis:
mert mint az edefel fen megmont jószágokkal együtt
megmaradhat a halálos bűn: azon képen ezzel is:
erről ír szent János evangelista: isteni titoknak
látásáról irt könyvében: Istennek mondása: békes-
séget vallasz: és szenvedel az én nevemért: és el
nem fogyatkozol: de ellened im ezt vallom: mert

az első szeretődöt elhatytad. *Tehát örök mindenható* jó Isten: ha mind a főlebb megmondott lelki jószágokkal: a halálos bűn együtt megmaradhat: micsoda lelki jószág az: melyhez a halálos bűn semmiképen nem férhet: és mely a többenél nőmesb és drágalátosabb:

Bizony, ha megakarjátok tudni: nem egyéb: hanem a szent szeretet: melyről így ír szent Pál apostol: korintombelieknek irt első levelének tizenharmadik részében *Si lingvis hominum loquar et angelorum*. Ha embereknek és angyaloknak nyelven szóljak: szeretetet pedig ne valljak: vagyok mint a szóló ércz: és a pengő czimbalom: és ha vallanám a jövőndő mondásnak malasztját: és tudnék minden titkokat: és minden tudományt: és ha volna oly hitem: hogy hegyet helyéről más helyre vihetném: szeretetet pedig nem vallanék: semmi vagyok: de ha még minden jószágomat adnám a szegényeknek: és testemet adnám a tűzön való megégetésre: szeretetet pedig nem vallanék: semmit nekem nem használna:

Ugymond továbbá róla szent Ágoston doctor is: valaki a szent szeretetnek regulája szerint áll: itt e világban: nem mondatik ez embernek: sem angyalnak: de istennek:

Hogy pedig a szeretet legyen minden lelki jószágnál nemesebb: és drágalátosabb: megbizonyittatik okosságokkal és először: *ratione finalitatis*

a végnek okosságával: melynek megértésére vegyék a pogány bölcsnek mondását: Ugymond: ő: nemesb a vég mindazoknál: melyek szereztettek a végre: e mondásnak megértésére példát vehettek: az egésségről: és az orvosságról: miért szereztetik az orvosság: nem egyébért hanem az ő végéért: azaz az egésségért; mert az orvosságnak vége az egésség: hát jobb az egésség minden orvosságoknál: De a szent szeretet minden jószágoknak vége: mint szent Pál apostol írja: Timoteus püspöknek irt első levelének első részében: hát ő minden lelki jószágoknál nemesb és drágalátosb.

Másodszor a közellételnek okosságával: mert a három isteni jószágok: tudnia (tudni illik) mint a hit: reménység: és szeretet: közelben vannak Istenhez, nem úgy mint a többi lelki jószágok: azért mert az isteni jószágok: Istent önnön magát nézik: ezen három jószágok között pedig: a szeretet nézi főképen az Istent: közelebb is vagyoni Istenhez: azért mert az Isten szeretet. Mint szent János evangelista írja: hát ebből következik: hogy a szent szeretet mind az isteni jószágoknál: és mind a többi lelki jószágoknál: nemesb és drágalátosb.

Harmadszor az ékességnek okosságával: mert az olytén jószág: mely egyebeknek ékességet ad: az a többinél nemesb és drágalátosb: de a szent szeretet az: mely minden lelki jószágoknak ékességet ad: mert miképen az ékes ruha: megékesít

embert: ezen képen a szent szeretet a lelki jószágokat: hát a többinél nemesb és drágább.

Negyedszer a megmaradásnak okosságával: mert az olyatén jószág a többi jószágoknál nemesb: amely tovább megmarad: de a szent szeretet tovább marad mind a hitnél mind a reménységénél: mert a hit menyországban nem leszen: amit most hitünkkel hiszünk ott szemeinkkel látjuk: a reménység sem leszen: mert amit most reménlünk azok menyországban nyilván valók: de a szent szeretet örökké megmarad; erről ír a szent Pál: a szeretet soha el nem fogyatkozik: a szent szeretetnek méltóságát meggondolván a *Húgó* nevű doctor: úgy mondja róla *óh szent szeretet* nem tudom mit mondjak a te dicséretedről egyebet: hanem csak ezt: *hogy Istent menyországból lehozád: és az embert ezen földről menyországba fölemeled.*

Ugymond továbbá róla szent Ágoston doctor is: csak a szeretet az: mely meggyőz mindeneket: és valahol leend hozzá vonz mindeneket: ugyan ezért minden lelki jószágoknak királyné asszonya.

Másodszor bizonyittatik hogy a szent szeretet a többi lelki jószágoknál nemesb: és drágalátosb: szent irásokkal: Először azért hozom emellé Urunknak mondását: ki a szent evangeliumban kimondá: hogy legelső és nagyobb parancsolat ez: hogy szeressük Istenünket: teljes szívünkéből: teljes lelkünkéből: és teljes elménkkel.

De mondhathná valaki: im ezen három közül melyikért tartozom főképen Istenemet szeretni: Azért-e mert teremtett: avagy hogy megváltott: avagy pedig csak az ő fölséges fővoltáért. Ezen kérdésre felel szent *Tamás* doctor és ugymond: szerelnünk az Istent azért hogy teremtett: ez a természet szerint való szeretetet nézi: mert minden ember természetszerint szereti azt a kitől vagy on: ímini a fiak szüleiket: továbbá szerelnünk az Istent azért: hogy megváltott: ez a hálaadást nézi: mert hálaadással tartozunk ő Fölségének róla: De szerelnünk az Istent az ő fővoltáért: ez a tökéletes szent szeretet:

Nem kell azért Istent ugyan általában azért szerelnünk: hogy teremtett: sem azért hogy megváltott: de csak az ő véghetetlen nagy fővoltáért: úgy hogy ha nyilván tudnók hogy Isten elkárhoztat: mégis kellene szerelnünk: így szereté Istent a boldog szent *Ágoston* doctor: kiről úgy olvasztatik — *Cum beatus Augustinus semel oraret dominum in sua cella: Mikoron* a boldog szent *Ágoston* egyszer czellájában urat imádná: nekie megjelenék Urunk *Cristus* és mondá neki: *Ágoston* szeretsz-e engemet: kinek mondá a boldog szent *Ágoston*: tudod uram mert szivem szerint szeretlek: tehát mondá neki Urunk: mondjad meg *Ágoston*: miképen szeretsz: kinek felelé szent *Ágoston* és mondá: úgy szeretem én a te fölségedet: a te

fővöltodért: hogyha bennem mennyi tetemek vannak és ezek mind arany gyertyák volnának: és bennem mennyi vér ami vagyon: mind drágalátos balzsam volna: ezeket én Fölségednek tisztességére mind megégetném.

Ezt halván Urunk mondá ismét szent Ágostonnak: ennél inkább nem szeret e *Ágoston*: mondá ismét szent Ágoston: oly igen szeretem én Fölségedet: hogy ha én bennem minden erek melyek vannak, aranyból szőtt kötelek volnának: ezekkel én oly igen hozzám kötöznék: hogy örökké soha tőled elne szakadhatnék.

Kinek mondá harmadszor (t. i. az Úr): még ennél inkább nem szeret e *Ágoston*: tehát mondá szent Ágoston: mit mondhatok menynek és földnek teremtője: És minden ember szívének titkait átlátod: oly igen szeretem én a te fölségedet, a te nagy: és végzetlen fővöltodért: hogy ha lehetséges volna ez: (és) *én Isten volnék miképpen te az vagy: és te ember volnál: mint én az vagyok: az én istenségemet néked adnám: hogy Isten lennél:*

Mint mondám mert az vagy és én ember lennék mint az is vagyok. Ezt halván Urunk: *elenyészik oztán szent Ágostonnak elüle.**

Azért mondám fő — a — kereszténynek az Istent: csak az ő fővöltáért kell szeretni.

* Eltűnt szt. Ágoston elől.

Továbbá hogy a szent szeretet légyen minden lelki jószágoknál nemesb: és drágalátosb: bizonyítja szent János evangelista is: első levelének negyedik részében: és úgymond róla: Az Isten szeretet: és valaki lakozik szeretetben: Istenben lakozik: és Isten ő benne. *Ugymond* róla szent Ágoston doctor is: nem a lelki jóknak sok száma, nem az *időnek huzó vóta*: (hosszúsága) de a szeretet neveli az érdemet: mely mondásából szent Ágostonnak kivehetők: érthetjük hogy az ki szeretetben vagyon: többet érdemel Istentől egy *missét* halgatván: hogysen mint aki anélkül (szeretet) vagyon: százezret halgatna: Ugyanezen képpen a ki egy Ave Máriát mond szeretetben: érdemesb: hogy sem ha százezret mondana anélkül:

Érdemesb továbbá szeretetben *egy napot bőjtölni*: hogy sem ha százezer esztendőket bőjtölné anélkül: hát nemes jószág a szent szeretet. Továbbá úgy mondja róla szent Bernárd doctor is: Miképpen az arany fölül mint drágaságával minden érczetek: azon képen a szent szeretet minden lelki jószágokat: és minden gazdagságokat: úgymond továbbá: miképen a szép ruha a testet csodálatosképen megékesíti: és a drága kő az arany gyűrűt: ezen képen a szent szeretet a lelket.

Szent Jeronimus doctor is szól róla és úgymond: Miképen a szeretetet nem valló előtt meny-

országának kapuja betétetik: azonképen a szeretetet valló előtt megnyittatik.

Ugymond szent Ámbrus doctor is róla: Miken képen a testi tűz minden rozsdát megemészt: ezenképen az isteni szeretet tüze: a bűnnek minden rozsdáját az emberből kirekeszti. *O azért* drágalátos gyöngyöm szent szeretet bizonynyal te vagy az mely minket menyországba be visz: te vagy az ki mivelünk Istennek titkait megérteted és velünk — megfogattatot — megfoghatóvá teszed mi légyen a hosszúság: szélesség: magasság: és mélység: mint szent Pál apostol írja: te vagy továbbá az ki nekünk a penitentiának útját édessé teszed:

Szent Ágostonnak mondása szerint aki nem szeret az nem munkálkodik: mert minden munka a nem szeretőknek nehéz: csak a szeretet az: mely a nehézségnek nevét nem ismeri: ugymond még: ó szent szeretetnek igája mely könnyen terhelsz meg: mely édesen kötöz meg és mely üdvösségesen vigasztalsz meg: mert a szeretet nem ismer kcserüséget de édességet azért a szeretetnek huga az édesség:

Harmadszor bizonyítatik hogy a szent szeretet a többi lelki jószágoknál nemesb és drágalátosb példákkal: és ugyan ezért az embernek üdvösségére igen szükséges.

Első példánk * vagyon *Esauról*: kiről így ír szent Pál: zsidóknak írt levelének tizenkettedik részében: *Esau* a penitenciának gyümölcsét meg nem találá: sem bűneinek bocsánatát nem veheté: jóllehet könyhullatással kereste legyen: oka ennek ez: mert nem bánkódék bűneiről isteni szeretetből: de pokolnak kinjaitól való félelmében.

Más példánk vagyon a szent evangéliumból: szent Máté írja evangéliumának †† ŷ: azon emberről ki a családos embernek menyegzőjébe be méne és nem vala mennyegzői ruhája: megkötözték kezei és lábai és a külső sötétségre vetteték. Valjon kit példáz ezen ember: nem egyebet hanem a szeretet nélkül élő embert: a mennyegzői ruha továbbá nem egyebet hanem a szent szeretetet példázza: valának kik a szent szeretetnek ruhái által nem öltöztetik föl lelkeiket: és ezek a családos embernek: az Istennek mennyei menyegzőjét meg nem kóstolhatják.

Harmadik példánk vagyon egy apáczáról: Olaszországban egy klostromba rekesztett apáczák lakoznak vala: a többi között az egyik igen sanyaru penitenciát tart vala: sokat böjtöl: sokat vigyáz: (vigiliáz) sokat imádkozik vala: Ugy annyira hogy a többi apáczáktól ugyan szentnek állittatik vala: mikoron az megkórult — megöre-

* *Példa* az eredetiben a szélre vörös tintával.

gedve beg lett — és meghalt: és testét nagytisztességgel koporsóba téve az egyházba vitték volna: A következő — éc'c'aka — éjjel: a többi szüzek a szentegyházba el bemenének: hogy a test körül imádkoznának: s láták hogy a koporsó teljesen elégett: és a testének is csak a hamuja vagyon mely dohos mint a pokol: mikoron ezt látták eljédenének: és kérék az Úr Istent: hogy az ő állapotját nekik megjelentené:

Tehát ime azon éjjel ezen szüz, nagy rettenetes ábrázatban a fejedelem asszonynak megjelenék: és megmondá hogy elkárhozott azért hogy a többi apáczákat gyakorta feddette: és a többi szüzeket gyakorta hamisan beadta volna — föl adta — és emiatt az isteni szeretetet bennök megbántotta:

Ezt megmondván eltűnék előle: (t. i. a fejedelem asszony elől.)

O azért szüzek kérlek titeket tekintsétek még állapototokat: és gondoljátok meg élteteket: Ne bizzatok hosszú imádságtokban sem sok viz (és) kenyérenibőjtölésekben: sem éjjeli fölkelésekben: sem továbbá tisztaság tartásokban: mert ha oly tisztaságot tartanátok mint a szüz Mária: ha ti egymást szóljátok: egymást rágalmazátok: egymást gyűlölitek: bizony szeretet nélkül vagytok: mert szent Pál mondja: A szeretet nem patvarkodik: A szeretet nélkül pedig senki az Isten szinét nem láthatja: **Hogy**

úgy van szent Ágoston doctor mondja : atyámfiái a szeretet nélkül soha senki Istennek színét nem láthatja : vessetek véget azért a gyűlölségnek és egymást Istenért és Istenben szeressétek : és evvel a bünt is eltávoztathatók : Istennek színét megláthatjátok. Amen.

De mondhatná valaki: im hallom én és értem: mily igen nemes jószág az a szeretet mely a többi lelki jószágokat mint fölülmulja: de akar-nám megtudni és érteni: minemű jegyekből ismerhetné meg az ember: hogy van e isteni szeretete avagy nincsen:

Ezen kérdésnek megértésére a doctoroknak mondása szerint: imígyen felelhetünk: Ezt az ember im ezen *négy* jegyből ismerheti:

Először a keresztény hit vallásának jegyéből: mert bizony a keresztény hit nélkül nem lehet senki szeretetben: erről írta szent Pál: a hit nélkül lehetetlen hogy ember Istennek kedves lehessen: innét vagyon hogy mind a husztok: — huszszíták — eretnekek: hittől szakadtak: pogányok és halálos bűnben élő keresztények bizony nem vallanak szeretetet:

Más jegyből: A tiszta és jólelkiismeretnek jegyéből: erről írja szent Pál apostol: finis precepti est charitas: de corde puro: et conscientia

pura : et fide non ficta : A parancsolatnak vége a szeretet : tiszta szivből : jó lelkiismeretből és nem tettett hitből : azért akik förtelmes lelkiismeretet vallanak : ezek bizon szeretetet nem vallanak.

Harmadik jegyből az Isten parancsolatának megtartása jegyéből : melyről úgymondá Urunk. Szent János evangelista írja : valaki vallja az én parancsolatimat és megtartja azokat : az engemet szeret : viszont aki Isten parancsolatit nem tartja : ez bizony szeretetet nem vall akár mint mondja is szájával : hogy Istent szereti és az ő parancsolatit nem tartja hazug ez : és bizonság nincsen ő benne.

A ki pedig az ő igéit megtartja : annál és ő benne az Isten szeretete tökéletesb.

Negyedik jegyből felebarátunk szeretetének jegyéből : Mert valaki felebarátját Istenért és Istenben szereti : ez isteni szeretetben vagy : erről ír á ugyanazon szent János : valaki azt mondja hogy Istent szereti atyafi pedig gyűlöli : ez hazud : mert ha nem szereti atyafiát kit lát , mint szeretheti Istenét kit nem lát.

Ezen négy jegyből ismerhetitek azért el : hogy vagytok e isteni szeretetben avagy nem.

De mondhatná mégis valaki im értem immár a szent szeretetnek drágalátos voltát : azt is minémű jegyekből ismerhetem el : ha vagyok e szeretetben avagy nem : de akarnám immár megtudni : ha én

szeretemben nem vagyok: hogy kellene énnekem a szent szeretetnek nemes kincsét megkeresnem: kérlek tanuljátok meg: és használtok véle: — hasznotokra lesz — hogy megértsétek a szent szeretetnek megkeresésére: ime ezen hat dolgok szükségesek:

Első a bűnöknek szorgalmatossággal való el- távoztatása: erről mondá Dávid próféta: qui diligitis Dominum odite matum — kik szeretitek az Urat, gyűlöljétek a gonoszt: Ugymond továbbá szent Ágoston doctor is: a szeretet és halálos bűn egymással ellenkednek: miként a tűz a víz ellen: azért ha az ember egyiket szivéből teljességgel ki nem szaggatja: a másikat bele nem plántálhatja.

Második szükség: az Isten jótéteményeiről való gyakori megemlékezés (az eredetiben így: Istennek jótéteméninek gyakorta való megemlé- kezete) kiről úgymond szent Ágoston: az isteni szeretetnek bennünk való felgerjesztésére: és neve- lésére semmit hasznosabnak nem ismérek mint az Isten jótéteményeirőli megemlékezés.

Harmadik * szükséges Urunk kinjának halá- lának ájtatossággal való meggondolása: melyről mondja szent Bernát doctor: O Uram Jézus: mindenek fölött szeretetesbé tészén téged énnekem:

* Vagyis harmadszor szükséges.

a kinszenvedésnek pohara: melyet az én üdvöségemért megkóstolál.

E mellé példátok vagy on a pelikán * nevű madárról, melyet az Aspis nevű kigyó igen gyűlöl: Mikor ez a madár fiait kikölti és azután fészkeből kimégyen: a kigyó az ő fészket megostromolja és fiait mind megöldösi: megtérven a madár és fiait halva látván: könyörül rajtuk: és annyira szereti őket: hogy mellét megvájva vérét bocsátja: fiainak osztja: és avval őket viszont föltámasztja.

Mikoron aztán fiai fölnövekedendnek: akik rajta könyörülendnek azokat a fészkeben magával megtartja: akik pedig rajta nem könyörülnek: mint hálátlanokat a fészekből mind kihányja.

Valjon Uram mindenható Isten: lélek szerint kit példáz ezen madár: bizony nem egyebet hanem az áldott Christus Jézust: kit példáz továbbá az *Aspis* kigyó: nem egyebet hanem az ág' (régi) ellenségét a pokolbeli ördögöt:

Kit példáznak továbbá ezen madárnak fiai: fejenkint minket: kit példáz továbbá ezen madárnak fészke: nem egyebet hanem e világot: azért miképen a madárnak fiait az Aspis kigyó megöli: azon képpen mi is fejenkint az első szüleink vétke miatt mind meghaltunk vala: de im ezen nemes madár az ártatlan Cristus Jézus könyörülven raj-

* Az eredetiben „*puplikánus*“ van.

tunk: vérét nagy szeretettel értünk kibocsátá: kivel (mi által) minket a halálból feltámaszta:

Ha azért látandja hálátlanságunkat: valamint a madár fiait a fészekből kihánja: azon képen minket is e világból ki hány: hová' (?) az örök kinra:

Ha továbbá látandja hogy ötet szeretitek és neki hálaadók vagyunk: megtart a fészekben; az az itt e világon malasztiban és a jövődőben az ő szent országában.

Négyszer szükséges az Isten parancsolatainak megtartása: erről mondja Urunk a szent evangéliumban: valaki tartja az én parancsolatimat az szeret engem.

Ötödször szükséges a világi szeretetnek el- távoztatása: Mert úgy ir szent János: ha valaki szereti e világot: nincsen az atya Istennek szeretete ő benne.

Hatodik szükség az isteni szeretetnek meg- keresésére; felebarátunkkal való irgalmasság tétel: melyről így ir ugyanazon szent János: ha valaki valja (birja) e világnak gazdagságát és látja az ő atyafiát szükségét szenvedni és megvonandja az irgalmasságtételt ő tőle: mint vagyon Istennek sze- retete ő benne' (?) mintha csak azt mondaná* nincsen az ilyenben Istennek szeretete: oka pedig ennek ez: mert amit a szegénynyel teszünk Urunk

* Szent János.

Cristussal teszszük azt : mint ő maga mondá a szent evangéliumban.

Hogy pedig ez így legyen im ezen példából jobban megérthetitek :

Úgy olvastatik a boldog szent Erzsébet asszonyról : ki magyar királynak leánya vala : ki házasságra a túringiabéli herczegnek adatott vala : ez a többi lelki jószágok között : az irgalmasságnak jószágával (erény) leginkább fénylik vala : mikor egyszer egy poklos ment hozzá : ki igen rút és dohos vala : kezdé azon kérni hogy ötet önnön maga — t. i. Erzsébet — megfüröszténé. Tehát boldog szent Erzsébet asszony ki isteni szeretettel teljes vala megfüröszté ötet ; és ezután étellel kezdé kínálni :

Kinek (t. i. Erzsébetnek) mondá a poklos : addig én sem eszem sem iszom : mig te maga saját öledben ágyas házádba nem viszesz és uradnak ágyára nem fektetsz :

Ezt halván a boldog szent Erzsébet azonnal : az isteni szeretettől meggyőzöttetvén : legottan felvivé őt ágyas házába és urának ágyába fekteté : ezután urának paplanával befőde (Eredetibe *bé lepedé* azaz lepedőzé) : O örök mindenható Isten : valjon ki tenné most ezt : Ezen közben történék Urának a herczegnek haza menete : és mikoron ezen dologról szent Erzsébet (előtte) bevádoltatott volna : megharagudván ura fegyverét ragadá : és

az ágyasházába besietvén; a paplant a poklosról elrántá akarván ötet ketté vágni. *Látá* hogy ágyán urunk Jézus Kristus elfeszülve fekszik: ezt látván herczeg megesék szive: elhajítá fegyverét és Urunk elé leesvén (térdre): nagy sirással bűneit mondá: Ime ebből kitetszik: mert valamit a szegényeknek teszünk Urunknak tesszük azt: Ilyetén nemes jószágokkal szerezheti meg az ember az isteni szent szeretetnek drágalátos kincsét:

Ezekkel keresé meg a boldog szent Elexius: kiről imigyen olvastatik: *A szent Elexius római nemes* úrnak Eufemianusnak fia vala: Ezen Eufemius a császárnak udvarában legelső vala: kinek naponkint három ezer vitézek állnak vala udvart: ezek mind aranyos bársonyba valának öltözve és párta (drága) övvel övedzve: Vala pedig ezen *Eufemianus* igen irgalmás ember: naponkint az ő házában három asztalnál szegények kaptak enni: kiknek az asztalnál ő személyesen szolgál vala: és kilencz órakor: ő is jámbor szerzetesekkel és egyházi emberekkel az úrnak félelmében eleséget veve (t. i. étkezett): Ennek házasa.— felesége — *Áglaes** nevű: hasonló jósággal fénylik vala — u. i. mint férje —: Fiuk nem levén: az ő alamizsnájukból élő sok jámbornak könyörgésére az Úr Isten nekik egy szép férfit magzatot ada: kit *Elexiusnak* ne-

* Talán *Agnes*.

vezének: és ezen magzatnak létele után — születése után — a tisztaságban mindhalálíg megmaradának: A gyermek nevedvén adaték diáki tudományra: ki oly éles elméjű vala hogy rövid idő alatt a pogány bölcseknek minden könyvét megtanulá és érté.

Eközben atyja: a császárnak udvarából jegyest jegyze neki házasságra: mikoron a menyegzőnek napja eljőve és boldog szent Alexius jegyesével egyetemben elnyugvásra az ágyas házba bement vala: elkezdé ezen boldog az ő jegyesét az isteni félelemre tanítani és kezdé továbbá a szüzesség tartására inteni: ezután ujjáról lehuzá* és jegyesének ujjába tevé: a párta övnek melylyel övedzik vala sarkvasát elmetszve ezt is jegyesének adá: és mondá neki: tartsd meg ezeket szerető jegyesem: imigy Istennek kellemetesb: és legyen Isten te közötted és én közötttem.

Ezután atyjának pénzéből mennyire neki szüksége vala — magához véve — azon éjjel atyjának udvarából titkon kiment és a tengeren hajója üle: s *Laodiciának* városába méne: innen ismét felkele és *Sirianak* tartományába Edissa nevű városba méne: hol a szentegyházban Urunknak emberi kéz nélkül iratott *szine* — képe — zŷne — tartatik vala:

* Eredetiben: ujjából kihuzá.

Mikoron oda ment mindéneket melyeket oda magával vitt a szegényeknek osztogatta: és jó ruháit magáról lehányva szegények ruházatába öltözék: és asszonyunk Mária templomának gádoorában — pitvar — a többi szegények közé leüle: Az alamizsnából mely neki Isten kedvéért adatik: amire szüksége vala megtartja a fölösleg valót pedig többi szegény társainak osztogatja.

Midőn hazulról távozása atyjának hírül esett* e világ minden országaira elküldé szolgálait: hogy fiát szeretettel megkeresnék: és Rómába viszsza vinnék: Ezek közül némelyek Edissának városába mentenek:

Boldog szent Elektől ezek (t. i. szolgák) megismertetének: de szent Elek azoktól nem: Szent Eleknek is azért a többi szegényekkel együtt alamizsnát osztogatának (a szolgák): melyet szent Elek nagy hálaadással vevén: im ezt mondja vala: hálákat adok teneked Uram: hogy én érdemlettem a te szent nevedben szolgáláimtól alamizsnát venni:

A szolgák megtérvén — haza — megmondák hogy sehol meg nem találtathatnék — Elek —:

Az anyja pedig elmenésének napjától fogva: ágyas házának egyik szegletében: zsákot terite az *págimontomra* — padlózatra, földre — hol ott

* Ezt az eredeti így írja: *Onnetan hazol, mikoron attíanak hire lett vóna.*

naponkint nagy sirásokat tészzen vala mondván : mindaddig itt sirásban és sóhajtásban megmaradok : míg nem az én fiamat szemeimmel láthatom : Ugyan ezenképpen jegyese is gyászruhába öltözteté magát : és napának nagy sirással im ezt mondá : Míg valamit nem hallok az én szerető jegyesemről a gerliczének módja szerint a sirásban és óhajtásban veled megmaradok.

Mikor már boldog szent Elek a főlebb már megmondott — említett — szentegyháznak *gádorában* — pitvar, előcsarnok tornác — a szegények között tizenhét esztendőkön át megmaradt volna : egy napon * Asszonyunknak képe mely a szentegyházban vala megszólala a szentegyház Custosának — őrének — : és mondá neki hozd be az Istennek emberét : mert méltó Istennek országára és Istennek lelke nyugszik ő rajta : az imádsága pedig mint tömjénnek füstje felmegyen Istennek színe elé : Mikor a Custos nem értheté kiről mondaná. Monda neki ismét a kép : *Az aki oda kívül a szentegyháznak gádorában ül* : a Custos tehát legottan el és kiméne : és a boldog szent Eleket nagy tisztességgel a szentegyházba bevívé.

Ez dolgot mikoron mindenenek megtudták volna : kezdé mindenektől tiszteltetni : ő pedig e világi dicsőséget el akarván távoztatni — magától — innét

* Az eredetiben egy *némi nemü* van.

fölkele és ismét Laodiciába mené hol hajóba ülven akara Ciliciának Tarsis nevű városába menni: de Istennek akaratójából a szél a hajót: igaz Rómának partjára veté ki *melyet látván a* boldog szent Elek mondá magában:

Atyámnak házához megyek és nála ismeretlenül megmaradok sem másnak terhére nem leszek. Mikoron e szegény zarándok Rómának egyik utcáján fölfele indult volna: Látá atyját nagy sereggel a császárnak udvarából kijöni: tehát a boldog szent Elek kezdé utána nagy szóval imigyen kajabálni: *Eufemianus* Istennek embere: engem szegény zarándokot fogadj be a te házadba * és asztalodnak morzsalékánál tarts el: hogy méltóztassék az Úristen a te zarándok fiaddal is irgalmasságot tenni.

Ezt halván Eufemianus: fián való keserőségének töre az ő szivét legottan által járá: őt pedig — u. m. a zarándokot — fiának szeretetiért udvarába beviteté: és neki tulajdon házat csináltatta: tulajdon szolgálót szerze — ada melléje — és kezdé naponkint saját asztaláról tartani: ő pedig az imádásokban megmarad vala: és testét vigyázásokkal — virrasztásokkal — és böjttel gyötri vala.

Az udvarnak csufolódói — Cuffi — pedig sokféleképen megcsufolják vala: a moslékot neki

* Itt az eredetiben tollhibából ez áll: *szászadba*.

nyakába önték — ontják — szakálát rángatják és ötöt arczul ütik vala! Ő pedig mindezeket Isten szeretetéért nagy békességgel elszenvéde vala: azért atyjának házában tizenhét esztendeig megmarada.

Mikoron tehát szent Elek ki minden lelki jószágokkal — erényekkel teljes vala: megismeré életének végét közelgetni:

A szolgától ki neki szolgál vala ténztát és papyrust kére: és életének minden rendét megírá: ennek utána a levelet markába szoritá és lelkét Istennek megadá — visszaadá —:

A következő vasárnap mikor szent Péter egyházában: a *missén* jelen volna a pápa a két császárral ugymint* Archadiussal és Honoriussal: valamint az egész római néppel: Az égből hozzájuk im ilyen szózat adaték: Jöjjetek én hozzám mind ti: kik munkálkodtok és meg vagytok terhelve: és én megelégitlek titeket: Mely szót halván mind megijedének: és mind a földre hullának: És ime másodsor is illetén szózat jön hozzájuk: Keressétek meg az Istennek emberét: hogy imádkozzék Rómáért.** *Mikoron* keresték volna és sehol meg nem találtathatott: ismét illetén szózat jön hozzájuk: Eufemianusnak házában keressétek:

* Tudnia mint áll a góth írásban: = t. i.

** Az eredetiben: *imágon*.

megkérdeztetik erről Eufemianus: ki is jelen vala és mondá: erről semit nem tudok.

Tehát a pápa Innocencius: a császárokkal egyetemben Eufemianus házához menének: Ezenközben szent Eleknek szolgája Urához — Eufemianus — méne és mondá neki: talántán a szegény zarándok az Istennek embere? mert az nagyon szent életű: és békesség tűrű: bemenvén Eufemianus — Elek — czellájába: ötet halva találá és látja hogy arczát fényleni mint az angyalnak: Akará pedig a levelet kivenni kezéből de nem teheté: Mikoron kiment a pápához és császárokhöz s nekik ezt megmondotta: *tehát ők is* bemenének hozzá és mondának neki: jóllehet bűnösök vagyunk — legunk — de magas fejedelemséget viselünk: és jelesben ez: mutaták a pápát: a közönséges pásztorságnak birodalmát: Add nekünk azért Istennek embere a levelet: hogy lássuk mi vagyon 'benne: és hozzá járulván a pápa, fogá a levelet: és ottan — azonnal — neki engedé: és az egész — mind — népnek hallására a levelet elolvastatá: az atyja is jelen levén:

Eufemianus ezt halván: minden erejétől megfogyatkozván a földre holt elevenen leesék. Mikoron egy kisedet erőt vett volna: a földről fölemelteté és ruháját megszagatván: kezdé haját tépni: szakállát szagatni: és fiának testére esvén nagy sirással im ezt kezdé mondani: Ó jaj énnekem én

szerető fiam: miért keserítettél engem oly igen meg: és ennyi esztendőből fogva az én keserűségemet napról napra neveléd: jaj énnekem nyavalásnak; mert im látlak téged nyoszoládban előttem feküdni és nekem nem szólhatsz: jaj énnekem minemű vigasztalást vehetek én ezután!

Ezen közben mikoron édes anyja — Eleké — is ezt meghallotta: miképen a — tenésző — oroszlány* szokta a hálót megszagatni: azon képpen ő megszagatá ruháit: haját megeresztve kezeit feje fölé kulcsolván: és szemeit menyországra felemelvén: kezde nagy sirással a szent test felé sietni: És mikoron a nagy sokaságtól a szent testhez nem juthata: im ezt kezdé nagy szóval mondani: Adjatok utat énnekem hogy láthassam az én fiamat: lelkemnek vigasztalóját: és azt ki emte az én emléimet:* S mikor nagy nehezen a szent testhez jutott: reá borula és nagy óhajtással — sóhajtással — mondja vala: Ó én édes fiam Alexius: méhemnek édes gyümölcse: szemeimnek világossága és lelkemnek vigasztalója: miért tettél ekképen mivelünk: látod vala a te vén atyádat és engem vén anyádat naponkint keseregni: és sirni és nem jelentéd meg magadat minékünk: A te szolgálid fiam boszusággal illetnek vala tégedet és

* Tenész oroszlány = nő oroszlány.

* Szopni.

te nagy békességgel elszenvédé vala: és ezeket mondván elterjeszté vala magát a szent testen — reáborult — angyali arcát kezeivel illeti: néha pedig ajkaival ápolgatja — csókolja — :

Néha a népre magát kiterjesztvén — a nép felé fordulva — nagy sirással im ezt mondja:

Ó mind ti kik jelen vagytok: sirjatok velem egyetemben: mert tizenhét esztendeig az én házamban ismeretlen lakozott: és ennyi esztendő alatt nem ismertem meg: hogy az én fiam volt: A szolgálai sok boszusággal illetik vala őtet: és ő mind nagy békességgel elszenvédi vala:

Jaj azért énnekem fiam Alexius: ki adja az én szemeimnek a könyhullatás kufejét: hogy sirassam lelkemnek keserüségét éjjel és nappal.

Mikoron mindezeket jegyese is meghallotta: gyászruhába felöltöztetvén: kezde ő is a szent testhez sietni: mikoron oda jutott ő is ráésék a szent testre: és nagy sirással im ezt kezdé mondani: Ó jaj énnekem mert ma árvául hagyattam és özvegygyé maradtam: Immár nincsen kire fel-emelnem az én szemeimet: eltörttetett az én tükröm: elveszett az én reménységem: ma kezdetett el keserüségem kinek vége soha nem leszen:

A nép pedig ezt látván és halván nagy sirást tesznek vala.

Tehát a pápa a császárokkal egyetemben a szent testet tiszteletes nyoszolába helyezteték: és

a városnak piaczára kiviteték: és utczaról utczára meghirdettették: hogy az Istennek embere megtalálattott: kit mint olyant az egész város keres vala. Siet vala azért a nép mindenfelől a szent testnek látására: — ha pedig — valamely kóros — beteg — a szent testet illetheti vala legottan egészséget veszen: — azaz meggyógyúl. — Vakok szemöknek világját veszik: és ördögösökből az ördögök kifutnak vala.

A császárok azért e nagy csodát látván: a pápával ők maguk kezdék a nyoszolát vinni: hogy ők is megszenteltetnének a szent testtől. Parancsolák pedig a császárok hogy ezüstöt és aranyat hintenének az utcákra: hogy a nép azokra esvén: könnyebben vihetnék a szent testet a szentegyházhoz: * de a nép a pénznek szeretetét hátra vetvén siet vala a szent testnek látására: és illetésére: és végre nagy kinnal el bevivék szent Bonifacius martírnak egyházába: holott hetednapig isteni dicséretben megmaradván: szerzének koporsót neki aranyból és ezüsből és drágakövekből: melybe a szent testet nagy tisztességgel bele helyezteték.

Hol — u. m. itt e helyen — nem szűnt meg az Úristen az ő szentének általa kellemes csodákkal fényleni: Ő neki — Istennek — dicséretére az ő szentjének tisztességére:

* A néptömeg akadályozá a menetet.

Meghala ezen boldog szent Elexius mikor irnának Urunk születésének utánna: háromszáz: és kilenczven nyolcz — nioc — esztendőben.

Igy keresé meg a szent szeretetnek kincset: a boldog szent Elexius: melyben — szeretetben — halálíg megmarada: és kivel — melylyel — a mennyei boldogságot is megvevé — elnyeré. — Mit — kit — engedjen minekünk is és adjon — agion — attya. fiu: és szentlélek isten: amen: Amen.

Ez irás irattatott Urnak születésének utánna ezer ötszáz harmincz egy esztendőbe. és elvégeztetett áldozó estén. Aki írta: Ave máriát kér.* ff.

Vége.

* A második Amen után következő sorok vörös színnel vannak írva és pedig jelentékenyen gondosabban mint a többi. — Az első Amen-nél az α görög α = alphával van írva.

II.

Krisztus születéséről.

Úrnak nevében kezdetik urunk Cristusnak születéséről
egy szép és ájtatos predicacio.

Úgy ír szent Lukács evangalista evangéliumi könyvének második részébe: *peperit filium suum primogenitum* et pannis cum involutum: reclina- vit in presepio — codexben rövidítve *psepio* — Szülé mint tudni a szüz Mára az ő első szülöt- tét: és posztókba ötet bétakará: és helyezteté a jászolba: e szent Lukács evangelistának mondása mellé Urunknak születéséről három lelki tanuság- tok lészen.

Primum erit virginalis ptus * — *partus* — :
Első lelki tanuság lészen: a szüz anyának szüléséről:

* Codexben *ptus*.

*Secundum*¹ erit servitutis actus. Második lelki tanuság a szűz anyának szolgálatáról.

Tercium misterium erit nascentis modus. Harmadik lelki tanuság léssen : a gyermek Jézus születésének módjáról.²

Első tanuság mondám léssen : a szűz Máriának szüléséről :

Itt ezek mellé im ezt kell eszünkbe vennünk : hogy minden ájtatos léleknek : a csodálatos szépség tetszik meg : miért meggondolván : hogy a szűz fiat szüle : ezt ezen *négynek* meggondolásából érthetitek meg.

*Elsőbből quia beata virgo Maria cristum pulcherrime concepit*³ : Mert a boldog szűz Mária : a gyermek Jézust szépen fogadá — fogamzá — : mint tudni : szüzességének állapotjában : szentséges véréből : isteni cselekedetből és szentlélek Istennek erejéből : mint ezt Gábrriel angyal megmondá asszonyunknak *Lucae primo capite*⁴ : Spiritus sanctus superveniet in te : et virtus altissimi obumbrabit tibi :

Szent Lukács írja : evangeliumának első részében : a szentlélek fölül száll te reád : és a fellegesnek ereje árnyékoztatik meg te benned : Erről

¹ scdm.

² Codexben *módisságáról*.

³ Codex : quia bta virgo Maria cristum pulcherrime concepit.

⁴ Codex : *luce primo capte*.

mondá a szentírásbeli mester: harmadik könyvének harmadik válaszában: Urunk *Cristus* szerze magának testet a szűznek tisztaságos és szentséges véréből: meglelkesítettett okos lélekkel szentlélek miatt — által —: Ezaránt — erre vonatkozólag — úgymond *Bonaventura* doctor: A teremtés vetetik szerzésért — szerzésül —: mert Urunknak teste: szentlélek Istennek miatta: asszonyunk Máriának szentséges véréből szereztek:

Továbbá Urunknak fogantatását — fogantatását — az Úristen *Esaiás* próféta által: a szép virághoz hasonlónak mondja: *ecce virgo concipiet e paries filium*: Ime a szűz fogad és szül fiat: Úgymond ugyanott a próféta: támad Jessének gyökeréből — uezzo — vessző és az megvirágzik — kivirágzik —: és nyugszik őrajta az Úrnak lelke:

Mit példáz ez a vessző: a szűz Máriát és e vesszőnek virágát az Ur *Cristust*: mert valamint a fának virága a fa gyengeséges nedvességéből lesz: azonképen Urunknak szent teste szereztek asszonyunknak tisztaságos véréből.

Erről mondja szent *Bernád* doctor: ha kérdeitek: miképen fogantatott és született Urunk *Cristus*: *Miképen a szép virág a fátul: és a jó illat a virágtól.*

Úgymondja továbbá a pogány bölcs: hogy Arabiában vagyon egy madár mely *Ormomellának* neveztetik: és csak Arabiában lakozik: Ezen madár

midőn megkezd *ugania* (öregedni) vérét bocsátja a földre s ezt a napnak fénye érve: a vér meg-elevenedik és belőle a madárhoz hasonló madár leszen.

A *puplicanus* -- Pelikán vagy gödény — madár is az ő fiait vérével föltámasztja: Az oroszlán-nak fiai is halva lesznek — születnek — és harmadnapra ordításával őket föltámasztja: Ha a természet mindezeket megteheti: sokkal inkább az Isten a természetnek teremtője megtehetette hogy a szűz fiat fogadna és szülne.

Secunda consideracio. Most meg kell gondol-nunk hogy a boldog szűz Mária: Urunk Cristust szépen szülé: tudniillik minden fájdalom nélkül: minden kórság és minden nehézség nélkül: sőt szülé kijelenthetetlen nagy örömmel és édességek mint ezt régen megprófélta vala *Esais* próféta mondván: *Germinans germinabit* sicut lilium: fogadván virágzik: mint a liliom: Azért valamint a liliom az ő virágának kinyitására nem munkál-kodik sőt örülni láttatik: azonképpen a boldog szűz Mária mind Urunknak fogadásába: mind szülésébe: mind méhében viselésébe semmi nehézséget nem szenvedé.

De mondatná emellé valaki: honnan jön ez: hogy asszonyunk Mária: sem Urunk méhében viseléséből sem szülésében: valami nehézséget nem szenvedett. Ezen kérdésre reá felel Nagy Albert

doctor: és úgymond: hogy ez lőn — történt — az Istennek hatalmassága felől — által — ki csodálatos képen tevė ezt a szűzzel: mint ezt régen megprófétálta vala Ezekhiel prófeta mondván: Ez kapu az: az az szűz *Máriának méhe: beleszen tėve örökké: mert — az — Úr ment be és jött ki rajta*: Ugymond emellė szent Ágoston doctor: hogy asszonyunk Mária: azt viseli vala méhében: a kitűl viseltetik vala: * nem csoda ha Isten ezt megtehetette: mikor látjuk a napnak fényét az üvegen által menni az üvegnek minden megbántása nélkül: Azonképen Urunk Cristus ki feltámadásának utána: ajtó betévén tanítványaihoz béméne és esmét kijöve: E világra jövén a szűznek berekesztett méhébe bé méne és a szűzességnek tökéletessége megmaradván: asszonyunknak méhéből a testben mit ott felvett vala: ismét kijöve.

Másodszor ez jön hogy a boldog szűz Mária semi nehézséget nem érze: sem Urunknak méhiben viselésébe: sem szűlésébe Urunknak teste felől: mert Urunk Cristusnak teste egy vala a szűz Máriának testével: mert csak asszonyunknak véreből szereztetett vala Urunknak teste mint föntebb, — édefel — megmondaték: Miképen az embernek teste: mint keze; lába: semi nehézséget nem tészen mert azok a természetnek tökéletességére vannak:

* Kiválasztatott, teremtetett.

ezenképen Urunk Cristusnak teste is: nehézséget nem tön asszonyunknak méhében.

Harmadszor ez jön a szüz anya — ana — felől: mert asszonyunk fogadá Urunkat ártatlanságnak állapotában: tudnia mint — mint tudni — bujaság nélkül: szüzessége megmaradván. Egyéb asszonyok pedig fogagiak — fogamzanak — fiokat: megrontott természetnek állapotában bujasággal: Ugyan ezért kell viselniök Evának átkát: hogy fájdalomban szülék fiakat, azért ha az ártatlanságba megmaradhattunk vóna: az asszonyi állatok a szülésnek kinjától idegenek voltak volna: — vagyis nem érezték volna a szülés fájdalmait: — Ezenképen asszonyunk Mária idegen lön — a szülés kinjától — mert ő ártatlan vala: ezért mondja szent Gergöl doctor: *Eva nature nostre mortem inseruit*. Eva a mi természetünkbe a halált beojtá — óta —: ezen bünért Istentől arra kárhoztatik hogy fájdalommal szülne: míg ellenben szükség vala hogy az életnek szülője örömmel — fájdalom nélkül — szüljön.

Tercia consideracio: harmadszor meg kell gondolnunk: hogy a boldog szüz Mária Urunk Cristust szépen emteté — szoptatá —: mint tudni — t. i. — szüzi tejével: Erról énekli szent egyház: Az angyaloknak királyát: csak a szüz emtety vala menyből adott tejjel: miképen mondja egy doctor Ludolfus: kegyesen kell hinnünk: hogy va-

lamenynyiszer asszonyunk Urunkat emtette: anynyiszor nagy és kijelenthetetlen édességet érzett: mert miképen csoda lön a szűznek magzatot fogadnia és szűlnie: azonképen csodálatosan tejet is adnia: — kellett —: Mert a szűznek természet szerint teje nincsen: Továbbá valamennyiszer asszonyunk Urunkat kezébe akarta venni: megfürösztésre: bepótlálásra: emtetésre: mindannyiszor térdre esve imádta őtet: melyet megpéldáz szentegyház a *missébe*: hol valahányszor a jámbor pap — uj — akarjá Urunknak szent testét illetnie: mindannyiszor előbb imádja:

Erről mondja szent Ágoston doctor:

O Maria lacta socunde creatorem tuum O Mária emtesél nagy gyönyörűséggel a te teremtetet: menyországnak kenyerét: e világnak jutalmát: te ő neki mint anya szolgáltatass időszerint való életet: hogy ő neked és nekünk adja az örök életet: de emellé kérdés támad: a kérdés pedig ez: valjon miként hihetné az ember erősb hittel: hogy a szűz foganta és szülte Urunkat; e kérdésre felelhetünk a szent doctoroknak mondások szerint: hogy ennek hívésére visznek először: megtörhetetlen okosságok: melyek vétetnek az Isten hatalmasága felől: erről mondja szent Ágoston doctor: *Az isteni hatalom* a szűz anyának méhéből; a kis gyermeknek testét kihozá; ki a koporsó betéve

lévén belőle kijöve*: ennek pedig jobban megértésére vett példát a tükörről: mely a benne való ábrázatnak miatta meg nem törettetik — vagyis ha bele nézünk s ábrázatunkat nézzük. — Ugyanezen képpen a szűz Máriának szüzessége: Urunknak szülésében meg nem törték.

Második ok vétetik az isteni tisztelet felől: mert miképen az Istennek fia: menyországban atyával — t. i. vala — kitől minden szeplő nélkül születetik: miképen a világosság a világosságtól bizon — igaz valódi — Isten bizon Istentől: ezenképen a földön akara vallani anyát: minden szeplő nélkül valót.

Harmadik ok vetetik a természet felől: mert az Isten többet tehet mint — hodnem mint — a természet: de a természet bizonyos — néminemű — lelkes állatokat nemzetet — nemzeni egymás felekezeti nélkül** mint példánk vagyón a méhről: kikről ugymond szent Amburus doctor: A szüzesség köz a méheknek — közös a méheknél mert egyik a másiknak felekezése nélkül nagy hirtelenséggel tőlök — maguktól — magot az az rajt bocsájtanak: továbbá a göngyér — gongér — madár fából terem.

Az *Ölűnek* — ölyv — hime nincsen: mit

* Itt Urunk föltámadására czéloz.

** A him és nő egyesülése nélkül.

mondják továbbá a *Fenix* nevű madárról: melyből egynél több e világon nincsen: ez amint megkezd aggni — öregedni — megégeti magát és hamujából hozzá hasonlatos madár leszen.*

Továbbá az angvilla nevű hal is atya nélkül leszen: ha azért mindezeket a természet megteheti: sokkal inkább a természetnek teremtője az Isten megtehetette: hogy a szűz fiat fogadjon és szüljön. *Másodszor* még ennek ismeretére visznek meg-hamisíthatatlan tanuk is:

Először ezt vallották mind az ó-törvénybeli mind új-törvénybeli tanuk: kik nagy szentek voltak: ugymint az ó-történetben a patriárkák és próféták: Az új törvényben az apostolok és evangelisták: ha ezt vallották hát hinnünk kell nekik: mert ők szentlélek Istennek *ihléséből* — sugallatából — szóltanak: erről írá szent Péter apostol: *Non voluntate humana* allata est profecia: Nem emberi akaratból lett a jövendőmondás: de szentlélek — ihléséből — sugallatából szóltanak hajdan az Istennek szent emberei,

Másodszor ezt vallották az angyalok: kik hamissat nem mondhatnak amint szent Máté evangelista írja: evangeliumának első részében: így mondja az angyal Józsefnek: József Dávidnak fia.

* A szerző itt a természettudományok akkori fölfogása szerint beszél.

ne akarj félni: ved haza* — nőül venni — Máriát a te jegyesedet: mert ami ő benne vagyon a szent lélektől vagyon: Úgymondá továbbá Gábiel angyal asszonyunknak: Aki születtetik tetőled: szentnek hivatik a felséges fiának.

Harmadszor ezt vallotta az Isten önnön maga: mert megesküvék Ábrahámnak és szövetséget tőn: — kötött — Urunknak e világrai bocsátásáról: mint Moises próféta írja: első könyvének huszonkettedik részében. **

Quarta confideracio Negyedszer meg kell gondolnunk im ezt: hogy asszonyunk mindennél szebbet szüle e világra: mint tudni Cristust Istennek fiát: kinél senki szebb nem lehet: erről mondja az Origenes nevű doctor: soha semmi nemű teremtett állat: ilyen — ellen — szép a világra nem jött: mint Urunk Jesus Cristus. Az ő szépségét pedig megérthetitek az ő színének elváltoztatásában:

* Vidd haza. Ez ma itt a magyarban is szokásos, p. o. haza viszi aráját.

** A szentírás ide vonatkozólag így is a főntebb említett könyv 22-dik fejezetének 16., 17. és 18. verseiben:

17. v. „Önmagamra esküszöm, ugymond az Isten mivelhogy ezt cselekedted — Izsákot kész vala fölálodni — és egyetlen egy fiadnak nem kedveztel én miattam.

17. v. Megáldlak téged megsokasítom maradékidat mint az ég csillagait sat.

18. v. Sőt a te maradékodban megáldatnak a föld minden nemzetségei.“

melyben színe fényesebb a napnál: mint szent Máté evangelista írja: Ugyanezért szent Péter ezen látásnak édességével és kívánságával megszájasodván: nem tud vala egyebet mit mondani hanem csak ezt: Uram jó nekünk itt lennünk. O azért ájtatos lélek — incselkedjél — igyekezzél úgy élni hogy Cristus dicsősége színének látására érdemes légy bebocsáttatni:

Jaj és jaj — jay, jay — azoknak kik e nagy dicsőséget elvesztik: a bűneik miatt.

Secundum documentum erit servitutis actus.
Második tanúságunk lészen a szűz anyának szolgálata-
latáról.

Itt — emellé — kérdik a doctorok: Valljon Uram Isten minemű szolgálatot tön a boldog szűz Mária: az ő szent fiának a Cristus Jésusnak: szű-
letése idején: Ezen kérdésre reá felelnek a szent evangelisták: és úgymondnak: hogy főképen négy-
féle szolgálatot tön:

Primo: először a kis Jézust szűlvén kebelébe vevé: és ennek utánna alávaló — alsó — ruhába és maga tisztába ötet betakargatá: ezenképen kell lelkők szerint minden ájtatos léleknek Urunkat lelkébe fogadnia a tiszta lelkiismeretnek miatta és be kell takargatnia az alázatosság miatt: erről mondja szent Bernád doctor: *Lectulus floridus in quo reclinatur et svaviter requiescit Cristus est recta consciencia:* Azon virágos ágy melyre helyez-

tetik és édesen nyugszik Cristus: a jó lelkiismeret.

Secundo virgo Maria Cristum natum fascia strinxit et in presepio reclinavit: Másodszor szolgálatot tőn asszonyunk Mária a kis Jézusnak mert őt bepótlálá és a jászolba helyezteté: Lilek szerint a pólának kötélén — kötele alatt — értetik Istenhez és felebarátunkhoz való szeretetünk: mert a szeretetnek miatta — által — mint kötéllal megkötöztetik az Isten és az emberrel egyesítettik.

Erről mondja Hugo doctor: O szent szeretet mily erős a te köteled melyel Isten a keresztfához kötöztetheték és az megkötöztetett ember te miattad a bűnnek kötelét elszaggatá: Továbbá ugyan ebben — ez által — jelentetik felebarátunkhoz való békességünk is: mert a békességes embernek szívében helyeztetik és nyugszik Urunk Cristus. *Unde David dicit*: in pace factus est locus eius. Erről mondá Dávid próféta: békességben vagon az ő helye: Dávidnak ezen mondásán szent Bernád doctor mondja: Miképen a békességben vagon helye Cristusnak: azonképen a háboruságban van az ördögnek helye.

Tercio virgo Maria Cristum laudavit. Harmadszor szolgálatot tett asszonyunk a kis Jézusnak: mert őtet emteté: jól látjátok pedig hogy a tejben vagon fehér — fiyér — szín mely példázza az egyenes és tiszta igyekezetet: vagon továbbá a

tejben édes iz: mely példázza az irgalmasságot: mert az irgalmassággal tartatik mitőlünk a szegényekben Urunk Cristus Jesus: — vagyis: a szegényekben magát Jézus Cristust tiszteljük és ő érte könnyörülünk rajtok. — Erről mondá szent Máté evangelista és megírta evangeliumának huszonötödik részében: éhezém és adtatok nekem ennem: Úgymond továbbá: valamit a szegények közül mennél kisebbiknek tesztek nekem teszitek.*

Quarto virgo Maria Cristum diligenter fovit et educavit: negyedszer asszonyunk a kis Jésust szeretettel élteté: és nevelé: meleg vízzel megfürösztvén keblén viselé — hordá — : ötet minden ártalmasoktól megőrizvén: Ezenképen kell nekünk is Urunkat: meleg könyhullatással fürösztelnünk: hogy mondhassuk Dávid prófétával egyetemben: Vizeknek kifolyásit adák az én szemeim: mert nem őrzik meg a te törvényedet. O mely édes a gyermek Jesusnak az ilyen fürödő: melyről úgymond ugyanazon Dávid próféta: Cor contritum et Lumiliatum Deus non despiciet. — A törödelmes és alázatos szívet az Isten nem utálja — nem veti meg.

Továbbá: kell urunkat az ártalmasoktól is megőrzennünk: A kiseded gyermekeknek pedig igen ártnak im ezek: *először* a napnak fénye mert sze-

* Valamit cselekedtetek egynek legkisebb atyámfiai közül azt nekem cselekedtétek. Szent Máté XXV. 40.

meit megbántja és *copassá* teszi — tisztátlan szeművé teszi —:*

Másodszor árt a gyermeknek anyjának rongrott teje: mert a gyermekbe különb különbféle kórságot nemz. Ezekből nekünk is megkell a gyermek Jézust lelkünkben örzenünk. *Először* a hű dicsőségnek világosságától: mert úgymond szent Gergel doctor: quod foris ostenditur intusa mercede evacnatur: Ami kívül mutatatik belől a jutatótól megfosztatik. *Másodszor* megkell örzenünk a rongrott tejtől: a halálos bűnnek mivelkedetítől — cselekedetítől — mert a halálos bűnnek állapotában tett mivelkedetek semmit nem használnak a boldogságra. *O azért körösztien* lölkök O Jézus Cristusnak vérével megváltottak: járuljatok elmétekkel a kis Jézusnak jászolához és gondoljátok meg: mert a Cristus értetek tette magát szegénnyé: feküvén a kis szénán: és lelki szemetekkel tekintétek meg: a mint a szűz anya szent fiát imádja: és én velem egyetemben mondjátok O menyországnak királyné asszonya: és malasztanak anyja: O ami üdvösségünknek egyetlen egy reménysége te hozzád kiáltunk — kajátunk — te hozzád óhajtottunk — sóhajtottunk — e siralomnak völgyéből: emlékezzél meg a te szent fiadnak kegyelmességéről: melyből mi érettünk akara születni: szenvedni:

* A c itt = cs-vel *csapossá*.

és meghalni: és engedjed hogy a té édes szülöt-
tedet itt e világon birhassuk az ő malasztját és
jövendőben az ő dicsőségét.

Tercium argumentum erit nascentis modus:
Harmadik tanuságunk leszen a szülésnek módjáról:
mel mellé tudnunk kell: hogy akkóron e világon
országot vala Octavianus császár: mikoron Urunk
Jézus e világra születteték: országlásának negyven-
kettedik esztendejében: mikoron mind — az egész
— a világon nagy békesség vóna: akkóron szüle-
ték a békességnek királya e világra: mint ezt régen
megmondotta vala Dávid mondván: *Orietur in
diebus ejus iusticia*: támad az ő idejében igazság
és békességnek bősége: Gondolá azért az időben
Octavianus császár: megszámláltatni hány orszá-
gok volnának e világon: hány tartományok hány
városok: hány faluk és hány fegyverfogható em-
berek: Azért parancsolatot tőn mint szent Lukács
irja: hogy beirattatnék — összeiratnék — mind az
egész közönséges világ: így hogy mindenki menne
az ő városába: avagy faluba hönnet való volna:
és az adópénz mely egy garas vala: de tizpénzt
tészen a császár emberinek adná és magát a csá-
szár iránt engedelmesnek vallaná: és ezután neve
a legistromba — lajstrom névjegyzék — irattatnék
a császárnak viendőbe.

*Hec descripišo inchiata est a preside sirie
nomine scirino*: ezen beirás elkezdeték Sírjának

Cirenus nevű fejedelmétől kit a császár Siriának tisztartójául szerzett vala. Azért akará pedig hogy ott kezdődjék el mert Siria vagyon a világnak *közepette*: és határos a zsidósággal — országgal — azért akará hogy ezen szerzés — parancs — a többi országokra és tartományokra kihirhőnnék — kihirdettetnék.

Ezen vallástételre felmenének azért: mind nemesek mind nemtelenek: Ugymond pedig egy doctor Hugo nevű: hogy csak a nők közül: ezörször ezören és nyolczszáz ezören lestromoztatának: paraszt néptől megválva — parasztkon kívül.

Ezen vallástételre felméne Joseph is Betlehembe: mert onnan való vala: Názaretből az ő jegyessével asszonyunk Máriával: mert mindketten Dávid királynak nemzetségéből valók valának: Dávid azért Betlehemből támadott vala: Joseph és asszonyunk Mária is eredetöket onnét vették vala: Jelesben mert asszonyunk Mária tudja vala a prófétáknak modásából: hogy szent fiának ott kellene születetni.

Unde Joseph assumisit asinum et bovem secum: Ugyanazért Joseph vön vele egy szamárt hogy asszonyunkat a hosszú uton segitené: Mert Názareth Jerusalemhöz harminczöt olasz mértföldre — mélföldön — vagyon: melyek közül négy tézen egy magyar mértföldet: Jerusalemhöz délre Betle-

hem ismét vagy on olasz mérőföld : hogy azért az ilyen hosszú uton a gyenge szűzet a számár hátán segitené — t. i. vitt számarat magával — : Továbbá ökröt is azért hogy azt eladná és az árából az adópénzt megadná: a maradékával asszonyunkat táplálná:

Mikoron Betlehemnek városába értek: kezdének Istennek szeretetiért a vendégfogadóstól szállást kérni: kik látván őket szegényeknek lenniök — hogy szegények —: senki nem igyekszik valának szállást adni: egy közölök megkérdi Josephot honnan jönnének: mikoron Joseph megmondotta volna: mondá amaz: *O Stulte senex quam magna fuit indiscreció tua:* O balgatag vén mily nagy a te értetlenséged: hogy ily huzos és kemény utra: veled hoztad ezen gyenge személt: nem akarom azért hogy házamba értetlenek szálljanak: menj azért az ispotálba: talán ott szállást találhatsz: Mikoron odamentek ott sem találhatának — szállást: Ez pedig mind isteni szerzésből lészön vala: mert a vendégfogadók gonoszok valának: és nem lőnek méltók hogy Urunk az ő házukban születessék e világra:

Mikoron azért sehol szállást nem találtak vóna: menének ki Betlehemből: és a városnak kívülre találának egy pusztá házat: E ház pedig vala Dávid király atyjának — attianak — Isainak háza: e ház a pusztán vala: mert a barmok délben ah-

ban delelnék vala: a sidok — zsidók — teljesen elpusztulni nem hagyák vala: Dávid királynak emlékezetére: E házba bémenének: és Joseph az ökörnek és a számárnak jászolt szerzet — szerzie —: *Ubi cum lacrimis dicere potuit Joseph* hol nagy sirással mondhatta Joseph Istennek: O örök mindenható Isten kérlek tégedet bocsáss — meg — nekem hogy illetén hitvány szállásra hoztam a te jegyösödöt: Itt e házban helyt szerze a szent Joseph Asszonyunknak is: ezután a városba méne hogy valami eleséget szörzene: és az ökörnek és számárnak szénát venne:

Asszonyunk Mária pedig: ezenközben elmélkedik vala az Istennek nagy alázatosságáról: és mondja vala: O Úristen királyoknak királya: angyaloknak ura: ki vagyok én: hogy méltóztattál az én méhembe szállni — szállnod — és kilencz hónapig ott lakozni: és a dicsőségnek királyát én szegény szolgáló leányod méltó legyek e világra szülnöm: emtetnem: feltartanom és nevelnem:

O mily boldog óra lészen az: melyben meglátlak tégedet: én Istenemet én tőlem születni: — szülöttet —: Bizonyal tégedet szeretettel hozzám öllelek: szeretettel ápolgatlak: és szüzi tejemmel édesen emtetlek:

Ilyetén édes elmélkedésben lévén a szűz Mária: Ezenközbe a boldog szent Joseph a városból meg-

juta — megjöve — és amennyire teheti a házat megtisztítá:

Sed cem beatu virgo Maria sciret per Dei revelacionem: De mikoron a boldog szüz Mária isteni jelentésből megtudta volna: hogy ez éjjel volna szent fiát e világra szüendő: mind a telles — egész — éjjel az imádságban megmarada: Az éjnek első órájakor — koron — mennyországból leszálla nagy világosság mely csak asszonyunkat vevé körül: és ezen világosságban leszállának az angyaloknak sokaságai: és im ezt kezdék énekelni: *eggregiatur dominus: de loco sancto suo: jöjön ki az úr az ő szent helyéből:* eljőjön hogy — idvözohe — üdvözitse az ő népét:

Az éjnek másod órájakor ismét nagyobb világosság szálla le mennyországból: mely nemcsak asszonyunkat vevé körül hanem még a szent Josephet is: és az egész házat: melybe leszállának angyaloknak sokasági és im ezt kezdék énekelnie: *ecce iam venit desideratus cunctis gentibus:* Ime jött már a mindenkitől kívánatos:

Éjfelinek idején pedig leszálla nagy világosság mennyországból mely mind e világot befogá úgy az teljességgel világos nappá — nappallá — változott vala: melybe leszállának angyaloknak sokasági: kik mert kezdik énekelni: *aperiatur terra et genuit salvatorem:*

Nyiljék meg a szüz méhének földje — föde

— és nemzze az üdvözítőt: és angyalok dicsérik vala a szüz Máriát és neki nagy hálákat adnak vala: hogy az ő megépitőjüket — teremőjüket — érdemlené szülnie: Ezenközben kezdé asszonyunknak méhében Urunk Cristus nagy édes indulatokat tenni: Megérté azért hogy szent fiának szülése nagyon közel volna: tehát az imádságból felkele: és a szüzességnek jegyéért fedelét fejről levéve* és haját leeresztvén letérdeplék: ezután kezeit öszszetevén: szemeit menyországra felveté: és ime legottan arczája elfényesedék mint a nap: és meglátja elméjében a teljes szentháromság Istent: Meglátá amint az Atyaisten szüli a Fiustent: Meglátá továbbá amint a Szentlélek Isten származik az Atyaistentől: és a Fiustentől egyetemben egyszersmind a két személytől.

Látá továbbá különb különb isteni titkokat *illico in ietu oculi sine omni dolore puer Jesus de utero virginis nascitur*. Legottan egy szempillantásban: a gyermek Jésus napnál fényesebben: a szüznek méhéből minden fájdalom nélkül születeték: — született — Ezen közben az isteni elmélkedésből megbocsáttatván — fölocsudva — látá szent fiát a földön előtte könyökölni: Meggondolván pedig az ő isteni felséges voltát: nem merészli vala őtet illetni: de látván őtet mezi-

* Fejkendőjét levéve hogy hajadon legyen.

telemnek a nagy hidegségben: és kívánván őtet ruhákba betakargatnia: Nézi vala szent fiának arczáját nagy vidám szinnel — t. i. a kis Jézus volt vidám és jószinben —: Kérvén őtet — Mária — hogy méltóztatnék megjelenteni hogy mit tenne — tegyen —:

A kis Jézus pedig édes anyjának kebelébe kívánczván memmi kezeinek és lábainak mutatásával: és vidám arczulatával kéri vala hogy ölébe venné szent anyja. *Tunc beatissima Virgo Maria inquit filio* tehát a boldog szüz Mária mondá fiának: ime látom mert kívánsz az én kebelembe jöni: és szüzi tejemmel emetnöd — vagyis hogy emtesselek —:

Azért én téged bátorsággal felveszlek: és nagy tisztességgel felvevén ölegeti és ápolgatja vala: az édes Jézus pedig vékony karjait az ő anyja nyakára vetvén — tevén — megápolgatá — ölelé — simitgatá, czirógatá és szent emlőit emlé: Ezután a boldogságos szüz Mária mint szent Lukács írja: evangéliumának második részében: ruhákakba jól-lehet alávalókba de mégis tisztákba őtet betakargatá: és ezután a jászolba behelyezetté mert nem vala neki helye az istállóban: meggondolván továbbá az Isten fiának kijelenthetetlen nagy alázatosságát: kezde — Mária neki nagy könyhullatásokkal imigyen szólnia: O én édes fiam Jézus: mely igen nagy a te kegyelmességed — az — emberi nemzethez:

mert te ki örök Isten vagy: lól emberré: te ki halhatatlan Isten vagy lól — halandóvá: te ki teremtő Isten vagy lól teremtett állattá: te ki angyaloknak ura vagy és királyoknak királya: a **szolgának ábrázatját fölvevéd.** O én édes fiam: egyéb királyok születnek nagy felséges királyné asszonytul: te születtetél én tőlem szegény szolgáló leányodtul: egyéb királok születnek királyi városba: te születtetél e szegény Betlehembe.

Alii reges nascunt: (ur) in regali palacio tu natus ect. ect. egyéb királyok születnek királyi palotába: te születtetél ez utálatos istálóba: egyéb királok mikoron születnek: királyi ágyra helyeztetnek: te pedig helyeztetel e szoros jászolba: egyéb királyok bepóllátnak bársonba és biborba: te pedig alávaló és hitvány ruhákba. Ezenközben pedig ápolgatja — czirógatja — vala asszonyunk szent fiának arczáját: és mondja vala nagy sirással: O én édes fiam Jésus: majd ha megfertőztetel: a zsidóknak rút és dohos taknyokkal és nyálukkal.* Továbbá megczirógatja vala szent testét és mondja: O lelkemnek vigasztalója: valjon ha majd ostoroztatik e szent test tetőtől fogva talpadig: Néha — megczirógatja — szent fejét és mondja vala: O méhemnek édes gyümölcse: majd ha megkoro-

* A szűz anya látnoki lélekkel mondja: ha majd megköpdösik arczáját.

náztatik e királyi fő: kemény tövis koronával az emberi nemzetnek üdvösségeért: mert asszonyunk Mária jól tudja vala a prófétáknak mondásokból: hogy szent fiának meg kell hálnia: de az idejét és napját Isten eltitkolta vala tőle.

Hec et similia prosequente beata virgine: ezeket és ezekhez hasonlatosságokat — hasonlókat — mondván az édes szűz Mária: Ezenközben az ökör és szamar térdre leesének: és teremő Istenüket imádák: Joseph is megértvén hogy Urunk született volna: ő is térdre esvén imádá: Ezenközben némienemű pásztorok a tartományban vigyáfván az ő juhokon — juhaikra —: nekik jelenék Gábriel angyal és nagy fényesség vevé körül őket: és igen megijedének: mondá azért nekik az angyal: *Nolite timere: ecce evangelizo vobis gaudium magnum:* Ne akarjatok félnőtök — félni — im hirdetek nektek nagy örömet: mely lészen minden népnek: mert született nekünk üdvözítő Cristus Dávidnak várasában: ennek pedig ez jegye: találjátok a kis gyermeket jászolban: Nyilván mondja ma — azaz a mai nap — mert jóllehet éj van: de ez a nagy világosságnak miatta az éj napra változott.*

Ezenközben Gábriel angyallal jelenék vala angyaloknak sokasága: dicsérvén Uristent és mondván

* Ezen rendkívüli tünemény jelezte a rendkívüli eseményt, s ebből következettek.

dicsőség magasságban Uristennek: és e földön békesség a jóakaró embereknek. Ezeket mondván az angyalok elenyészének — eltűnének —: a pásztorok pedig mennek a jászolhoz és találják asszonyunk Máriát: és Josephet és a kisdéd gyermekét a jászolban: és látván elismerék és imádnak a kis Jésust: dicsérvén Uristent mindazokban melyeket láttak vala: és hallottak vala.

O azért Cristusnak jeyesi: tekintétek meg lelki szemeitekkel a kis Jésust: a magát oly igen megaláztat: — megaláznak lenni Codex — a jászolban fekvőt: alávaló ruhával betakartat: és térdre leesvén imádjátok őtet: ápolgassátok és neki könyörögvén im ezt mondjátok: O édes Jésum, o kegyelmes Jésum miérettünk ily aláztatosan akarál e világra születni: a te nagy irgalmasságodért és kegyelmességédért: bocsásad meg minekünk: ami bűneinket: és adjad malasztodat e világon és a dicsőséget jövendőben: amen.

III.

**Kezdetik Urnak nevébe eg' zép predikáció
azzonunk Mariának foganatárol.**

De concepcíone sermo pulcherrim.

Tota pulchra es amica mea et macula non est in te canticor' quarto capitulo: Mindenestől szép vagy én jegyösöm: és szeplő nincsen te bened: ez igéket szent lélek úristen mondá: a bölcsnek szája által: Mely igék mellé a szüz Máriának foganatárol három lelki tanuságtok lészen.

Első leszen az eredeti bünről való megtartóztatásról.

Másod tanuság lészen a megtartóztatásnak alkalmasságáról.

Harmad tanuság lészen különb különb példákról.

Első tanuság mondám lészen az eredeti bün-től való megtartóztatásról: Mely mellé kérdik elő-

szőr a doctorok: honnét támada mibennünk az eredeti bűn? ezen kérdésre reá feleltetik: hogy a mi első szüleinktől: Ádámtul és Évátul: kik örödgnek késztetéséből: Isten parancsolatjának ellene: evének a megtiltott fának gyümölcséből; és jelesen támada bennük az eredeti bűn: a bűnre való engedetből: mert mint mondja szent Ágoston doctor: Éva noha vétkezék de maga ha Ádám a bűnre nem engedett volna: nem vontuk volna — magunkra — az eredeti bűnt:

Erről ír a szent Pál apostol: prima ad chorintheos g'nto decimo: per unum hominem scilicet Adám intravit in orbem terram: egy embernek miatta — tudnia mint — ugy mint Ádámnak miatta jöve bé a halál a földnek kerektségébe: e szent Pálnak mondásából azért megtetszik — kitűnik —: hogy az eredeti bűnt mi ebből valók: mert első szüleinknek vétke miatt: az eretet — heredet — szerint való igasságtól megfosztatánk.

De mondhatná valaki: micsoda az eredet szerint való igasság: melytől minket az eredeti bűn megfosztá? Jó ezt megtudnunk: hogy ennek megértéséből értsük meg mi az eredeti bűn: ezen kérdésnek megértésére felelnek közönséggel a szent doctorok: és imígyen magyarázzák meg: *Originalis iusticia est quedam humane nature rectitudo.* Az eredet szerint való igasság az emberi természetnek néminemü egyenessége: mely miatt

az ártatlanságnak állapotában a test a léleknek hatalmassága alá vetetett vala: és az érzékenységek az okosságnak mind addig: míg a lélek engede az ő teremő Istenének: ez az eredet szerént való igasságnak magyarázata:

Teremtven azért Isten az embert: parancsolatot ada neki: hogy a fának gyümölcsébe — böl — ne ennék: minek ha ellene tenne halállal halna meg. *Mely fának gyümölcsét nem* azért tiltá meg Isten embertől: hogy a paradicsomban való fáknak gyümölcsénél az drágáb volt volna: de azért: hogy az ember e kis törvénynyel Istentől vettel: megkisértetnék: úgymint ha ebben Istennek engedne: az engedelmességért érdemlené az örök életet: és az eredet szerint való igasságban megerősülést: ha pedig nem engedne: meggyőtretnék két halállal: úgymint időszerint valóval: és örökké valóval.

Homo itaque transgressus pceptum Dei. Az ember megtörven Isten parancsolatját elveszté a malasztot és az eredet szerént való igasságot: és és esék bünbe és két halálba: ugy hogy ha Urunk Kristus az emberi nemen nem könyörült volna: ki minket az örök halálból megválta: soha ember Istennek látását és a mennyei boldogságot nem valhatta volna: Ami első szülőinknek parancsolát megtöréséből támada azért mibennünk az eredeti bün.

Kérdik másodszer mégis doctorok: quid est peccatum originale in nobis: Micsoda az eredeti bűn mi bennünk: Jó ezt is megtudnunk: hogy értsük micsoda az eredeti bűn. Igen reá igyekeztetek — figyelmeztetek — mert igen nehéz: E kérdésnek azért megértésére vegyük im ez őt tanúságot:

Első tanúság im ez: hogy az eredeti bűn: nem embernek valaminemű mivelkődete — cselekedet —: mint az egyéb bűnök: mert az eredeti bűnt csak a kis gyermekek valják: erről mondá Dávid a sótári — zsoltár — könyvben: ime gonoszágokban fogantattam: és bűnben fogadott engem az én anyám.

Másod tanúság im ez: hogy az eredeti bűn: nem az atyának az anyával való egyesülése: sem valamely férfiúnak: valamely asszonyi állattal: mert ha az egyesülésben bűn tétetik: az a férfinak és az asszonynak tétemény szerint való bűne az: ezért sem gyötretik — bűnhődik — a magzat: de azok akik a bűnt teszik: De maga ki által az eredeti bűn vonattatik -- vonatkozik —: az anyának az atyával való egyesülése:

Harmad tanúság im ez: hogy az eredeti bűn nem az érzéköniségeknek — érzék — dagályossága az okosság ellen hogy nem cselekednék ám úgy mint az okosság mutatja: sem pedig az Isten színeinek látásától való megfosztásnak kinja: mert

ezek mint tudni az érzékenységnek — érzékiség — dagályossága : Ugyanezenképen az Isten színének látásától való megfosztás : nem az eredeti bűn állatjok szerint — lényeg — hanem csak abból következik : mert az eredeti bűnből szállanak ezek reánk.

Negyed tanúság im ez : hogy az eredeti bűn nem a kivánság és hajlandóság : kivel a lelkők kíván egyesülni a megfertőztetett testhöz : sem pedig állatja — substantia — szerint : a léleknek a testhez való egyesülése : mert mikoron ez ellen hajlandóság légyen a lélekben természet szerint : Urunk kinszenvedésének miatta : ez el nem vetethetik : továbbá ha valaki azt mondaná : hogy az eredeti bűn a léleknek a testhez való egyesülése : hát az egyesülés is : el nem vétethetnék Urunk kinszenvedésének miatta : különben hanem ha előbb a lélekkel távoznék a testtől : de maga a lélek együtt lévén a testtel : és a léleknek kivánsága és hajlandósága lévén a testhöz elmosattatik — eltöröltetik — az eredeti bűn : Urunk kinszenvedésének miatta.

Ötöd tanúság és utósó : im ez : hogy az eredeti bűn állatja — lényege — szerént mibennünk nem egyéb : hanem az eredet szerint való igasságnak megfosztása : melyet méltán a mi első szüleink elvesztének : az Isten parancsa megtörésének miatta :

mely eredeti bűn szálla fejenként mi reánk: kik természet szerint Ádámtól származunk.

Kérdik mégis harmadszor a doctorok: miképen szeplősítettik meg a lélek: az eredeti bűnek miatta? Jó ezt is megtudnunk: mert e kérdésből érthetjük meg: a boldog szűz Máriának az eredeti bűnnélkül való foganatját: — fogantatását: mint ide alá — b — megirattatik: mely írásból látszik: hogy a lélek nem vonja az eredeti bűnt: Ugyanazért a boldog szent Ágoston doctor: erről nagy: mély és nehéz vetekedéseket tész: mert a gyermeknek lelke nincsen az atyától avagy anyától; mint a test: de a lélek csak Istentől teremtetik: miképen teremtetének az angyalok.

Azért láttatik miképen az angyalok az ő teremtésökben nem vontanak valami szeplőt: ezenképen a lélek se: — *Ezen kérdésnek és fogásnak* megértésére: reá felel a *Marói Ferencz* doctor: és úgymond: hogy jóllehet az okos lélek ne légyen — nincsen — a szülőktől avagy a testtől: de maga ok szerént ő tőlük vagyon: mert a lélek lételének oka a szülők és a test: mert ha a szülők nem volnának: és a test sem volna: a lélek sem teremtetnék.

Azért miképen azol' — olyan — diák pappá nem lehet: aki özvegy asszonyt veszen házasul — feleségül — magának: mint a törvénykönyvben meg vagyon írva: azonképen ami lelkünk is mikoron

veszi magának a testet: mely Ádámban megrontatott: vonzza az eredeti bűnt.

De mondhatná mégis valaki: a lélek a testhöz való egyesülését el nem távoztathatja: mert mihelyt a test megtagosul: a lélek ottan — azonnal — teremtetik: és a testbe Istentől ottan beöntetik: azért láttatik hogy ha a lélek a testhöz való egyesülést el nem távoztathatja: hogy ne vonja — vonná — az eredeti bűnt.

Ezen fogásra — quest captiosa — is felel ezen doctor és mondja: miért hogy a lélek a testhöz való egyesülését el nem távoztathatja: azért nem gyötretetik meg érzékenység — érzéktesti — szerént való kinnal: hanem a kárvallásnak kinjával: azaz az Isten színe nem látásának kinjával: miképen az oly bíró is ki valakit igazán halálra ítél: az igazságnak kiszolgáltatásáért nem gyötretetik meg kinnal: sem itt sem jövendőben: de hát mivel nem egyébbel hanem a kárvallásnak kinjával: azaz hogy ha akarna pappá lenni: nem lehet.

De mégis valaki mondhatná: én nem foghatom meg: miképen vonná ami lelkünk az eredeti bűnt a megkörösztlöködött szülöktől: mert a pogány bölcsnek mondása szerént: nem adhatja valaki másnak azt amit nem vall — nem bír —: de a szülők a körösztségnak miatta az eredeti bűntől megtisztítottak: azért ők nem valják az eredeti

bűnt : hát ebből következik hogy fiokra sem adhatják.

Ezen fogásra is imigyen felelhetünk : mert mint szent Ágoston doctor mondja : erőssen kell hinnünk hogy Ádámnak minden fiai : természet szerént atyától és anyától születettek : eredeti bűnben fogantatnak : mint ezt sok szentírások — iratok — bizonyítják : Űgymond azért róla szent Pál apostol : *Efesombelieknek* irt levelének második részében : természet szerint valánk mind haragnak fiai : miképen Ádámban mind meghalnak : azonképen Cristusban mind megelevenítettnek. Így ir róla mégis — továbbá — ugyanezen — szent Pál : ad romanos : egy embernek Ádámnak bűne miatt sokan meghalának.

Ahol pedig azt mondók : hogy a szülők a köröszttségnek miatta az eredeti bűntől megtisztítván : nem valják azt : és azért nem adhatják fiukra : úgy mondják a doctorok : hogy mikoron a szülék nem szülik fiokat malasztanak állapotjában : és amennyiben Cristusnak tagjai : mert a születésben nem Cristusnak tagjai a kised gyermek : de szülik gyermeköket a megrontott természetben : melyben Ádámnak tagjai : az illetén szülő pedig hozzá hasonlatost szül : Azért Ádám ki az engedetlenségnek miatta : az eredet szerént való igasságot elvesztette és magát eredeti bűnbe ejté : minket kik neki tagjai vagyunk : hozzá hasonlatos

bűnben szüle és szül: miért pedig hogy az eredeti bűn főképen vagyon a testtől: jóllehet állatja szerént legyen a lélekben: nem száll azért az eredeti bűn a gyermekre a szülőktől: de az isteni törvényről: mind ide alá megirattatik:

Ennek pedig jobban való megértésére vegyetek példát: jól látjátok mert a gabonának magja: jóllehet a pelvától — polyva — megtisztittassék: de ha maga — polyva nélkül — a földbe elvetetik magot terem ismét polyvával:

Azt is látjuk: mert e világszerént a nemtelen ismét nemtelent szül: hanemha — hacsak — azután a királytól megnemesítették. Azonképen az Ádámtól születtek: mely Ádám az eredet szerént való igasságnak nömösségét elveszté: születetnek — Ádámtól — nemtelenségnek fogyatkozásával: hanemha azután Istentől megnömösítettnek: a keresztség malasztjának miatta: a mennyei örökségnek megnyerésére.

Kérdések negyecor — negyedszer — ismét a szent doctorok: kitől adattatik a lélekre az eredeti bűn? Ezen kérdésnek megértésére négy tanúságot adnak a doctorok:

Első tanúság im ez: hogy az eredeti bűn nem adatik Istentől a lélekre: oka ennek im ez: mert Istennek minden teremtett állatja jó: mint szent Pál apostol írja: továbbá az Isten fia a mi természetünkbe plántálva felvévé — emberi termé-

szetet — de nem vevé fel az eredeti bűnt : következék azért hogy az eredeti bűn nincsen Istentől mibennünk.

Másod tanúság im ez : hogy az eredeti bűn nem adatik a magzatra az apától és anyától : mert ők az eredeti bűntől megtisztítottak a körösztviznek miatta : ugyan ezért a pogány bölcsnek mondása szerint : nem adhatják másnak amit nem valnak :

Továbbá gyakorta történik hogy a gyermeknek atyja meghal minek előtte a gyermek az eredeti bűnt vonná : mert a gyermek az eredeti bűnt vonzja akkor mikoron a lélek a testbe béontatik : ez pedig leszen : a férfiban negyven napra : a leányzóban pedig két negyven napra történhetik : azért hogy a gyermeknek atyja meghaljon minek előtte a lélek a gyermek testébe beöntessék : következék azért hogy az eredeti bűn nem adatik a szülőktől a magzatokra.

Harmad tanúság im ez : hogy az eredeti bűn nincsen a testtől : sem — nem — szeplősítették még a lélek a testtől : miképen a test a fertelmes ruhától : mert miképen a napnak fénye : a testi állatoktól semmi fertelmességet nem vehet : sokkal inkább a lelki világosság : azaz a mi lelkünk a testtől az eredeti bűnnek szeplőjét nem vonhatja : hát hogyan száll Uram Isten az eredeti bűn a lélekre :
ha im Istentől sincsen : a szülőktől sincsen : a

testtől sincsen: haljátok és im megmondom: ennek megértésére vegyük a negyed: — negyedik — tanúságot.

Negyed tanuság im ez: hogy az eredeti bűn száll a lélekre az isteni törvénynek kiadásából: mert miképen az ki törvényen kívül születik: különben a papi méltóságra fel nem vétethetik: hanem ha kegyelmeznek ő vele — neki — mint megvagyoni irva a törvénykönyvben: ezenképen az isteni törvénynek kényszerítéséből: mindenki ki testből születik Ádámban megfertőztetik az eredeti bűnnek szeplőjével: s nem vetethetik a méltóságra: azaz: az angyaloknak társasága közé: hanem ha kegyelmeznek neki: mint tudni a körözsztégnek miatta: tűznek és vérnek kiontása miatt — is —: Isten szeretetéért: mert mind e három miatt: elvetetik az eredeti bűn.

Kérdék ötödször és utószor a szent doctorok: kicsodák azok kik az eredeti bűnt vonzzák? E kérdésnek megértésére tudnunk kell: hogy három szükséges emellé: hogy valaki vonja az eredeti bűnt.

Primo parentum transgressorum generacio: első hogy az ki az eredeti bűnt vonzza: származék Istennek törvényét megtörő szülőktől.

Secundo naturalis ab eisdem propagacio: második: hogy az ilyen a szülőktől természet szerint származék.

Tercio az isteni törvénynek reá kötelezése.

Első mondám szükség : hogy az aki az eredeti bűnt vonzza : születtesék oly szülőktől : kik Istennek parancsolatját megtörték : mert ha a mi első szüleink Ádám : Istennek parancsolatját meg nem törte volna : mi az ő fiai nem vontuk volna az eredeti bűnt : mely szálla mi reánk Ádámnak teteményszerént való bűnéből : továbbá ha az Isten teremtene egy embert ujonnan : nem ami első szülőink testéből : de egyébönnen valahonnan : az ilyen volna eredeti bűn nélkül.

Másodszor szükséges még emellé hogy valaki vonzza az eredeti bűnt : hogy természet szerént születtesék oly szülőktől kik Istennek parancsolatát megtörték : mert ha valaki születnék Ádámtól természetnek fölötte : nem vonná az eredeti bűnt : mint példánk vagyon Urunk Cristusról : ki jóllehet Ádámtól vőn eredetet : de maga az ő fogantatjának módisságából — módja — nem vonhatta az eredeti bűnt : azért mert nem természet szerént születék : de természetnek fölötte szentlélek cselekedetiből : *erről mondja Léo pápa* csak Urunk Jépus Cristus : az embereknek fiai közt ártatlanul születék : mert ő testi kívánság nélkül fogantatván : lőn emberre : *Erről mondja a nagy doctor Scotus* : ha Urunk Cristus bátor — habár — isten nem volt volna hanem csak tiszta — csupán — ember : miért hogy csodálatosképen születék asszonyunk Máriától : nem vonta volna az eredeti bűnt.

Harmadszor mégis szükség e. mellé, hogy valaki vonja az eredeti bünt: az isteni törvénynek reá való kötelezése: mert ha valaki kiváltképen való kegyelmezésből s. nagy malasztból e törvényből kivéttetik: ez nem vonzza az eredeti bünt: Ugyanazért jóllehet a boldog szűz Mária; az ő származásának módjából: vonta volna az eredeti bünt: azért mert természet szerint származék szent Joakhintúl és szent Anna asszonytól: mint én avagy te: de maga Istennek kiváltképen való malasztja: mely az ő lelkében teremtetik: őtet az eredeti bünbe való eséstől megtartóztata — megóvta —: és ő nem vonja az eredeti bünt.

Ahol azért kérdetek kicsodák azok akik az eredeti bünt vonzzák: Ennek jobban való megértésére négy törvények vétetnek:

Első törvény néz közönséggel mindeneket — általánosan —: mert minden emberek kik anyjuknak méhében természet szerint fogantatnak: vonzzák az eredeti bünt.

Második törvény nézi azokat kik anyjuknak méhében szentöltettek meg; ezek is jóllehet hogy az ő fogantatjokban vonják az eredeti bünt de maga az isteni malasztnak miatta: még anyjuknak méhében: születésüknek előtte megtisztittatnak az eredeti büntől: ilyenén vala szent Jeremiás próféta: körösztlő szent János: és a kisebbik szent Jakab apostol.

Harmadik törvény néz csak egy szömélyt: mint azt aki születtetvén: önönmagától és a fogatnak — fogantatás — módjából vonja az eredeti bünt: de maga az Istentől kiváltképen való malasztból megtartatik: illetén lón az édes szüz Mária: mert őtet: szent fia kiváltképen való malasztjából: az eredeti büntől megtartá — megóva —:

Negyedik törvény mondatik természet fölött valónak: Mint mikoron valaki sem — nem — vonzza az eredeti bünt: sem az ő származásának módjából — nem — vonhatja: illetén lón Urunk Kristus ki szüz anyátul születt: ezért mondja szent Ágoston doctor: csak Kristus volt az embereknek fiai közt ártatlan bárány: mert csak ő maga születék ártatlanul: mint tudni az ő fogantatjának módjából: mert csak ő maga természetnek fölötté csodálatosképen születék a szüz Máriátul.

Ezen mondásában — mondásával — szent Ágoston doctor nem tagadja meg: hogy asszonyunk Mária nem fogantatott volna ártatlanul: sőt azt vallja: a megtartóztatás kiváltképen való malasztjának miatta. *Ex premissis elucidare possumus quomodo potuerit concipi sine peccato originali: beata virgo Maria: Mind a fölül megirt kérdések-ből kihámozhatjuk: miképen fogantathatott a boldog szüz Mária eredeti bün nélkül: mert valakinek azt tartania hogy asszonyunk Mária férfit magánkül fogantatott: tévelgés és eretnekség és Urunk*

Cristusnak tészén boszuságot vele: mert csak ő az ki anékül fogantatott.

De a jó körösztyényeknek e hitük: hogy asszonyunk úgy fogantatott atyjától és anyjától mint egyéb emberek: egyéb emberek az eredeti bűnt mind vonták: asszonyunk Mária pedig annak vonásától Úristen kiváltképen való kegyességéből megtartóztata.

Első kérdés im ez vala: honnan támada mi-bennünk az eredeti bűn? ám úgy mondánk: hogy az első szülőknek Ádámnak vétkeből: kinek bűne miatt megfosztatánk az eredet szerént való igasságtól: Asszonyunk Mária azért Ádámnak bűnéből kivéteték Istentől: miképen hogy kivéteték Évának átkából is: kinek úgymonda Úristen fájdalommal szülöd a te fiadat: ennetén — innen — van hogy a többi asszonyok igen nagy fájdalomban szülik fiokat: asszonyunk Mária pedig szülé szentfiát nagy édességgel: minden fájdalom nélkül.

Másod kérdés im ez vala: micsoda az eredeti bűn mi bennünk? ezt ugyan ott megmagyarázóok.

Harmad kérdés im ez vala: miképen szeplősittetik meg a lélek az eredeti bűnnek miatta: melyet is megmagyarázánk: e két kérdésből megtetszik hogy asszonyunk Istennek kiváltképen való ajándékából megtartóztathatott az eredeti bűnből: mert az anyai tisztesség ezt követeli vala.

Negyed kérdés im ez vala: kitől adattatik a

lélekre az eredeti bűn? ám megmondók hogy az Istentől kiadott törvénytől: de azért az Isten ne legyen köteles az ő törvényére * nyilvánvaló hogy czen törvényből kivehette szent anyát: ugyan azért ki is vevé.

Ötöd és utolsó kérdés im ez vala: kicsodák azok kik az eredeti bűnt vonzzák? amint megmondók mindazok kik Ádámtól természet szerint származtanak: asszonyunk is természet szerint származék? és vonnia kell vala az eredeti bűnt: de Istentől attól kivalképen való kegyelmességből megtartóztaték.

O azért boldogságos szűz Mária: tisztaságos szűz: kiben semminemű szeplő nincsen: emlékezzél meg mert tégedet Úristen választott öröktől fogva hogy légy tisztaságos és emberi nemnek szószólója: No azért o kegyelmes asszonyom minekünk egyetlenegy reménységünk: minket ajánlj a te szent fiadnak: és a te irgalmasságos szemeidet mireánk térihed — térítsd —: és a Jésust méhednek áldott gyümölcsét: e számkivetésnek utána minekünk megmutassad. O kegyős O kegyelmes O édős Mária: engedjed minekünk a te érdemednek miatta: hogy mi kik tégödet minden bűnöktől tisztának vallunk: minden bűnökből megtisztittassunk: és jövendőben a te szent fiaddal és veled országolhassunk: Amen.

* Istent nem kötelezi az ő törvénye s ez alól kivételt tehet.

Ez predikacionak második része leszön az megtartóztatásnak alkalmasságáról.

Mely mellé imelleten — ilyen — kérdést támaszthatna valaki: hogy ha alkalmas vala e ez: hogy az Isten asszonyunk Máriát természet szerént való foganatjában: az eredeti büntől megtartóztatná: Ezen kérdésre felelhetünk hogy alkalmas vala: mint ezt megbizonyíthatjuk három okossággal:

Először szentirásbéli okossággal: mert alkalmas hogy Cristusban Istennek fiában semmise vetessék mi éktelenséget jelentene mikoron ő legyen örök világosságnak fényessége és szeplő nélkül való titok: de ha asszonyunk Mária eredeti bűnben fogantatott volna tehát ez Urunkban éktelenséget jelentene: tudva azt hogy anyja valamikor bűnben volt: erről mondá szentlélek isten a bölcsnek szája által: az anya éktelensége a fiué tehát alkalmas lón hogy asszonyunk az eredeti büntől megtartóztatnék: hogy az éktelenség Urunkból kirekesztetnék.

Másodszor törvénybeli okossággal: mert minden törvénynek mutatásával — bizonyítás — igen gonosz fiúnak ítéltetnék az: aki édes szülejét megóalmazhatná az ellenségtül: és szabad akaratja szerént az ellenség kezében hagyja esni: ez még az isteni törvényeknek is ellene volna: mert úgy mondá Isten: tisztöljed atyádat és anyádat: továbbá a természet törvényinek is ellene volna: mert úgymondá a pogány bölcs: szüleinknek meg nem

fizethetjük mit velünk tettek: de ha asszonyunkat Urunk Cristus az eredeti bünbe hagyta volna esnie: tehát ördögnek kezébe esett volna: hogy azért a gonosz fiúság Urunktól kirekesztessék: szükség lön Urunknak szent anyját az eredeti bün-től megtartóztatnia.

Harmadszor és utószor: természetnek okosságával: mert im jól látjuk e világ szerént: ha valamely felséges király országában valamely szolgáját felmagasztalná: sokkal inkább illenék anyját felmagasztalnia: ugyanezenképen ha Isten Ádámot és Évát: és az angyalokat kezdetben tisztán teremte: kik Istennek csak szolgái: sokkal inkább édes anyját kelle minden bün nélkül teremteni. ki minden angyaloknak karok — angyali karok — fölött fel vala magasztalendő.

O azért boldog szüz Mária: bizon te szép vagy: és minden malaszttal teljes: te általad adatik azért a bünösöknek mind a malaszt mind a dicsőség amen amen.

Ez predikacionak harmadik része leszen külömb külömb példákról: kikkel melyekkel Uristen ki jelentette hogy édes anyja minden bün nélkül

Jegyzet. A fönti néhány sor után a lap végsőre szép vörös betűkkel ez: *pro scriptores piam lectrix ora Mariam* [5. 3.] = 1531.

fogantatott és született: *Első* példát vegyük a *tolosanumbeli* érsekről: kinek *Ildefonsus* vala neve:

ennek az érseknek asszonyunk Mária gyakorta megjelenik vala: és hozza neki egyszer a mennyei paradicsomból papi ruhát: mely még most is ott a városban vagyon: parancsolá azért neki hogy az ő foganatjának napját esztendőnként szolgálná — ünnepelné —: Ugyan azért e szent érsek: asszonyunknak foganatjáról nagy szép könyvet szerze: mely könyvben bizonyítja ötet minden eredeti bűn nélkül fogantottnak lenni: e könyv — könv — asszonyunknak oly igen kelle — tetszett —: hogy az érseknek kezéből egyszer kivevé és felnyitá: és megolvassá: és neki irásáról hálákat ada.

Más példánk vagyon Alesbéli *Alexander* doctorról: ki mikoron Párizsban tanitaná a diákokat erre: hogy asszonyunk Mária eredeti bűnben fogantatott: oly igen nagy kórság esék reá: hogy mintegy elviselhetetlennek láttatik vala: ezen kórságot esztendőről esztendőre: csak asszonyunknak fogantja napján szenvedni vala: végre megesmeré magát: és felfogadá hogy ha megvigasz nék — meggyógyul — az ő mondását megvonna — azaz visszavonna —: és hogy a szent Ferencz szerzetébe menne be: és ime legottan megvigaszik: és a szerzetbe beméne: és mondását melyet asszonyunk ellen mondott vala megvoná — visszavoná —: ennek fölötte asszonyunknak eredeti bünnélkül való foganatjáról nagy szép könyvet szörze — irt —: halálának idején is magát asszonyunknak ajánlván

im ezt mondá: teljességgel szép vagy én jegyesem: és sem eredeti bűnnek sem tétemény szerint való bűnnek szeplője nincsen tebenned: és lelkét így adá meg a szűz Máriának.

Harmad példánk vagyon egy prédikátorról* kinek frater *Henricus* vala neve: ki szent Domkosnak szerzetéből való vala: ez mikoron asszonyunknak fogantja napján predikállott volna: és a predikácziónt bizonyította: hogy asszonyunk eredeti bűnben fogantatott: ugyan azon predikácziónt leesék: megnémul: és nagy szörnyű halállal meghala.

Negyed példánk ismét egy fráterről ki szent Ferencznek szerzetéből való vala: ez mikoron egy városba melynek Tolosanum neve predikállott: a boldogságos szűz tisztaságos fogantának ellene: és azután akarna missét mondani: az oltáron melyre asszonyunknak képe felfaragtatott vala — szobra állott —: Im csodálatos dolog: legottan a kép háttal fordula a fráterhez: mind ezen napig így áll ezen kép: mint mondják azok akik látták: A fráter pedig legottan megvakula: Tehát szívének törődelmességével felfogadá: hogyha megvigasztálnék — meggyógyúlna — mondását meghíná — vissza vonná —: és legottan megvigaszték ő: és mondását mind a népnek hallatára meghívá — vissza voná:

Ötöd példánk vagyon meges — ismét — egy

* Szt. Domonkos r.

predikátorról: ki szent Domonkos szerzetéből való
 vala: ez mikoron egyszer predikállana Aragoniának
 országában: egy ördögöst kényszerite: hogy meg-
 mondana egy nagy kétséges dolgot melyet elméjé-
 ben forgat vala: úgymint ha a szűz Mária eredeti
 bűn nélkül fogantatott: avagy nem? tehát az
 ördögös nagyon fel kaithá — kiálta — mondván:
 jaÿ: jaÿ: jaÿ azoknak kik szűz Mária foganatjának
 ünnepét nem ülik: és a szűzről gonoszt mondanak:
 ezeket halván e fráter: ő is azután asszonyunk
 foganatjának ünnepét ájtatossággal szolgálá.

Hatod példát ír szent Anselmus doctor:
 hogy egy városban vala egy kanonok: ki pap vala:
 ez naponkint szokta asszonyunknak solosmáját nagy
 ájtatossággal megmondania — imádkozni —:
 mikoron étszaka — éjjel — jőne egy faluból hol
 testi bűnbe esett vala: és sietne a városba hol
 lakozik: egy folyóvizen kell vala neki által mennie:
 tehát ő maga egy hajóba beüle: és kezde maga
 áttal eveznie: ezenközben kezdé asszonyunknak
 vetsernyjét is olvasni: Mikoron a viznek közepére
 jutott: ime jelenének ördögöknek sokasági és a
 hajót vele egyetemben elmeríték: és lelkét mint
 érdemlette pokolra vitték: Harmadnapon mikoron
 a kinokban vala: láttaték neki — látta — hogy
 asszonyunk Mária szenteknek sokaságával oda
 ment: és mondá az ördögöknek: Mi okért gyötritek
 az én szolgálóm lelkét: felelének az ördögök és

mondának: E lélek minket illet: mert a mi dolgunkban a testi bűnben fogatott meg.

Tehát a kegyes anya bűnösöknek reménysége mondá: Ha e léleknek azének kell lenni kinek mivelkődetésben — tettében — fogatott meg: tehát inkább illet minket hogysen — mint — titöket: mert akkoron mikoron ötet megölitek az én vetsernyémet mondja vala.

Tehát az ördögök ezt halván megijedének és onnan mind elfutának.

Asszonyunk pedig: vevé a lelkét: testébe bocsátá: és ötet föltámasztá: és a viznek fenekéről a viznek partjára hozá. Ezen kanonok ezen igen megörülvén leesék — földre borult, térdelt — asszonyunknak előtte: és mondá neki: dicsőséges szüz mint hálálhatom én ezt meg neked? kinek mondá asszonyunk Mária: intlek tégedet hogy ezután ójad magadat a testi büntől: és az én foganatomnak ünnepét ájtatossággal üljed: és mindenektől illendőnek hirdessed — vagyis illik hogy mások is megüljék —:

Szent *András* havának nyolczadnapján: ezeket megmondván a kanonoknak az ő látására — szeme láttára — menyországba méne: Ó pedig asszonyunk parancsolatját szeretettel beteljesítvén: a pusztába futa penitencia tartásának okáért: hol a szüz Máriát mig éle nagy ájtatossággal szolgálá: és foganatjának ünnepét szeretettel ülé.

E példából vehetitek azért O ájtatos lelkek: Cristusnak vérével megváltottak: mily igen jó a szüz Máriát ájtatossággal szolgálni: mert ő el nem hagyja az ő szolgálait és szolgáló leányit szükségükben: sőt az őtet tisztelőket a kárhozattól megóttalmazza: és menyországban őket igen felmagasztalja. O azért mindenható Istennek anyja: mi üdvőségünknek reménysége O angyaloknak asszonya: minket tehozzád kajátókat — kiáltókat — : kegyes szemeiddel megtekints és e világon nyerjed szent fiadnak malasztját: és jövőendőben az ő szent színének látását: mit engedjen nekünk Atya és Fiu: és Szentlélek Isten Amen.

IV.

**Úrnak nevében kezdetlk eg' zép és aletatos
pdikáció azzonunk Máriának születéséről.**

Lux orta est iusto : rectis corde leticia : psalmo nonagesimo sexto : Világosság támad az igaznak : egyenes szívűeknek vigasság : Ez igéket megírá Dávid próféta isteni dicséretéről szerzett könyvének kilenczvenhatodik részében : mely igék a boldog szüz Máriának születéséről

Jegyzet: E sorok után a lap végén vörös betűkkel ez van írva : *De nativitate bte virginis.*

három lelki tanuságtok lészen :

Első Asszonyunk lelkének méltóságos voltáról.

Más. Asszonyunk testének szépséges voltáról.

Harmad. Az ő születésének módisságáról — módjáról — :

Mondám hogy első tanuságtok lészen asszonyunk Mária lelkének méltóságos voltáról : mely mellé im ez tanuságot vegyétek : hogy az Isten

nagyobb hatalmassággal és bölcseséggel teremté asszonyunk Máriát lelke szerént: hogysem mint mind az angyalokat és e világot és mind a benne való állatokat: hogy pedig ez úgy légyen megbizonyíthatjuk:

először okossággal és jelesben három rendbeli okossággal: Először a méltóságnak okosságával: mert a boldog szüz Mária öröktől fogva választott vala Istentől és időben oztán így teremtették: hogy Joly méltóságos lennie és tökéletes: hogy lennie Istennek méltóságos hajloka: menyországoknak királyné asszonya: minden angyaloknak és mind e világnak: és benne valóknak asszonya: azért e nagy méltóságért: az Isten felséges bölcseségének: kelle őt lelkében minden angyaloknál és egyéb teremtett állatoknál méltóságosban teremtenie:

másodszor: az igen közel lételnek okosságával: mert minél valami Istenhez közelben vagyon: annyival azon Istentől nagyobb hatalmassággal és bölcseséggel teremtettet: Jöllehet az: Istennek hatalmassága felől: mindének egyenlő hatalmassággal teremtettének légyen: mind nagyok mind kisdedek: mint ennek megértésére vegyünk példát: a *kő*: és az *angyal*: az ég avagy menyország: Istennek egy hatalmasságával teremtettek: de maga az angyalnak és menyországoknak teremtésében: Istennek nagyobb hatalmassága tetszik meg: hogy nem mint a kőnek teremtésében: mert az angyal:

közéleben — közelebb — vagyon Istenhez : hasonlatos is hozzá : hogysen mint a kő :
 Mikoron azért asszonyunk teremteték : így teremteték hogy az ő szent vére : melyből az Istennek szent fia az emberiséget felvéve : elválaszthatlan — ul — egyesítettnek Istenhez : hát lelkét méltóságosban kelle Istennek teremtenie minden teremtetett állatoknál : ezért mert Urunk Cristusnak utánna : mind angyaloknál : mind embereknel inkább egyesíteték lelke is Istenhez : minek miatta ? (?) : a malasztnak és dicsőségnek miatta.

Harmadszor a nagy ellenkődésnek okosságával : imelleten képen : mert minék valamelynemű dologban : nagyobb ellenkődések találatnak : A dolognak megtételében : Istennek nagyobb hatalmassága és bölcsesége jelentetik ki : mint ennek megértésére vegyetek példát : ha valaki halóttat támaszthatna avagy a napot délről naptámadatra vonhatná : mikoron ezek természet szerint ne lehessenek : ha valaki ezeket tehetné : igen nagy bölcsesége és hatalmassága jelentetnék ki benne : de az Isten teremtén az angyalokat és e világot : sem szerzett hatalmassága sem mindent megtehető hatalmassága : mert az Istenben e két hatalmasságok vannak : az ő teremtésének ellene nem mondanak : mert Dávid profétának mondása szerint : mondá és legottan lőnek : parancsolá és teremtetének :
 ...

De asszonyunk Máriának teremtetésébe : az Istennek szerzett hatalmassága : sokba a teremtetésben Istennek ellene ellenkedik vala : melyeket mindent tehető hatalmasságával

Jegyzet: Itt ismét szép vörös betűkkel végződik a lap : *duplex est in deo potencia. S ast — ordinata 2 absoluta.* ellenkezett vala megtennie : mert elvégezte vala : hogy e leányzó mindenkoron szűz lenne : de maga fiu nélkül ne lenne : továbbá ezt is elvégezte vala : hogy a szűz szentlélektől fogadna férfiu mag nélkül : továbbá ezt is elvégezte vala : hogy fogadna nem tiszta — csupán — embert : hanem bizon — valódi igaz — Istent és bizon embert : és hogy azt szülné kitől mind ő mind egyéb állatok teremtettek.

et hec omnia erat impossibilia ordinata potencia : és mindezek lehetetlenek valának : az Istennek szerzett hatalmassága felől : ezért mert : a természet törvényének Istentől szerzettnak ellenkedői valának : de maga az Úristen mindezeket a szűz Máriában megtevé és tekéllé? mivel? (?): mindent tehető hatalmával : azért ebben Uristen igen nagy hatalmasságát és bölcsességét jelenté ky.

Secundo ostendit auctoritatib. Másodszor megges megmutattatik : hogy asszonyunk Máriának teremtetésében nagyobb hatalmasságát mutatá és bölcsességét Uristen : hogysem az angyaloknak és minden teremtetett állatoknak teremtetésökben : szent

írásokkal: kiről úgymond szent Bernárd doctor: nagy dolgokat tett Urísten a teremtett állatokban: de maga az Istennek ujja semmi fölségesbet és nagyobb dolgot nem tett: miképen a szüzet Istennek anyját — t. i. teremté —: kit mind a nap mind a hold csudálnak.

Secdo auctoritate Anselmi: Úgymond továbbá róla szent *Anselmus* doctor: semmi tehozzád asszonyom egyenlő és hasonlatos: mert minden ami vagyon: avagy hogy fölötted vagyon: vagy alattad vagyon: Ami te fölötted vagyon csak Isten az: Ami pedig alattad vagyon minden valami nem Isten — ami csak nem Isten: Úgymond meges — továbbá, ismét — azon szent *Anselmus*: szükség vala hogy az embernek mint tudni Cristusnak anyja: oly tisztasággal fénylenék: kinél Isten alatt nagyobb — at — nem érhetnek.

Tercio auctoritate Jeronimi: úgymond szent Jeronimus doctor is: Az akiről szólunk: magasb az égnél: mélyebb a tengernél: azért ha égne mondalak o boldog szüz Mária: annál magasabb vagy: ha emberek anyjának mondlak náloknál méltóságosb vagy: ha Isten ábrázatjának mondlak méltó vagy arra: ha angyalok asszonyának: az vagy: kihez hasonhatlak — hasonlíthatlak — méltán nem tudom: Ezen nagy méltóságát pedig kijelenté maga a szent evangéliumban: mikoron azt mondá: *fecit mihi domni magna*: tön én

velem az Úr nagyokat: ki hatalmas és szent az ő neve.

Tercio ostendit exemplaritate: harmadszor megmutattatik hogy Uristen: szüz Máriának teremtésében nagyobb hatalmasságot és bölcseséget mutatata meg: hogy sem egyéb állatoknak teremtésében példákkal:

Első példát azért vegyék Istenben szerelmes hugaim: a szent írásnak szeriből: mit teremte Uristen a szentírásnak mondása szerint nagyobb tanácssal? mondhatnátok ti az angyalokat: de az angyaloknak teremtéséről úgy ír *Moises* próféta: mondá az Isten legyen világosság: és lőn világosság: mely világosságon az angyali természet értetik: szent Ágoston doctornak mondása szerint: Azért ime Uristen az angyalokat csak egy szavával teremté: továbbá ha mondanátok e világot és a benne való állatokat (teremte): nyilván vagyon: mert ezeket is csak beszédével teremté: melyről ugymond *Dávid* próféta: *Ipse dixit et facta sunt:* ő mondá és lőnek: parancsolá és teremtetének: ha azért a szentírásnak mezejére megyünk: megtaláljuk: mert semit Uristen nagyobb tanácssal nem teremtett: mint embernek ő lelkét: mert mikoron az teremtették: nem csak az Isten mondá: de mind az atya Isten: mind a Fiu isten: és mind a Szentlélek isten: olmint — mintegy — tanácskozáván mondanak:

Juciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: tegyük embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra: mert miképen az Isten három személyében: és egy állatjában — lényegében —: ugyan ezenképen Úristen az embernek lelkét úgy teremtette: hogy egy állatjában: és három vagyon benne: u. m. *emlékezet: értelem és akarat*: Ime azért megtetszik — ki — hogy az Úristen nagyob tanácscsal: és bölcseséggel teremté az embernek lelkét: hogysesem az angyalokat: az egeket: a földet és a benne való állatokat:

O azért mely igen nagy és csodálatos a léleknek méltósága: O mely igen nagy ami Istenünknek lelkünkhöz való szeretete: De kérddhetnétek ti engemet Cristusnak szolgáló leányi: és mondhatnátok: Miokáért akará Uristen: a lelkét nagyobb tanácscsal: hatalommal és bölcseséggel teremteni: hogy mint nem a többi teremtett állatokat: bizonyával nem egyébért: hanem ezért: mert az Istennek fia jövődöben emberré vala leendő: Mind-ezekből azért megtetszik: hogy Úristen igen nagy bölcseséggel teremté az embert: ezért mert az Isten emberré vala leendő: és minden angyaloknak fölötte: Úr Cristus Jesusnak személyében felmagasztaladó az emberség — emberiség —: Sokkal inkább mikoron eljöve az idő: hogy teremtené a szüz Máriát kitöl az emberi testet fel vala veendő:

Az ő lelkét nagyob tanácscsal: hatalmasság-

gal és bölcseséggel teremté: mind az angyaloknál: menyénél: földnél és a benne való állatoknál.

Secundum exemplum accipiamus ex doctoribus sacre pagine: Másod példát vegyük ennek megértésére: a szentírásbéli doctoroknak mondásokból: mely szent doctorok a szentírásnak szeriben: im illetén kérdést támasztanak: hogyha az Úristen asszonyunk Máriát: jobban és szebben teremthette volna lelkében annál amint teremtette? avagy nem? Ezen kérdésre felelhetünk azon szent doctoroknak mondások szerént: hogy jónak és tökéletesnek az mondatik: kihez a jóból semmi nem adathatik: de asszonyunk Mária mint Istennek anyja illetén — ilyen — vala: hát ebből az következik hogy ötet tökéletesben nem teremthette: De hogy ezt megértésék: úgy mondnak a szent doctorok: hogy az Isten minden teremtett állatot véghetlen jónak teremthetett volna: a természet szerént való tökéletességben: de az állat szerént való tökéletességbe nem tehette.

Mindennek megértésére vegyetek példát: Az Isten nem teheti hogy az *egy* szám több volna egynél: továbbá hogy a kettő több volna kettőnél: a három háromnál: a négy négnél: így mondok a többi számokról is: Azt megtehetné hogy többé tenné az egyet egynél: de ottan — azonnal, így — nem volna egy: a kettőt kettőnél de így nem volna kettő: így a többiről is:

Ugyanezenképen jöllehet az Uristen: *beatam virginem ut Dei creaturam* a boldogságos szűz Máriát mint teremtett állatját tökéletesben teremthette volna: az állat szerént való tökéletességben: de ezt nem tehette hogy tökéletesb anya lett volna: és tökéletesb fiunak anyja: mert im ez háromnál semmi jobb nem lehet: tudnia mint: Urunk Cristusnak emberséginél: menyországnál: és asszonyunk Máriánál: értsed Istennek állatja: ez pedig megtetszik imebből: mert e hármak vallanak véghetetlen méltóságot: a véghetetlen jótól mely az Isten.

Urunk Cristusnak embersége véghetetlen méltóságot vall: a mennyiben egyesített az istenséghez: mely véghetetlen jó: Ugyanezenképen a menyország is vall véghetetlen méltóságot: ennyiben mert a menyország nem egyéb: hanem Istennel való élés. Asszonyunk Mária is véghetetlen méltóságot vall: amennyiben Istennek anyja lön: mindezekből azért megtetszik hogy asszonyunk Mária lelkében oly nagy tökéletességben teremtették: hogy semmi teremtett állat nálánál tökéletesb nem lehetett: sem pedig nem lehet: Azért mind fejenként ötet ájtatossággal tiszteljük: miképen menyországnak királyné asszonyát: Angyaloknak és embereknek asszonyát: Istennek édes anyját: Mert ugymond szent Bernárd doctor: *qui Marię sicut decet servit devote*: valaki asszonyunk Máriának: miképen kell ájtatosan szolgál el nem vész halálának idején.

O azért boldog szűz Mária O Istennek dicsőséges anyja : a te dicsőségednek és jóvoltodnak méltóságaért : vigy minket bűnösöket a te nagy dicsőségedre halálunknak utána.

Secundum documentum erit admirabilis corporalis decorii virginis Marie : Istenben szerelmes hugaim : második tanuságtok lészen : asszonyunk Mária testének csodálatos szépségéről : mert miképen a szűz Mária : lelkében minden teremtetett állatoknál nemesb és tökéletesb vala : mint idefől megmondáték : azonképen testében is egyebeknél nemesbnek : tökéletesbnek és szebbnek kelle lennie : Ennek pedig első oka imez : mert a nemesb lelket nemesb test illeti : innét vagyon hogy az emberi test nemesb az egyéb oktalan állatok testénél : az okos lélekhez — lélekkel — való egyesüléseért : De mert hogy a boldog szűz Máriának lelke vala az ő fia lelkének utána — vagyis Cristus után első — minden lelkeknél nemesb : tehát teste is szent fia teste után minden testnél szebb : úgyhogy méltán mondathatik róla az : ami mondatik *Judit* asszonyról : *Non est talis mulier super terram* nincsen ilyen — ennetén — asszonyi állat e földön : tekintetében : szépségében és beszédinek értelmiben.

Scda racio másod oka im ez : mert a pogány bölcsnek mondása szerént : ha a természet meg nem bántatik a fiu hasonlatos lészen atyjához : avagy anyjához : A szentlélek Isten pedig Urunknak

fogantjában meg nem bántathaték : sem — nem — tévedhete : kinek cselekedetéből a szűz fogada.

Azért tehát következik : hogy miképen Urunknak teste egyesítve volt az istenséghez : minden egyéb embereknek testöknél szebb volt : Dávid prófétának mondása szerént : ki úgy mondá : *speciosus forma pre filijs hominis* : szépségösb ábrázat embereknek fioknál ; — vagyis ábrázata szebb mint az emberek fiaié — : ezenképen Kristus után anyjának teste is : — szebb mint a többi embereké — :

De a testi szépség áll a testnek mivoltjában : színében és a tagoknak alkalmas helyzetetésében : azért immár e mellé kérthetnétek : Valjon Uram Isten : a boldog szűz Mária : nagyon nagy magas vala e állapotjában ? avagy pedig kised — alacsony termetű — : Ezen ti kérdésteekre felelek én nagy *Albert* doctornak mondása szerént : *hogy szűz Mária igen fölötte magas sem vala : és igen kised sem vala* : de alkalmas állapotu : Vala pedig ezen doctornak mondása szerént : magasságában olmint — mintegy — *kilenczedfél arasztnyi* : alkalmas — fölött — embereknek arasztnyal — : hogy pedig magasságában ekkora lett legyen : megérthetitek im ebből : mert az ő szent fiának teste alkalmas mivoltot valla — *iustae staturae* — : úgy hogy sem igen magas nem vala : mint az óriások : igen törpe sem vala mint a kised emberek.

Mekkora lett legyen — volt — ám Rómában

felirták: hosszúsága — magassága — egy alkalmas embernek araszával mérve: kilencz arasznyi: Jól látjuk pedig hogy természet szerint: a nagy magtut ismét magas születetik ha a természet valamikép meg nem bántatik: azonképen a kisedtől ismét kised: minthogy pedig asszonyunkban a természet semmiben meg nem bántatott: következik tehát hogy miképen Urunk Cristus alkalmas magas volt: azonképen alkalmas magas volt az ő szent anyja. Ezt jelenté ki a bölcs: *Canticy septimo capitulo: quam pulchra es et quam decora.* egy könyvének hetedik részében mondván: Mily szép vagy és ékes drágalátos jegyesem a gyönyörűségekben: a te állapotod hasonlítatott a pálmához: mely pálmafa állatjában magas.

De mondhatnátok Istenben szerelmes hugaim: Im értjük már hogy a szüz Mária állapotjában — statura — alkalmas — iustae stat. — magas volt. De akarnok imár megtudni tőled ki ezt irtad az édesszüz Máriának dicséretire: hogy az *ő teste volt e kövér*: csontos: avagy *ösztvér* — sovány —: Ezt is én megírom én nektek: Úgymond a nagy *Albert doctor*: hogy a boldog szüz Máriának teste alkalmas egyenlőségű — arányos —: úgy hogy az ő teste igen kövér sem volt: és igen ösztvér sem: oka pedig ennek imez: mert a nagy kövérség léssen az emberben a hideg és igen nedves természetűtől: az ösztvérség pedig léssen: a nagy

hévségtől és aszuságtól: Azért a testnek szépsége léssen minden nedvességeknek egyenlőségéből: mely nedvességek az emberben vagynak:

De asszonyunk Máriának testében a nedvességek — nedvek — alkalmasképen s kellő arányban — valának: Hát ebből következik: hogy a teste sem igen kövér nem vala: sem pedig igen ősztövé: de alkalmas szép állapotu.

Másodszor még a testi szépség áll a színben: mert az emberi testben három színek vannak: Első szín vagon a testnek bőrében: második a hajakban: harmadik a szemekben:

Azért először kérhetnétek: valjon asszonyunk Mária testének bőre minemű színű vala. Albi vel nigri: vel rubis vel commixti: fejér volt e? avagy fekete? avagy vörös? Avagy pedig sem igen fejér sem igen fekete sem igen vörös?

O boldog szűz Mária: adj malasztot én nekem bűnös szolgálóknak: hogy a szolgáló leányidnek: kik a tisztaságban téged mind halálíg követnek: a te testi szépségedet irhassam igazán meg.

Hogy megértsetek: az emberi test bőrének négy színe vagon:

Első fejjérségből és vörösségből szöröztetett: — van összetév = vegyülete —

Másod szín fekete: *harmad*: fejér: *negyed*: vörös:

Csak az a szép szín mely a fejjérségből és

vörösségből vagon: a többi szinek az elsőhöz képest mind éktelesen mondatnak: miért? Azért hogy a *fejér* szín az embernek bőrén — burénc — a nagy fázásnak bővelkedéséből vagon: mert az igen fejér testü emberek igen fázékonyak.

Továba a *fekete* szín az embernek testén vagon a nagy hévségnek — hőség — bővelkedéséből: mert ezek igen meleg testüek:

Továbbá a vörösség az emberek bőrén vagon: a bennök levő nedvességeknek nem szerivel — arányos — való lételétől: Valamely emberek azért ezen három színü bőrt vallanak testükön: nem jó természetüknek mondatnak: azért mert a fejér bőrüek avagy husuak: igen testiek: kétségesek és rágalmazók:

Továba a fekete bőrüek avagy husuak: igen álnokok és komorak: és az igen vörös emberek avagy husuak: igen haragosak és boszuállók.

De amaz első bőrüek kiknek husuk fejérből és vörösből szereztetett — van alkotva összetéve —: igen jó természetben valók: tiszták: józanok: és mindenkoron vidámok: Ezen szint vallá asszonyunk, szüz Máriának teste is: mint azt nagy Albert doctor mondja: *Scdo de colore capillor.* Mondhatnátok immár Istenben szerelmes hugaim: Im megértettük immár minemü szint vallott: az édes szüz Máriának teste: de akarnók azt is meg tudni és érteni: — hogy — haja minemü volt

őneki? Im ezt is megírom én tinektek: és kérlek hogy megtanuljátok: Ennek megértésére vegyétek ezen három tanuságot

Első im ez: hogy a boldog szűz Máriának nem volt igen fodor haja: mert a hajnak igen — nagy — fodorsága vagyon a fázékonyságnak bőségéből: Az igen fodor hajuk azért természet szerént nagyon fősvények és telhetetlenek. De a boldog szűz Mária nem vala sem fősvény sem telhetetlen: azért tehát nem vallott ő igen fodor hajakat.

Más tanuság im ez: hogy asszonyunknak hajai nem valának ritkák: sem igen kemények: sem igen fejérek — fehér —: mert akik ilyen haját vallanak azok természet szerént igen gorombák: és irás nem foghatók — gyenge tehetségűek —;

Harmad tanuság im ez: hogy asszonyunk nem vallott vörös hajakat sem: mert ez léssen az emberben levő melegségnek bőségéből: az ilyenek természet szerént hitetlenek: Tehát Uram Isten minemű színű volt az édes szűz Máriának a haja? Ugymond a nagy Albert doctor: hogy *fekete* színű volt: mert ez szép is: és jó természetén való testet: ez illeti: Ezért mondja egy természet-tudós bölcs: hogy az ollatén ember jó természetén való: kinek gyermekségében vörös hajai vannak: és oztán megállapodott korában feketére változnak: Asszonyunk Mária azért illetén vala.

Hogy pedig asszonyunk Mária fekete haját vallott

légyen: megérthetitek im ebből: mert ami Urunk Cristus; mikoron szent színét szent *Wernike* — Veronica — asszonynak adá a fátolon — fátvol, kendő —: fekete haját és szakált hagyta rajta: mint irva is látjátok: miből vehetitek — következtetni — hogy Urunk Cristusnak fekete haja és szakála volt: tehát asszonyunknak is ollatén haja volt: mert asszonyunk igen hasonlatos volt az ő szent fiához.

Továbbá ezt is jól látjátok hogy a sidók — zsidók — kösséggel — közönségesen — fekete haját vallnak: asszonyunk Mária pedig sidó nemzet-ségből való vala: hát ő is fekete haját vallott: de nem igen feketét: hanem alkalmast mely illeti vala a szép feje rózsaí testet.

Tercio de oculis queritur mondhatnátok harmadszor: Im meghallók és tanulók már azt is: minemű színű volt a boldog szűz Máriának haja: de jó attyám — atyám — akarnók immár tőled megtanulni — tanulunk — minemű volt neki — a — feje: Im ezt is megírom: Ugymond a nagy *Albert* doctor: hogy az ő feje vala valamenyire — kissé — *hosszu*: és homloka nem vala széles: de keskeny négyszegű: és alkalmas szélű: alázatos és a föld — föld — felé halgató — hajló —: valakinek azért illetén feje és homloka vagyon: a természetűd bölcseneknek mondások szerént: az illetén — ilyen — természet szerént: éles elméjű:

igen bölcs: és szemérmes: továbbá az ő szemei való-
lának fényesek: és tiszták: szöme fénye pedig vala
fekete: szeme szőre is fekete: szemöldöke is fekete:
nem sűrű de alkalmas: minemű illeti a szép fekete
szemeket: Illetén szemeket és szemöldököt vallott
Urunk Jésus is. *Item nasus rectus et mediocris:*
továbbá ő neki orra vala egyenes: nem hosszú de
közép modu: mely az álhatatosságnak és bölcses-
ségnek jegye: a pogány bölcsnek mondása szerint:

Továbbá az ő szent figei — fülei — való-
nak sem igen kővérek sem igen ősztvérek: de alkal-
masok: igen fejérek és igen vörösek: miképen a
fehér és vörös rózsának a színük. Továbbá az ő
szája vala nem nagy: alkalmas: gyönyörűséges:
szerelmes: és minden édességgel teljes. Továbbá az
ő ajaki valónak pirosak: és valamennyire — kissé
— *temérdőkök* — vagyis kissé vastagabb — az
alsó ajaka a felsőnél kissé temérdőkebb: de ez is
alkalmas képen: Valaki azért ilyenén ajkakat vall
— bir — bátorságnak és erősségnek jegye:

Továbbá az ő szent fogai valónak fényesek:
egyenesek: egyenlők a hosszúságban és igen tiszták:
az álla pedig vala alkalmas és a közepében
valamennyire barázdás — kis lukacsát ért — mint
illeti a szép állat. Továbbá az ő szent nyaka vala
igen piros: nem kővér sem ősztvér: de alkalmas.
Item manus munde et decentes: Kezei valónak
simák és fehérek: ujjai vékonyak és hosszúak: és

teljes testének tagjai nagyon szépek: isteni bölcseséggel csodálatosképen szereztettek: Az alsó ruhája vala az ő szent testéhez hasonlatos színű: úgy-mint: sem igen fehér sem igen vörös: azaz sző-dörjés: palástja pedig vala ég színű: azaz kék: az ő lépése vala lassu: járása alázatos: a járás-ban pedig fejét lehajtván miképen tiszta és alázatos szűz: az ő szent szava vala hangos és tisztaságos — vagyis csengő tiszta — és gyönyörűség: úgy hogy öntetett vala malaszt bőségével az ő nyelvére: A *Dávid* prófétának mondása szerént:

Mindenkoron a *vesztekséget* — békét, nyugalmat — szereti vala: ritkán szól vala és csodálatos békességes vala: soha nem láttatott megharagudni: soha nem nevetett: soha hivalkodó beszédet nem mondott: erkölcsében igen nemes és mindenkitől szerettetős — szeretett —: Továbbá igen éles elméjű vala: úgy hogy a szűzeknek minden dolgukat hamar eltanulá: és még ifjúságában a prófétáknak minden könyvüket: és a teljes ó-törvényt tökéletesen és hamar megtanulá.

Erat omnibs vginibs in tplo devocior: A templomban minden szűzeknél ájtatosb és alázatosb vala: állítván önönmagát mindenkinél *alávvalónak*: ugyanezért mindenkit tisztel vala. Teljes vala azért a szűz Mária minden lelki jószággal — erény-nyel — minden jó erkölcsöknek ékességével: és malasztanak minden ajándokival: innét vala hogy

ötet mindenek tisztelik vala : kiváltképen való tisztelettel : és az ő jó hire neve *hírhözik* — jó hírben állott — vala mindenüt és mindeneknél.

A szűz Mária testének szépsége megtetszik példákból is : * — Olvastatik egy apáczáról : ki nem vala kétséges — kételkedő — : sem rágalmozó : sem álnok : mint némelyek kik bizon a mennyei menyegzőből ; mint ama balgatag szűzek : kikiről Urunk szól : mint szent *Máthé* evangelista írja : kirekesztetnek : Hát minémű vala ? Alázatos engedelmes vala : és fejedelem asszonyának szeretője — szerette főnöknőjét — mert az apáczák között a szentség főképen ebben áll.

Ez mikoron egyszer imádkoznék : imádságában kérte az édes szűz Máriát : hogy neki az ő szépségét megjelenené : *Tunc apparuit eidem benedicta virgo Mária :*

Tehát megjelenik ő neki a boldog szűz Mária : az ő szent testének szépségében : kiről ugymond vala aztán e szent apácza : oly igen szép a szűz Mária testében : hogy semmi gyönyörűsegesb : semmi szebb ő nálánál nem láttathatik : de bizon mint edefől — fönteb — megmondaték : a *rágalmazó apáczák soha az ő szépségét nem láthatják :* — Hát kiét látják ? a *pokolbéli* istenasszonyét *Proserpinát :*

* Példa egy apáczáról.

Szent Pál mondása szerint :

Simile legr. de qdam religioso.

Hasonló példa olvastatik továbbá egy szerzetes-ről : ki asszonyunkhoz igen ájtatos vala : és nagy buzgósággal kívánja vala meglátni a szűz Máriának szépségét : tehát ime sok kérésének utána : Istennek angyala neki megjelenék : és mondá neki : A mi asszonyunk a boldog szűz Mária parancsolja néked : mert meghalगतá a te könyörgésedet : hogy e napon neked megjelenik : de azt is tudjad meg : hogy ha őtet látandod az ő nagy szépsége és fényességének miatta : megvakulsz : mit is a szerzetes örömetessen föl vőn — vagyis örömmel beleegyezett — :

Tunc disparente Angelo : cepit cogitare intra se : Az angyal eltűnővén előle kezdé magában gondolnia és mondania : mit tész szegény fráter ha szemeidnek világát elvesztended : szükség neked ajtónként koldulnod : és életedet így keresned. Azért elvégező — föltevé — hogy csak az egyik szemét nyitja meg : a másikat befödőzi kezével : hogy így csak az egyik szeme maradna :

A hatod óra eljővén megjelenék neki asszonyunk Mária : kinek szépségét látván csak fél szemével : oly igen nagy gyönyörűséget vőn belőle : hogy a másikat is — szemét — akarja vala megnyitni : de legottan elenyészik — eltűnt — előle a boldog szűz Mária.

Tehát egyik szemétől megfosztatván kezdé magát dorgálni mondván: O jaj nekem nyaválásnak: Miért földözém el egyik szememet: bátor mindkét szememnek elvesztettem volna; kezdi azért kérni asszonyunkat hogy ismét csak még egyszer láthassa.

Tunc cisam secundo apparuit ei angelus dicens: tehát ismét másodszer megjelenék neki Istennek angyala: parancsolja neked a szüz Mária hogy hozzá késítsd magadat: mert ismét megjelenik tenéked: de a másik szemednek világát is el kell vesztened: kinek mondá a szerzetes: Uram ha ezer szemem volna is kész volnék elveszteni: csakhogy láthassam az ő szépségének ékességét: kinek mondá az angyal: meglátod az ő szépségét: és nemhogy ezen egy szemednek világát is elveszteni: de még a másíknak világát is megnyered az ő malasztjának miatta: mely mind úgy lön — mint az angyal mondá —:

Erat quidam iuvenis qui assidue cogitabat

Vala egy ifju ki szünetlen gondolkodik vala a szüz Máriának szépségéről: és asszonyunkhoz nagy ájtatossággal könyörög vala: hogy méltóztatnék — méltóztatnék — neki az ő szépségét megjelenteni — megmutatni —:

Egy reggelen mikoron nagy ájtatossággal kérné az édes szüz Máriát: ime megállapik — megállott — előtte —: asszonyunk Mária: és mondá neki:

kivánod e látni az én szépségemet': kinek felelé az ifju: O boldog szüz Mária jóllehet méltatlan legyek én erre: de teljes szivemből kívánom:

Mondá tehát neki a szüz Mária: Nézz jól én reám és lássad az én szépségemet: Mikoron az ifju sokaig nézte volna asszonyunknak szépségét: és a szüz Mária akarna előle immár elnézni — eltűnni, menni —: Mondá az ifju: O boldog szüz Mária: ha én a te szépségedtől elszakadok soha többé vigasztalást nem vehetek: Ezen ifjunak azért az — ő — szive nagy édességnek miatta ketté hasada: és Istennek angyali vevék az ő lelkét: és ugyan asszonyunkkal egyetemben menyországba vivék fel.

Ezen példákból megérthetitek Istenben szerelmes hugaim: mily igen szépséges a boldog szüz Mária: Istennek édes anyja. O mely igen boldogok lesznek azok kik az ő színét láthatják színről színre: Viszont O mely boldogtalanok lesznek azok kik e szép színnek látását elvesztik a bűnnek miatta: Háromképen mondatnak azért a szentek boldognak menyországban: *először im ezért mert lelki szemökkel látják az Istenséget: másodszor: mert testi szemökkel látják Urunk Kristusnak megdicsőült emberségét. harmadszor: mert ugyan ezen szemekkel látják asszonyunknak is kijelenthetlen nagy szépségét: Incselkedjetez — versenyezetez, iparkodjatez — azért ti is úgy élni e nyavalás világban: hogy jövendőben mind az*

Istennek színét: mind Urunknak emberségét: mind a szűz Máriának szépséges színét megláthassátok jövődöben. Tisztaság tartástokban pedig igen ne bizzatok: mert bizony csak avval nem üdvözülhetek: Erről mondja szent *Gergel* doctor: A tisztaság is nem valami Isten előtt jó cselekedetek nélkül: a jó cselekedet se valami — nem érdem — a tisztaság nélkül: Azért ha valaki azon dicsőséges színeket meg akarja látni: szükség, hogy tisztaság tartó is legyen: és jó cselekedeteket is tegyen: mert különben nem láthatja amen.

Tercium documentum erit: modus nativitas virginis gloriose: Harmadik tanúságtok leszen Istenben szerelmes hugaim: a szűz Máriának születési — módisságáról — módjáról. Úgy olvastatik: mint szent *Geronimus* doctor írja: Amikor asszonyunknak szülei ugymint szent *Joachim* és szent Anna asszony: minden szentséggel fénylenének: húsz egész esztendőkön át a házasságnak gyümölcsét nem veheték: ezen húsz esztendők betelvéen: az Úrnak fogadást tőnek: hogy ha őket magzattal szeretné — megáldaná, ajándékozna — ötlet az ő szolgálatára adnák: Ugyanezért esztendőkint Jerusálemben mennek vala: és Istennek templomát különféle áldozatokkal gyakorolják — látogatják, frequentant —: Mikoron egy jeles ünnepre Joachim házatul Jerusálemben felment volna: és áldozatját barátaival egyetemben a templomba

fölvitte volna az oltárra: A papi fejedelem az ő áldozatját az oltárról mind elhányá: és magát — Joakhimot — igen megpirongatá: hogyan merészelt Istennek oltárához járulni: azért mert Istennek törvénye szerént átok alatt van: minthogy meddő azaz: gyermektelen, magtalan —: volna:

Joakim ergo confusus domum noluit redire:

Joakhim igen meggyaláztatván nem akara haza menni: nehogy barátitól kik ezt látták és hallották nagyobb gyaláztatot szenvedne. Azért titkon majorházába mene pásztoraihoz: és mikoron egynehány napig ott volt volna: egy néminemű — bizonyos — napon: Istennek anyala nagy fényességgel neki megjelenék és mondá: Ne akarj — noli timere — félni: én vagyok Istennek anyala — azért — bocsáttattam te hozzád: hogy megmondjam neked: mert a te könyörgésid Istentől meghalgattattak: és a te alamizsnád Istennek elibe felment: Megtekintette Isten a te pirongásodat* és a te meddőségednek szidalmát mely nem méltán tétetett te rajtad — vagyis melyet méltatlanul szenvedett —: mert az Isten csak a bűnön boszuálló: és nem a természetten: Azért mikoron ő valakinek méhét berekeszti — zárja — azért teszi — t. i. Isten — hogy annak méhét viszont megnyitván: ami tőle születetik isteni ajándoknak

* Hogy az oltárról lehányták áldozatát.

esmertessék: Elékezesz e *Sáráról* ki sok ideig meddő lön: és végre *Isákot* kinek Istentől az áldomás — áldás — ígértetek szülé: Ezenképen *Rákhel* is: a meddőséget sokáig viselé: végre Josefet szülé ki teljes Egiptomnak ura lön.

Jorcior Sansone — Samson — vel sancior Samuele et tamen ambo matres steriles habuere: ki volt erősb *Sánsonnál* és szentebb *Sámuelnél* és mindketten meddő anyát vallottanak. Azért Joakin a te házasod Anna asszony fogad és szül tőled egy leánymagzatot: és hijad az ő nevét *Máriának*: ez mint az Urnak megígértetett kisedségétől fogva az Úrnak szenteltetett és még anyjának méhében megszenteltetik: és Szentléleknek malasztjával bétöltetik: Mindenkoron az Urnak templomában lakozik hogy valami kétség órála ne támadhasson: és valamint csudálatosképpen születetik a meddő *Annától*: azonképpen ő tőle csudálatosképpen fogantatik Istennek fia és születik: kinek neve Jésus leszen: ki által adatik minden népnek az üdvösség.

Hogy pedig ezeket inkább higyed mikoron Jerusalemben jutandasz az aranykapura: Anna asszonyt a te jegyesedet elől találod: ki most a te távollétedről igen szorgalmatos — aggodalmas keresi — akkor pedig a te jelenvoltodon örül: Ezeket megmondván az angyal elenyészik előle:

Anna quoque cum amare fleret: et quo vir

suus fuisset ignoraret: szent *Anna* mikoron igen sirna mert nem tudá urát hova ment volna: neki is azon angyal megjelenék: és amit Joakhimnak mondott vala: neki is mindazokat megmondá: és parancsolá néki hogy megtérő urának az aranykapura elébe menne. Melyet szent *Anna* asszony mikoron megtett volna: az angyalnak mondása szerént az aranykapun elől találá és nagy örömmel Jerusalemban az Úrnak templomában Istent imádván: térének házukhoz Galileába:

Várván immár Úrtól a nekik ígért magzatot: A szent *Anna* asszony urától szent *Joakhimtól* fogadá asszonyunk Máriát: és idő reája telvén szülé is: mel — ki — növekedvén három esztendőös korában adatik bé a templomba: hol ott — hol — mint élt legyen: megirtam az *Annunciatoról* való predikációban.*

O igitur magne deus: quam mirabilis sapientia tua: O nagy Uristen: mely igen csodálatos a te bölcseséged: mert miképen az asszonyi állatnak *Évának* miatta: veszett vala el a világ: azonképen ismét asszonyi állatnak miatta akarád őtet megépíteni.

O *Évának* leányi: emeljétek fel a ti elméte-

* Ezen beszéd a Codexben 196-dik lapon van, s így még azután következik, a 7-dik szt. beszédben, mely bár előbb iratott u. m. 1530-ban de a sorban hátrább van.

ket: és tanuljátok meg: mert a ti üdvösségetek áll a szüz Máriának kezében: Ugyan azért — en-cselkődjeteK — igyekezzetek, neki minden ájtatos-sággal szolgálni: hogy itt e világban nyerje szent fiának malasztját: és jövendőben a boldogságot amen.

V.

**Urnak nevében kezdetik egy szép és aietatos
predicacio a szüz Máriának visitaciojáról;
Im ekképpen :**

Magnificat anima mea Dominum: hec cantica
decantavit bta virgo Maria: Luce primo capitulo:
Magasztalja az én lelkem Urat: ezen dicséretet
énekli a boldog szüz Mária: mikoron Ersébet assz-
szonyt meglátogató: mint szent Lukács írja: e nap
evangeliumának első részében: mely igék mellé
Istenben szerelmes hugaim: Asszonyunknak ezen
dicséretiről három tanuságtok lészen:

Első tanuságtok lészen e dicséretnek méltó-
ságáról:

Másod tanuságtok lészen az ő dicsőséges
voltáról:

Harmad és utósó tanuságtok lészen: a szüz
Máriának Ersébet asszonyt meglátogatásáról:

Úgy mondék Istenben szerelmes hugaim: hogy

első tanuságtok lészön: asszonyunk Mária e dicséretének méltóságáról. Mert ez maga a többi dicséretéknél méltóságosb im ez háromban — vagyis: az említett három pont közt legméltóságosb —:

Először az ő *tulaidonitássába* — ki volt szerzője — mert midőn dicséret tulajdonítatik az ő szerzőjének: mint a Moises dicséreti Moisesnek: Dávid dicséreti Dávidnak: Így mondók a többi prófétáknak dicséretükről is: de ez nőmös dicséret magát: — magának — asszonyunk Máriának tulajdonítatik: erről mondá szent Lukács evangelista: *et ait Maria: Magt ania mea dominum: — magnificat anima ect. —*: és mondá Mária: magasztalja Urat az én lelkem: Miképen a szűz Mária: mind a prófétákat fölülmulja szentséggel: méltósággal és dicsőséggel: azonképen az ő dicséreti a többi prófétáknak dicséretöket — t. i. fölülmulja —:

O valjon ki nem szeretné: és tisztelné ezen dicséretet: mely oly méltó és edős nevezetet vön: hogy mondassék szűz Mária dicséretnek:

És jelesen mikoron e dicséretet éneklé: akkoron méhében vallá: a bizon Istent és bizon — igaz — embert.

Secundo istud canticum precellit alia in causa et intencione: Másodszor: asszonyunknak e dicséreti fölülmulja a többi dicséreteket: az *okba* és *igyekezetbe* — szándék —:

Mert a dicséreték közül némelyek szereztettek : avagy hálaadásért : avagy győzedelem vételért : mint *Moisesnek* dicséreti : avagy egészségnek vételéért : miképen Ezekhiás királynak dicsérete : Ez dicséret pedig lón *az Istennek embörré lételéért* : mely nagyobb lón mind a győzedelem vételnél : mind egészségnek vételénél : hát a boldog szüz Máriának dicsérete : méltóságosb lón mind a több — többi — dicséreteknél.

Huius rei gracia queri potest : Ugyan ezért szerelmes hugaim : kérddhetné valamel — valamelyik — közületek : Valjon Uram Isten : im ez kettő közül melikért tartozom én Úristennek nagyobb hálaadással : Az emberré lételnek jótételeért e ? avagy a megváltásnak jótételeért ? avagy továbbá a teremtésnek jótételeért. — Mely kérdésre im igen felelek tinektek : hogy sokkal nagyobb hálaadással tartoztok Úristennek emberré lételéről és megváltásáról hodnem — hogysen — mint teremtéséről : Erről mondja az arany száju szent János : semmi nincsen kiről — miről — Úristennek nagyobb hálaadással tartoznánk : mint szent fiának emberré lételéről : és szent kénáról — kinjáról — haláláról : Úgymond továbbá : szent Bernárd doctor is : *Super omnia o bone Jesu te mihi amabilum reddidit* : Mindenek fölött O jó Jésus : tégedet énnekem szeretetössé tészen : ami váltságunknak dolga : és a kinszenvedésnek pohára : melyet én érettem a

keresztfán megivál: Ugyan ezönt — ezt — megmutatom nektek okossággal is:

Mert úgymond szent Gergel doctor: minél jobban növekednek az ajándékok: annál *jonkáb* — inkább — növekednek az ajándékokról való számadások is: de az Istennek emberré lételében és kinhalál szenvedésében: igen nagy ajándok adatik embörnek: mert az Úristen önnön magát adá: hát ebből következik hogy ezekről: nagyobb hálaadással tartoztok Istennek hodnem — mint sem — egyéb jótéteményeiről.

Hoc idem ostendo insup exemplaritate:

Ugyan ezt továbbá megmutatom példával is: mert ám úgy olvastatik egy szent atyáról: hogy éjjel és nappal e szent atya: ezön könyörög vala az áldott Cristus Jészushoz imádságában: hogy méltatnék neki megjelentenie: hogy minemű szolgalatja volna mennél kedvesebb az ő szent szívének előtte: és minemű jó tételéről tartoznék nagyobb hálaadással. Mikoron azért egy étszaka — éjjel — éfelinek — éjfék — előtte Urunknak feszülete előtt nagy ájtatossággal imádkoznék: ezenközben látja — hogy — czellájának ajtaját megnyitják: és ime egy mezitelen ember a czellába béméne: hát ez embör tetejétől fogva talpaiglan elostoroztatott és kemén tövissel megkoronáztatott: látá továbbá — hogy — hátvállán egy nagy és magas körösztyagyon:

Mikoron ezt látta volna a szent atya: megkérdé hogy ki volna: kinek az mondá: én vagyok a Cristus Jésus: *qui miserans humano generi descendi in uter. intacte virginis*: ki könyörülvén emböri nemzeten menyországból leszállék a szeplötelen szüz méhébe: kinek tisztaságos véréből az embörséget fölvevém: kinek méhében kilencz hónapig nyugvám: ennek utána világra születém: nem aranas — aranyos — palotában: hanem az utálatos istálóban: *kisdet izekre* — kevés izéken — * télnek közepette: nyolczad napra körnöl — körül — metéltettem: harminczhárom esztendék — éven át — sok éhséget: szomjuságot: hévséget: hidegséget szenvedék: végre elárultattam: megfogattam: megkötöztettem és Annáshoz vittem: hol ott méltatlan arczul verettem: ennen Kaifáshoz vittem ki előtt méltatlanul vádoltattam: Kaifástul Pilátushoz: Pilátustól Eródeshez — Heródes — : kitől bolondnak ítéltetém: ugyanazért miképen bolond őtöle megcsufoltattam: feje ruhába öltöztetém és viszont Pilátushoz küldetém: kitől oztán nagy keményen megostoroztatám: megkoronáztatam: és halálra sentenciáztattam: és a kopasztó-kalváriahegyön: két tolvaj között mezitelen felfeszíttettem.

* *Ízék* = egyenlő azon maradékszalma vagy más enni valóval, mely evésközben lehull vagy akarva ledobatik.

Valakik azért mindezekről: napjában akárcsak egyszer ájtatosan megemlékeznek: kedvesb énnékem: és azoknak idvességösb: *quam totum mundum peregrinare* hogynem mint e világot zarándokul bejárnák: és hogynem mindennap egy zsótárt olvasnának: hogynem esztendőig vízzel: kenyérrrel böjtölnének: és hogynem magukat naponként véröknek kifolásiqlan ostoroznák.

Kérél engemet hogy néked megjeleneném: minemü jótételemről tartoznál nagyobb hálaadás-sal: semmiről nagyobbbal mint embörré lételemről: és kinomról halálomról: ezt megmondván elenyészik — eltűnt — előle: mert pedig hogy asszonyunknak ezen dicsérete főképpen ezekről vagyon: hát méltóságosb e dicséret a többi dicséreteknél *tercio hoc canticum pcellit alia: ecclesiastica veneracione*: Harmadszor asszonyunknak e dicséreti felülmulja méltósággal a többit: Az egyházi böcsület tételbe: mert szent egyház ezt szörzötte: hogy e dicséret naponkéd nagy tisztességgel mondassék a *veternieken* — vecsornyéken —: ezt pedig tevé szentegyház azért hogy megtanulnók: mert az Istennek fia estve: azaz e Világnak végéje — vége — felé születék a szüz Máriátul: ki miatt vehetjük mi az örök áldomást: kiről naponkéd tartozunk mi hálaadással: ugyanazért asszonyunknak e dicsérete szokott szentegyházban: a többi dicséreteknél ájtatosban tisztöltetnie: mert ünnepnapo-

kon szövendékek — szövétnek — gyujtatnak rejá: és tömjéneztetik rajta: ennetén — innét — vagyon továbbá: hogy mikoron ez dicséret énekeltetik: a veternieken — vecsernyéken — a hívő körösztények: talpokra álnak: és a férfiak sivegöket leve- tik — fővegeiket —: és nagy tisztességgel halgat- ják: olmintha jelön volna a boldog szüz Mária: és az ő szent fia Urunk Jésus Cristus:

Ez azért igen jó szokás a körösztények kö- zött: mert ez dicséret mind szent evangeliom: azért tisztességgel halgatandó: hogy érötte ér- dem adassék: mert a bölcs — *bóc* — mondja — mong'a —: A tisztesség tételért adatik jó malaszt.

Secundum documentum dixi erit sublimita- tis: Második tanúságtok mondám lészön: ez di- cséretnek dicsősségéről: Kerlek vegyétek eszötökbe: és tanuljátok meg mert amit im irandó vagyok: nem gyakorta haljátok: ez dicséret azért dicsősé- gös: mind Istennek mind a szüz Máriának.

Először mondám Istennek: kit a boldog szüz Mária ezen dicséretben dicsére: főképen tizenkét módon:

Először az ő uralkodásáról hogy tudnia mint: mind *menon* — mennyben — mind fodon földön uralkodnék: ezért mondá: *Magasztalja az én lelkem Urat.*

Másodsor dicséré emberi nemzetnek idvezi-

téséről: azért mondá a második versben: *És vigada az én lelköm az én idvezítő Istenemben.*

Harmadszor dicséri: az alázatosoknak megtekintésében: azért mondá: *Mert megtekinté az ő szolgáló leányának alázatosságát.*

Negyedszer dicséré: az anyai bódogításról — boldog —: *mert ime ebből boldognak mondanak minden nemzetök.*

Ötödször dicséri: a csodatételekről: mikoron azt mondá: *mert tőn én velem Úr nagyokat.*

Hatodszor dicséri nevének szentségéről: mikoron azt mondá: *et sanctum nomen ejus és szent az ő neve.*

Hetedszer dicséré az irgalmasságról: mikoron azt mondá: *És az ő ergalmassága nemzetről nemzetre.*

Nyolczadszor az kevélyeknek levetéséről: mikoron azt mondá: *Tőn hatalmat az ő karjával: eltékozlá a kevéloket — kevélyeket — az ő szívöknek elméjétől.**

Kilenczedszer dicséré az alázatosnak felmagasztalásáról: mikoron azt mondá: *Leveté a hatalmasokat a székből: és felmagasztalá az alázatosakat.*

Tizedszer az éhezőknek megelégitéséről: mi-

* Szétszórá a szívük szándékában kevélykedőket. Lucae.

koron azt mondá: *az éhezöket betote — betölté — jókkal.*

Tizenegyedszer dicséré az emberi természetnek felvételéről: mikoron azt mondá: Vevé Isten az ő gyermekét: megemlékezvén az ő ergalmasságáról.

Tizenkettedszer dicséré az ígért megszabadtásnak bételjesítéséről: mikoron azt mondá: *Miképen szóla ami atyáinknak Ábrahámnak és az ő magjának örökké.*

Elletén szépen dicsére Úristent asszonyunk Mária: ezen ő dicséretiben.

Secundo hoc canticum est gloriosu, bte Virgini Másodszor dicsőséges e dicséret a boldog szüz Máriának: mert ő benne megjegyztetnek a dicsőségnek tizenkét csillagi: melyek valának az ő fejében való koronába: melyről szent János szóla: látásáról irt könyvének tizöntödik részében: Asszonyunknak koronájában első csillag mondatik: *dignativa preelectio*: méltán való választásnak: kiről asszonyunk Istent dicséri: és örülvén dicsekedik mikoron mondja: Magasztalja az én lelkem Urat: nyilván mondja Urat: melyben jelenti asszonyunk: mert ebből örül és dicsekedik: hogy Istentől kiváltképen választatott szolgáló leányául. kiről — miért — igyekezik hálákat adni. Mert bizonyával a szenteknek ez nagy öröm hogy esmérik magokat Isten szolgálójoknak lenni: mert szent

Gergelnek mondása szerént: *servire Deo regnare est*: szolgálni Istennek országlás. Azért asszonyunk Istenben dicsekedvén mondá: Magasztalja az én lelkem Urat: úgymint az én Uramat: kitől szolgáló leányul választattam: Ugymond pedig a pogány bölc: kiki mind minemü ollatánt szól — ki milyen úgy beszél —: és művelkedik és ügyel: mert a szívnek bőségéből szól a száj: Urunknak mondása szerént. Miért pedig hogy a boldog szüz Mária ezt mindenkor kívánja vala: hogy érdemlené lenni Istennek szolgáló leánya: és szent fiának szolgálhatna: kit tud vala a szent írásból a testbe jövendőnek lenni: Azért nem csoda hogy legottan az angyalnak hitet ada mondá — mondván —: *ecce ancilla domini scilicet quod Semp optavi* Ime Úrnak szolgáló leánya tudnia mint (scilicet) melyet mindenkoron kívántam: ez dicséretben is ugyan erről hálát adván mondja.

Magasztalja az én lelkem: Urat kinek vagyok szolgáló leánya.

O boldog szüz Máriának kívánsága mely nagy hasznosan beteljesedék: telles emberi nemzetnek üdvösségeért. O mely boldog léleknek mondatik az: ki a szüz Máriával egyetemben kíván szolgálni az édes Cristusnak.

De mondhatnátok jó atyám: ckarnók mi tőled megtudnunk: hogyha a boldog szüz Mária alkalmasképen kezdé ez ő dicséretét el: Cristusnak

emberré lételéről hogy mondaná: *Magnificat* magasztalja: bizon nekünk csodának láttatik:

Miért nem mondá: dicséri: avagy áldja: avagy hálákat ad az én lelkem Úrnak: mikoron mind-ezöket méltán mondhatta légyön?

Ezen kérdésre imigyen felelek én tinektek: hogy a szüz Mária ez igéket nem magától mondá: de a szentlélek Isten mondatá vele: mely szentlélek Isten azt akará: hogy ez igen kezdené el asszonyunk dicséretit: Magt. (*Magnificat.*)

Mert asszonyunk dicséri vala Istent mennél nagyobb tételéről: úgymint emberré lételéről: azért *Magnificat*ot kelle mondani. *quod sonat laudis magnitudinem* mely jelenti dicséretnek nagy voltát.

Ezért mondja szent *Ambrus doctor* magyarázván asszonyunknak e dicséretét: olmint — mintha — azt mondaná a szüz Mária: Oly nagy és halhatatlan ajándokkal magasztala az Úr fel engem: hogy nyelv ki nem jelentheti: azért magasztalja az én lelköm Urat.

De mondhatnátok meges: miért tevé szüz Mária e dicsérethöz hozzá imez igéket: *anima mea* az én lelköm. és nem mondá: magasztalom Urat.

Erre is imigyen felelek én nektek: hogy ezt is szentlélek Isten akará: hogy mi megtanitassunk a léleknek ajándokiról: melyek nőmösbekek högysem

mint a testiek: miképen a lélek drágább minden testnél: mint szent Ágoston doctor mondja: Istent **dicsérnünk**. Mert hogy Urunknak emberré létele inkább a léleknek: hogy sem mint a testnek üdvösségére — t. i. van —: azért mondja asszonyunk *az én lelkem*.

De mondhatnátok megcs — ismét — miért nem mondá a szüz Mária e dicséretet imígyen:

Magnificat anima mea Deum vel sponsum: patrem: filium: magasztalja az én lelkem Istent: mikor mindezeket méltán mondhatta volna. Ezen kérdésre is imígyen felelnek a szent doctorok: hogy így mondatá Szentlélek Úristen asszonyunknak im e két okért:

Először im ezért: hogy az Istent félelemmel tisztelje: mert a bölcseségnek kezdete az Úrnak félelme. Az Úr név pedig a böcsületes félelmet bérekeszti — magában foglalja —: Erről mondá Úristen a prófétának szája által: *Si dominus ubi est timor meus* ha Úr vagyok hol az én félelmem:

Másodszor im ezért: hogy a boldog szüz Mária minden cselekedetiben tulajdon dicséretit eltávolítaná: és csak az Istennek dicséretire igyekeznék: ha azért mondotta volna az én jegyesemet: ebben magát igen dicsérte volna: ezenképen ha azt mondotta volna: az atyát avagy a fiút: ebben is magát dicsérte volna: ha pedig mondta volna Istent: ebben az ő szolgáló leányi alázatosságát el-

vesztette volna: azért jót mondá: *Magt anima mea doim*: Magasztalja az én lelkem Urat: melyben magát az Úr alázatos szolgáló leányának vallja: kiben — miáltal — minket megtanita: hogy amit teszünk alázatosan tegyük: és mindeneket Istennek tulajdonítsunk.

Secunda stella dicitur divia dulcificacio: Asszonyunk koronájában második csillag isteni édességnek mondatik: melyről a boldog szűz Mária isteni édességgel teljes levén: örülvén dicsekedik és mondja: *Exultavit sptus mensin in deo salutaris meo*. Örüle az én lelkem az én üdvözítő Istenemben: azaz: az én üdvözítő fiamban.

De mondhatnátok e mellé istenben szerelmes hugaim: Miért mondá asszonyunk e dicséretben *örüle* és nem mondá *örül*: mikoron nem sok idővel előtte fogadta vala méhébe Urunkat: hogy ez igéket mondá?

Ezen kérdésre imigyen felelek: hogy a boldogszűz Mária az ő üdvözítő Istenében háromképpen örüle:

Primo ante Cristi conceptionem először Urunk fogadásának előtte: örüle hitben és reményességben: mert erőssen hivé és reménle Cristust a testbe jövendőnek lenni: miképen Urunk Ábrahámot is hasonlóképen örülni mondá: Szent János írja: evangeliumának nyolczadik részében: Ábrahám a ti atyátok örüle: hogy látá az én napomat: *kihive és reménle*: azért mondá Urunk ugyan ott a

szent evangéliumban: láta úgymint hitben: és Istennek kijelentéséből.

Secundo exultavit Maria in hora conceptionis Christi: Másodszor örüle asszonyunk Mária Urunk fogadásának idején: mert erről mondhatatlan örömet valla: ezért mondá: örüle az én lelkem az én idvezítő istenemben.

Tercio exultavit post conceptionem: Harmadszor örüle Urunk fogadásának utánna: mert tudja vala a telles istent méhében lenni: Azért nyilván mondá: Exultavit: örüle: hogy megjelentse: mert az ő foganatjának kezdetétől fogva: anyjának szent Anna asszonynak méhében: Kristusnak esméretében inkább örüle: hogynem körösztlő szent János örült volna anyjának Erzsébet asszonynak méhében: Urunknak jelenvoltából.

De mondhatnátok: ismét — meges:

Nunquid Maria scivit antequam conceptu Cristu de se fore incarnadun:

Valjon Uram Isten tudta e szüz Mária még hogy nem fogadta — mielőtt fogadta — Urunkat: hogy tőle volna az embörséget felveendő:

E kérdésre is imígyen felelek én: a szent doctoroknak mondások szerént: hogy jóllehet tudta légyen ezt a szüz Mária: minden prófétáknak fölötte: de maga nagy alázatosságából nem merészelte azt mondani: sem vélte magát azon szüznek lennie: kitől az Istenfia az embörséget felveendő

— vala — a nagy alázatosságból: mignem megmondá neki az angyal.

Kérdhetnétek továbbá: *Quare dixit salutari meo: cum Cristus esset Salvator etiam alior.?* Miért mondá az én idvezítőmben: mikoron Urunk Cristus lőtt légyen mindeneknek idvezítője? Erre reá felel *Lirai Miklós* mester és úgymond: hogy ezt mondá — Mária — a tőle felvött emberiségnek okáért: mert így volt csak a szűznek üdvözítője: azért örüle és vigada az ő lelke.

Tercia stella dicitur deo chara dilectio. Harmad csillag asszonyunknak koronájában mondatik: Istennek drága szeretetinek: Mert úgymonda asszonyunk az ő dicséretiben: megtekinté az ő szolgáló leányának alázatosságát: Megtekinté azaz: kedvelé és szereté: mert ahol ott vagyon a szeretet: ott vannak a szömök — szemek — szent Ágoston doctor mondása szerént.

De mondhatnátok miért mondá alázatosságát: és nem szüzességét? ezen kérdésre felelek a doctoroknak mondások szerént: hogy jóllehet a boldogságos szüz Mária minden jóságos mivelkedetinek — cselekedet, tett — miatta: Isten előtt kedves volt: és választatott hogy lenne Istennek anyja: de ez volt kiváltképen alázatosságából: ezért mondja szent Bernárd doctor: Merészlem mondani: hogy a szüz Máriának szüzessége Istennél kedves nem volt volna alázatossága nélkül.

Úgymond továbbá róla szent Ágoston doctor: *O beata humilitas Marie* O szűz Máriának boldog aláztatossága: mely embereknek Istent szüle: halandóknak életet ada: paradicsomot megnyitá és embereknek lelköket megszabaditá: e harmadik csillag mellé: imilletén dolgot mondok én tinektek: hogy az Úristen inkább és feljeb szereté ezen egy leányzót: hogysesem mind az angyalokat: szenteket: és mind ez világot: ezt pedig a szeretetnek három jegyéből bizonyitom meg tinektek:

primo ex signo donationis először az adásnak jegyéből: mert úgymond szent Bonaventura doctor: hogy az Isten mondatik valakit másnál inkább szeretni: mikoron több jónál szereti ötét: Ugymond a pogány bölcs: hogy a szeretet avagy barátság: áll a jó akaratban: Az az akkor mondatik valaki mást szeretni: mikoron jót akar néki: de az isten oly felséges ajándékot ada szűz Máriának hogy senkinek sem — másnak —: sem angyaloknak: sem emböröknek: azt nem adá: ugymint tudnia mint Istennek anyja volna: kinél — minél — nagyobb — t. i. valami — teremtett állatnak nem adathatik: Erről mondja szent *Anselmus* doctor. *Mit adhata nagyobb ajándokot:* a szűz Máriának Úristen: mint örökké a szüzeségnek állapotjában megmaradván: az Istent az ő testéből testté lettét szülné: hát ebből következik: hogy az Isten igen szerette a szűz Máriát.

Secundo ex signo conversationis: Másod jegyből megérthetitek: hogy Isten nagyon szerette szűz Máriát: a nyájasságnak jegyéből: úgymond szent Bonaventura: a szeretetnek jegye im ez: szeretettel egymással való nyájaskodás: úgymond a pogány bölcs is: A barátságnak cseleketé im ez: megvigasztaltatnia a barátnek látásában: szállásában és vele való nyájaskodásban: de az angyalok közül egy sincs: sem a szentek közül: kinek Úristen az ő nyájasságát annyira adta volna: mint e leányzónak: kinek teljességgel adá magát: nem csak úgy mint egyebeknek istenül: és urául: de kiváltképen fiuul: *Cuius uberibus fuit alitvi* kinek emlőivel tartaték — tápláltaték —: kezeivel viselteték: kitől gyakorta ölelgetteték: és ápolgat-taték: következik tehát: hogy az Isten szűz Máriát igenis szerette: erről mondja az Isten a bölcsnek szája által: ezt szeretem és választám magamnak jegyesül vennem: és lők — levék — az ő ábrázatjának szeretője.

tercio ex signo impetrationis: harmad jegyből megérthetitek: hogy az Isten igen szerette a szűz Máriát: a megesmerésnek jegyéből: mert az Isten annyira szerette ötét: hogy minden kérésében Istennél nagyobbbat — többet — tehet: hogysen mind az angyalok és szentek: és teljes mind — összes — szentegyház: mert semmit tőle Uristen mint édes anyjátul megnem tagadhat: ez pedig

megpéldáztatik — az — Ó-törvényben Salamon királyban: Úgymondá anyjának: *pete mater mea: quod vis? neque enim fuis est ect.* kérjed én anyám amit akarsz: mert nem alkalmas nekem tóled valamit megtagadnom: Példa vala ez Istenben szerelmes hugaim: kit példáza e Salamon király? nem egyebet hanem Urunk Cristust. kit példáza továbbá Salamonnak anyja? Asszonyunk Máriát. Miképen Salamon király meghalgatá anyját Bersabeth: ezenképen Urunk Jépus édes anyját: minden kérdésben: Ennek pedig jobban való megértésére: im ilyenét példa olvastatik:

Vala egy gonosz embör: ez életében jóllehet gonosz vala: de maga — hoz — szüz Máriához ájtatos vala: mikoron azért sok bünöket tett volna: egyszer egy szentegyházba béméne: és látván ott asszonyunknak képét mondá: O boldog szüz Mária: ha téged segítségül hinálak is: heiába — hasztalan — munkálkodnám: mert mikoron legyen igen nagy bünös tudom hogy megnem halgatsz. Azért én vélem immár magamat elkárhozottnak lennöm: sem segíthetem meg te miattad — u. m. te se segítesz rajtam:

Cum autum avertisset se ut exiret desperatus Mikoron pedig magát eltérítötte volna — elfordult — hogy kimenne kétségbeesve: legottan az irgalmaságnak anyja megszólala neki mondván: bizzál én bennem: mert ha még a pokolnak mélségére kár-

hoztattál volna is örökké kiszabadíthatnálak: nincs semmi mit az én fiam tőlem megtagadhatna: ezt halván e szegény bűnös igen megbátorkodék: és asszonyunktól bocsánatot kérvén: továbbá ötet — azután — bűnnélkül szolgálá.

O azért szüz Máriának követői: kik ötet a tisztaságban követitek: nem szinnel hanem tétéménnyel értsétek meg: mely igen szerette a felséges Isten a boldog szüz Máriát: és mely igen hatalmas az ő könyörgése Istennél: mely mind az angyaloknak és szenteknek könyörgésüket fölülmullotta.

Ideo ipsam in specialem patronam eligite: Azért ötet kiváltképen való ótalmúl válasszátok: mert ő titeket mint Istennek anyja mindenben megsegíthet.

Quarta stella in corona bte virginis dicitur batificacio negyed — ik — csillag asszonyunknak coronájában mondatik bódokutásnak — boldogításnak, boldoggá tevésnek — azért mondá asszonyunk a dicséretben: *ecce enim ex hoc beatam etc.* Mert ime ebből: boldognak mondanak engömet minden nemzetek: Azért szüz Mária méltán boldognak mondatik: minden nemzetektől: mert ő fogadá: viselé: és szülé a boldogságnak megadóját.

De mondhatnátok emellé: Valjon Uram Isten: asszonyunknak ezen mondása mint tekéltesség meg — hogyan? miként tekintsük? értsük? — mikoron lásunk — látunk — sok nemzeteket: kik nem hogy ötet boldognak mondanák: sőt szidalmazták: és

káromolják: mint a sidók: szerescsenek: törökök: és sokféle eretnekök? Ezen kérdésre imígyen felelek én tinektek: hogy a boldog szűz Máriának mondása bételjesödék: mert minden nemzetekből tértenek Urunknak hitére: kik a szűz Máriát boldognak valják: hogy pedig inkább megértsétek: főképpen három rendbéli nemzetek vannak ez világon: kik killömb-killömb — különféle — tévelgésben vannak: *elsők a sidók* ezek a szűz Máriát azért boldokúttják — boldognak mondják — mert ő róla a prófétáknak miattok: sok jókat mondanak: Ugymond pedig szent Bonaventura doctor: hogy a zsidók közül némely hitetlenek: a szűz Máriában ezt nagy csodának mondják vala: hogy mikoron — ámbár — igen szép volna: embertől bűnre nem kívántatik.

Más — második — nemzetök a Mohmetnek követői: ugymint a törökök: szerescsenek: agarenossok: és egyéb rendbéli pogányok: még ezek is ha meglátják boldognak mondják a szűz Máriát: mikoron az ő könyvükben nagy sok jó találtassék írva ő róla: Ami az Mehmetnek könyvében: mely Alkoránomnak mondatik: imígyen irattatik: *Monddának az angyalok, O Mária: bizonynyal isten választott téged: és megtisztított téged: és tisztán választott téged minden e világi asszonyoknak fölöttök.*

Ibidem sic scribitur: Ugyanott megis — ismét —

imígyen irattatik: *Senki nem születik Ádámnak fiaí közül kit meg ne ütne a sátán: az Máriátul és az ő fiátul megváltván* — vagyis őket nem érinté, eltekintve tőlük —: Ugy irattatik ismét ugyanott: *az emberek között sok tökéletesek voltak: de senki tökéletesebb nem volt Jésusnak anyjánál Máriánál*: Valaki azért a *Mohmet* törvényének tartói — követői — közül asszonyunknak nevént nyilván megkáromolja: ez megköveztetik: és az ő szája kövel törettetik el.

Ime azért Istenben szerelmes hugaim: megtetszik miképpen a szűz Mária: a ti édesanyátok még a pogányoktól is boldogittatik — boldognak tartatik —:

tercium genus nacionum est cristianor.
Harmad nemzet a köröstén nemzet: A két első nemzetek u. m. az sidók és Mohmetnek követői: ezek tévedésben és a kárhozatnak utján vannak: de a jó körösztenyek ezek jó uton vannak: ezek azért ötet egyetemben szentnek és boldognak mondják: Piruljon meg azért a gonosz köröszteny: ki a szűz Máriát nem akarja dicsérni: mikoron még a pogányok is mint idefel megmondaték dicsérik.

Bizonával — bizonyosan — o boldog szűz Mária igaz az amit terólad énekel — a — szent-egyház: Boldog vagy szent szűz Mária és minden dicséretre méltóságos: mert tetóled támada az

igazságnak napja Cristus mi Istenünk. Azért im tégedet mind boldognak mondunk.

Quinta stella in corona bte virginis dicit mirificacio: Ötöd csillag asszonyunknak koronájában mondatik csodálatosságnak: Azért mondá az ő dicséretében: *quia fecit mihi dominus magna qui potens est:* Mert tön én velem nagyot: ki hatalmas — az — Úr — Úgymond e mellé egy szent doctor Teofilus: bizonyával nagyokat: csodálatosakat az Isten cselekedeti a szüz Máriával, mikoron a bünöktől ötet megtartóztatá: Mikoron ötet megszentölé: mikoron az ő fiát ötöle születteté. és emberi nemzetet ő általa megépíté: Mikoron pedig szüle szüzen megmarada: ez pedig lön im ebből: *quia potens est.* mert hatalmas: úgy mint az Isten: mert senki egyéb *tőlénél* — ő kivüle — nem tehette:

Ez csillag mellé imilleten dolgot mondok én tinektek: hogy az Isten a világnak teremtésétől fogva: aminő csodákat tett: semmiben nagyobb csodát nem tett: mint a szüz Máriában: ezt pedig hárommal bizonyítom meg tinektek.

először szentirással kiről ugymond szent *Bernárd* doctor: jóllehet az Isten nagy csodákat tött legyen: a teremtett állatokban: de maga semmiben nagyobb csodát nem tett: mint a szüz Máriában: kit mind a hold és mind a nap csodál. Ugyan ezönt — ezt — bizonyítsa — bizonyítja — szent *Anselmus* doctor: és több szent doctorok.

másodszor meglábizonyítom okossággal imigyen: Semmisem mondathatik nagyobbnek: minthogy az Isten embörré lön: **Mikoron sokkal távolb légyen** az Isten a teremtett állattul: **hogyneim** a teremtett állat a **semmitől**. A teremtett állat felöl azért **nagyobb** nem mondathatik: minthogy légyön Istennek anyja: mert ez nagy malaszt és dicsőség: melynél — kinél — Isten nagyobbbat a teremtett állattal nem közölhete: erről mondja szent Anselmus doctor: Semmi tehozzád asszonyom hasonlatos, semmi hozzád egyenlő: mert minden ami vagyon: avagy fölötted vagyon: vagy alattad vagyon. Az csak Isten: ami pedig alattad vagyon minden ami nem Isten:

harmadszor meglábizonyítom példával is Mert az Isten nagyot tön: mikoron mennyet: földet: és a benne való állatokat teremté semmiből: csak egy beszédével — szavával —:

Mert Dávid prófétának mondása szerént: Mondá és lőnek: parancsolá: és teremtetének: de ennél nagyobb csodát tön Isten: az ő szent anyjában: mikoron az ő szent véréből: az emberi testet fellevé: kit — v. mit — menny és föld meg nem foghat:

Item magnum fecit deus quando.

továbbá nagy dolgot tön az Isten: mikoron Ádámnak kisdéd teteméből: egy nagy asszonyállatot teremté Évát: de ennél nagyobb dolgot tön Uristen

mikoron a szűz Máriának kised véreből: egy szem-pillantásban Urunknak szent testét szörzé: és a istenséghez egyesité.

továbbá nagy dolgot tőn az Isten mikoron a vízözönnek miatta: e világot elveszté: és a nyolcz embereket tudniamint: Noet fiaival egyetemben megtartá: de ennél nagyobb dolgot tőn: midőn a szűz Máriát minden eredeti bűnnek szeplőjétül megtartóztatá: és emböri nemzetet ő általa megváltania végezé.

Item magnum fecit deus quando farahonem submerso továbbá nagy dolgot tőn az Isten mikoron Faraho kivált mind népével egyetemben a vörös tengerbe boritá: és a sidókat kik akkoron Istennek választott népi valának: száraz lábbal rajta által vivé. de ennél nagyobb dolgot tőn a szűz Máriában: mikoron a kegyetlen ellenséget a pokolbeli ördögöt: szent fiának miatta meggyőzvé: telles emberi nemzetet megváltá.

továbbá nagy dolgot tőn az Isten mikoron az pusztában a sidókat mennyei mannával tartá: de ennél nagyobbat tőn: mikoron a szűznek méhében szent fiának testet szörze: mind a szenteknek életökre: Továbbá nagy dolgot tőn Uristen mikoron a Jordánnak vizét vissza foltathá — folatá — és Ákáznek órájában: tiz garádicszal — gradus — a napot hátra voná. de még ennél is nagyobb dolgot tőn: mikoron a szűznek engedétre — egyez-

tével — menyországból reája leszálván magát gyermekké tévé: mindezekből azért megérthetitek: hogy Isten minden dolognál nagyobb dolgot cselekedett a szüz Máriában.

Sexta stella in corona bte virginis dicit sanctificacio hatodik csillag a szüz Mária coronájában mondatik: megszentölésnek: melyről ugymondá: *et sanctu nom ejus*: és szent az ő neve: bizonynyával az Istennek neve mondatik szentnek: mert minden szentség ami gondoltathatik tökéletösbén vagyon Istenben: és az ő szent nevét méltán viselőket szentté teszi: erről mondá Uristen Moisésnek általa: legyetek szentek: mert — az — Úr szent vagyok ki megszentöllek titeket: A boldog szüz Mária azért dicseködik ebben: hogy szentséges fiát elfogadá: kinek szentséges neve miatt ő is igen megszentöltetik.

Emellé im ezt vegyétek eszötökbe hogy a szüz Mária méltán dicsekedik erről: mert az Úrnak neve szüz Máriában inkább mondatik szentnek hogyses emberré lételeének előtte: jóllehet akkoron is szent lött légyen: kiról ugymondá Dávid próféta: *sanctum et terribile nomen ejus* szent és rettenetes az ő neve: Ennek oka pedig im ez: mert a szent név magyaráztatik vérrel megöntöztetnek: mert az ó-törvényben sem mondatik vala szentnek: hanem csak az: mely az áldozatnak vérivel megöntöztetik vala: de az Isten emberré lételeének előtte:

nem öntöztetett vala meg vérrel: de a szűz Mária-nak méhében. Az ő tisztaságos véréből az emberiséget felvevén: némiképen azért mondathatik vérrel megöntöztetettnek: mikoron a testben egyesített legyen a vérhözés: és végre a szent keresztfán tulajdon szent vérével megöntözteték és füröszteték. Azért ebből mondatik hogy az Istennek neve inkább mondatik szentnek: emborré lételének utánna: hogy sem az előtt: Azért méltán mondá a szűz Mária *et sanctum nomen eius* és szent az ő neve.

Ő azért szűzek gondoljátok meg az Isten a szűzben mely nagy szeretetét mutatá: ti hozzátok: úgy mint hogy az ő piros vérével: a szűztől fölvettel váltott és szentölt meg titeket: melyről úgy mondá szent János: szerete minket és kimossa a mi bűneinktől az ő szent vérével. azért szeressetek őtet.

Septima stella in corona bte virginis dicitur miseracio hetedik csillag a szűz Mária coronájában mondatik ergalmasságnak: azért mondá az ő dicsegetiben *et misericordia eius* is az ő irgalmassága: nemzetről nemzetre: őtet félőkön: olmint — mintha — azt mondaná: nemesak én velem tön nagyokat: ki hatalmas: de minden néppel: kik Istent félik: ebből azért megtetszik: hogy ez igékben szűz Mária dicsekedik arról: hogy ő az irgalmasságnak anyja: ezért éneklí szentegyház.

róla mondván: *Maria mater. gre.: mar misericordie.* Mária malasztnak anyja; irgalmasságnak anyja: te minket a mi ellenségünktől megótmazz: és halálunknak idején fogadj hozzád: továbbá errellé imezt eszetekbe vegyétek: hogy a boldog szűz Mária méltán dicsekedik e hetedik csillagban: az isteni irgalmasságról: mert sehol semmi cselekedetiben Uristen hozzánk nagyobb irgalmasságot nem mutatott: mint ebben hogy tőle az emberiséget fölvevé: hogy pedig megértsetek: az istennek mely nagy irgalmassága jelentessék ki; a szűz Máriának általa embőri nemzethöz; mire hármát tanuljatok meg:

Elsőt im ezt: hogy ez világnak kezdetétől fogva: nem volt: most sincs: és nem leszen oly bűnös embőr: ki ha téritendy magát — hozzá fordul — szűz Máriához: úgy mint kell: irgalmasságot ne nyerjen: ezt pedig bizonyítja szent *Anselmus* doctor: s ugymond: O boldogságos szűz Mária: miképen minden bűnösnek: te tőled eltérvén és tőled elhagyatván: szükség hogy elveszszén: ugyan ezenképen: minden bűnös te hozzád térvén: és te benned bizván: szükség hogy irgalmasságot nyerjen.

Ennek oka pedig imez mert a szűz Mária mikoron legyen irgalmasságnak anyja: egy bűnöst is el nem hágy: csakhogy híven és igazán hozzá térjen: hogy érte nem esedeznék: és neki malasztot: és irgalmasságot ne nyerjen. Azért mondja ugyan

azon szent Anselmus doctor: *O felix Maria tu peccatorem*. O boldog szűz Mária te a bűnöst: a világtól megutáltatottat: anyai kegyelmességgel hozzád öleled: sem hagyod el addig: míg nem Úristen: te miattad megengeszteltetvén: őtet az ő malasztjára veszi.

Mást imezt tanuljátok emellé megh. hogy ha az irgalmasságnak anyja a szűz Mária nem volt volna: e világ a nagy bűnökért: melyek benne bővelkednek: régen elveszett volna: Ezt bizonyítja egy doctor *Fulgencius* nevű — ki — ugymond: régen az ég: és a föld: elmúltak volna: ha a szűz Mária könyörgésével nem tartotta volna: ez pedig megtetszik a látásból: mellett szent *Domoncos* láta: mert Urunk *Cristus* akarja vala e világot három lándzsával elveszteni: a három főbűnökért melyekkel e világ telles: ugymint a kevélységért: fősvénységért: és a gonosz testi bűnért: de aszszonyunk Mária esedezésének miatta tartatik meg.

harmadot im ezt tanuljátok emellé meg: hogy ha a szűz Mária az irgalmasságnak anyja: nem könyörgött volna e világért: sokkal sanyarúságosban ostorozná őtet: hogysen mint mostan az ő bűneiért: ezt pedig megbizonyítom nektek: lőtt — történt — dolgokkal: mert régen az ő törvényben: míg az Isten emberré nem lőn: sokkal sanyarúságosban ostorozza vala a bűnért e világot: hogysen mostan: mert gyakorta csak egy bűnért.

nagy sok népet elveszt vala — t. i. Isten — : *Ame bűnért mind ez világot elveszté* a vizözönnek miatt — által: továbbá az egy torkosságért a zsidók közül sokakat elveszte: mint Moises írja: továbbá Akornak egy lopásáért Istennek igaz ítélete szerint: israelek fiaik közül harminczhat emberek vágtának le: mint Josue könyvében vagyon megírva.

Továbbá egy bálvány imádásért huszonháromezer emberek vágtának le: mint Moisesnek második könyvében vagyon megírva: Ime azért mindezekből megérthetitek: mely igen meggyötri vala régön Isten a bűnöket: Ame ami első szüleinknek egy bűnökért: úgymint az engedetlenségnek bűniért: ötezer esztendőig s még tovább: A jámborok Isten színének látásától kirekesztetének.

Sed postquam virgo Maria deum concepit: de miután szűz Mária az Istent méhébe fogadá: és szülé: mikoron sok bűnök: és többek hogysen régen mostan bővelkedjenek e világon: úgymint: bálvány-imádások: varáslások: káromlások: kevélységek: rágalmazások: és a természet ellen való bűnök is: de maga az Isten mind nagy irgalmasan elvár: hogy a bűnökből kitérjünk: erről írá szent Pál apostol: Titus püspöknek: Megjelenék az üdvözítő Istenünknek kegyelmessége: nem a mi igasságunknak mivelködéséből: de az ő irgalmasága szerént üdvözite minket: Azért hálákat adjunk *Istennek: mert asszonyunk Máriának miatta; az ő*

irgalmassága nagyon nemzetről nemzetre: ötét félőknek.

Octava stella in Corona bte virginis dr triumphacio nyolczadik csillag asszonyunknak coronájában mondatik győzödelem vételnek: melyről örülvén dicsekedik asszonyunk: az ő dicséretiben: és úgymond: *fecit potenciam in brachio suo* tött hatalmat az ő karjában: *eltekozlá a kevélykedőket az ő szívőknek elméjétől** bizonynyával a szentírásban Istennek karja mondatik Isten fiának: mert miképen az embőr mindent az ő karjával cselekszik — tesz —: azonképen Isten az ő igéjének miatta: az az fiának miatta tön mindeneket: erről ír á szent János: *In principio erat verbum: et infra: oia per ipm facta sut*: kezdetben vala az ige: és aláb ugymondá:

mindenek ő általa lőnek: az ő karjában: az az fiában: az Atyaisten tön nagy hatalmat: mikoron meggyőzé az ördögöt: ki az emberi nemzetet birja vala: Ugymondá továbbá asszonyunk:

dispersit superbus mente cordis sui: eltékozlá a kevélyeket szívőknek elméjétől: Ugymond asszonyunknak e dicséretin Cirillus püspök: ez igéi asszonyunknak értendők: az ördögöknek seregiről:

* A mostani szentirási fordítás szerint: „Széttészorá — szétverte a szívők szándékában kevélykedőket” vagyis: megemmisíté terveiket.

mert ezeket kegyetlenkedvén a földön: Urunk é világra jövéen eltékozla — szétszóra, legyőzé — : azért szűz Mária e győzödelem vételről méltán dicsekedik: mert ő miatta: és az ő véreből felvett test miatt: Úr Jésum Cristus az ellenséget meggyőzé: Ugy hogy immár bétölt Istennek mondása a szűz Máriában: mellet megira Moises első könyvében mondván: *ipsa conteret caput tuum*: Ő rontja meg a te fejedet: mert a szűz Máriának miatta: fiának általa az ördögöknek hatalmasságok megtörték:

de emellé mondhatnátok: szűz Máriának miatta mondatik az ördög hatalma megtörtnek: mikoron lássuk — látjuk — még most is: nagyon sok embörön hatalmasságot vallani — gyakorolni t. i. az ördög — : még a körösztyények közül is sokakba bébuvik — bújni — és őket gyötri némeleket: pedig közülök elméjében avkit meg. Azért ezekből következik és láttatik: hogy semmiben nem törtetett: meg az ő — t. i. ördög — hatalmassága.

Ezen kérdésre imígyen felelek én a szent doctoroknak mondások szerént: hogy Urunk szenvedésének miatta: mely kint szenvede azon testben melyet a szűztől fölvön: szabadittatánk meg az ördögnek hatalmasságából: mint Urunk mondá a szent evangéliumban: Szent János írja evangéliumának tizenkettődik részében: *nunc princeps hujus mundi eiiciet foras* mostan a világ fejedelme:

azaz: az ördög kivettetik: oka pedig miért buvik némely emberekbe az ördög im ez: mert a bűn miatt neki hatalmat adnak rajtuk. Erről mondá szent Jeromos doctor: az ellenség senkit meg nem győzhet: hanem csak az akarót: hát ebből megtetszik hogy a szűz Máriának miatta: oly igen megtőrettetett az ördögnek hatalma: hogy ő senkit meg nem győzhet: hanem csak azt a ki neki enged.

Nona stella in corona bte virginis dicitur exaltacio kilenczedik csillag szűz Máriának koronájában mondatik felmagasztalásnak: ezért mondá asszonyunk az ő dicséretében: *deposuit potentes de sede: et exaltavit humiles*: leveté a hatalmasokat a székből: és felmagasztalá az alázatosakat:

Ezen hatalmasok valának a kevély angyalok: kiket az Uristen a mennyei székből levete: és az alázatosak oly emberek: kik a penitencia tartásában magokat megalázták: ezeket a kevély angyaloknak helyökre magasztalja fel menyországban.

továbbá leveté az Isten a kevély zsidókat: kik valának a prófétáknak mondásiban: és a törvényben hatalmasok: hagyván őket az ő érdemökből a tévelygésnek mélységében és felmagasztalá az alázatosakat: azaz: a pógányokat kik az apostoloknak predikációjokra a körösztény hitre térének: avagy pedig a hatalmasokon értetnek: e világi kegyetlen fejedelmek: és mindazok kik a bűnnek tételében hatalmasok: kiket Uristen: a fölvevett em-

berségben: az utolsó ítéletben: mikoron megítéli e világot: aláveti a pokolnak fenekére: és felmagasztalja az alázatossakat: azaz: kik itt e világon Úristent alázatossággal szolgálják.

quia qui exaltat humiliabitur: et qui se humiliat exaltabitur: mert Urunknak mondása szerént: szent Lukács írja: Valaki magát felmagasztalja: megaláztatik: és viszont valaki magát megalázza felmagasztaltatik: azért mondja a tiszteletes *Beda* doctor: leveté a hatalmasokat a szék-ből: és felmagasztalá az alázatosakat: mert e világnak kezdetétől fogva: nem szüntek elveszni a kevélyek: és nem szüntek az alázatosak a szent hitben nyájaskodók felmagasztaltatni.

De mondhatnátok emellé: mi szükség volt a szüz Máriának az ő dicséretiben arról örülnie: és vigadnia: hogy levetette a hatalmasokat: és felmagasztalta az alázatossakat?

Erre én imígyen felelek tinéktök: hogy a szüz Mária méltán dicsekedik erről: mert ő benne és ő általa nyilván megtanita minket Uristen: jelesben Urunknak emberré lételeben: hogy a kevélység igen eltávoztatandó: és az alázatosság igen hozzánk ölelendő. Megtanita pedig jelesben: im e háromban:

primo in hoc quod deus se in ipsa summe humiliavit: először ebben hogy az Isten magát e szüzben igen megalázza: mert az alázatosság

királyi jószág — erény — és égi lajtorja: szent Bernárd doctornak mondása szerént: szükség vala hogy az Isten ki minden lelki jószágokkal teljes: az alázatosságnak jószágára tanitana: és megjelentené magában: melyet meg is tón mikoron a szűznek méhébe leszálla: *és mikoron vóna mindeneknek ura* lön mindeneknek szolgája: és meg-aláztván magát mind a testnek felvételéig: és mely még ennél nagyobb mind a halálig: és a körösztnek haláláig: Erről mondá szent Pál egy levelében: senmivé tevé magát: a szolgának ábrázatját föl-vevé: lön engedelmes mind halálig: a körösztnek haláláig.

secundo in hoc quod humilitatem exaltavit: másodsor megtanita minket Urunk a kevélységnek eltávoztatására: és a szent alázatosságnak hozzánk ölelésére asszonyunkban: im ebben: hogy az alázatossakat felmagasztalja mindeneknek fölötte: akkoron mikor ami természetünket: minden anygali természetnek fölötte szent atyjának jogára helyhezteté: Ugyanezenképen alázatos anyját is: minden anygaloknak és szenteknek fölöttük felmagasztalá: O szent alázatosságnak jószága — erénye —: mely ily nagy felmagasztalást érdemle.

tercio in hoc quod superbos angelos etc. harmadsor megtanita minket az alázatosságnak hozzánk ölelésére im ebben: hogy a kevély anygalokat: és zsidókat nagyobb részére kárhozatban

hagyja: és az alázatossakat úgymint: az apostolokat: tanítványokat kik mintegy — olmint — megvetettek valának hatalmasokká tevő: mert szent Pál írja: e világnak elvetettségét választá Isten: hogy meggyalazza a hatalmasokat. Azért méltán dicsekedik a szűz Mária mindezekről: mikoron azt mondá: leveté: a hatalmasokat a székből: és felmagasztalá az alázatossakat.

O azért kevély szűzek gondoljátok meg Istennek ítéletét: mert im halljátok hogy a szűz Máriának mondása szerént: levetette a kevélyeket és felmagasztalta az alázatossakat: Azért távoztassátok el a kevélységet: és öleljétek hozzátok a szent alázatosságot.

decima stella in corona bte virginis dicitur: refectio dez. fidelium: tizedik csillagnak a szűz Máriának koronájában mondatik: hiveknek megelégitésének: azért mondja asszonyunk az ő dicséretiben: *esurientes implevit bonis* az éhezőket bétölté jókkal: és a gazdagokat hérába avagy héván — üresen — bocsátá: Asszonyunknak ezen mondásán úgymond: *Basilius* nevű doctor: az éhezők a pogányok: éhezének azért mert az isteni malasztot teljes szívből kívánák: kiket az Ur Kristus betöltte lelki jókkal. A gazdagok azok: kik a boldogságot vetették — helyezték — a testiekben: és e földiekben: minéműek valának a régi pogány bölcsék: és ezekután a különbféle eretnekek: kiket

Urunk bocsáta héván — üresen — : Mert szent Pál apostolnak mondása szerint: *Deum non glorificavert*; Istent nem dicsőítették: de elfogytanak az ő bölcseségökben:

De mondhatnátok emellé: miért illet a szűz Máriának erről dicsekednie mintha — olmint — ő benne volt volna: hogy az Isten az éhezőket jóval teljesítette be — kielégíti — : erre imigyen felelek én: hogy a szűz Máriát azért illeti vala ez: mert az Isten ő tőle vevé föl mind a vért: mind a teljes testet: melyet ada a hiv körösztenyeknek ételül és italul: örök üdvösségökre: és e szentségek vételének miatta a boldogságot: éhezőket betölti az Uristen lelki jókkal. Ezért mondja az ártatlan Cristus Jésus — mint — szent János evangelista írja: *valaki eszi és issza az én testemet és véremet* én bennem lakik és éni ő benne. Azért a szűz Mária erről dicsekedik: hogy ő tőle vevé azt fel: amit az oltári szentségben nekünk hagyta.

Undecima stella in corona beate virginis dicitur susceptio: Tizenegyedik csillag szűz Mária coronájában mondatik: a választottak vételének: ezért mondá asszonyunk az ő dicséretében *suscept isrt puer suum*: — suscepit Israél puerūn suum — : Vevé Israelt az ő gyermekét: miképen alázatos és tiszta gyermeket: mert a kised gyermekek alázatosak és tiszták — t. i. lelkileg — : mondá azért asszonyunk e dicséretet ennek kijelentésére:

mert az Úristen csak azokat veszi itt e világon malasztjára: és jövendőben a dicsőségre: akik alázatosak és tiszták, ezt jelenté ki Urunk a szent evangéliumban: mikoron mondá: — mint — szent Máthé írja: *Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut paruli*: ha csak megtérendetek: és lesztek mint a kisdud gyermekek: be nem mentek menyországba: a malasztot pedig itt e világon: és jövendőben a dicsőséget asszonyunk által valhatjuk — nyerhetjük —: erről mondja szent *Anselmus* doctor: O boldog szüz Mária: mely nagy szolgálattal tartozunk tenéked: mert te általad valjuk a Cristus atyánkfiául: te általad valjuk örökségül a menyországot is: Azért méltán a boldog szüz Mária erről dicseködvén: hálákat ad Uristennek teljes emberi nemzetnek képében.

duodecima stella in corona bte virginis dr coplecio tizenkettődik csillag és utósó: a szüz Máriának coronájában: mondatik az isteni Igéreték bételjesedésének: azért mondá asszonyunk az ő dicséretinek végében *sicut locutus est ad pres nostros* amiképen szóla ami atyáinknak Ábrahám-nak: és az ő — magainak — magzatjainak mind örökké: ezt asszonyunk azért mondá: mert az Istennek ígéretei: az emberi természetnek felvétele felől Urunkban megmarad örökké: mikoron — miképen — az emberi test az istenséghöz egyesítetvén megmaradjon örökké *továbbá* nyilván mondja:

Ábrahámnak és az ő magának — magjának — : ezért mert Úristen kiváltképen szólt vala Urunk felől néki : és ígérte vala Urunkat néki : akkoron mikoron Istennek parancsolatjára : akarja vala fiát Isáákat megáldoznia — föláldozni — : Ám ugymondá Uristen néki — mint — Moyses írja első könyvében : *per meipm juravi multiplicabo semen tun.*

Ennen magamra megesköttem : megsokasítom a te magodat : miképen az égnek csillagit : és a tengernek fővény szömit — szemeit — : Ugymondá végre : megáldatnak a te magodban a földnek minden népey : azért mert engedél az én parancsolatomnak : — mely igékben ígéré Úristen Ábrahámnak Urunkat : mert Ábrahámnak magában — magjában — az az Urunk Kristusban minden népek : az az minden népek közül megáldatnak az utolsó ítéletben : akoron mikoron azt mondja Urunk : *Venite benedicti pris mei* : gyertek atyámnak áldotty : ez pedig beteljesedett a szüz Máriában ki Urunkat szülé. Azért a boldog szüz Mária e dicséretiben erről nagy örömmel hálát ad Uristennek.

O azért boldogságos szüz Mária : O dicsősségös édes Mária minemű hálákat agyunk — adjunk — tenéked : és miféle dicséreteket tegyünk tenéked : mikoron te általad ennyi sok jókat vallunk — birunk — : O vajha akkor a földön voltam volna :

mikoron e dicséretet énekléd ; bizon én is veled egyetemben térdemre leesvén éneklöttem volna : és mondtam volna : Magasztalja az én lelkem Urat : amen.

Harmad tanuságtok lézen Istenbe szerelmes hugaim : az meglátogatásnak modisságáról az mint látogatá meg asszonyunk szüz Mária ; Erzsébet asszonyt : úgy olvastatik azért :

Mikoron asszonyunk Mária szent fiát méhébe fogatta vóna : és Gábriel angyaltól megértette volna : hogy rokonsága Erzsébet asszony is magzatot fogadott volna : és a magzat méhében hat hónapig vóna : szentlélek Istennel teljes levén : kezdé gondolni : hogy az kit Erzsébet asszony méhében fogadott : szent fiának előtte járó vóna : kezdé azért szentlélek őtet erre intenie : hogy felkelne és Erzsébet asszonyt meglátogatná : és az ő szent fiának jelenvoltával : Erzsébet asszonynek méhében való fiát megszentölné :

advertite ergo quam humiliter vegyétök eszötökbe azért : mely alázatosan kér áldomást : az elmenésre : az ő jegyössetől szent Joseftől : melyet megnyervén : menyországnak királyné asszonya kiméne Názaretnek városából : Jerusalelem felé egy-néhány szüzekkel : gondoljátok meg ő hiv lelkek : mely alázatossan mégyen és ájzatossan : feje lehajtván : szemét lefiggesztvén az föld felé : imádkozván és Istent dicsérvén : mégyen pedig vala

mezitelen, lábbal: ezért: hogy magát szabná: a regulához: melyet az ő szent fia adandó vala az apostoloknak.

O mel' igen örvendő az ő szíve vala járván és Istennek fiát méhében viselvén: hiszöm hogy a nagyobb örömnnek miatta: a hosszú útnak semmi fáradságát nem esmérj vala. O én lelköm ha akkoron jelen voltál volna: mit töttél volna?: hiszem hogy a szűz Mária lábainak nyomdokit: örvedetes könyhullatással megápolgattad volna: és szivednek nagy örömevel imezt mondottad volna: Áldott vagy te mindenható Istennek anyja: és áldott a te méhednek gyümölcse.

Quid dicam plura mit mondjak többet: méne a szűz Mária eleszteb — előbb — Jerusalemba Istennek templomába: és ott Urát imádván: és Úrnak hálákat adván: indula *Zakariásnak* háza felé. O boldog Erzsébet asszony: minemő álmod látál az elmúlt étszaka: álmadád e? hogy neked ellen -- ilyen -- jelős vendégid mennenek -- menjenek -- : tudniamint Cristus az istennek fia: és az ő szent anyja: angyaloknak asszonya.

Itaque intravit domum Maria elbéme azért asszonyunk Mária Zakariásnak házába: és köszöne Erzsébet asszonynak mondván: örömöd legyeneköd mindenkoron: én szentséges rokonságom: Erzsébet asszony pedig hogy hallá asszonyunknak köszönetét: szentlélek Istennek malasztja assto-

nyunknak szavából az ő méhébe szálván megindita a kised gyermekét: tudniamint szent Jánost: — Úgymond a magyarázó irás: Asszonyunknak szavát elesztebb hallá Erzsébet: de a malasztot hamarabb érzi szent János: Urunkat anyjának méhében — t. i. Máriában — jelen lenni. — tudván — örüle: és imadá: és kit szavával nem vallhata: örvendetőségének mógyával — módjával — vallá.

Mox igitur Elisabet repleta est sptu scto legottan pedig Erzsébet asszony bétellesödék szentlélökkal: és térdire leesvén asszonyunknak kezeit fogá: ezután megölelgeté: és ápolgatá.

O szüz Máriának edös ápolgatása: O Erzsébet asszony: érzettél e valaha szivednek nagyobb örömét: lelködnek nagyobb vigasságát: mint ez egy uttal? :?

Bizom hogy a szüz Máriának lehel'ete Erzsébet asszonynek szájába bémenvén: az ő szivét általjárja: és isteni édösséggel bétölté: úgyannyira hogy Erzsébet asszony magát megnem tirheti — tartóztathatá — de nagy szóval kajátá és mondá: Áldott vagy te az asszonyoknak közötté: és áldott a te méhednek gyümölcse: és honnétán vagy az én nékem? hogy jöjjön az én Uramnak anyja én hozzám: *ecce eim ut facta est vox salutacionis tue* mert ime hogy lón a te köszönetednek — köszöntésednek — szava az én fülemben: örvendez az kis gyermek az én méhemben: és boldog vagy *ki hittél*: *ugymint az angyalnak*: mert megtekél-

lettek te benned : mellek mondva vannak tenéked az Úrtól.

Gondoljátok meg mely nagy vala Erzsébet asszonynek szívében : a vigasztalásnak édössége : az Isten fiának és az ő anyjának jelenvoltokból : tehát a boldog szüz Mária Istennel teljes lévén : nem felemelkedvén a hiu dicsőségnek miatta ; de inkább magát megaláztatván : és mindenöket Istennek tulajdonítván : térdeire leesvén és kezeit összeteyén : Nagy — on — vidám arczával : kezdé Istennek hálákat adnia : és nagy szóval kezdé mondani :

Magnificat anima mea dominum : magasztalja az én lelkem Urat ; és vigada az én lelköm : az én idvezítő Istenemben : és mind a többi is — t. i. versszakot — végig elmondá ; Ennek utána még marada asszonyunk Erzsébetnél még három hónapig ; foglalván enni — ennyi — alatta magát Erzsébet asszonynek szolgálatjában : *és beszéli vala Erzsébet asszonynak* azt : mint az angyal hozzája ment : és mit néki szólt : és mint Istennek fiát méhében fogatta — fogadta — ; és hogy fájdalom nélkül méhében wysse né — visel né — ; és továbbá mint az ő fiának miatta ; az prófétáknak mondások szerént : ez világ meg volna váltandó.

Az három hónap betelvén : Asszonyunk Erzsébet asszonytul elbucsuzék : és nagy alázatossággal ismét a zýzekkel — szüzekkel — egyetemben Zakariásnak házául tere Názáretbe : szent Josephnek az. 6

jegyeseinek házához : No azért Cristusban szerelmes hugaim : mindezekből tanuljátok meg : minemű szeretettel keljen szolgálnotok a szűz Máriát : kit hallottatok nagy szeretettel szolgálnak lenni Erzsébet asszonyt az ő rakonságát : kit ha tiszta szívvél tesztek : az isteni malasztot érdemlitek : kinek miatta lelkőtökben megszentöltetek : miképen szent János még anyjának méhében megszentöltetek és az eredet bűntől megtisztutáték : Urunknak és szent anyjának jelenvoltokból : és továbbá a boldogságba királyné asszonynyá is koronáztattathattok : mert ő jó és tiszta szűzeket : Uristen menyországban koronávil koronázza meg : mint Urunk mondá a szent evangéliumban :

O igitur virgo benedicta : o domina gloriosissima : O azért áldott szűz Mária : o dicsősséges asszonyom szűz Mária : o édős asszonyom szűz Mária : elméjével kifoghatja meg : és nyelvével ki jelentheti ki : a te nagy méltóságodat : malasztidat : és lelki jószágodat — erényeidet — : bizon ezőknek kijelentésében elfogyatkozik : nemcsak embőrőknek nyelvők : de még az angyaloké is : kérlek azért tégedet : hogy a te édes fiadnál légy essedőző mi értünk : és ez világon nyerjed malasztját : jövődében szent országát : Amen.

5. 32.

Jegyzet. Ezen számok lehető hű utánzatai az eredetinek.

VI.

De purificatione.

Kezdetik úrnak nevébe asszonyunk Máriának megtisztulatiáról eg' zép és aietatos predicacio mely három részbe lészen.

Első rész lészön: Asszonyunk Mária megtisztulásának alkalmas voltáról kérdik azért e mellé — itt — a szent doctorok: hogy szükség vala e asszonyunk Máriának a megtisztulás törvényét fölvenni: avagy nem? Ezen kérdésnek megértésére felel egy szentirásbéli mester: *Marói* Ferencz és ad két szép tanuságot.

Első tanuság im ez: hogy Mária Istennek szent anyja a megtisztulás törvényének felvételére nem vala köteles: ez pedig megérthető három okoságból: *Első ok* vétetik Urunk Cristus felől: mert úgy vagyón megírva a császári könyvben: hogy a király nem köteles a tőle szerzett törvényre: de

a megtisztulásnak törvényét az Isten szerzette vala és adta vala az embereknek: hát ebből következik: hogy asszonyunk fia felől ki bizon — igaz — Isten vala: nem volt köteles a megtisztulás törvényének felvételére — megtartására —:

Második ok: vétetik az anya felől: azaz asszonyunk Mária felől: mert úgymondják a doctrok: szemünkkel is látjuk: hogy semmi meg nem tisztítatik: hanem csak a széplős és fertelmes állat: de asszonyunk Mária mindenestől tiszta vala: mind az eredeti bűntől: mind a bocsánandó bűntől: mind a halálos bűnöktől. Tehát ebből következik hogy ő maga felől sem volt köteles a megtisztulás törvényének felvételére.

Harmadik ok: vétetik a törvény felől: mert az Úristen a megtisztulásnak törvényét *hával* (*hu*) adta vala ki: úgymond *Levitici* duodecimo; Az asszony állat *ha* férfiú magtul fiat fogadand: széplős leszen: és szükölködik a megtisztulásra: de asszonyunk Mária: Urunk Cristust nem férfiutul de szentlélektől fogadá: tehát az Istentől kiadott törvény sem kötelezte őtet a megtisztulásra: és nem szükölködött annak felvételére — nem volt szüksége —: sem fia felől: sem maga felől: sem a törvény felől.

Másod tanuság — *kit* — *melyet mond a Maróí Ferencz doctor* Jóllehet asszonyunk nem szükölködött légyen a megtisztulásra: mint meg-

mondaték : de maga alkalmas lón — akarta — felvenni három okért:

Első okáért: az isteni tiszteletért: mert ebben hogy asszonyunk a megtisztulásnak törvényét felvévé: Úristent két képpen tisztelé: első képpen: mert engedvén a törvénynek megmutatta: hogy a megtisztulásnak törvénye igaz volna és *Moisesnek* általa Istentől adatott: miképpen a mi Urunk Kristus is: jöllehet hogy a környülmetékedés törvényének felvételére: nem szükölködött légyen: de maga felvévé: hogy ebben megmutatná: mert a törvény igaz törvény volt: és adáttatott volt.

Másképen (2-dik ok) tisztelé asszonyunk Mária a megtisztulás törvényének felvételében Úristent: mert jól tudja vala: szentlélektől megtanittatván: hogy ha felvenné: ebben a prófétáknak mondási beteljesednének:

Először beteljesedék az *Aggeius* prófétának mondása: *aggei*: holott ugy olvastatik: Hogy mikoron a babiloniabélieknek miattok: Jerusalemben az Istennek temploma eltörettetett volna — *elromboltatott* eltöröltetett — volna; *Zorobabel* királynak miatta ismét megépítették: megjelenék azért az Úr *Aggeus* prófétának és mondá neki vagyon e valaki tiközületek: ki látta volna: e templomot első dicsőségében. Mondá továbbá: még egy kevés idő vagyon: és eljő a mindenektől kívánatos — kívánatús —: és betöltöm e házat dicsóséggel.

nagyobb létszenn e megépített templomnak utolsó dicsősége: az első dicsőségénél:

E. prófétának mondása ma teljesezők be:

Valjon ki vala: a mindenektől kívánatos: hanem Urunk Cristus: ki e napon vitették a szűz anyától e templomba: kiről Űristen szóla a prófétáknak általa: lön tovább ezen templomnak dicsősége nagyobb az elsőnél.

Először: mivel e templomban tartaték fel asszonyunk Mária — nevelték és itt fogadá az ő szűzességét Űristennek.

Másodszor: mert itt jegyezték el csodálatosképen szent Jósefnek: és itt gyakorta Istennek angyalától vigasztaltaték.

Harmadszor: mert Urunk Krisztus tizenkét esztendőös korában itt e templomban találtaték meg: és itt gyakorta a népet tanitá: és sok csodákat tön. Ime azért sokkal nagyobb lön e templomnak az ő dicsősége: az elsőnél. Másodszor beteljesedék e mai napon *Malakhiel* prófétának mondása is: Malachielis tercio capitulo: úgymondá Űristen: ime én elbocsátom az én angyalomat: azaz köröztőlő Jánost: ki angyalnak mondatik nem természetéből: hanem tisztéből: úgymondá továbbá: és hamar eljő az ő templomába az uralkodó kit ti kerestek: mert Urunk Cristus köröztőlő Jánosnak eljövetele után: hamar eljőve e világra: és ma vitették édes anyjától a templomba.

Ez azért első oka miért lőn asszonyunknak alkalmas a megtisztulás törvényét felvenni:

Másodszor azért lőn alkalmas felvenni: az ördögnek gyalázataért: mert asszonyunk Mária szentlélektől megismerte — értesült —: hogyha a megtisztulásnak törvényét felvenné: ebből — ezáltal — az ördög meggyaláztatnék: mert emiatt mind az ő szüzessége: mind Urunk Kristusnak bizony — igaz — istensége: ördögöktől elenyésztetnék * hogy ami váltságunk meg ne bántatnék: mert ugymond: *Isidorus doctor*: hogyha a pokolbéli ördög: bizonsággal megismerhette volna Urunkat Istennek lenni: a sidók által: soha őtet meg nem feszítette volna: és ekképpen a mi váltságunk: megbántatott volna: ha pedig asszonyunk a megtisztulásra nem ment volna: ki kellett volna jelenteni embereknek: hogy a szülés után szüzen megmaradott: és e miatt mind embereknek mind ördögöknek kijelentetett volna az ő fiának istensége.

De ha mondaná valaki: de nem ismerte valahogyan a pokolbéli ördög; hogy asszonyunk a szülés után is szüzen megmaradott? E kérdésre

* Vagyis az ördög működése volt, hogy a zsidók Krisztusban az igaz Istent föl nem ismerték! mert ha fölismerik, nem feszítik meg, s így váltságunk nem teljesül. Az ördög homályosítá el szemeiket, hogy föl ne ismerjék.

felel szent *Tamás* és úgymond : hogy a pokolbeli ördög az ő természetéből sokat megtudhatna és esmérhetne : ha isteni hatalommal meg nem tiltatnék. megtiltatik azért Istentől a szülés módjának megtudásátul : hogy a mi váltságunk meg ne bánthatnék. Megtiltatik továbbá az Istennek angyalítól is : kik nem hagyák vala a szűzhöz közeledni : — t. i. az ördögöt —. Mint ez megpéldáztatik ó-törvényben *Salamon* királyban : Canticorum tercio Capitulo : hol úgy olvastatik hogy Salamon királynak ágyát : hatvan erős fegyveres vitézek őrzik vala : az éjjeli félelemért.

Példa vala ez a Salamon : példázza vala Urunk Cristus Jésust : Salamonnak ágya asszonyunk Máriát — példázza — kinek méhében Urunk Cristus kilencz hónapig kedvesen nyugovék. Az erős vitézek példázzák Istennek angyalít kik asszonyunkat szünetlen őrzék az éjjeli félelemtül : azaz ördögöktül.

Harmad ok miért lön alkalmas asszonyunk a megtisztulás törvényét fölvenni : a mi tanuságunkért : mert ebben tanita minket asszonyunk az alázatosság és tisztaságnak jószágira : — erényére — : ha azért asszonyunkkal a mennyei templomba be akarunk menni : vele egyetemben meg kell aláznunk magunk : és testünknek lelkünknek tisztaságát kell vallanunk : mert különben a mennyei templomba nem mehetünk. Erről mondá szent János látásáról irt könyvének huszonegyedik

részében: semmi szeplős-állat be nem megyen oda: azaz a mennyei templomba. Ezen három okért vevé föl asszonyunk a megtisztulásnak törvényét: melyre maga nem szükölködék: mint ide fel — föntebb — megmondaték. *et nu de pñe*: — et nunc de processione —

Ez predicacionak második része lézön ez mai processióról.

Kérdik a doctorok mi oka annak: hogy az Anyaszentegyház e mai napon szövétnekekkel és gyertyákkal jár processiót: melyet esztendón át egyéb nap nem téssen? — Ezen kérdésre felelnek azon szent doctorok és úgymondnak: hogy ezt az anyaszentegyház négy okért teszi:

először a régi tévelygő szokások eltávoztatásának okáért: mert a rómabelieknek mikoron még pogányok volnának: illetén szokások vala: hogy Boldogasszony hava első napjának éjjelén: szövétnekeket és gyertyákat égetnek vala: a *Februe* nevű isten asszonyának tisztességére: kit ők a *Mars* nevű isten anyjának lenni mondnak: kit a hadak istenének lenni mondnak vala: ezt pedig azért teszik vala: hogy *Mars* isten a hadnak istene: a tisztességért melyet *Februenak* tesznek vala: adna nekik az ellenségén diadalmat:

Ugyan ezen napokban szoktanak vala áldozatot tenni a pokolbeli isteneknek is: ugymint *Plutónak* kit ők a pokolbéli istenöknek monda-

nak lenni hogy szüleiknek : gyermekeiknek : rokon-
ságuknak lelkeiken könnyörülnének.

továbbá a rómabeli asszonyok e hó első nap-
jának éjjelén fáklákat égetnek vala: ennek emlé-
kézetére : hogy *Proserpina* mikoron volna igen-
szép szüz : Pluto a pokolnak istene megkiváná
ötét: elragadá : pokolba vivé ötét. és ott isten-
asszonyná tevé: Ezt megértvén Proserpina szülei
az erdőkön és berekeken — berkeken — égő fák-
lákkal keresék mikoron a rómabeliek Urunknak
hitét felvötték volna : ezen gonosz szokást mégsem
hagyhatják vala el.

Látván ezt *Sergius* pápa e gonosz szokást
jóra változtatta : hogy e szokás bátor helyén ma-
radna : de magát t. i. szokást más igyekezet —
szándék — : alatt tennék : hogy amit tettenek a
pogányságnak állapotjában a bálvány isteneknek :
tisztségökre : a körösztyénységnek állapotjában
esztendőről esztendőre : tennék asszonyunk szüz
Máriának tisztességére : ezen gonosz szokásnak eltá-
voztatásáért szerzé az anyaszentegyház e mai pro-
cessiót.

másod okáért : szörzé asszonyunk Mária tisz-
tasága kijelentésének okáért : mert halván valaki
hogy asszonyunk a megtisztulásnak törvényét föl-
vevé vélhetné ezt : hogy azért vette fel mert szü-
kölködött reá — szüksége volt reá — : hogy azért
megmutassa az anyaszentegyház hogy arra nem

szükkölködött: mert ő szép és fényes volt a szent életnek miatta miképen a gyertyának világa: ez másod oka miért tartunk ma szövétnekekkel és gyertyákkal processiót.

harmad okáért e mai processionak példázásáért: Mert asszonyunk Mária: a boldog Josef: Simeon és az Anna jöendő mondó asszony tiszteletes processiót tőnek: és a gyermek Jésust így vivék a templomba: azonképen mi is processiót járunk és kezünkben égő szövétnekeket viselünk: mely példázza Urunk Cristus Jésust: mert a szövétnekekben avagy gyertyákban hármak vannak * tudniamint — ugymint, t. i. —: a gyertyának mécsi — mécese, kanócza —: viaszsa és világa: czeken példáztnak a hármak melyek valának Urunk Cristusban: a viasz példázza Urunknak szent testét: mert miképen a méhek a viaszt tisztán eresztik: azonképen asszonyunk Mária Urunknak szent testét tisztán szülé minden férfiu mag nélkül.

A gyertyának mécsi továbbá példázza az ő szent lelkét: mert miképen a mécs a viasznak alatta elenyésztetött: azonképen Urunknak szent lelke az ő szent teste alatt: a gyertyának világa pedig példázza: az ő bizon — igaz — istenségét: mert örök világosság: kiről ugymondá a bölcs: *Candor est lucis etne* —: örök világosságnak

* Háromféle tulajdonság van.

fényessége: mivel jelenté Urunknak bizon lelkét: úgymond továbbá: *et speculum sine makula*: szeplő nélkül való tükör: kin — mely által — jelenté szent testét:

Úgymond továbbá: *et imago bonitatis Dei* és Isten jóságának ábrázatja: kin — mely által — jelenté az ő bizony istenségét.

Negyed és végső okáért járunk processiót: a mi tanuságunkért: Mert hogy ebben a processióban: égő gyertyákat viselünk — hordunk — melyben mondám hármak — három tulajdonság — találatnak: megtanittatunk mi: hogyha Isten előtt tisztáknak akarunk találtani: hármakat kell magunkban vallanunk: *elsőt* a bizon hitöt: *mást*: a jó cselekedetöt: *harmadot* az egyenes igyeközetöt: mert a kezünkben égő gyertya: példázza a hitöt a jó mivelködettel — cselekedettel —: és miképen a gyertya világosság nélkül megholtnak mondatik: azonképen a hit jó mivelködetek nélkül. A gyertyában való mécs pedig példázza: a jó mivelködetekben az egyenes igyekezetet: azaz hogy ami jót teszünk: csak Istenre nézve tegyük: így teszi vala a jót egy nömös asszony kiröl úgy olvastatik:

Vala egy nömös asszony: ki asszonyunk Máriának igen ájtatos szolgáló leánya vala. A háza mellé: asszonyunknak egy szép kápolnát rakatott vala: melyet kullöm-kullöm képekkel megékesített. Itt e kápolnában naponkint asszonyunknak tisztos-

ségére: káplánjával missét mondat vala. Mikoron e mai szent napra jutott volna: és káplánja jelen nem volna: látá hogy e mai szent napon misse nélkül lenne: elbe méne a kápolnába: és ott asszonyunknak képe előtt térdre leesvén: kezdé asszonyunkat nagy sirással kérni: hogy e mai szent napon ne hadná — hagyná — misse nélkül lennie.

Ezenközben elszöndörödék: és illetén látást láta: Tehát ő nagyon egy igen nagy szép szent-egyházban: mikoron az egyháznak szépségit csodálná: ezen közben látta: hát bejövének két szép ifjak: kik karjokon hoznak vala: csodálatos szép szönyegetek: kiket követnek nagyon sok ifjak: kik mind Istennek angyali valának. A szönyegetek az oltárnak előtte leteríték. Ennek utána látá: elébe jó egy ember: ki teveszörből csinált ruhával vala felöltöztetett: kit követnek vala nagy sok vének. Ez pedig vala a körösztlő szent János: mind a patriárkákkal és prófétákkal.

Ezután látá: ismét bejő egy ki pispeki ruhával vala felöltöztetett: kit követnek vala nagy sok püspökök és egyéb rendbeli népek: ez pedig vala szent Péter mind az apastalokkal: martiromokkal: és ofessorokkal — confessor —: ezek mind a nagy oltárnak elébe szépen álanak.

Mikoron ez asszony ezeket csodálná: ezenközbe látá bejöni egy igen szép koronás királyné asszonyt: kinek arczája fénylik vala: mint a fényes.

nap: kit követnek vala számtalan sok szüzek: ez pedig vala: asszonyunk szüz Mária mind a sok szüzekkel. Ennek a szentek mind fejet hajtának: és egy királyi székbe nagy tisztességgel leültették:

Amikor ez: királyné asszonynak szépségét esodálná: ezenközben látá: a szekrestyéből kijöve egy ifju: hát nála vagyon egy öl szövétnek: ezen ifju a szövétnekből először ada a királyné asszonynak: azután mind a szenteknek: ez asszonynak is ada — t. i. aki szendergett —: *Ennek utána* látá — hogy — a sekrestyéből kijövének két szövétneket viselő ifjak kámsába öltözöttek: ezek pedig valának szent *Lőrincz* és szent *Vincze*: ezek után jövének két félpapok: ezek két angyalok valának:

Végre osztán elkijöve a pap is: ez pedig vala Urunk Kristus Jébus: és a nagy oltárra felállának: *Szent Péter* pedig a többi szentekkel egyetemben nagy szóval a szentegyháznak közepén a mai szent misét kezdé: *mikoron* az offertoriumra jutottak volna: a királyné asszony mind a szentekkel: szövétnekeiket: az oltárra a papnak offerálák. Az asszony pedig nem akará az övét felvinni: de magának akará tartani. A királyné asszony tehát elkülde egy ifjat ki ez asszonynak angyala vala: és parancsolá néki: hogy az asszonynyal a szövétneket az oltárra felvitetné: és ne hagyjá a papot

a misében megkésnie: ha pedig fel nem vinné: tehát erővel vonja ki kezéből.

Mikoron azért semmiképen nem akará felvinni de magának megtartani akarná: az angyal a szövétneknek egyik végét megragadá: a másikat az asszony: kezdék egymás kezében tétova — ide-oda — vonni: ezenközben a szövétnek ketté szakada: és az asszony a látásból felébredé: és látá a szövétnek egyik *főtját* — folt darab — hogy kezében vagyon: Nagy hálákat ada azért Istennek és asszonyunknak hogy e mai szent napon nem hagyták mise nélkül lenni: A szövétnek folt pedig igen hasznos vala: mert ő miatta különbféle kórok — betegségek — megvigasznak vala — gyógyulnak —: E példából megtetszik hogy a szűz Mária az ő ájtatosit: minden szükségükben megsegíti:

Ezen négy okot vetik azért a doctorok miért szőrzé az anyaszentegyház: e mai szent processiót: azért ájtatosan kell járni.

Következik imár e pdikaciónak harmadik része mel. az ájtatos lelőknek igen ájtatos:

Mikoron asszonyunk Mária Urunk Cristust Betlehemben: karácson éjjel e világra szülte az *stalóban* — istálló —: mondatik pedig *stallónak*: mert a városnak bármi nyárban ebben szóktak vala delelni: vala pedig e ház Dávid királynak atyjáé Isaié vala: ezért a sidók tartják vala: és nem hagyák mindenestől fogva — teljesen — el-

pusztulni: Dávid királynak emlékezetéért. Itt ezen házban a boldog szűz Mária megmarada a kis Jéssussal: és a boldog szent Jóseffel: mind ez mai napiglan. — t. i. a tisztulás idejéig —:

Mikoron ezen mai napra jutottanak volna asszonyunk Mária vevé Urunkat: és szent Jóseffel Bethlehemből menének Jerusálembé: hogy Úrnak parancsolatját bételjesitenék: ki azt parancsolta vala: hogy minden asszonyi állat szülésétől fogva negyven napra: fiával egyetemben Jerusalembé a templomnak ajtójára menne: és fiát adná a papnak kezébe: a pap pedig vivén a gyermeket az oltárnak eleibe: hálákat adna Istennek a született gyermekről: és ezután felemelné a gyermeket Istennek előtte.

Ezt is parancsolta továbbá Uristen: hogyha az asszony oly gazdag volna: tehát esztendősbárányt: galambot: és gerliczét áldoznék: ha pedig szegény volna két galambot avagy két gerliczét áldozzék:

Miért pedig hogy asszonyunk igón szegény vala: nem áldozhata bárányval hanem két galambbal: avagy két gerliczével mint szent Lukács evangalista írja.

Ó-törvényben pedig illetén szokás vala: hogy az asszonyi állatok három rendben álnak vala a templomban: legelől álnak vala a szűzek: azután az özvegyek: és legutól a házasok:

Asszonyunk Mária a templomba menvén: kezdé gondolkodnia: hova állana: mert hogy ő bizon — igaz — szüz vala: gondolá hogy a szüzek közé állaná. *Mikoron* azért oda állott volna: *mert azok kevély szüzek valának*: megutálák asszonyunkat: vélvén őtet házasnak és nem szüznek lenni: kezdik azért asszonyunkat pirongatni: és illetén beszéddel illetni: Te mikoron fiadat öledben valjad — tartod —: miképen véled te magadat ami társaságunkra méltónak lennöd: menél — menj — azért innen a te hozzád hasonlósakhoz.

Tehát asszonyunk Mária fejét lefüggesztvén: szemeit lehajtván nagyon pirult arczával méne a házasakhoz: Azok is kezdék asszonyunkat boszantani: és im ezt neki mondani: Te kevély asszony vagy mert először nem akarál közinkbe jöni: ugyan azért miképen szegénynek: és elvetett személynek nem akarának helyt adni. Gondolá azért már hogyha az özvegyek közé menne azok őtet inkább megutálnák: azért mert még özvegy nem vala.

Nagy alázatossággal azért a templomnak legutolsó ajtaja mögé méne. O boldog szüz Máriának nagy alázatossága: és békessége. Ime menyországának királynéja: mikor minden asszonyoknak fölötté áldott az utolsó helyen áll: olmint — mintha — nem volna méltó embereknek társasága közé.

Ezen közben a főpap Zakarias köröztöltő szent

Jánosnak atyja: a templomnak sanctuarionjából kimenvén és látván asszonyunkat fiával az ajtó mögött állania: bételék szentlélekkel: és fölismeré őt szűznek Isten és ember anyjának lenni: és legottan kezdé mindeneknek hallatára Urunknak bizon — igaz — istenségét vallania: és ezután fogá asszonyunknak kezét: és vivé a szűzeknek közikbe: és ada ott neki minden szűznél tiszteletesebb helyet: im ezt mondván: ez a szűz kiről Esaias próféta mondá: Ime a szűz fogad és szül fiat. Mondja vala — mongia — és e szűznek az ő fia Israelnek bizon — igaz — megváltója. Ezt halván a nép igen csodálkoznak vala rajta: és asszonyunk megmarada ott a helyen: fiának a paptul bemutatásáiglan: mint edefel — főntebb — megmondáték.

Végre osztán Zakarias: ezen vallástételért a sidóktól megöletteték. Ezt jelenté ki Urunk a szent evangéliumban: — mint — szent Máté írja: mondván Barakhiás fiának Zakariásnak véreiglen: kit megölettek a templom között és oltár között.

A szent Simeon pedig mikoron volna igen koros: több hogynem mint száz esztendő: és szentlélekkel teljes volna: nagy ájtatossággal könyörög vala Istenhöz: szünetlen való imádságiban emberi nemzetnek váltságaért: feleletet vött vala szentlélektől hogy addig halált nem kóstolna: mignem *meglátná világnak* Cristusát. De vajjon hol vette

ezen feleletet boldog Simeon: szentlélektől: Úgy mondnak doctorok: hogy ezen szent Simeon: mikoron — minthogy. mert — az ó-törvényben igen nagy doctor vala: és egyszer olvasá Esaiasnak könyvét: juta az igékre: holott ugymond Esaias: Ime a szüz fogad és szül fiat: ezt Simeon lehetetlennek véle azért a szüz nevet: — ugymint — tudniamint: a *virgót elfaragá és azon helyen almát ira: az almán pedig értetik ifju leányzó: Mikoron másnap reggel ezt megtekintötte volna: látá hogy az almát elfaragták és a helyett arannyal virgót irtak.* Ezt látván elcsodákozék rajta: ezen közben álom juta — jött — reá és elszöndörödék: így vön azután feleletet szentlélektől: hogy ez Istennél nem lehetetlen de lehetséges hogy a szüz magzatot fogadjon és szüljön: és addig meg nem hal mignem ezt szemeivel látná: ez pedig ma teljeseдек be.

Mikoron boldog Simeon e mai napra jutott volna: e mai napon imádkozván: szokásának fölötte fölgerjede az ájtatosságban: és imezt kezdé mondani: O Ábrahámnak: Isáknak: és Jákobnak Istene: valjon mikor jö el a te szent fiad születésének napja: hogy érdemelhetném látnám a Cristust kit igen kívánok: O mig leszek e világon: jaj nekem: mert az én számkivetésem meghoszúlt: O irgalmaságnak Istene kérlek könyörülj immár emböri nemzeten ki ennyi sok időtől fogva tartatott limbus-

nak fogságában: bocsásd el inmár a te szent fiadat: és válts meg minket az üdvösség tételedben.

Mikoron így imádkozék: ime szentlélek Isten megjelenté neki mondván: kelj fel hamar és menj a templomnak ajtójára: ime ott jelen tartatik az Istennek fia: a szüz anyának kebelében.

Ezt halván a boldog szent Simeon legottan ragada istápját — botját — és sieté a templomhoz: és látván asszonyunkat ott, és ölében a kis Jésust: legottan Isten fiának lenni ismeri: és térdre leesvén imádá őtet: áldván Urat: Ennekutána kéré asszonyunkat hogy engedné ölébe Urunkat — venni — :

Mikoron asszonyunk a kis Jésust ölébe adtta volna. Valjon ki jelenthetné ki: mily édösdeden hozzá — magához — szorongatja vala: és ápolgatja — simogatja — : ezenközben arczáját könyeivel öntözi és Uristent nagy szóval dicséri vala. O boldog vén: de miért teszed vala ezeket: vaj — vagy — bizon csak azért mert tudod hogy ez a te megváltód: a te Cristusod: és a te Istened.

Ezenközben pedig kezde a boldog Simeon mindeneknek hallására a kis Jésusról jövendőt mondani: mondja vala: ime ez vetetett: romlásul és sokaknak feltámadásokra israhelben: mert a gonoszoknak Urunk adattaték kárhozatukra: a jóknak feltámadásokra: úgymondá és czélul: kinek ellene mondatik: — ugmint — tudniamint a *sidóktúl: hitetlenektől és eretneköktől*: és a gonosz

körösztyentyektől: Úgymonda továbbá: és a te lelketed általjárja a keserőségnek ő töre: ez pedig beteljesedék Urunk kinszenvedésének idején.

Ennek utána kezde a boldog Simeon a szent atyjához kívánczoznia: azért mondja vala: immár bocsásd el Uram a te szolgálodat: a te beszéded szerént: * békességben: mely dicséretben Simeon Urunkat négy képen magasztalá avagy dicséré.

Elsőképen: mert Urunk a békesség mind menőn — mennyben — és földön: azért mondá: imár bocsásd a te szolgálodat békességben.

Másképen mert Urunk e világnak üdvözítője: azért mondá: mert láták az én szömeim a te üdvösségtételeidet — üdvözítődet — salutare tuum —:

Harmadképen: mert Urunk a mennyei házában: a boldogoknak dicsőségök. Azért mondá: és israeleknek a te népednek dicsőségére. Vala pedig mint az evangelium mondja: egy jövendőmondó asszonyi állat: kinek Anna vala neve. Ez az özvegyességben már élt vala nyolczvannégy esztendő: ki a templomtól el nem távozik vala: imádságokban és böjtölésekben szolgálván Istennek éjjel és nappal. Ez is azon órában oda jutván nem történetből — véletlen — de isteni ihlésből — inspirat —: és vallást tészön vala Úrnak: és szól vala ő róla:

* Itt a szerző csonkán idézi Simeon szavait, de mint látjuk, azért hivatkozik az elhagyottakra is.

azaz a kis Jésusról mindeneknek kik várják vala
 Israelnek váltságát: kegyesen hihetjük — pia fide —
 azért: hogy imez igéket mondotta légyen: *Áldott
 Israelnek* Ura Istene: mert meglátogató és meg-
 váltá az ő népét. Áldott Israelnek Istene: ki engedi
 énnekem meglátnom azt: kit mind a próféták
 kívántanak látni: tudja vala mert ez a szüz kiról
 régen prófétála Esaias próféta: ez továbbá az a
 szüz kivel én itt e templomban együtt laktam: és
 gyakorta láttam ötet Istennek angyalival szólnia.
 Ez az ki szüzen fogadta szent fiát: szüzen szülte:
 és a szülésnek utána szüzen megmaradott.

Vélhetitek e? ezeket halván és látván a boldog
 szüz Mária mily nagy örömmel teljesedik vala be:
 — Ugyan ezért asszonyunk is megáldá szent
 Simeont: és ez Anna jövendőmondót — profetissa
 —: és ezt mondá: Jót tegyen tincktek az én szent
 fiam: ez üdvösséges vallástételért.

Mikoron megtekélöttek — tökéletesen telje-
 síteni — volna mindeneket Úrnak parancsolatja:
 és Moisesnek törvénye szerint: térének — t. i.
 vissza — Jerusalemből a templomból: az ő házuk-
 hoz Názaretbe: mely Jerusalemhöz harmincz olasz
 mélföldön — mértföldre — vala. Kérjük azért
 a boldog szüz Máriát: hogy szent fiától a kis Jé-
 susról: nyerjen itt e világon malasztot: jövendőben
 boldogságot: és dicsőséget: amen.

VII.*

Kezdetik eg' igön zep predikacio Urunk Cristusnak foganattáról de annunciacione:

mely predikacio is három részben lészön.

első része lészön: az Isten fia emberré lételenek szükséges voltáról: de minekelötte megérténők ezt: egynihán szép kérdéseket támasztnak emellé: az szent doctorok.

első kérdés: imez: hogyha szükség lön e az anygali természetnek teremtetni? erre reá feleltetik az isteni bölcseségnek miatta: hogy szükséges lön. melyet illetén okosságból érthetünk meg: úgymond az szent *g'enis* (Dénes?) doctor: A jó: önmagának egyebekkel közlője: mint ennek megértésére: vegyünk példát a napról: a nap önmagában jónak mondatik: ugyan azért egyebekkel közli az ő jóváltát: mert mihelt föltamad: mind jókrá: mind

* Ez voltaképen két predikáció, egyik elül, a másik hátul nem teljes.

gonoszokra: kiönti melegségét és velágát. De az istenség is jó: kinél jobb nem gondoltathatik: szükség lön azért valami okos állatot teremtenie: kit az ő jóvótában részesítene: és kivel az ő jó voltát közlené: és így végeztetik el az Istentől hogy az angyeli természet teremtetnék: lelki és értelmes állatba: hogy az Istent megértené: értvén szeretné: szeretvén örökké birná: *mert az Istennek* jóvótában való részesülés: nem egyéb hanem Istennek megértése: és bírása. Erről mondja szent Ágoston doctor: hiszök hogy Isten mind az menei: mind ez földi: mind láthatatlan és láthatós állatokat teremtött: csak az ő jóvöltából: a jót azért mert csak jó: ő felsége közlé egyebekkel: nem szükségből.

Másod kérdés imez: hogy szükséges lön e istennek az emböri természetet is teremtenie: avagy nem? Ez kérdésnek megértésére is: felel az isteni bölcsesség: hogy szükség lön: mint ezt megérthetjük: imez két okokból. Első okból: im ebből: mert miképen szükség lön Istennek: a lelki állatokat az angyalokat teremtenie: az fölül megmondott okért: ezenképen szükség lön: csak testi állatokat is teremtenie: mint az földet: egetet. Továbbá szükség lön olyan állatot is teremtenie: hogy ki fél részén lelki vóna: és félrészént — részben — testi: ez már az embör.

Az embört pedig szükség lön teremtenie ezért:

hogy az Istennek dolgai avagy cselekedetei: tekéletesek lennének: mert úgymondá Moises az Istennek dolgai vagy cselekedetei: tökéletesek: *továbbá az ember* minden teremtött állatoknak utánna: hatod napon teremtették: és az ember teremtetvén: megnyugvék Isten minden cselekedetitül: amit tött vala: ennek példázására; hogy embőr mindeneknek vége: és tökéletessége. Mert hogy e világ teremtetett emberért: hogy neki szolgálna: ezenképen az ember teremtetett Istenért: hogy Istennek szolgálna.

Másod okból megérthetitek hogy szükség lön az embernek teremtetni. Az isteni dicséretnek okából: mert úgymond a szentírásbeli mester: ha kérditek miért teremtetett az ember: nem egyébért: hanem Istennek jóvoltáért: és Istennek dicséretéért. melyből — kiből — használ az ember — t. i. hasznára van — és nem az Isten. Úgymond — ismét — azon szentírásbeli mester: teremtetett az ember Istentől: Istenért: semhogy a felséges Isten az ő szolgálatára szükölködnék — reá szorulna, szüksége volna —: mert a mi jónkra nem szükölködik: de hogy szolgálna az ember ő neki: és élne ő véle: kinek szolgálnia országlás: e szolgálasból azért használ a szolgáló: és nem az kinek szolgáltatik: továbbá úgymond ismét: miképen az angyal teremtetett hogy menyországban Istent dicsérje: ezenképpen az ember teremtetett: hogy e földön Istent dicsérje: és dicsérvén őtet: érde-

melje az angyalokkal egyetemben : menyországban örökké dicsérnie.

harmad okáért: az angyalok romlásának megépítésének — helyüket betölteni — okáért. Mert az emberi természet teremtetik: hogy belőle az angyaloknak helyök: kiket tud vala Isten elesendőknek lenni megépítették — kiegészíteni —: melyről ugymond azon szentirásbeli mester: Az emberről a szentirásban találtatik: hogy teremtett légyen: az angyalok romlásának megépítése okáért: mely nem úgy értendő: hogy az ember nem teremtett volna: ha az angyal nem vétkezett volna: de így kell érteni: hogy a többi között egyik oka ez lön: *ennek megértésére* példát vet emellé a szent Basilius nevű doctor: és ugymond: mikoron a földből teremtött több lelkős állatok arczájokat vallják — tartják — a föld felé alá: mert ők ismét földdé leendők: az ember pedig fejét és arczáját: egyenesen felvallja menyország felé: hogy tudja az angyaloknak társaságok közi: végre önnön magát felemelendőnek lenni.

O azért ájtatos lélek: gondoljad meg szerezzel mi végre teremtettél: nem azért hogy szerelmeddel ez álnok velághoz egyesölj: de hogy Istenhöz a te teremtődhez: és a mennyei jókhoz.

harmad kérdés meges támadá a szentháromságnak tanácstartó házába: mert elvégeztetvén hogy az embernek kellene teremtetnie: ez fölül

megmondott három okokért: kérdé az Atyaisten: hogy ha úgy kellene e az embert teremtenie: hogy szabad akarattal volna: kivel jót és gonoszt is tehetne: avagy hogy bünt ne tőhetett volna: Némel doctoroknak láttatik: hogy jobb volt volna Istennek: az embört úgy teremtenie: hogy bünt ne lehetett volna: hogy e nagy nyavalákra — na-
vala — és numuruságokra — nyomoruságokra — kikben vagyon: ne jutott volna. De ennek ellene az isteni bölcseségnek miatta: imigyen végeztek el: hogy az okos teremtett állatnak: azaz: az embernek így kelle teremtetni: hogy szabad akaratja volna: kivel ha akarna jót: és gonoszt is tehetne: mert így jobb volt teremtetnie: im ez három okért:

első okért az isteni hatalmasságnak kijelönetinek — kijelentésének — okáért: mert ebben hogy az ember szabad akarattal teremteték: kijelentetik az isteni nagy hatalmasság: és méltóság: mert csak az Isten változhatatlan: és elizamhatatlan:* a teremtött állatok pedig: változók és izamok: szükség lőn azért az embernek megemélni hogy Isten nélkül nem lett; ezenképen Isten nélkül megsem állhatott: tudnia mint a jóban. *továbbá* ebben megtetszik az isteni bölcseség is: mind a jók felől: mind a gonoszok felől.

* Izmokra szét nem szedhető vagyis testnélküli; izamok = izamokkal birók, vagyis testiek, kiknek testük van.

A jók felől megtetszik mert az isteni bölcsesség szerint: senki sem méltó megkoronázatni: hanem csak az: ki törvény szerint késsázkodandik: — viaskodik, versenyez, küzd —: mint szent Pál apostol írja.

A gonoszok felől megtetszik az isteni bölcsesség: mert az Isten a gonoszból jót tud válaszítani: mely — mi — nem lehetett volna: ha Isten az embert szabadakaratba nem teremtette volna.

továbbá ugyan ebben megtetszik az isteni ergalmasság is: mert az Istennek fia bocsáttaték embőri nemzetnek megváltságáért: és az angyalok romlásoknak megépöttéseért.

Az isteni igasság is megtetszik im ebben: mert az Isten fizet kinek kinek: mind az ő mivelködete — cselekedete — szerint: ugymint: a jóknak a boldogsággal: a gonoszoknak pedig az örök kínnal.

Az isteni hozzánk való szeretet is megtetszik im ebben: hogy az embert szabad akaratjában meghagyja: erről mondá a bölcs. Az Isten teremté az embert és hagyá őtet az ő kezének tanácsában: azaz: a szabad akaratban. O azért mely igen dicsérendő az Isten: és mel nagy hálaadással neki tartozunk: ez ő nagy jóvoltáról.

másod okáért: jobb lön embert: az szabadakaratban teremtenie: a nagyobb dicséretért: mert nagyobb tisztesség és dicséretösb: mikoron valaki

vétkezhethének: és nem vétkezik: hodnem mint azért nem vétkezik valaki: mert nem vétkezhetik. Mindennek megértésére: vegyetek példát a némáról: A néma nem dicsértetik a vesztegség tartásról: mert azért tart vesztegséget: hogy nem szólhat: de az aki szólhatna: és nem szól hanem vesztekségöt tart — békében áll —: dicsértetik immár a vesztekség tartásról: és erről mondja még a pogány bölcs is: Azokért melyek bennünk természet szerint vannak: sem dicsértetünk: sem szidalmaztatunk. Azért méltán dicsérendő az: ki Istennek parancsolatját megtörhetné: és nem tőri meg: gonoszt tehetne és nem téssen.

Ez mellé im: példánk vagyon Dávid királról: Dávid király dicsértetik erről: hogy mikor Saul királyt megölhette volna kétszer: nem ölé — meg —: Azért im megtetszik: hogyha az ember büntehtetlenül teremtett volna: nem volna dicséretes a jóról.

harmad okáért: jobb lön embert a szabad akaratban teremtenie: az alázatosság jósságának — eriny — okáért: hogy magát megalázná: és a kevélséget eltávoztatná: és alázatossággal megesmerné hogy szükölködik isteni — szüksége van — segítségre: és a büntől való megóalmazásért Istenhöz folamnék — folyamodni —:

O azért ájtatos lélek gondoljad meg: az Istennek hozzád való jóvoltát: és neked ő ellene való

hálátlanságodat : lássad mely ígen kíván téged üdvözíteni — ödvözíteni — : mikoron tegöd hagyott : a tennön akaratodra : kivel ha akarod a kárhozatot eltávoztathatod : és a mennyei bódogságot megvehelöd. Miért adj hálát neki és dicsérjed ötet.

E három okot vetik azért a doctorok : miért kelle Istennek az embert szabad akaratban teremtenie.

Negyed kérdés megés — és még — : támada a szentháromságnak tanácsházában im ez : hogyha mind az embernek : mind az angyalnak : kelle e az elesetnek — elesés — utánna megváltatniok : avagy nem? Némely doctoroknak láttatik hogy *ügy* : ezek az ő vélekedésöket bizonyiták im ezzel : mert mind az angyalnak büne : mind az embernek büne ; egy módó — egy módú — volt : úgymint a kevélység : azért láttatik hogy az Istennek mind az angyalt : mind az embört megkelle váltania.

de ez fogásra reá felel az isteni bölcsesség : és imigyen mond : hogy csak az embernek kelle megváltania : és nem az angyalnak : im ez három okért :

első ok : vétetik az angyaloknak esméretök felöl : mert az angyal értelmének miatta teljes világosságban ismeri vala az Istennek mivoltát : azért ő tudván vétkezett Istennek ellene : a kevélységben : kívánván Istennek hasonlatosságát : az ember pedig az Istent annera meg nem ismerte vala : a vétket *is bocsanatnak* reménysége által tevè : és így csa-

lattaték meg. Azért illik Istennek az embert megváltania: de nem az angyalt. Erről mondja *Damascenus* nevű doctor: minél nemösb vala angyalokban Istennek ismérete: annál nehezb és gonoszb volt ő bennök a tévelgésnek oka: mert a szolga tudván urának akaratját és nem tevén: megvertetik sok vereségökkel.

Második ok: vétetik az angyaloknak akaratok felől: mert az angyalnak akaratja a bűnnek választása után: fordíthatatlan a jóra: azaz soha immár jót nem akarhatnak. Erről mondja azon *Damascenus*: az angyalok: értsed az ördögökről: mikép nem voltak: nem vannak: és nem lesznek a penitenciának elvevői: azonképen a bocsánatnak se: Mert amit téssen embereknek a halál: azt tevő az angyaloknak az eset — elesés —:

Az ember pedig a penitenciának elvevője: az az penitenciát tarthat a bűnről: hát őt illik Istennek megváltania: és nem a gonosz angyalokat. Ennek megértésére példát is olvasunk: a boldog szent *Márton* püspökről: ki ezt fogadja vala ördögnek: hogyha penitenciát akarna bűneiről tartani: tehát Istentől bocsánatot nyerne: De az ördög azt felelé: hogy semmiképen penitenciát nem akarna tartania:

harmadik ok vétetik a bűn felől: mert szent *Ágoston* doctornak mondása szerint: az angyalok senkinek késztetéséből essének el: azért nem illik

megváltatniok: Az ember pedig ördögnek készte-
téséből: azért illik megváltatnia: Továbbá az első
embernek az az Ádámnak ő bűne: minden *pere-
puttiát* — pereputyát —: az az telles emberi
nemzetet megfertőzteté. Azért nem illik vala: hogy
telles emberi nemzet az kárhozatban hagyattatnék.
Az angyali természet pedig nem ugyan nemzetetik
egyik a másiktul: mint az emberi természet: és
nem vonhatta a bűnt egyik a másiktól: de mind
akik elesének önnön akaratjok szerént vétkezének:
Azért nekik nem illik megváltatniok: Mit mondjak
azért a bűnben megvakult bűnösökről: kik az
ördögökhöz hasonlatosak: mert tulajdon gonosz-
ságukból vétkeznek: akik pedig gyarlóságból hason-
litnak Ádámmal: hogy úgy legyen ugymond róla
szent Ágoston: embőré a vétek: de ördögé a
bennevaló megmaradás.

Ötöd kérdés meges támada a szentháromság
tanácstartó házában: imez elvégeztetvén: hogy csak
az embernek kellene megváltatnia: kérdé az Atya-
isten: hogyha: az embernek váltságáról eleget
tehetne e valaminemű teremtett állat: úgy hogy az
Istennek nem kellene embőrré lenni. E kérdésre
imígyen felel az isteni bölcsesség: hogy ez váltságára
nem volna elég: egy angyal is — se —: ember
se és tiszta teremtett állat se: de szükség volna
az Istennek emberré lenni: és öneki az embert
megváltani: imez három okokért:

első okért az alkalmas elégtételért: mert jól lehet úgymond szent Ágoston doctor: hogy az Isten másképen is megválthatta volna e világot: mert mindenek az ő hatalmassága alá vannak vetve: de magának a váltásnak elégtétellel kelle lenni: mert így alkalmasb lón: mind Isten felől: mind mifelőlünk.

elsőször mondám: Isten felől: mert Istennek minden mivelkődetiben: meg kell tetszeni irgalmasságának: és igasságának: erről mondá Dávid az ő zsótár könyvében: Úrnak közönséges utai irgalmasság és igasság: De ha az Isten: emböri természetet megváltotta volna elégtétel nélkül: Istennek ebben csak irgalmassága jelentetett volna ki: igassága nélkül.

De a megváltásnak módjában mind irgalmassága: mind igassága kijelenteték: irgalmassága a megváltásban: igassága a megváltásnak módjában: mert mikoron csak szintén a tiszta ember a vétékről eleget nem tehetne: az atyaisten az ő fiát adá az elégtételért: kikeo Istennek oly irgalmassága tetszék meg: kinél nagyobb soha nem gondoltathatik.

másodszor ami váltásunknak elégtétellel kelle lenni: mert így alkalmasb lón mifelőlünk is; Mert miképen az ember Istenen tiszteletlenséget tött vala: az bűnnek miatta: ezönképen viszont tisztölné: az kinnak — kin — miatta: mert miképen

tiszteletesb a mennyei boldogságot érdemmel valania: hogysen mint érdem nélkül: ezenképen tiszteleteab lön: Istennek az elégtétellel megengeszteltetni: hogysen az elégtétel nélkül.

másod okért: a bűnnek ártalmas voltaért: mert minden ember még az angyalok is: és minden egyéb teremtett állat: véggel való — véges lény — jó és érdemes: az Istennek megbántása pedig: azaz: a bűn Isten felől véghetetlen. Azért a pogány bölcsnek mondása szerént: mikoron a véggel valónak: a véghetetlenhöz semmi hasonlottsága nem légyen: semmi teremtett állat a vétekről Istennek eleget nem tehet: továbbá csak ő maga az Isten az ő természetében kinszenvedhetetlen: azért az elégtételnek az az: a kinnak magát alá nem vetheti: ebből következik azért immár: hogy az elégtévőnek kelle lenni Istennek és embernek. Istennek hogy a véghetetlen bűnről eleget tenne: embernek hogy a következőt vala — a bűn következményit — szenvedné: és az emberi természetben Isten eleget tenne mindezekből — ról —: Azért megtetszik hogy az első embernek Ádámnak vétkekről senki egyéb eleget nem tehetne: hanem csak az aki Isten és ember volna.

harmad okáért miért kelle Istennek emberré lenni: az alkalmas megváltásért: mert ugymond szent *Anselmus* doctor: nem vala alkalmas hogy csak azon tiszta ember tenné a váltásót: mert á

bűnös a bűnöst: meg nem igazíthatja. Úgymond az angyalról is szent Tamás doctor: ha az Isten nem ő maga: de az angyalának miatta váltotta volna meg a megrontatott emberi természetet: im ez a két alkalmatlanság következett volna belőle:

első hogy mindenkoron az ember: az ő megváltó angyalának köteles volt volna: úgymint hálaadással

más hogy a boldogságban az angyalokhoz nem hasonlatott volna — nem leendett hasonló —: mely volt volna Urunknak mondása ellen ki úgymond: Szent *Máthé* evangelista írja: lesznek miképen Istennek angyali menyországban: *továbbá* ha lehetséges volt volna ez: hogy valaminemű teremtetett állat által: az ember megváltathatott volna: tehát az ember az üdvösségnek adósságával annak tartozott volna: és ekképen az isteni tisztességet annak adta volna: avagy tulajdonította volna. Elvégezteték azért csodálatos isteni bölcseséggel: hogy az Isten lenne emberré: és irgalmasképen ő általa váltatnék meg az ember: mikoron azért elvégeztetett volna: hogy az Istennek emberré kellene lenni: *hatod kérdés támada*: a Szentháromságnak tanácstartó házában: imez: mikoron az Isten állattában — lényegében — egy légyen: és személyében három: atya: fiu: szentlélek: kérde azért az Atyaisten: hogy e három személyek közül:

melyiknek kellene emberré lenni: mert az emberré létel lehetséges vala: mind az Atyaistennek: mind a Fiuistennek: mind a Szentlélek Istennek is: De e kérdésre imígyen felele az isteni bölcsesség: hogy az atyaistennek nem illenék megtestesülnie im ezért: mert nem alkalmas hogy aki az istenségben Atya: az emberségben fiú lenne: Ugyan ezen képen nem illék a Szentléleknek is: hogy a fiúnak neve más szöméltre ne háramtatnék: ez végeztetéek azért hogy csak a fiú istennek kellene megtestesülnie: im ez négy okáért:

első okáért mert a Szentháromságban a fiat illeti a születés: aki azért a Szentháromságban: Atyaistennek fia vala: alkalmas lón hogy az emberségben is az anyának az lenne fia: hogy a szentháromságban több fiak ne lennének.

másod okáért imezért: mert mikoron a fiu: légyen Istennek ígéje: ki által mindenek teremtettek: Alkalmas lón hogy azon íge által: váltatnék meg emberi nemzet.

harmad okáért mert Isten között és ember között: az békesség szerzőnek: közbenjárónak kell vala lennie: A szentháromságban közép szömélt: a fiúnak szöméle: hát a békesség inkább illeté ötet: hogyses az atyát ki első személy: és hogyses a szentlelket ki harmadik személy.

negyed okáért: mert az első ember Ádám vétkezett vala főképen az isteni bölcsességnek ellene:

kivánván azt. A bölcsesség pedig tulajdonitatik a fiuistennek: hát neki illék a vétokról eleget tenni. Elvégeztetvén azért hogy a fiuistennek kellene emberré lenni: mondá legottan szent atyjának: tudom hogy az ember kívánván a bölcseséget esék el: azért szent atyám ime én is: bocsáss el engemet. De minekelőtte elbocsáttatott volna e világra a fiuisten: heted kérdés támad a szentháromságnak tanácsházában imez: Mikoron kelle az Istenfiának eljőnie. A bűnnek előtte az ártatlanság állapotában: avagy a bűn megtételének utána legottan: avagy e világnak vége felé: *hogy az* ártatlanságnak állapotában kellett légyen emberré lenni: láttatik némely doctoroknak: kik imigyen szólnak hozzá:

Az Istennek emberré létele: származék és lőn a nagy szeretetből Urunknak mondása szerént: Szent János írja: Igy szereté Isten a világot: hogy az ő egy fiát adá érte: hogy mindönki látja: és hiszen ő benne: elne veszzen de az örökéletet vallja — nyerje, birja —: De a szeretet nemcsak az ajándokot: de az ajándoknak hamarságát is kívánná: hát az Istenfiának e nagy ajándokot: azaz: az emberré lételt: nem kelle elhalasztania: de hamar úgymint az ártatlanságnak állapotjában kelle tennie.

De e fogásra imigyen felele az isteni bölcsesség: A szeretetnek értelmességgel kell lenni: hogy az ajándokot ne siesse annak adni akinek adattatik

minek előtte neki szükség ne legyen: ez felséges ajándék pedig nem szükölködik vala embernek: avagy nem vala hasznos addig: mignem megtudná ember mel igen reá szükölködnék — szüksége volna —: hogy aztán elvevén drágábbul vallattatnék — többre becsültetnék —: Azért elvégeztetik az isteni bölcsesség miatt: hogy a bűnnek előtte; tudniamint: az ártatlanságnak állapotjában nem kellene az Istenfiának megtestesülni: ezért hogy az Úrvosságnak nem kell adatnia: hanem csak a kóroknak — beteg —: Urunknak mondása szerint: szent Máthé evangelista írja: nem szükség az Úrvos az egészségbélieknek hanem az kóroknak — kórosok, betegek —: mert nem jöve Urunk hinia az igazakat a penitenciára: hanem az bűnösöket.

Miért pedig hogy az Isten fiának megtestesülése: Urvosságh vala az bűnöknek ellene: azért a bűnnek utánna kelle emberré lennie:

továba némely doctoroknak mégis láttatik: ez heted kérdés mellé: ahol kérdetik: hogy ha a bűn megtételének utánna legottan kelle e megtestesülni az Isten fiának? Ezek azt mongyák — mondják — hogy legottan: ezen mondásukat pedig bizonyíták imillen okossággal: mert a kór ember mihelt megkóruul: ottan — azonnal — szükölködik urvosságra: de emberi nemzet kórolkodván: az első embernek Ádámnak bűnének miatta: ottan hamar szükölködik az orvosságra: azaz: a megváltásra:

de az isteni bölcsesség e fogásra imigyen felele: hogy az Isten fiának a bűnnek megtételének utána: nem kelle ottan hamar megtestesülnie: imez három okáért:

első okáért hogy a bűn megtetszenék — ki-tűnnék —: mert az embörnek büne eredett vala: a kevélségből: éz azért alkalmas vala: hogy elesztebb — előbb — meggyőzzettnék mind a természet törvényéről: mind Moisesnek törvényéről: és ekképpen megaláztatván esmérné szükségét lenni az megszabadítóra: megértvén hogy sem a természet törvényének miatta: sem Moises törvényének miatta meg nem szabadittathatnék: ha pedig a bűn megtételének utánna legottan: Urunk eljött volna: Az ember azt vélhette volna: hogy a természet törvényének miatta szabadittatott meg: ugyanezenképen ha Moises törvényének idejében jött volna el: azt vélte volna: és ekképpen Urunknak eljövételét: hiábavalónak vélte volna.

Másod okáért Urunk méltósága kijelenetinek — kijelentés — okáért: mert Urunk Cristus királyoknak királya: és Uraknak ura: mint szent János irja látásáról irt könyvében: Azért mint felséges királynak kelle neki eljőnie: Mert ez világi királyoknak jövetőket: szokták sokan meghirdetni: és szokták őket mikoron valamely városba avagy faluba mennek: elül venni. Azonképen kell Urunkról is értenünk: mert az Isten elvégezte vala: hogy

Urunknak e világra jövetét: sok próféták elől vennék — megelőznek, előtte jártak —: és ez világnak hirdetnék: ugyanezenképen sokan is követnék: szent Jánosnak mondása szerént: ki úgymondá látásáról irt könyvében: ezután láték nagy seregöt kit senki meg nem számlálhat vala: minden nemzet közül:

harmad okáért Urunk Cristus szerelmének búzóságáért: hogy tudniamint — t. i. — Urunknak szerelme embereknek szívében el ne alunna: de inkább gerjedezne: Ha pedig Urunk az első embernek *Ádámnak* eleste után: ottan hamar eljött volna: Urunk emberré lételének jótéteménye ellen — iránt — hálatatos — hálás, háladatos —: nem volt volna.

ha pedig ez világnak igaz — valódi u. m. mikor a végítélet leend — jött volna el: róla emberek elfeledkeztek volna: Urunknak mondása szerint: ki úgy mondá: szent *Lukác* evangelista irja mikoron eljövende embernek fia: gondolod-e hogyha talál hitet e földön: mert bizonnal e világnak vége felé: lesznek embörök igen tunák — tunyák, röstek — a jóra: és buzgólkodnak minden gonoszságokkal: mely inkább lett volna: ha Urunk a bűnnek megtételének utána: ottan hamar eljött volna.

Nem illik azért sem a bűnnek megtétele után *ottan hamar eljöni*: sem az világnak igaz végén:

E világnak végén pedig nem illik eljöni: imez három okáért.

első okáért Az igasságért: mert e világnak vége: ítéletnek és igasságnak ideje: Dávid prófétának mondása szerint: ki úgymonda Urunknak személyében: Mikoron időt veendek én: igasságot ítélek: Az isten fiának emberré létele pedig nézi az irgalmasságot: szent Pálnak mondása szerint: Az ő irgalmassága szerint váltta ugymond meg minket: hát nem kelle arra halasztania.

más okáért: Az emberi gonoszságért: mert e világnak végén: mind az isteni bőcsület: mind az életnek jóvolta megszűnik: csak bővelkedik a nagy fajtalanság: Ezt jelenté ki Urunk — mint — szent Máthé írja: bővelkedik úgymond a gonoszság: és meghidegödik az szeretet! hát nem illik akkoron eljöni.

harmad: Az alkalmasságért: Mert Urunk azért jöve e világra, hogy Isten között és ember között közbenjáró lenne: hát — tehát — az időnek is közepébe kelle eljöni: erről mondá *Abakuk* próféta. Az esztendőknek közepötte jelöntöd meg azt: azaz Urunknak emberré lételét.

Mikoron Azért az isteni bölcseségnek miatta: elvégeztetett volna: hogy Urunknak: sem az ártatlanságnak állapotjában: sem a bűnnek megtételének utánna: ottan hamar: sem a világnak igaz végén nem kellene megtestesülnie.

Kérdé azért az Atyaisten, hogy mikoron kel-
lene tehát ennek lenni? kire imigyen felele az is-
teni bölcsesség: hogy az időnek teljes voltában:
miről úgy ir szent Pál apostol: mikoron eljőve az
időnek teljes volta: elbocsátá Isten az ő fiát: az
időnek pedig teljes volta lön: azon igaz idő:
melyben eljőve.

hogy pedig ez időben köllött legyen el-
jőnni: mely időben eljőve: ezt megérthetitek
sokból is:

először im ebből: mert miképen Ádám e vi-
lág teremtésének utánna: hatod napon terömté-
ték: mint *Moises* írja: első könyvének első részé-
ben: ezenképen a más Ádámnak Urunk Kristus-
nak ez világ teremtésének utánna hatodezer eszten-
dőbe: kelle e világra jőni: és embörré lenni.

másból im ebből: mert miképen az Atyais-
ten e világ teremtésének utánna: hatodnapon
mondá: tegyünk embört: a mi képünkre és ha-
sonlatosságunkra. Ugyanezenképen a fiuistennek:
e világ teremtésének utánna: a hatezer esztendő-
nek hatodik péntekén kelle embörré lenni: ki az
Atyaistennek képe és ábrázatja.

harmadból im ebből: mert hogy ezt meg-
értsétek: e világnak teremtéséből — ről — három
vélekedések vannak:

első vélekedés *Eliezer* ó-törvénybeli mesteré:
i azt mondja: hogy e világ terömtetett szem

Mihál hóba — hónapban: — mikoron a gyümölcsök értékben vannak: és teremtésre való magokat — mag — magukban valják — vagyis érett maggal birnak.

másod véleködés: *Josue* ó-törvénybeli mesteré: ki azt mondja, hogy e világ teremtett bót más hóban — bõjt második havában — mikoron az föld kezdi a verágokat teremtenie: ezönt tartják sokan az újtvörvénybeli doctorok is.

harmadik vélekedés vagyon e világ teremtésének napjáról: kiról úgymondnak közönséggel doctorok: hogy e világ vasárnap terõmtetett. Imár oda térvén a hol azt mondók: értsétek e világnak teremtésébõl: az első vélekedés szerént azért: holott ugymondatik: hogy e világ szent Mihál havában teremtettõtt: Azért a mi váltságunk szent Mihál havában kezdeték el: mert asszonyunk Mária ki Urunk Cristust a mi váltságunkat fogadandó vala: szent Mihál havában születteték e világra.

továbá miképen a más vélekedés szerint: e világ teremtett bõjt más hóban: ezenképen Urunk Cristus e hóban fogantaték asszonyunknak méhében. továbbá ezen hóban szenvede érettünk is.

és miképen vasárnapon kezdeték e világ teremtetni: ezenképen vasárnapon születteték Urunk e világra: azon napon támada is föl halottaiból: azon napon bocsátá el a szentlõlkõt apostolainak: azon napon itéli meg a világot is.

negyedből imebből: mert miképen az első embernek Ádámnak esetiben: a gonosz angyal megszólalván: az Éva szüzet így hajtá a bűnnek engedetire: és eképen az embert megölé pénteken: ezenképen a jó angyal pénteken köszöne a szüz Máriának: és az Isten fia fogantjának reá engedetire hajtá: mely szüz Mária a gonosz angyalnak fejét megtöré: és megrontá.

ötödből imebből: mert miképen pénteken az első ember Ádám a tiszta földből Uristentől teremteték: és a paradicsomnak gyönyörüségébe helyezteték: azonképen pénteken a másik Ádám Urunk Cristus: a szeplőtelen szűznek szent véréből: az emberséget fölvevén az ő méhében helhöz teték.

hatodból imebből: mert miképen az első embernek Ádámnak kárhozatja eredetet vön az asszonyi állattul: ki az ő ódalának csontjából teremtetett vala péntekön: azunképen ami üdvösségünk eredetet vön pénteken: az asszonyi állattul asszonyunktól: fogadván Urunk Cristust: és Urunk Cristus a körösztfán aluván péntökön: Asszonyunk Mária álla neki mellette jobb oldala felől: rajta könyörülvén: és így tekélték meg a világnak üdvössége. — teljesedék — :

hetedből imebből: mert pénteken hatod órán szakasztá le Ádám a tiltott fának gyümölcsét: *Ugyanezért* nagypénteken a szeplőtelen szűznek

gyümölcse: hatod órán a magas körösztnék fájára felfüggesztették.

nyolczadból im ebből: mert miképen az első ember Ádám pénteken és a napnak hatod óráján az almának elszakasztására kinyujtá a tiltott fára kezét: ezenképen Urunk Cristus: azon napon és azon órában: a magas körösztfán: a két tolvaj között két kezét kiterjeszté.

kilenczör im ebből: mert Ádám a bünt megtevén: a pénteknek kilenczedik óráján kérdeték Urtól mondván: Ádám holott vagy? Ezenképen az ártatlan Cristus Jésum: a szent körösztfán kajátván — kiáltván — a nagy kinnak miatta; azon órában szent Atyjának: szent lelkét megadá.

tizeccör im ebből: mert miképen pénteken: a napnak hatod és kilenced óráján: hogy penitenciát nem akara tartani Ádám adá magát mind az ő magvival — magzattal — halálra: és ördögnek fogságára. Ugyanazonképen: azon napon: és a napnak azon óráján tellességgel adá Urunk Cristus: önnönmagát ami váltságunkra: mert mind testének: mind szívének vérét: mert magából egy csöppig kisajtoltatá és lelkét nagy szörnyő halálra adá.

tizenegeccör im ebből: mert miképen pénteken kilenczed óra koron üzetteték ki Ádám paradicsomból: és bűnéért kötelezteték pokolnak tömlőczére: ezenképen az ártatlan Cristus is: nagy-

pénteken kilenczed órákoron: adá meg lelkét szent atyjának: és legottan szálla limbosba: a szent atyákhoz: őket meglátogatván: és az ő istenségének paradicsomának kapuját nekik megnyitván.

tizenkettőccör és utószor: illék Urunknak az időben eljöni: amely időben eljőve im ezért: mert miképen Ádám kilenczedórákoron: veszté el mind e földi: mind a mennyei paradicsomot: és szánkivettetéek — szám — : e gyarló világba. Ugyaneképen Urunk Cristus: áldozó napján kilenczedórákoron: méne fel menyországba: és így nyitá meg nekünk menyországnak kapuját.

O azért örök mindenható atya isten. *O* ergalmasságnak atya: mely nagy isteni bölcseséggel váltál meg minket.

O édes ártatlan Cristus Jésus: mely igen szerettél minket mikoron te magad tellességgel miértünk adád tenéked azért: dicsőség és tisztesség örökké amen.

Éz predicációnak második része lészön az limbosba való szent attiáknak köszöngésökről.

ki mellé tudnunk kell: hogy mikoron a szent atyák tartatnának limbosnak tömlöczében: pokolbéli ördög miképen szolgálín akar vala uralkodni: * de maga a prófétáknak mondásokból: érti vala-

* T. i. a szent atyákon.

hogy a szent atyák reménlenék az Istent testbe jöni: és emberré lenni: emberi nemzetnek vált-ságaért, de ördög nem értvén az isteni tanácsot: gondolja vala hogy az Isten kívül nem szenvedhetne. Az tiszta — csupán — ember pedig a vétekről eleget nem tehetne: Azért a kevélységben növekedvén: csufolja vala szentatyákat limbosban: és nékik ezt mondja vala:

Válasszatok ti közületek egyet: ki jöjjön én hozzám a bajvívásra: jöjjön el és szabadítson meg titeket. Mondja vala továbbá: hiába való az isteni szolgálat: mit használtatok ti is vele hogy Istennek szolgáltatok. Ezt halván a szentatyák: tesznek vala nagy óhajtásokat: és sirásokat és mondják vala: Árvákká lettünk a szolgák uralkodnak rajtunk: megszűnt ami örömünk: elesett a mi fejünknek koronája: jaj nekünk mert vétkeztünk:

tehát Ádám emberi nemzetnek atyja: kezdé őket vigasztalni: és mondja vala: minket nem örökké elvet Isten az ő színének előle: avagy nem örökké elvágja az ő irgalmasságát minden nemzetektől: Im felkelek azért és felmegyek Úrhoz: és értetek neki alázatosan könyörgök. Ezt halván a szentatyák mondának: jó ez beszéd akit szólál: Elmenvén azért Ádám lélekben Urnak eleibe: és leesvén mondá: Uram a te kezeid tettek engemet: és mindenestől fogva azok szerzettenek. Ezt halván az Isten *mondá*: Ádámnak: O Ádám állittád hogy

tehozzád hasonlatos lennék : úgymint mikor kívánád az én hasonlatosságomat : megfeddlek azért tégedet : és velem szömbe állatlak. Tehát Ádám megrettenvén mondá magában : megnémulék és vesztegek : és az én bánatom megújtatik : min ezáltal Ádám magát megbizván és bátorságot vévén : mondá ismét : nem volnék méltó az én arczomat menyországra felemelnöm : az én gonoszságimnak nagyságáért : de maga : irgalmazz énnekem Úristen irgalmazz : és a te nagy irgalmasságod szerént töröld el az én gonoszságomat.

Mongya vala továbbá : te benned biztam Uram : meg ne gyaláztassam örökké : siessél hogy megszabadíts engömet : mind az én maradékimmal.

Tehát akkoron jelen levén az igasság : mondá Ádámnak : mit szólsz te Ádám Úrnak : nemde irva vagyon e : hogy kitöröltessenek a bünösök az élöknek könyvéből : és az igazak közé ne számláltassanak : Azért mondá Dávid térítettessenek az bünösök pokolra : és minden népek kik elfelejtkeztek Istentől : te azért mikoron bünös légy : méltán hagyatattol pokolban : mind a te maradékiddal : kik töled vonták a bünt : *ezt halván* Ádám elfuta az Úrnak színének előle : és nagy sirással imezt kezdé mondani : én sirok és az én szemeim vizeknek kifolásit adják : mert az én fiaim elvesztének : jaj nekem mert az én számkivetésem meghosszúlt.

Ezt halván mind a szentatyák : kezdenek nagy

sírást tenni: és mondani: miképen vetette el Úristen színének előle Israelnek nőmössit; és meg nem emlékezik az ő lábainak zsámolszékiről: megvetette Isten az ő ótárát — oltár —: és adott minket ellenségnek kezeibe. *Mikoron azért* a sirásban sok ideig megmaradtanak volna: eljőve alá közöttök Dávid próféta és mondá nekik: mit sirtok? mert az Isten édes mindeneknek: és az ő irgalmassága minden mivelkődetinek — cselekedetinek — fölötte: Dávidnak e mondásából: egy kis bátorságot vevén a szentatyák: tartának tanácsot arról: mint — hogy mint, miként — Istennel békeséget szerezhetnének? — Tehát urre választának közülük négyet: nagy szentőket tudniamint: Isaiást: Jeremiást: Jóbot: és Dávidot: és mondának: ezek a szentek kiket választott Úr: nem tettetős szerepeltel.

Esaiás Úrnak jelentéséből: killömb-killömb dolgokat megláta.

Jeremiás még anyjának méhében megszentelték.

Jób pedig vala igen egy igő — ügyü, béketűrő — kihez hasonlatost Úr ez időben a földön nem találta.

Dávidról Sámuel próféta imilletén bizonyrágot tön: kerese magának Úr szive szerént való embert.

Mondának azért: keljete fel ti négyen és menjete Úrhoz: és magatok miértünk — magatok

és miérettünk — : Ezenközben sirnak vala : és ezt mondják vala : hallgassa meg az Úr a ti imádságokat : és engeszteltessék meg tihozzátok : se el ne hagyjon titeket e gonosz időben : mivelünk pedig irgalmazzon és áldjon meg minket.

Tehát ime : elesztebb felméne Úrhoz Esaiás : és imezt kezdé mondani Urnak előtte : nagy aláztossággal : Uram szaggatnád meg az egeket : és szállanál le : hogy megjelenened a te nevedet : a te ellenségidnek. Ime Uram te megharagudtál mert vétkeztünk : de maga — magad — mi atyánk vagy : mi pedig sárok vagyunk : te mivelködetid — teremtményeid — : ne haragudjál azért Uram reánk : és továbbá meg ne emlékezzél ami gonoszságinkról.

Tehát az Atyaisten ezeket halván : előve állítá az igazságot : és parancsolá neki hogy szólna : mondá azért az igazság : O Isaiás : ám te magad irtad : Úr mondá te általad : távozzál el én tőlem : ne közelgess én hozzám : mert fertelmes vagy. Azért az ő kebelökbe — kebelökbe — : megfizetem az ő atyoknak gonoszságukat.

Ezeket halván Isaiás : igen megrettene : és tére limbosba a többi szentatyákhoz : és nagy sirással mondá : sirjatok e kívánatos tartományon : mert nincsen békességök a kegyetleneknek mondá Úr. *Ezt látván* Jeremiás csudálkozik Isaiás próféta : megbátorkodván azért ő is : el felméne Úrhoz :

és nagy alázatossággal im ezt kezde mondania; Uram emlékezzél meg róla mi történt légyen velünk: tekintsed meg és lássad a mi nyavalánkat: A mi atyáink vétkeztenek: és mi viseljük az ő gonoszságukat: jaj azért nekünk: hogy vétkeztünk: miért feledkezel el örökké mirőlünk: és tégy a te irgalmasságod szerént mi velünk.

Tehát az igasságh Istennek parancsolatjából ismét előve — elébe — állott: és mondá Jeremiásnak. Azt mondja Úr: ne akar — j — könyörögnöd e népért: mert az ő kajátásoknak idejében: nem halgatlak meg: de ha még Moises és Sámuel könyörögenének e népért: nincsen az én lölköm ő hozzájuk: mert elvettem őket az én szinemnek előle.

Ezt halván Jeremiás: ő is igen megijede: és térvén a szentatyákhoz mondá nagy sirással: Agygyatok — adjatok — választottaknak serge: szemötökből éjjel és nappal vizeknek folássit; és ne szünjék sirástul a ti szömötök éjjel és nappal: mert vetett — az — Úr: a világosságról minket örök setétségre.

Mikoron ezeket hallotta volna Jób patriarka: ő is megbátorodván: elé álla és mondá: el felmegyek én is Úrhoz: ne talántán haragját megengesztelhetem: felmenvén azért Úrhoz: im ezt kezdé szívének keserüségében mondani: engedj én nekem Uram: mert semi az én napom: miért

nem könyörölsz én rajtam: sem hagyod énnekem nyálat elnyelnem: vétkeztem: mit tegyek néked o embereknek őrizője: miért szőrzöttél — teremtettél — engemet néked ellenségedül: és lettem magamnak nehéz — terhemre —: mért nem veszed el az én bűnömet: és törlőd el az én gonoszságomat.

ezt halván az Ur: kérdé kicsoda ez: ki beszédivel befödözi a nagy sentenciákat: minem de semié teszed te az én ítéletemet hogy megigazitassál: valjon ki állhat az én hatalmasságomnak ellene: ki adott énnekem elesztebb valamit: hogy hátra adjam neki — visszaadjam?

ezek halván Jób inkább megbátorkodék: — és — mondá nagy alázatossággal: hogy alázatosságával Istennek haragját megengesztelhetné: tudom Uristen hogy te mindeneket tehetsz: és semmi titok tetüled el nem enyészethetik: ezért ellenzöm magamat: és hamuban tartok penitenciát: Azért miokért térítöd el — fordítod — színedet én tőlem: és állítasz engem ellenségednek lennem: Az levélnek ellene: mely a szélnek miatta elragadtatik: mutatod a te hatalmasságodat: és aszszú — kiszáradt — pozdorját háborgatsz?

ezt halván az Úr parancsolá az igazságnak hogy szólna: mondá azért az igazság: Miért szólsz Jób elletönököt — ilyeneket — minemde az Isten *eltapodja e az igaz ítéletet:* és a mindenható el-

fordítja azt ami igaz : és mit használ Istennek ha igaz leendesz : és mit használ neki ha szeplő nélkül leend a te életed ? ám irván vagyon temiattad ? mindenek melyek égnek alatta : vannak enyimek : nem engedek a hatalmasok könyörgő beszédinek.

Mikoron ezt hallotta volna *Jób* : ő is igen megjede : és tére a szentatyákhoz : és nagy sirással mondá nekik : elveszett volna a nap melyben születtem : és az *é** kibe mondatott : z = fogatott az ember : miért adattatott világosság és élet azoknak : kik lelkőknek keserűségében vannak.

Tehát mindaz szentatyák kezdenek nagy sirást tenni : és im ezt kezdék egyetemben mondani : jaj mert lett Úr ellenségünk : elvetette Israelt : a sötétségekbe helyzetetett minket : miképen örökké megholtakat : és mikor kajátánk — kiáltánk — : kirekeszté tőle — magától — a mi imádságunkat.

Mondják vala továbbá : mi Uristen gonoszul cselekedtünk : és téged haragra ingereltünk : azért vagy megengesztelhetetlen : lássad azért Uram : mert megtátá az ellenség mirajtunk az ő száját.

Mikoron azért illetén sirásban és óhajtásban volnának : olmint Istentől elhagyottak : mondának mégis : mit tegyünk immár továbbá : Úrhoz már nem bocsáthatunk : mert ki ötötte — önteni —

* Ezen *é* véleményem szerint *méh*; a *z* pedig egyszerűen és = *sz* fogatott az ember.

Úr az ő haragját mi reánk: és nem tekint már meg minket. Tehát ismét elé álla Jeremiás és mondá: atyámfiai: ne vesztegjünk: mignem megtekintsen és meglásson Úr menyből: mert ám én ugymondék könyvemnek negyedik részében: Hertelenkedének a vizek az én fejemre: mondám elveszek: de én hívám a te nevedet Uram: a viznek milségén: és az én szómat meghalगतád: térítéd a te füleidet az én kajátásomra.

Ezt hogy hallá Dávid: ő is előve álla és mondá: a szegényeknek kajátásokat meghallgatja Úr: sőt bizzatok: tudván bizonnal: hogy megeskött Úr Dávidnak mondván: a te méhednek gyümölcséből helyheztetek én a te székedre.

tehát mondának mind egyetemben Dávidnak: menj el te is Úrhoz: és könyörögj miértünk: ennetén — innét — pedig mi is kajáltunk Úrhoz: hogy irgalmasságot tegyen velünk: és megemlékezzék ami atyáinknak szövetségről. Dávid tehát kezdé menyországba felmenni lélekben: és imezt kezdé mondani: Nyissátok meg nekem az igasságnak kapuját: és bemenvén rajta vallást teszek Úrnak.

tehát legottan szent Mihál archangyal: járula ő elébe: és mondá neki: jelentsed meg én általam Úrnak a te uttidat — utjaidat, urad czélját —: és megadja neked a te szivednek kívánságát: felele legottan Dávid és mondá: buit — bujt, rejt —

az én szívem jó beszédet: az én dolgaimat a királynak mondom:

Monda ismét néki szent Mihál: lássad Dávid hogy a királyt sok és hosszú beszéddel meg ne bántsad: mert te jól tudod: hogy nyelves ember ide nem bocsáttatik; halván ezt Dávid mondá: Az én nyelvem az hamar író diáknak írószerszáma.

Halván ezt az angyalok Gábriel archangyallal egyetemben sietének Urnak elébe: és mondának: Uram emlékezzél meg Dávidról: és az ő szövetségiről. Ezt halván az Úr mondá: megtaláltam Dávidot az én szolgámat: az én szent olajommal kentem meg őtet: az én igasságom és irgalmaságom ő vele: és az én nevemben felmagasztaltatik az ő szarva: az az neve.

Parancsolá azért — az — Úr Gábriel archangyalnak hogy bebocsátaná Dávidot. Mikoron bebocsáttatott volna Dávid menyországba: és az angyaloknak karit eljárta volna: és menyországnak édességét meglátta és kóstolta volna *mondá*: jóságoknak Ura mily szeretetes a te lakodalmaid: megkíváná az én lelkem Úr házának gádorit: boldogok Uram kik lakoznak a te házadban: mindörökké dicsérnek téged.

Ezenközbe mikoron jutott volna a Szentháromságnak eleibe: leborula és nagy alázatossággal imezt kezdé mondani: Áldjon meg minket ami Istenünk: áldjon meg minket: és féljék őket.

a földnek minden határi. *Tehát* mondá neki az Úristen: mit kívánsz hogy tegyek veled: mondá ottan Dávid — az — Úrnak: Uram holott — hol — vannak a te régi irgalmasságid: mint megesküdtél Dávidnak bizonságba: te mondád Uram: kajátt én hozzám és én meghalgotom őtet: megszabadítom őtet: és megdicsóítem őtet: napoknak hosszúságával töltöm be őtet: és megjelentem neki az üdvösség tételemet. — Azért Uram tehozzád kajáttok én Istenem: ne vesztegelj én tőlem: serkenj fel: miért aluttál el Uram: serkenj fel: és ne vess el mindörökké. Miért térited el a te színedet — arcodat, facies —: mirőlünk: és elfeledkeztél ami nyomoruságunkról: hozd ki a tömlöczből ami lelkünket: hogy tegyünk vallást a te nevednek Uram.

Tehát Úrnak parancsolatjára: ismét előve álla az igasság és monda Dávidnak: nemde e Dávid: irván vagyon te miattad: igaz az Úr: és igasságot szeret: egyenességet látott az ő színe: az igasságnak törvénye azért ezt *agia* — adja —: hogy a bünösök vettessenek pokolra.

Est halván Dávid mondá: veszteg most te igasság — légy nyugton, halgass — se légy nekem ellenkedöm: nem tudod-e hogy irva vagyon: Úrnak irgalmassága minden mivelködetinek fölötte: ebből pedig Dávid megbátorodván mondá Úrnak: *Igaz vagy Uram* és igaz a te itéleted: légy a te

szolgáiddal a te irgalmasságod szerint: emlékezzél meg Uram a te irgalmasságaidról: jusson eszedbe a szegény gyülekezet: melyet kezdettől fogva birtál: legyen Uram a te irgalmasságod mirajtunk: miként biztunk tebenned.

Az időben pedig mind a szentatyák limbosban nagy sirással könyörögnek vala Uristenhöz: és ezt mondják vala: Ne emlékezzél meg Uram ami bűneinkről: avagy szüleinknek vétkekről: se álj boszút ami gonoszságinkról: miért vetettél meg minket Uram: megharagutt a te hirtelenséged a te juhaidra ami bűneinkért: de tekints a te irgalmasságodra: és tégy mivelünk a te irgalmasságod szerint:

tehát az irgalmasság könyörülvén emberi nemzeten: állá Úrnak elébe és mondá: Uram támadj fel: és irgalmaz *Syonnak*: mert eljött az ő vele — való — irgalmasságnak ideje: nemde tulajdonod neked e Uram az irgalmasságtétel: és inkább illeti a te jóvoltodat: cselekedned irgalmasságod szerint: hogynem igasságod szerint:

halván ezt Dávid legottan térdre esék: és az irgalmasságnak e mondásáról hálákat adván mondá: Úrnak irgalmassága örökké éneklem. Emberi nemzet is halván hogy az irgalmasság ő mellette szólna: kezde erőssen kajátani: és mondani: O istennek irgalmassága: O istennek kijelenthetlen kegyessége: O örök Istennek jóvolta: irgalmaz nekünk: Uram

irgalmazz: legyen a te irgalmasságod mirajtunk: miként biztunk te benned: támadj fel Uram: és kelj fel: segíts minket: miként biztunk tebenned: és szabadíts meg minket a te nevedért: és eképen megengeszteltetvén — az — Úr mondá Dávidnak: menj el mert meglátogatlak titeket: és feltámasztom az én jó igéimet tirajtatok: és megszabadítalak titeket.

Ezt halván Dávid legottan leesék Úrnak előtte: hálákat adván és mondá: Vallást teszek tenéked Uram: én teljes szivemből: kijelentem minden te csodáidat: örülök és vigadoz te benned: éneklek felséges Isten a te nevednek: kijelentem a te nevedet az én atyáimnak: az igazak között dicsérlek tégedet: és ekkén Dávid térvén limbosba a szentatyákhoz: mondá nagy örömmel:

Kik féltetek Urat dicsérjétek őtet: Jákobnak közönséges nemzete: magasztaljátok őtet: mert a szegényeknek könyörgésöket meg nem vetette: és meg nem utálta: megértettem — az — Urtól: hogy örökké nékem megtartja irgalmasságát:

ezt halván a szentatyák: mind megvidámulának: és Uristennek nagy hálákat adának: őtet dicsérvén és mondván: Áldott vagy Uram: mi atyáinknak Istene: Áldott vagy Uram ki nézed a mélységeket: Áldott vagy a te felséges székedden: és dicséretes és dicsősséges örökké amen.

Mikoron azért Dávid Istentől eljött vóna

ezenközbe Isten előtt: az istennek *irgalmassága* között és *igassága* között támada nagy vetekedés: mint az ájtatos szent Bernát doctor írja: Az irgalmasság azért imezt mondja vala: jó a szegény embernek: önnön hatalmával fel nem támadhat: irgalmazni: ezt pedig bizonyította vala: négy törvénybeli okossággal:

elsővel: isteni törvénynek okosságával mondja vala: mondja vala az irgalmasság: írva vagyon a prófétának miatta: Istennek irgalmassága öröktől fogva mindörökké az ötöt félőkön: Alkalmatlan volna azért Istennek az irgalmasságot meg nem jelentenie: miképen minden isteni törvények vallják: és próféták mondják: mert édes — az — Úr mindeneknek: és az ő irgalmassági minden mivelkötetinek fölötte: Te azért örök Isten a te nagy irgalmasságod ezt nézi: hogy emberi nemzetnek váltságáért magadat kell adnod.

Mással ugyan ezönt bizonyítá: törvénybeli okossággal: mert úgy vagyon megírva az törvénykönyvben: ami egyszer köllött továbbá meg nem utáltatható: de tenéked Úristen mondja vala az irgalmasság: kellemetes lón az embert teremtened: úgymint a boldogságra: azért a te irgalmasságodból oda kell neki vitetni: tehát úgy vagyon törvénykönyvben megírva: hogy a gyűlölségek megszorítandók: és a kegyelmek nevelendők. A gyűlölség vala Ádámnak büne: melért érdemlé a kint: Azért

alkalmas O én Istenem : hogy a te irgalmasságod szerint neveljed ő hozzá kegyelmedet: megbocsátván neki és mind az ő maginak bűnüket :

harmaddal ugyan ezönt bizonyítá pogány bölcsenek mondásoknak okosságával: mert úgymond a pogány bölcs: *alkalmas minden állatnak úgy cselekedni: amint az ő természete nézi*. Mint példa emellé: a napnak *tulajdonsága: a melegség és világosság*: hát alkalmas neki természet szerint cselekedni. Az Istennek tulajdonsága tudod igazság: hogy az irgalmasság: hát neki tulajdonság szerint: az az irgalmassága szerint kell cselekedni: hogy irgalmasságából e világot megváltsa.

negyeddel és utósóval bizonyítá az irgalmasság: hogy Istennek kell emberi nemzettel irgalmasságot tenni: császári törvénynek okosságával: Úgy monda azért: úgy vagyon megírva — a — császári könyvben: nem kell valaki csalárdságának avagy hamisságának hasznosnak lenni: ugymint hogy abból valamineinü haszon avagy nyereség következék: de mert hogy a kégió — kigyó — Ádámot és Évát hamisságával csalá meg: hogy őket szolgálatja alá vetné: azért igazság: a kigyó csalárdságának nem kelle hasznosnak: avagy nyereségesnek lenni: hogy mindenkoron az embert hatalmassága alatt vallaná.

továbbá a megcsalatottnak a császári törvények *segítség*gel lesznek. Ugyanezenképen igazság: az

isteni törvénynek is segítséggel kell lenni: a megcsalatott emberi nemzetnek. Ellen okosságokkal bizonyítá az irgalmasság: hogy az Istennek kellene: a szegény emberi nemzetet megsegíteni: és íme kezdé lassan lassan az Istent az irgalmazásra hajlítani.

ezt látván az igasság legottan felkajáta: az irgalmasságnak ellene: és ezt kezdé mondani: o irgalmasság mit szólsz te: akarod e hogy elveszszek én: jól tudod mit mond az irás: hogy — az — Úrnak igassága megmarad örökké: haljad azért irgalmasság: mit mond az embernek az örök Isten: Valamely órában esztök: úgymint a fának gyümölcsébe, halállal haltok meg. Azért szükség: hogy Istennek e sentenciája legyen erős: és álhatalos: hogy az ember örökké a halálban maradjon meg.

Ezt halván az irgalmasság mondá ismét az igasságnak: tudod e igasság: hogy a hol irva vagy az Istennek igassága megmarad örökké: ugyanott irva vagy: mert megerősített az ő irgalmassága mirajtunk: ez irgalmasság azért megteendő emberrel: hogy megszabadíttassék énertem: hogy az Isten ne látszassék irgalmatlannak: de te néked is ebben engedned kell énnékem.

Hogy pedig a sentenciával melyet mondál: hogy valamely órában a fának gyümölcsébe —ből — eendik az ember halállal hal meg: ellenem

ne áll: legyen a váltság illetén módon: hogy az ember meg is haljon te érted: és némi módon meg se haljon én érettem: hogy mind néked mind nekem elégtétessék. Meghaljon testében mert ebben esék az Isten sentenciájának miatta: mely mondá: halállal halsz meg: úgy mint testi halállal: de ne haljon meg lelki halállal: az az örökké: ebben pedig köll nekem engedned: mert irva vagyon: mi nemde örökké elveti e Isten e nemzetet az ő színének előtte? — előle —: avagy mindvégig elvágja e az ő irgalmasságát ő tőle? olmint — mintha — azt mondaná nem.

Ezt halván az igasság mondá: bizonynyal neked nem engednem kemény volna: és kegyetlenség: mert irva vagyon: az Isten nem visszavonásnak de békességnek Istene: illék azért Istennek emberrel irgalmasságot tenni: de így: hogy én igasság helyén maradjak.

Ezt látván a bizonyság hogy az igasság is az irgalmasság mellé állott volna: eljőve alá és nagy szóval imezt mondá: mit cselekedtek O irgalmasság és igasság. minem az Isten elfordítja e az itéletet: mert irva vagyon: bizon — igaz — az Úr: és bizonyságot szeret: nem kell azért Istennek emberrel úgy irgalmazni: hogy én bizonyság kirekesztessem. Mert a bizonyságot ez nézi: hogy mint irva vagyon elvettessék a kegyetlen és bűnös: hogy ne lássa Istennek dicsőségét.

Mondá ennek is az irgalmasság: o bizony-ság ne légy ellenkedőm: de légyen irgalmasság a szegény emberrel: akárcsak én értem ha Ádámért nem léssen: mert amint irva vagyon: Úrnak irgalmassági minden mivelkődetinek fölötte: ha minden mivelkődetinek fölötte: hát bizonyságának is fölötte.

Azért engedj reá te is: hogy tetessék irgalmasság a szegény emberi nemzettel:

ezt halván a bizonyság mondá: nem engedhetek különben reá: hanem ha nékem is elég — tétel — léssen: sem illeti az Istent: hogy csak irgalmassága szerént cselekedjék: de bizonsága szerént is: légyen azért nékem elég az embernek bünéről: és így reá engedek hogy az ember megszabadittassék.

Tehát az irgalmasság hagyá dolgát az Atyaistenre: az atyaisten pedig látván ellenkedésőket az irgalmasság között: igasság között: és a bizony-ság között: a sentenciának kiadását adá szent fiának: mint Urunk maga mondá: szent János írja könyvének ötödik részében: A fluisten pedig: ki az Atyaistennek örök bölcsesége meghalván mind a háromnak feleletőket: mondá: Az igasság azt mondja: elveszek ha *Ádám* örökké a halálban meg nem marad.

A bizonyság továbbá azt mondja: elvettessék a bünös hogy ne lássa Istennek dicsőségét.

Az *irgalmasság* pedig azt mondja: elveszek ha Ádám irgalmasságot nem nyerhet: Ez azért az elvégzett sentencia: a szentháromságnak tanács-tartó házában: *legyen Ádámnak kínja és halála jó*: és mind az igasság: mind a bizonyosság: és irgalmasság vallja azt amit kíván.

Ezt halván mind elcsodálkoznak és mondának: miképen lehet ez mikoron a kín légyen keserő: és a bűnösöknek halála gonosz: mint lehet azért jó?

Tehát mondá a bíró: keressetek Ádámnak fiai közül valakit ki minestől fogva légyen igaz: és minden bűnnélkül: még eredeti bűnnélkül is: ki ne legyen méltó meghalni: és ez haljon meg szeretetből: és gyötörtessék meg emberi nemzetért. Mikor ő ne légyen köteles a kínra: és a halálra: és ekképpen az igasságnak és bizonyáságnak elég-tétetik: emberi nemzettel is irgalmasság tétetik.

Ezt halván a bizonyosság: nagy siettetősséggel a világot mind befutá: és szeretettel keresé ilyen ártatlant: és nem találtaték senki tisztának a bűnnek szeplőjétől: még csak az egynapi gyermek is — se —: mikoron megtért volna — vissza-tért — a bizonyosság: falamának — folyamodának, járulának — élibe az igasság és irgalmasság: és megkérdé az irgalmasság: ha ez ártatlant megtalálta volna — e? —: felele az: és mondá: mind el hajlottanak: egyetemben használatlanná lettek: nincsen ki jót tegyen: nincsen mind egyiglen:

tehát mondá az igazság is: de ha igaz talál-
tatnék: ellen — ilyen — igaz: és ártatlani melyet
keressz: és volna csak tiszta ember: mint tétet-
hetnék Istennek igazsága szerint ennek kínjával
és halálával elég: az első embernek Ádámnak
bűnéről?: Jelesben mert a bűn tétetett *először* a
véghetetlen jónak Istennek ellene. Másodszor: mert
az embert a véghetetlen jótól fosztotta meg: min-
den tiszta ember pedig véggel való érdemes: azért
ha oly találtnék ki véghetetlen érdemes volna:
az tehetne a véghetetlen bűnről eleget.

Ezt halván az isteni szeretet: ő is előve
áll: és mondá: akármit pöröljete ti: csk ez a
dolog: hogyha azt akarjátok hogy a bűnről elég-
tétessék: az Istennek emberré kell lenni: kinek
kint és halált kell szenvedni: és ő tehet kínjával
és halálával eleget a bűnről: és így mind az igaz-
ságnak: mind a bizonyáságnak: mind az irgalmas-
ságnak elégtétetik: még ennek fölötte Istennek
nagy szeretete is kijelentetik. Mikoron így szerette
Isten az embert: hogy kimosta légyen az embert
az ő bűneiből: az ő drága szent vérével.

Ez sentenciat halván mind az igazság: mind
a bizonság: mind az irgalmasság: legottan meg-
megegyesülének: és erre egyetemben reá engedé-
nek: és egymásnak ápolást — csókot megölelik —
adának. Tehát mondá az Atyaisten: mindeneket
bölcseésben tettünk: e világot is bölcseésünk

által teremttük: ezenképen bölcseségünk által: az az fiunk által kell e világot megépítenünk.

Ezt halván a fiuisten mondá: legottan: ime én bocsáss — el — engemet: mert írva vagyon: hogy tegyem a te akaratodat: és így végezteték el: hogy az Istennek fia lenne emberré: és kint halált szenvedne az emberségben: és az ő kinjának halálának miatta váltatnék meg a szegény emberi nemzet.

O azért hív lélek! O Cristusnak vérével megváltott: gondoljad meg: és lássad meg mily nagy szeretettel téged az Isten szerete: lássad meg továbbá: mely nagy lón az ő irgalmassága tehozzád: hogy ő önnönmagában akara érted eleget tenni: semmivé tévé te érted önnön magát: a szolgának ábrázatját felvévé: a te bűneidnek terhét ő viselé az ő testén: hogy te a bűnnek meghalnál: és az igazságnak élnél.

O isteni bölcseségnek kedves elvégzése: hogy az Isten ember legyen: kinek halálával megváltásék az ember. O boldog bűn ki ily megváltót érdemről vallanod. O édességes Isten: a te nagy kegyelmességédért minemű dicséreteket adjunk te néked? ha ezerszer magunkat érted adnók: semmi volna a te jótételedhez képest: legyen azért neked örök hálaadás Amen.

Kezdetik imár az predikációnak harmadik része mel lézön asszonyunk Máriának az Isten fiátúl anyjává választatásáról.

Mikoron azért *limbosban*, a szentatyák megértették volna: hogy az Isten fiának érettük emberré kell lenni O valjon ki foghatná meg: és jelenthetné ki: mily nagy örömben lének — lőnek — rajta. Tehát ime tanácsot tartának: mint ájtatos doctorok írják; és mondának: *keressünk egy ifju és igen szép szüzet*: ki álljon a felséges királynak előtte és szolgáljon néki: olyat ki méltán fogadhassa házába ami Istenünket: se találtassék ő benne ol — olyan —: mely az ő felséges szemeit megbánthatná: hogy mireánk az áldomásért átkot ne vessen.

Tehát ime Jób patriarka ő közöttük előve állá és mondá: nem tudhatjuk mi azt tökéletességgel: az Isten anyjának minő jószágokkal — erény — kelljen fénylenie: de ennek kijelentése az isteni bölcseséget illeti. Ezt hallván Jésus Siráknak fia: ki a bibliában ecclesiastikosnak nevezetik: előve állá és mondá: minden bölcseség Uristentől vagyon: a tengereknek fővény szemét: az essőnek csöpit — csöppjeit —: a világnak napit — napjait —: ki számlálhatja meg? az Istennek bölcseségét ki tudakozhatta meg: a bölcseségnek gyökere kinek jelentetett meg? Egy a felséges mindeneknek teremtője; mindenható és uralkodó

Isten: ő teremtetted azt: tudniamint az ő *szűz anyját*.

Mondának azért: küldjünk követet az Istennek bölcseségéhez: hogy tanítson meg minket: minemű tulajdonságokat kelljen vallania; és minemű jószágokkal fénlék — fényeskedjék — a szűz: kit kíván magának anyjául venni.

Választák azért Dávidot: és küldék az isteni bölcseséghez az az: a fiuistenhöz: ki elmenvén mondá: Uram te hozzád folyamodtam: taníts meg engem tennem a te akaratodat: mert én Istenem vagy te: bizonynába a te jó lelked viszen engem az igaz földre: Jól tudom ezt Uram: mert boldog az akit a te törvényedből megtanítandasz: taníts meg azért engem: a te anyád felől: minemű tulajdonságokat és lelki jószágokat valljon?

Ezt halván az isteni bölcsesség mondá: halgassad és megtartsad azokat melyeket én szólok néked ma: a *szűznek* mel — ki — az Istent fogadandá: kell körülvételnie a szeretnek napjával: és a világ megutálásának hogy annak kell lábai alatt lenni: és az ő fejében tizenkét csillagos koronának kell lenni: mert a nőmösségnek tizenkét tulajdonságival kell fénylenie: kik — melyek — közül *négy* vétetik teste felől: *négy* lelke felől: és *négy* teste lelke felől.

Úgymondék hogy a nemességnek négye vétetik a *szűznek* teste felől: mert teste felől négy-

gyel kelle fénylenie: *elsővel szépséggel*: mert neki igen szépnek kelle lenni: vala is: *ezért* mondá róla Atyaisten a bölcsnek általa: *mindenestől* fogva szép vagy én jegyesem: és semmi szeplő nincszen tebenned. — De kérdik emellé a szent doctorok: hogy ha alkalmas vala e: hogy az Istennek anyja szép volna? testi szépséggel. Nem? doctoroknak láttatik hogy nem kellett volna szépnek lenni: ezek az ő vélekedésöket imezzel bizonyítják: mert az Istennek anyjában semmi hiúságnak nem kelle lenni: de a szépség mint a bölcs mondja: hamis és hiába való malaszt: tehát neki nem kelle szépnek lenni.

Továbbá az asszonyi állapotban a szépség hünnének és veszedelemnek oka: erről mondá azon bölcs: az asszonyi állatnak szépségiért sokan elvesztenek.

De asszonyunk Máriának kelle lenni mindeneknek üdvösségöknek oka és nem veszedelmüknek: hát nem kelle teste szerént szépnek lenni.

Továbbá úgymondnak megés — és még —: Istennek emberré lételeben: nagy alázatosságot kelle mutatnia: szent Pál apostol mondása szerént: de nagyobb alázatosság testet venni rüttől: hogysém széptől: hát ebből láttatik: hogy az Isten anyjának nem kelle szépnek lenni: hanem inkább rütnak.

De ez kérdésre és fogásra reá felel nagy

egyház : ha Urunk Cristus után : minden embereknél inkább magát meg nem alázta volna.

Mással : az hasonlatosságnak okosságával. Mert úgymond a bölc : minden lelkes állat szereti a hozzá hasonlatost : ennelén vagyon hogy a királyok : ismét királyi magból : akarnak maguknak jegyest venni : mert az hasonlatos hozzá. Ugyan-ezenképen : a nemesek ismét nemes magból.

Mikoron azért az Isten légyen véghetetlen nemes : hozzá hasonlatos nemes szüzet kelle magának anyjául választania :

harmaddal : a kedvességnek okosságából : mert mint szent Jeromos doctor mondja : a nemeseknek szolgálatjuk emberek előtt kellemetesb : jelesben királoknak előttük : de a boldog szüz Máriának kelle szolgálnia a felséges király fiának : az az : az Atyaisten fiának : Azért hogy az Isten fiának kellemetesb lett légyen szolgálatja : Ő neki nemesnek kelle lennie. Ezen három okossággal bizonyítják doctorok : hogy asszonyunknak nemesnek kelle lennie.

Másod okáért kelle asszonyunknak szépnek lenni : a belső szépségnek jegyzéséért : mert a külső szépségnek miatta vitettetik az elme a belső szépségre : mert a jó és szép lelket illet nemesb és szebb test. Mikoron azért asszonyunk Mária lelkében Urunk Cristus után mindeneknél szebb lett légyen : tehát testében is Urunk után mindeneknél szebb volt.

Harmad okáért: kelle asszonyunknak szépnek lenni testében: a hasonlásért: mert ha a természet valamiben meg nem hántatik: a fiúnak hasonlatosnak kell lenni atyjához avagy anyjához: mint a pogány bölcs mondja: *scdo libro fisicor*. De mert a szűz Máriának édes szülötte: Urunk Cristus volt: és kellett lenni igen szépnek. Dávidnak mondása szerént: ki úgymondá: szebb és ékesb embereknek fiaínál: miképen a fiu igen szép volt: azonképen az anya is: mert a jó fa gonosz gyümölcsöt nem teremhet: mint Urunk mondá Mathei u. y.

Negyed okáért kelle asszonyunknak szépnek lenni testében: a nagyobb dicséretes jószágért — erényért —: mert asszonyunk Mária vala igen tiszta: és az ő tisztasága igen dicséretes: de dicséretesb a tisztaság a szép szűzekben: hogysen a rútakhan: há ebből következik: hogy az ő teste szerént is mondhatatlan igen szép volt. — *Minemő volt pedig a szűz Mária testében: a születéséről való pdikációban megírom Isten házzá segítvén.*

Jegy: et. Ezen utolsó sorokból kitünik, hogy e beszéd bár a *Codex* sorrendjében hetedik beszéd, *előbb* iratott, mint a *negyedik*, melyre hivatkozás történik, s mely a *Codex*ben a 87-dik laptól 117-ig terjed.

Tercio hta vgo adhuc expte corporis debuit esse de David stirpe regia harmadszor még a szűz Máriának teste felől — testileg — kelle lenni Dávidnak királyi magvából: mely értetik az ő

koronájában való harmadik csillagon: mert mint az irás mondja: mert Dávidnak ígérték meg főképen Urunk Kristus az Istentől: erről mondá önnönmaga a sótári — zsoltár — könyvben: megesküvék — az — Úr Dávidnak bizonságba: és megnem csalja őtet: a te méheknek gyümölcséből ültetek én a te székednek föltre. Úgymondá továbbá Esaiás is: egredictur virga de radice Jesse: vessző támad Jessének gyökeréből: mely vessző lón Dávidnak atyja Isai: és ő belőle támad virág ki lón Urunk Kristus. Tovább úgymondá Gábiel angyal is asszonyunknak: Adja őneki az Úr az ő atyjának Dávidnak székét. Mindezekből azért megtetszik hogy asszonyunk Mária volt Dávid királynak neméből és Istentől választatott.

Quarto bta vgo ex parte corporis debuit nominari Maria negyedszer és utószor teste felől kelle asszonyunknak neveztetni Máriának: mely értetik az ő koronájában való negyedik csillagon. Mert e szentséges és méltóságos néven inkább kijelentetik az ő szüzi fogadása: hogysesem mint egyéb néven. Erről mondja szent *Bernát doctor: sup missus est loquar pauca de hoc noie*: szólok keveset e Mária névről: mely magyaráztatik tengeri csillagnak: mely a szüz anyát fölötte igen illeti: mert ő jól hasonlittatik a csillaghoz: mert miképen a csillag a maga romlása nélkül bocsátja világosságát és fényét: ezenképen a szüz Mária minden

szeplő nélkül szülé szent fiát. Továbbá a napnak fényé meg nem kissebitheti a csillagnak világosságát: ezenképen a fiú anyjának ékes voltát. Ő azért a nemes csillag Jákobból támadott: kinek fénye a világot elvilágosította: menyországot megékesítette: a poklokat által hatta — hatotta —: ezeket mondja szent Bernát: hát méltán neveztetik asszonyunk e méltóságos névvel. E négy jószaggal — erénnyel — kelle azért asszonyunknak teste felől fényleni: mind négy nemes csillagokkal.

Továbbá a boldog szüz Máriának lelke felől is négyet kelle vallania: et primo debuit esse purissima: és előbb kelle lenni lelkében igen tisztának: — mely értetik koronájába való *ötödik* csillagon: — minden bűntől — t. i. tisztának —: erről mondá szentlélek Uristen a bölcsnek szája által: *Canticor. tota pulchra es amica mea:* minde-
nestől fogva szép vagy én jegyesem: és semmi szeplő nincsen tebenned. Ugymint sem az eredetbűnnek szeplője: sem a halálos bűnnek szeplője: sem a bocsánandó bűnnek szeplője. Oka pedig ennek imez: mert nem vala alkalmas hogy az Istennek anyja valami bűnnel szeplős lenne: mert az Isten nem lakozik a bűnnek alája vetett lélekben avagy testben.

Erről mondja szent Anselmus de conceptu vaginalie: *decebat ut concepcio illius homis etc. illik vala hogy az embernek az az Cristusnak*

foganatja: lenne oly tisztaságos anyától: kinél Istennek alatta nagyobb nem érthetik — értethetik —.

Secundo ex pte anie bta virgo debuit esse virtutibus adornatissima.

Másodszor a boldog szűznek lelke felől kelle lenni minden jószágokkal megékesítettnek: mely értetik koronájába való hatodik csillagon. Mert az Isten anyjának oly szűznek kelle választatni: ki minden lelki jószágokkal ékes volna: mert ezt még régen a bölcsasszonyunknak személyében megmondta vala: *ecce vigesimo octavo: in me omnis gra vie et veritatis: én bennem az Urnak és bizonyágnak minden másasztja: én bennem minden életnek és jószágoknak reménysége.*

Oka pedig ennek imez: mert úgymond szent Bernát doctor: akár mely igen gyötörjed és sanyargassad te magad: nem adja a jószágoknak Istene — erények Istene — önmagát tenéked: hanemha lelki jószágokkal leendesz megékesített. Mikoron azért az Uristen senkinek nem adja magát: hanem csak a lelki jószágosnak: következik tehát hogy a boldog szűz Máriának: kinek magát az Isten elvégezte fiunul — fiúul — adandónak: kelle minden lelki jószágokkal fénylenie. Azért mondja a boldog szent Ágoston: A boldog szűz Mária: eleszteb lelkébe fogadá Urunkat: a hitnek: és a reménységnek: és a szent szeretetnek miattok:

hogysem mint testébe: mely jószágok ha betitte nem voltak volna: az Istennek fia az ő méhébe nem szállott volna:

tercio ex parte aia bta virgo debuit esse sanctitatem excellentissima harmadszor asszonyunknak Máriának lelke felől kellé lenni szentséggel igen nagyinak: mely értetik koronájában való hetedik csillagon: mert vala Istent fogadandó és mennyországban minden karangyaloknak fölötté felmagasztalandó. A szentségnek nagyobb malasztját kellé vallania az Isten anyjának: még anyjának méhében: hogysem mint akármely szentnek életében: erről mondja szent Bernát doctor: *puto inquit quod copiosior gra sanctificationis in ipsam descendit.* Állítom hogy a megszentölésnek malasztja bőségesben szállott öleréá: hogysem egyéb szentekre: mely nemcsak az ő születését szentelé meg: de őtet minden bűnöktől életében tisztán megtartá. Ha azért Uristen a szenteket mint Jeremiást: köröztőlő Jánost: kisebbik szent Jakab apostolt: még anyjoknak méhében megszentelte volt: inkább édes anyját szüz Máriát.

Quarto ex parte anime beata virgo debuit esse dono dei perfectissima. Negyedszer a boldog szüz Máriának lelke felől Istennek ajándékával tökéletesnek: mely értetik koronájában való *nyolczadik* csillagon. Mert olynak kell vala választatnia Isten anyjának ki Isten ajándékával tökéletes volna.

hogy mondhasssa azt amit egy bölcs mond: egy könyvének huszonegyedik részében: cii. XXIIIY. transite ad me omnes qui concupiscitis me. Jöjjetek énhozzám mind kik kívántok engemet: és az én malasztimmal teljesödjete be. Mert az én lelkem a méznél édesebb és az én örökségem a lépes-méznek fölötte. Oly tökéletesnek kelle azért az Isten anyjának lenni: kinél tökéletesebb nem lehetne. Azért a boldog szüz Máriának lelke felől: e négy nemesb jószágokkal kelle fénylenie: miképen négy nemes csillagokkal.

Továbbá már mind teste felől: mind lelke felől: az bódog szüz Máriának négyet kelle valania: primo debuit esse castissima:

Először kelle lenni tisztaságosnak: mind testében mind lelkében: mely értetik coronájában való kilenczedik csillagon. A szüz Máriának tisztasága pedig mely példáztaték először az égő bokorban. exodi III. ca. másodsor a betett kapuban melyen — az — Úr méne bé: és jöve ki rajta. Ezekhielis XLIIj: és sok egyéb jegyekben: melyről még ide alá írást teszek: itt rövidségnek okáért elmulatom — elmulasztom, v. halasztom —:

Secdo expte corporis et aie: bta virgo debuit esse voto Joseph consecrata.

Másodsor a boldog szüz Máriának lelke és teste felől kelle fogadásával Józsefnek szenteltetnie: mely értetik coronájában való tizedik csillagon.

Mert annak kelle Isten anyjává választatnia : ki nemesak.. hogy fogadás nélkül szüz volna : de aki ugyan fogadással Istennek szentelte szüzességét : mely megmutattatik először szent Ágostonnak mondasából : ki úgymond de sc̄ta vginitate. Annunciate Angelo Maria respondit quo fiet istud. Urunknak emberré lételét meghirdetvén az angyal : Mária felelé : miképen lészen ez : mert férfiat nem esmérek. Melyet bizonynyal szüz Mária nem mondott volna : ha előbb az Istennek szüzességet nem fogadott volna.

Másodszor megmutattatik okosságból: mert a szüzességnek Isten anyjában igen kelle fényleni: de Istennek előtte kedvesebb a szüzesség mely tartatik fogadásból : miképen az egyéb cselekedetek is : hogysesm fogadás nélkül. Hát az Isten anyjának fogadásból kellett a szüzességet tartania.

De mondhatná valaki : miképen merészelte a szüz Mára a szüzességet fogadni : mikoron ez az ótörvényben megtiltatott Exodi XXIIY. ca. Non erit infecunda nec sterilis in terra tua. Mondá — az — Úr : nem lészen magzat nélkül az asszonyi állat : sem meddő a te földedben. E fogásra reá feleltetik : hogy a boldog szüz Mária a szüzességnek fogadását háromképen vallotta : *primo in desiderio* először : kívánságában : mert minek előtte az Istenfiának emberré lételét az angyal megmondta volna : a szüzességet nem fogadta vala : ezért

mert nem illik vala. oka pedig ennek ez: mert az ótörvényben szükség vala: mind férfiaknak mind asszonyállatoknak házasodniök: mert a nép közül váratatik vala Urunk Cristus születendőnek teste szerént. Az időben azért asszonyunk Mária a szüzességet csak kívánságában vallotta és azt *hóvut** fogadá: *ha* tudniamint Istennek kellene. Az ő akaratját és kívánságát Istennek akaratja alá vetvén.

Secdo bta vgo habuit virginitatem in facto.
 másodszer asszonyunk Mária a szüzességet vallotta téteményében: mert minekutánna neki megjelen-tetek: hogy az ő szüzessége Istennek kellene: a szüzességet felfogadá még Gábiel angyal hozzá menésének előtte: és szent Jósephnek jegyessének előtte.

Tercio bta vgo habuit vginítatem in bnplacito:
 Harmadszer a boldog szüz Mária tartá a szüzességet egyenlő akaratból. Mert minek utánna szent Jósefnek csodálatosképen jegyezeték: ő egyetem-ben az ő jegyesével Jóseffel egyenlő akaratból: és reá engedetből a szüzességnek fogadását meg-tevé: ezeket mondja boldog szent Tamás doctor:

Tercio bta virgo ex parte corporis et aine debuit esse viri desponsata.

Harmadszer a boldog szüznek teste és lelke felől kelle lenni férfiunak eljegyzettnek: mely értetik

* Ez a *há*-val másodszer fordul elő.

koronájában való tizenegyedik csillagon, mert oly szűznek kelle Isten anyjának választatnia : hogy ki jegyzetet volna jó és tisztaságos férfinak : József nevűnek : mert a József magyaráztatik öregbülésnek : avagy nevekődésnek : mely igen jól illeti a szűz Máriának jegyesét : mert a jegyzésnek miatta felmagasztaltaték : és nevekedik a boldog szent József a szűzességnek tartásában : mert mihelt asszonyunk neki jegyzeték : ő is ottan — azonnal — örök szűzességet fogada : mint szent Ágoston mondja.

Quarto et ultimo beata virgo ex parte corporis et anie debuit esse in Nazareth commorata.

Negyedszer és utószer a boldog szűz Máriának teste és lelke felől kelle Názárethben lakoznia : mely értetik az ő koronájában tizenkettedik csillagon. Mert asszonyunk Máriának kelle lakoznia akkor : hogy Urunkat fogadá : nemesebb városban Názárethben : hogy bételjesebnék a prófétának mondása : quoniam nazarens vcbtur. mert Názárethbélinek hivattatik : ugymint a Cristus.

Ezen tizenkét jószágokat kelle azért a boldog szűz Máriának vallania : miképen koronájában való tizenkét csillagokat : teste felől is négyet : — lelke felől is négyet : és teste-lelke felől is négyet : mint im megmondatik.

O azért boldog szűz Mária : bizon nagy méltóságos vagy te : a te szent fiadnak Cristus Jésusnak előtte.

Cum igr David hec omnia audisset a divina sapientia. Mikoron Dávid mindezeket hallotta volna az isteni hőleseségtől: nagy hálákat ada az Ūristennek és mondá: bizon nagy a mi Urunk Isten és nagy az ő hatalma: és az ő bölcseségének nincsen száma. Uram mindeneket bölcseségben tettél: betölt a föld a te birodalmaddal: És megtérvén a szentatyákhoz a limbosba mondá nagy örömmel: Cantate domino canticum novum: quia mirabilia fecit.

ÉnekeljeteK Ūrnak új dicséretet mert nagy csodát tett. Megnyilatkoztatá az Ūr az ő üdvösség tételit: a pogányoknak szinök előtt: kijelentette az ő igasságát.

Ennek utánna megmondá nekik: hogy az Isten anyjának e fölöl — a főntebb — megirt jószágokat — erényeket — kellene vallania: *tunc sancti patres omnium consilio*: tehát a szentatyák egyenlő tanácsból küldék *Dávidot* Názáretbe hogy meglátná: hogy ha ott ilyen szüzet láthatna és találhatna. És megtalálván ott asszonyunkat: jegyzettet szent Józsefnek — ki sz. Józsefnek vala eljegyezve — igen szép szüznek és minden malaszttal teljesnek lenni: Mondá neki Dávid: *Hallgassad leányom és hajtsad le füledet: mert me kívánta Ūr a te szinedet.* Ő a te Urad Istened. Ezeket halván asszonyunk mondá Dávidnak: Paratum cor meum

Deus: kész az én lelkem Úristen: éneklek és dicsérlek téged az én dicsőségemben.

Tehát Dávid legottan folamék Úrnak elébe és nagy örömmel mondá: Találék helyt Úrnak: Jákob istenének hajlakot — hajlékot —: támadj fel uram a te nyugodalmadban — ből —: te és a te szentségednek szekrénye. Tehát ime legottan az Atyaisten: bocsátá angyalit hogy meglátnák a szüzet, kit Dávid dicsért: kik menvén asszonyunkhoz és őtet meglátván mondának: hec est virgo que nescivit thorum in delicto. Ez azon szüz ki nem ismert házasságot bűnben: vall gyümölcsöt a szentléleknek látásában. És visszatérvén — az — Úrhoz dicsérek őtet a felséges királynak előtte. Tehát az Atyaisten megtekintvén és megszeretvén őtet mondá: ezt szerettem őtet megkivántam magamnak jegyesül vennem. Denique et Dei filius intuens eam továbbá az istennek fia is megtekintvén őtet és megszeretvén mondá: hec requies mea in scdm scli: ez az én nyugodalmam örökkön örökké. Itt lakozom mert választottam őtet.

A szentlelek Isten is mondá: szükség énnekem őtet elővennem az édességnek áldomásiban: nyugoszik azért ő rajta — az — Úrnak lelke: bölcseségnek és értelemnek lelke. Tehát ime elvégezé az Atyaisten: hogy angyal bocsáttatnék ő hozzá: ki neki köszönne: és az Isten fiának fogadására akarattját hajtáná. Ezt megértvén Dávid: az Isten-

nek előle tére a szentatyákhoz és nagy örömmel mondá nekik: *Exultate Deo*: vigadjatok Istennek ami segítségünknek: örüljetek Jákob Istenének.

A szent atyák legottan mind felkelének és egyetemben im ezt kezdék mondani: tu glia Jerusalem leticia isrl: te vagy Jerusalem dicsősége te vagy Israel öröme: te vagy a mi népünknek minden tisztessége szüz Mária: azért lész áldott örökké amen.

Igy választaték a boldog szüz Mária a szentháromság Istentől magának jegyesül. O azért boldog szüz Mária: miképen magasztaljunk mi fel tégedet: minemü dicséretet mondjunk neked tisztességedre. O menyországnak királyné asszonya: bizonyában minden malasztot te általad vallunk: te vagy azért asszonyom a mi dicsőségünk: te vagy ami reménységünk: életünk és édességünk: tenéked tisztesség és dicsőség amen.

Ez predikációnak harmadik réze lézon Az ang'álnak azonunk máriához valo iövésérből: mel imeletenképen lön:

Mikoron a boldog szüz Mária kiseded korában szüleitől ugymint szent Joakhimtól és szent Anna asszonytól Jerusalembé a templomba felvitettet volna: magának a templomban imilletén életet választott vala: hogy éjfelitől fogva *terciáig* imádásokban és isteni elmékedésekben foglalja vala magát. Harmad órától fogva kilenczed óráig magát kézi munkában foglalja vala: kilencz órakeron

magát ismét imádságra adja vala : és az imádságból addig föl nem kell vala : mignem — az — Urnak angyala neki menyországból mennyei eleséget hoz vala.

Cuqu videret alias virgines in dei laudibus agere mikoron látá a többi szüzeket az isteni dicséretben : és szolgálatban magukat foglalnia : ő ezen incselkedik — versenyez — vala hogy a vigyázásokban — virrasztás — mindeneknél első lenne. Az Isten törvényének tudásában mindeneknél bölcsőbb vala : az alázatosságban és imádságban ájtatosb : erkölcsében tiszteletesb : és minden lelki jószágokban tökéletesb.

hanc irascentem nemo vidit ötet megharagudni senki se látta. Őneki minden beszéde malaszttal teljes vala : hogy láttatnék az ő nyelvén Isten lenni. Mindenkoron Istent áldja vala : és az eleséget melyet az angyalnak kezéből vészen vala maga megeszi vala : melyet pedig a templomnak papi fejedelmi neki szolgáltatnak vala : azt a szegényeknek osztja vala. Gyakorta láttatnak vala vele Istennek angyali szólni. Kórok — betegség — közül valamely ötet illetheti vala : ottan egészséget vészen vala. Visu ergo eius sacris moribus et vitibus Abiat ex pontificibus. Látván azért az ő szent erkölcsit és jószágát : a papi fejedelmek közül egy *Abiathár* nevü : vin — vitt — a többi papi fejedelmeknek nagy kincset hogy ötet házasságra az ő fiának adnák. De a boldog ennek ellene mond-

ván: imezt mondja vala: nem lehet hogy én házasságra vetessem: mert szüzességemet — az — Úrnak ígertem: a fogadás pedig kötelez a megtartásra: erről mondá Dávid: Vovite et reddite domino: fogadjátok és adjátok meg Úrnak.

A papi fejedelmek pedig és asszonyunknak rokonsági: ezellen im ezt mondják vala: Az Isten a fiakban tiszteltetik: miképen mindenkoron volt Israelnek fiai között. bta autem vgo nudens aiebat: A boldog szüz Mária ez ellen ismét im ezt mondá vala: az Isten a tisztaságban mindenek fölötté tiszteltetik. Ám vegyetek példát Ábelről ki szüzességének miatta Isten előtt igen kellemetes vala: és atyja fiátúl Kaintól megölettetvén a szüzességnek koronáját nyeré és ártatlanságnak.

Továbbá Ellés — Illés — próféta hogy testében a szüzességet megtartá Istenhez vétették. Megesmértem azért én itt e templomban: hogy Istennek előtte igen kedves a szüzesség: jelesben angyaloknak jelentésekből: ez oka hogy én szüzességemet Istennek ígertem.

Lőn pedig hogy mikoron asszonyunk vóna tizenkét esztendő's szüz: a papi fejedelem a templomban nyilván meghirdeté: hogy a szüzek kik a templomban valának: és a házasságra alkalmasok valának szüleiknek házukhoz mennének: és Úrnak törvénye szerént házasságra mennének: **kinek parancsolatjának** mikoron a többi szüzek engedtek.

volna *csak a boldog szüz Mária nem akara e parancsolatnak engednie*: két okáért: *első* okáért mert az ő szülei őtet telles életében: az isteni szolgálatra adták vala.

Másod okáért mert: az ő szüzességét — az — Úrnak már felfogadta vala.

Tehát a főpapi fejedelem ezen megrettenvén: a többi papi fejedelmeket hozzá hívá és mondá nekik: tudjátok hogy mitől fogva e templom fundáltatott: voltakak ő benne királyoknak és próféta-knak leányi kik a szent életben igen csodálatosak voltakak: kik jutván a házasságnak alkalmas állapotjára: megházasultanak: Úrnak törvénye szerént. Csak a *Máriától* Joakhimnak leányátul találtatott újéletnek *szörzete*:* ki az ő szüzességét — az — Úrnak ígérte és fogadta. Mit tegyünk azért hogy mind az Úrnak törvénye is: mind az ő fogadása is helyén álljon?

Tunc oim hec una fuit sententia tehát mindeniknek ez egy lön sentenciájok: hogy e nagy dologban — az — Úrnak tanácsát kérdenék.

*Mikor*on azért magokat imádságra atták *volna*: és főpapi fejedelem a sanctuariumba bément volna az Úrnak megkérdezésére papi ruhában felöltöztetve: ime nagy hertelenséggel az imádságnak helyén: mindeneknek hallására: imilletén szózat

* Az apácza-intézmény első isteni gyökere.

lön: hogy Dávid házában valamel ifjak házasságra alkalmasok: — és — házastárs nélkül volnának: kiki mind az ő vesszőjét az oltírra felvinnék: és valameliknek vesszője meggyümölcsözött: és Ézaiás prófétának mondása szerint szentlélek galambnak hasonlatosságában reá szállna: az volna kinek házasságra Mária adatnék.

Erat autem inter ceteros viros sine conjuge Joseph de domo David: vala pedig a többi ifjak között Dávidnak házából házastárs nélkül József. Mikoron azért mindenek vesszőjüket az oltírra felvitték volna: csak ő nem vitte fel. Ezt pedig tevé alázatosságból mint a doctorok mondják. Mert mikoron volna igaz: itéli vala magát alázatosságból méltatlannak lenni; ilyenén szűznek jegyeséül kiről nagy sok csodákat hallott vala: jelesben mikoron volna szegény és áts — ács — mester.

Mikoron a papi fejedelem látta: hogy senkinek vesszője meg nem gyümölcsözött: ismét — az — Úrhoz könyörge: tehát ime legottan im ez feleletet vevé: hogy csak az nem vitte volna fel vesszőjét kinek a szűz Mária házasságra adandó: és eképen megtudák hogy csak József nem vitte volna fel vesszőjét: tehát kényszeríték őtet hogy az oltírra vesszőjét felvinné. Mikoron felvitte volna: ime legottan mindeneknek látására megvirágozék és gyümölcsöt teremte: és szentlélek Isten galambnak hasonlatosságában reá szálla. — Mikor azért

intetnék a szűznek elvételére ő menté magát. Mondá neki a főpapi fejedelem: József féljed Istent és emlékezzél meg róla: mit tón Dávidnak és Ábrahám-nak: az engedetlenségért kiket a föld elevenen elnyele: tenéked azért ugyan — így — ne történ-nék dolgod.

Tehát ezeket halván a bódog szent József

Urnak félelmében asszonyunkat hozzá vevé: és a szentatyáknak módjuk szerint véle kezét foga: és ime legottan a szűz Máriátul: a tisztaság tartá-sának malasztjával: oly igen betelék: hogy minden gonosz kívánságok benne megoltatának — ki-oltatott — : tunc pontifex visa tam mira ostensione: a főpapi fejedelem látván e nagy csodát: ada asszonyunknak vigasztalásá-ra hét szép szüzeket: hozzája korukban egyenlőket: hogy ötet nagy tisztességgel vinnék Jerusalemból Istennek templomából Názáretbe Józsefnek házához. Vevé azért József asszonyunkat és házához vivé: akarván jövődőben menekzöt — menyegzöt — szolgáltatnia.

Mikoron azért asszonyunk lakoznék Názáret-ben Józsefnek házában: még a menekzö meg nem lévén: és egyszer volna az ő imádkozó házában: csak Istennek ott ireskedvén: serénykedni: és Esaiásnak könyvét olvasván és jelesben azon igéket holott úgymond Esaias: Cap. sept. etc. *Virgo concipiet et piet filium*. Ime a szűz fogad és szül fiat. Ime szokásának fölötte kezdé az isteni malasztá-

nak édességét érzeni és kóstolnia. Tehát szívének nagy buzgóságából imez igéket kezdé mondani : O mi atyánknak : Ábrahámnak : Izsáknak : és Jákobnak Istene : vajha csak egyszer érdemleném látnom a szüzet : ki a te jövendő fiadat fogadandó : bizony én mindeneket elhagynék : és ötöt követném : és magamat neki alázatos szolgáló leányul adnám.

Tehát ezenközben kezdé meleg könyűket is bőséggel hullatni: és kezeit és szemeit a menyországra felemelvén im ezt kezdé mondani : O irgalmas és kegyelmes Úristen ki minket semmiből teremtettél : könyörülj az elveszett emberi nemzeten : nyissad meg menyországod : és szállj le : jövel Uram és ne akarj késni : miképen megígérted ami atyáinknak. Uram mutassad meg nekünk a te irgalmasságodat : és a te üdvözítődöt adjad nekünk.

Mikoron asszonyunk ezenképen könyörögne : azon órában a szentatyák is óhajtnak vala limbosból Úristenhez : és sirván im ezt mondják vala : Memento nostri domine in bnplacitu pli nostri : visita nos in salutari tuo. Emlékezzél meg Uram ami népünkről a te jóakaratodban látogass meg minket a te üdvösségtételedben.

Tehát a kegyes Isten tudván jelen lenni az elvégzett időt melyben kell vala elbocsáttatnia az ő szent fiának : szóla szent Gábrriel arkangyalnak imezenképen : mint szent Ágoston doctor mondja : *Gábrriel* arkangyal szükség nekünk követet bocsá-

tanunk ami jegyesünkhöz: ki által neki levelet küldjünk: és az ő akaratját kérjük.

O Gábriel te vagy erre alkalmas: az én titkomnak azért légy tudója és benne eljárója. A tévelygő Ádámnak megkeresésére szükség az én székemből leszállanom: akarom pedig ezt titkon tenni mind — egész — mennyei udvartól: E titkot csak neked akarom kijelenteni.

A szűz Máriához menj el az én fiamnak méltó hajlékához: és hirdessed meg neki az én jelenvoltomnak harmatát: és a köszönetnek beszédét neki örömmel hirdessed mondván: Üdvözlégy Mária malaszttal teljes.

Halván ezt Gábriel angyal és magában gondolja vala mondván: stupendum est hoc miraculum quia deus terribilis. Álmélkodó e csuda mert az rettenetes: és megfoghatatlan: Isten egy leányszónak ígéré az ő lakozásának jelenvoltát: és aki Évát kárhoztatá az ő maradékát igyekszik megdicsőíteni. Mondá azért az angyal Istennek: Uram mindenható Isten miképen hirdetem én meg ez egy leányszónak a te jelenvoltodat: tégedet menny és föld meg nem fog: és mint foghat meg szűznek ő méhe. Avagy mint viselheti el Mária a te felségednek tűzét és dicsőségét?

Tehát mondá az Ur: si lesit ignis presencia rubem in solitudine ledet et mea psencia virginalem talalamom: Ha megsértette a tűznek jelenvolta a

pusztában a bokrot: megsértheti az én jelen-
votom is a szűznek tiszta méhét. Menj el azért
és az én akaratomat tekéld meg: és mondjad meg
a Máriának: Neki adom egyetlenegy fiamat hogy
ő legyen annak anyja: kinek én vagyok atyja:
hogy pedig ebben ne kételkedjék: az ő méhét és
lelkét szentlélek tölti be: imar e veszett világnak
segítséggel akarok lenni. A szűzet pedig im ez
ajándékaimmal akarom megajándékozni: *iam non
dicetur vivencium mar Eva: sed Maria*. Immár
ne Éva mondassék élők anyjának de Mária. Ő léssen
a bizon — igaz — Istennek és bizon embernek
anyja. Ő léssen angyaloknak asszonya: és meny-
országnak királyné asszonya. Ő léssen a bünösök-
nek szószólója.

Tehát Gábriel e parancsolattul megrettenvén
és az égből magának fényes testet vevén: Nagy
hamarsággal a szűznek imádkozó házába el bé-
méne: és előtte térdre leesvén köszöne: és mondá:
*Ave gracia plena dominus tecum. Űdvözlégý ma-
lasztal teljes: Ur vagyon teveled: Ez ígékre a szűz
megrettenvén imádságából felkele: és fejét lehajt-
ván alázatossággal álván megháborodék az angyalnak
beszédére: és gondolja vala minemű volna ez
köszönet. Annéra nem gondol vala az angyallal:
mert angyalt gyakorta sokat vala látnia; de inkább
a halhatatlan köszönetről — t. i. gondolkodik —
és szívében mondhatja vala: *quid est hoc domine**

deus: ut tam excellenti salutacione paup. cila (ancilla) meruerim salutari? Micsoda ez én Uram istenem: hogy ily felséges köszönettel én szegény szolgáló leányod érdemeljek köszöntetni. És íme a szemérmességnek miatta megittétvén — megütközvén — *tehát mondá az angyal*: Ne timeas Maria invenisti em gram apud deum. Ne félj Mária mert találtál malasztot Istennél.

Ne félj Mária mert nem félelmet: de nagy szeretetet jöttem hirdetni: mert a malasztot melyet a bűnnek miatta az első emberrel veszített vala: te azt megtalálád: nemcsak temagadnak de teljes emberi nemzetnek: mert im fogadsz méhedben és szülsz fiat és hijad az ő nevét Jésusnak: ez leszen nagy próféta és a felséges Isten fiának hivattatik: et dabit illi dominus deus sedem Dávid patris ejus: és adja Uristen őneki az ő atyjának Dávidnak székét. Nem időszerint való országnak székét: mert az ő országa nincs e világról: de a lelki és mennyei Jerusálemnek székét: mely példáztatik Dávidnak székén: és országol Jákobnak házában örökké és az ő országának vége nem leszen. Mert ő nemcsak amennyiben Isten: de amennyiben ember is te tőled O Mária születvén országol örökké nemcsak embereken de még angyalokon is.

O boldog szűz Mária. O dicsőséges asszonyom: halgassad és szeretettel a te szivedbe hanad

vessed — hányd-veds: fontold —: minemő dicsőség most néked hirdettetik: mert ime fogadsz nem mint egyéb asszonyi állatok férfiui magtul: de szentlélek Istentől: nem valamel embert: de istennek bizon — igaz — fiát: angyaloknak és embereknek Urát.

Tehát mondá Mária: quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco? Miképen leszen ez: mert férfiat nem esmérek. Nem kételkedem a te beszédednek beteljesedéséről: de akarom nyilván megérteni e szent dolgot: bizonyos vagyok a meg-lételről: de akarom megtudni a fogatnak és szülésnek módját. Mert férfiat nem esmérek: az az esmérni nem akarok: mert immár az Urnak ígértem szüzességemet.

Tehát az angyal a fogadásnak és szülésnek módját megmagyarázván azt mondá: Sptus sanctus superveniet in te: Szentlélek Isten fölül száll tereád. Ne véljed Mária, hogy te emberek módja szerint fogadnál: de isteni mód szerint: mert fölül jövő szentlélek istennek hatalmából: ki néked nemcsak elmédet de méhedet is megszenteli: és téged Istennek méltóságos hajlékául szerez: és a felségesnek jószága árnyékoztatik meg te benned: és annak okáért ami születtetik tetőled szent: és a felséges fiának hivattatik. Ne akarjad azért O boldog szüz Mária vélni: hogy szüzességedet *el-vesztenéd* a fogatban: de inkább azt Istennek

előtte érdemesited és neveled: hogy pedig bizonyos légy ebben: *ecce Elizabeth cognata tua et ipsa concepit filium in senectuta sua*. Ime Erzsébet asszony is a te rokonságod fogadott fiát az ő vénségében: és e hónap tudniamint bőt — böjt — elő hatod az Erzsébet asszonynak fogadásához.*

Mert Erzsébet asszony Kisasszony hóban fogada: Kisasszonyhava pedig böjt-elő hóhoz hatod hó: mely Erzsébet asszony hivattatik gyümölcs nélkül valónak — magtalan —: ifjuságától fogva. Tudjad azért te boldog szüz Mária: hogy az Isten ki a természetnek fölötte adá Erzsébet asszonynak a foganatot: tenéked szűznek természetnek fölötte megadja: mert az Isten mindenható: azért nem lészen Istennél lehetetlen egy beszéd is.

O felicissima Maria: noli morari en scum omne captum tuum exspectat assensum. O boldogságos szüz Mária ne akarj késni: ime e megfogatott világ a te reá engetődöt — beleegyezés — várja: felelj hamar és foganjad Istennek fiát.

Tehát a szüz Mária térdeire esvén: és kezeit összetévén: szemeit menyországra felemelvén mondá: Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. Ime az Úrnak szolgáló leánya legyen nekem az te beszéded szerint.

Ez igéket megmondván legottan isteni hata-

* Vagyis hatodik hónapja viselő. Luk. I. 36.

lomból fogadá méhébe Istennek fiát. O azért ajtatos lélek gondoljad meg és hányad-vessed meg: mely igen nagy lön a te Istenednek hozzád való szeretete hogy méltoltatnék te éretted a szűznek méhébe leszállania.

Gondoljad meg továbbá mely igen nagy lön a boldogságos szűz Máriának is alázatossága. Mert mikoron volna Istennek anyja: angyaloknak asszonya: alázatos szolgáló leánynak mondá magát.

O mit gondolsz minemü édesség töltötte vala be akkoron a szűznek elméjét: mikoron Istennel teljes vala: mikoron magát a mindenható Isten anyjának ismeri vala lenni: a szűzességnek állapotában megmaradván.

O én lelkem bátor a szűz akkoron való örömeinek csak mennél kisebbik szikráját találhatnád. Ennek utánna az angyal ismét menyországba méne: melybe minket is bevigyen a Cristus Jesus az ő szent anyja érdemének miatta: ky attyával és szent lélokkal él: és országot mind örökké amen.

Anno doi millesimo quingentesimo tricesimo.

VIII.

Szűz szent Eugeniának élete.

Úrnak nevében kezdetik szűz szent Eugeniának élete
im illen képen:

Mikoron Rómában uralkodnék Komodius császár: egy jeles urat kinek Fileph vala neve: ezen császár Rómából Egiptomba küldé: hogy Alexandriát és Egiptomot birná: Ezen Fileph úr azért mikoron feleségével egyetemben: kinek Klaudia vala neve: és két fiával: kik közül az egyiknek Avito vala neve: a másiknak Sergius és leányával Eugeniával Rómából Alexandriába ment vóna: Egiptomnak minden tartományit római törvények alá hajtá: holot — itt — az ő szép leányát Eugeniát deáki — latin — tudományra adá: ki oly igen éles elméjü vala: hogy a hit szabad tudományokat: mind deáki és mind görög nyelven rövid időnek alatta tökéletesen eltanulá.

Vala továbbá ez Eugenia szűz arczájában igen szép: testében igen ékes: de elméjében annál is ékesebb: A szüzességnek tartásában pedig igen erős: Mikoron ez Eugenia szűz vala tizen-nyolcz esztendő: egy jeles úrnak gyermekétől: kinek Aquilinus vala neve: házasságra kezdé kérttetni: ki megkérdezték atyjától: hogy e nemes ifjunak házasságra engedne: — hozzá menjen feleségül — : felele Eugenia atyjának és mondá: a jegyes erkölcséért választandó: és nem nemzet-ségeért: Mikoron egyebektől is sokaktól kérttet-
 nék házasságra: ő megmarada a tisztaságnak tar-
 tásában: Végre juta ő hozzá szent Pál apostolnak levele: Jóllehet az ő szülei pogányok volnának: de maga ő — Eugenia — lelkébe kezde keresz-
 tény lennie.

A köröstények pedig atyjától Alexandriából kiküldettek vala: kéré azért Eugenia szüleit: hogy: mulatságnak okáért — hadnák — hagynák meg-
 látogatni az ő major házukat, mely vala Alexan-
 driának kivüle: Mikoron azok megengedték volna és Eugenia a városból kiindult két *hófmasterivel*
 — udvarmester — : Protussal és Jácintussal: és közelgetne egy faluhoz: hallá a keresztényeket nagy szóval imez igéket énekleni: *Omnes dii gencium demonia*: dominus autem celos fecit: *A pogányoknak* isteneik mind ördögök. Úr tette — *teremté* — az egeket: Ezeket halván a boldog

Eugenia: nagyon óhajtja — sóhajtja — és sira: és mondá az ő hófmesterinek: tudjátok mert kisedségtektől fogva a deáki tudományokban velem együtt nevedtetek: megolvastátok azért az embereknek killömös killömös — különböző, különféle — cselekedetöket: a nagy bölcsenek tudományukat: de akármit mondjanak mindazok: a keresztényeknek éneklésével az ő mondások mind meggyőzetnek: mikoron mondák: a pogányoknak istenök — isteneik — mind ördögök: és az Úr tette — teremtette — az egeket: Vallás és szépség az ő színének előtte: szentség és nagyság ő felségének előtte.

Parancsolá azért Eugenia hogy ez igék ottan mondatnának: és szent Pálnak levelei is olvastatnának: kezde azért immár Eugenia azon mesterkedni: hófmesterivel egyetemben hogy az isteni bölcseségnek ismeretére juthatna: és érhetne: mondá azért nekik: *Jóllehet a méltóság* engemet szerzett légyen — tett, rendelt — asszonytokká: de a bölcseség hugotokká tett — legyünk azért egy atyafiakká miképen az isteni bölcseség szerzette: kelljünk fel és menjünk a keresztényekhez: Az *Elenust* * mondják a körösztenyek között püspöknek lenni: ki oly helyen lakik holott szüntelen az ő istene dicsértetik:

* *Elenus* vala neve a püspöknek.

Kit hallottunk mi is dicsérni mindanynyszor: menyinyiszor:

De e püspök a szentegyháznak sok dolgaiban mondatik foglalatosnak lenni. Azoknak pedig kik az isteni dicséretökben ireskődnek — papban szü-
kölködnek — az az nincs papjuk — előljárója — püspök — szerzett egy papot: kinek Theodoricus a neve: kiről oly nagy sok csodák mondatnak: hogy az ő imádságával vakoknak világot ad: sántáknak járást: siketeknek hallást: és ördön-
gösöknek megszabadulást: ez azért azon helyre hol tőlük Isten éjjel és nappal is dicsértetik: egy asszonyi állatot sem bocsájt.

Azért én ezt meggondolván szükség azért hajamat férfi módra nyirettetnöm: és magamat férfi ruhába felöltöztetnem: hogy mindhárman szabadon mehessünk az Istennek emberei közé: Eugeniának ezen beszéde kelle — tetszett — Protosnak és Jácintusnak: és mint mondá — Eugenia — úgy történt. Az Isten pedig oly ma-
lasztal méltóztaték őket meglátogatni; hogy ugyan-
azon órában érének a monostorba: hogy szent Elenus püspök oda jutna — érkezék —: Egip-
tomban pedig ez a szokás: hogy mikoron a püspökök a monostorokat kerölik — körutban látogatják —: dicsérőknek seregei követik őket: követik vala szent Elenus püspököt: oh mint —
körülbelül, mintegy — tizezeren: dicsérvén Ūristent

és mondván. *Via justorum recta facta est* Az igazaknak utjok egyenes: és a szenteknek utjok megszerzetett: Halván ezt a boldog Eugenia mondá társinak: gondoljátok meg e dicséretnek erejét: és megeméritek: hogy amit ezek énekelnek: minket illet: mikoron a bizon — igaz — Istenről akarának kérdezősködni: hallák a keresztényeket nagy szóval énekelni: A pogányoknak istenök mind ördögök: Úr tette — teremte — pedig az egeket: ime most kívánván a bálvány isteneket elhagynunk és a bizon Istent követnünk. Ime embereknek sokasági járulnak mielőnk mondván nagy szóval: Az igazaknak utjok egyenes és a szenteknek utjok megszerzetett: Értsük meg azért hová mégyen ez nép: és ha a monostorba mégyen a hová mi igyekezünk menni: *társalkotassok* magunkat velük.*

Igitur cum se junxissent psallentibus: mikoron egyesítették volna magokat az éneklőkhöz: kezdék tudakoznia ki volna az — a — vén ki a nép között csak ő maga ül szamar hátán: megmondaték nekik hogy az volna Elenus nevű püspök: ki kisdedségétől fogva keresztény volna. ki mikoron még kisdéd korában a monostorban nevednék oly nagy szentséggel fénylik vala: hogy midőn tűz hozásának okáért a szomszéd monostorba

* Ereszkedjünk velük társalgásba vagy beszédbe.

küldetik vala: Az eleven tüzet palástjában minden bántódás nélkül hozá:

Im ezt is mondák róla: mikoron ennek előtte egy kevés idővel ide jött egy néminemű hitegető: *Zareas* nevű ki beszédeinek vetekedésével Istennek népit igyekezik vala az igazságról eltéríteni: mondván a püspököt hamisnak lenni: és őtet — magát Zareast — Cristustól bocsáttottnak lenni: ez pedig vala csalárd: és a szentírásokból hitegeti vala el a népet. Végre a keresztények mind a szent atyához — Elenus — gyűlének és őt meglátva mondának neki: A *Zareas* azt mondja hogy ő Cristustól bocsáttatott — küldetett —: hagyj — adj — azért napot neki: mely napon vegyed őtet magadnak társul: avagy ha teheted győzzed meg őtet.

Igitur constituitur dies Azért nap hagyaték — határoztaték — neki és hely Neapolis városának piacán. Eljőve *Zareas* az napon az ő hamis tudományával: eljőve a szent püspök is az ő imádságival: Mikoron a nép között volna mondá: *Im megismeritek majdan melunk — melyikünk — legyen Istentől: és térítvén magát Zareasra kezdve vele beszédeknek nagy kessázkodását — vallania — vitatkozni —; De mert hogy Zareas igen csalárd vala: beszédeknek okosságival nem kezdi a szent püspök őtet meggyőzhetni.*

A keresztény nép pedig ebből kezdve lelkében

igen megsértetni: hogy Zareas beszédével a szent püspök beszédének fölötte járna. Veszteséget vette és mondá — a püspök —:

Pauli apostoli in hac parte monita omnino tenenda sunt. Pál apostolnak intése itt minékünk mindenestől megtartandó: mert ugymonda az ő tanítványának Timoteus püspöknek: Ne akarj beszédekkel vetélkedni: mert semire hasznos — semmi haszna —: hanem csak a népnek eltérítésére:

Azért e városnak piacznak rakattassék egy igen nagy tűz: és mindketten menjünk bele: és valáki közülünk meg nem ég: hígyjük mert azt bocsatá — küldé — Cristus. Tehát e sentencia mindenek kelle — tetszett —: és a tűz legottan megrakattaték: parancsolá a szent püspök Zareasnak: hogy a tűzbe bemenne: kinek mondá Zareas: Menj te be elezteb — előbb — ki e dolgot inditád: Tehát a szent püspök kezeit kiterjesztvén a tűzbe el béméne: és megmarada ott ol mint — mintegy — fél óráig: Ó neki sem haja sem ruhája íneg nem perzselődván.

Inti vala azért Zareast is hogy bemenne: de Zareas a bemenésnek ellene kezdé mondania: és elakara futni: ezt látván a nép: megragadják őtet és a tűznek közepibe el bévetették: és tűz legottan kezdé őtet megégetni: A szent püspök pedig nem akarván gonoszért gonoszt adni de inkább jót: ragadá őtet és a tűzből jól lehet hót — holt — elevenül

kivevé. — félholtan — kit oztán a nép nagy gyalázzal a tartományból el küze.

Audiens hec bta Eugenia ingemuit: halván ezeket a boldog Eugenia felfohászokodék és leesvén annak lábai előtt ki neki ezeket mondja vala: és mondá neki: kérlek tégedet hogy engemet imez két atyámfiaival egyetembe: megjelents neki: mert a bálványimádásról akarunk a Cristushoz térni: ezt is kívánok ő tőle — a püspöktől — hogy minket hárman — kat — soha egymástól elne szakaszson.

Az pedig mondá: mastan veszteglettek — vesztegeljetekek — miglen bémene a monostorba melybe indult: és kevéssé nyugovék: és mikoron alkalmas időt találándok néki: A ti akaratotokat mind megjelentem neki. *Ezen közben* mikoron közeledne a monostorhoz: a hova megyen vala: Ime a monostornak baráti kijövének nagy tisztességgel ő elébe: Nagy szóval Istennek tisztességére imez igéket mondván: Suscepimus Deus misericordiam tuam: in medio templi tui; Vevők úristen a te irgalmasságodat: a te templomodnak közepette: Bemenvén a szent püspök mind a néppel egyetemben a monostorba: bemenének Eugenia, Protus és Jácintus is: Megmondván a vecsernyéket: azután kevéssé nyugvék a püspök: és ime álmában imiletlen látást láta: Látá tehát: Viteték egy isten asszonynak bálványa elébe: hogy annak áldoznék:

tehát mondá: hagyjatok nékem szólnom a ti isten-asszonytokkal: és mikoron neki szóltam volna mondék: ismerjed magadat Isten teremtett állatjának lenned* és szállj le és ne hagyj magad imádtatnod. Az pedig ezeket halván: leszálla és követe engemet mondván: téged én addig elnem hagylak míg engemet az én teremtménynek megadsz — át nem adsz —: Ezenközben a szent püspök az álomból fölébred: és mikoron az álomról gondolkodnék: járula ő hozzá Eutropius kinek Eugenia szólt vala: és mondá a szent püspöknek: három ifjú — ifju — atyafiak egyetemben: a bálvány istenek imádását elhagyván: kívánnak körösztenynye lenni: és a Cristust imádni: és e monostorban a Cristust szolgálókkal egyetemben ötöt szolgálni: és e mai napon tégedet követvén ide bé jöttek: és nekem könyhullatásokkal könyörgének hogy a te boldogságodnak én általam megjelentetnének:

Tehát boldog Elenus püspök mondá: hálákat adok neked Uram Jesus Kristus: ki velem e dolgot megismertetéd: tehát hozzája hivatá ez iffiakat: és fogván Eugeniának kezét imádkozék: melyet mikor elvégzett: magával vivé Eugeniát és kezdé őtet kérdezni: mit akarnának: és mi dolgossok volnának — minő foglalkozásuak —:

* Vagyis hogy Isten teremtménye vagy.

Kinek nagy alázatossággal mondá Eugenia rómabéli pologárok vagyunk: ezen atyámfiak közül egyiknek neve Protus a másiknak Jacintus: én nekem pedig nevem Eugenius: kinek mondá a szent püspök: méltán nevezted magadat Eugeniusnak mert nagy dolgot cseleködöl és erősíttessék meg a te szived Cristusnak hitiért: Ezt is tudjad meg Szentlélek istennek miatta: Jóval ezelőtt testedben ismertünk *Eugeniának* lenni: és mint jöttél ide és a te társaid kik legyenek ezt is tudjuk: ezt pedig méltóztaték az Úr nekem megjeleníteni ezért: mert *gracia gratissimum ei habitaculum in corpore tuo preparasti* ő neki a testedben kedves hajlékot — hajlakot — szereztél; megtartván a szüzességnek virágát: és e jelenvaló életnek hamis hizelkedését megutálván: tudjad pedig leányom mert a tisztaságért te sokat lész szenvedendő: de az kinek teljességgel adtad magadat el nem hágy tégedet:

Ezután téríté magát — fordult — *Protushoz* és *Jácintushoz* és monda nekik: fiam a testedben lévén a léleknek nagy méltóságát nyertétek: ti nektek mondá azért az Úr Jésus Cristus az evangeliumban: bizon bizon mondom nektek: már nem mondlak titeket szolgálóimnak de barátimnak: boldognak mondlak azért titeket mert engedtetek a Szentléleknek: ugyan azért egyetembe — együtt — *juttok a dicsőségre*:

Ezeket szóla szent Elenus püspök és azután őket megkörösztolé és a monostorba be is helyezteté.

Redeamus iam ad illud tempus quo Protus et Jacintus auferentes Eugeniam abierunt: térjünk immár azon időre: melyben Protus és Jácintus végén Eugeniát elmenének:

Mikoron megértették volna szülei és atyafiai és mind az Alexandriába való nép Eugenianak elveszését: mind egyetemben nagy sirást kezdének tenni. A szülék siratják vala leányukat: bátyjai öcscsüket — hugukat — szolgák és szolgálóleányok asszonyukat: kezdék azért keresni mind a teljes — egész — tartományban: kérdeztetnek a varázslók: tudakoztatnak különféle áldozatokkal az ördögök a bálvány istenekből: hogy hova ment volna és hol volna Eugenia: megjelentének *

Mind egyetemben ezt mondják vala: hogy az istenek ötet menyországba vitték, *Credidit factum pater* hitte az atyja és sirását örömmre téríté: leányának képét pedig tiszta aranyból kifaragtatá és a városnak piacznán felteteté: — fölállittatá — mely képnek mind ő mind hozzá tartozók oly tisztességet tesznek vala mint az ő igaz — valódi — bálvány istenöknek. De ő anyja *Claudia* és

* Vagyis hogy a jósok, bálványok jelentsék meg, hol van Eugenia.

batyjai *Avitus*: és *Sergius* semi vigasztalást nem vehetnek szünetlen sirnak vala.

Beata autem Eugenia A boldog szent Eugenia pedig a barátoknak monostorában barát ruhában nagy hiven megmarada: holot — hol — a szentírásoknak tanulásában oly igen növekedék: hogy két esztendőknél alatta: a zsolozsmákat mind *Kordéra* eltanulá: Oly nagy vala az ő lelkének csendessége: hogy mind egyetemben ötet angyalnak lenni mondják.

Valjon ki érthette volna meg hogy asszonyi állat volna: kit a Cristusnak hatalma és a szüzességnek jószágá óalmaz vala: az ő beszéde alázatos szeretetben és tiszta: mindenki iránt az alázatosság jószágával — erény — mulat — társalog — vala: az imádságban nálánál elsőbnek senki se találhatik. Vala mindeneknek mindene: A szomorut vigasztalja: az örülővel örül vala: A haraguttat — haragvót — egy beszédével leengeszteli:

A kevélykedőt jó példájával igen építi vala: — és — a farkasból nagy hirtelen bárányt szerez vala: Ugyan ezért Úristentől oly nagy malasztot nyere: hogy ha valamely kórságbeli — betegség — embert meglátogat vala: legottan attól minden kórság eltávozik vala: és tökéletes egészséget veszen:

Az ő ofmesteri — hófmester — pedig a lelki *jókban* ötet követik vala és mindenben neki enged-

nek. *Tercio igitur anno conversionis eius* Az ő megtérésének azért harmadik esztendejében: a fejedelem ki a monostorban vala kimulék e világból: kinek halála után láttaték, mind a barátoknak — jónak látták — hogy magoknak fejedelmől választának Eugeniát: Eugenia tudván magát asszonyi állatnak lennie: és a regula ellen félvén a férfiaknak előttök vettetnie — vagyis hogy a szabály ellen a férfiak elé tegye magát: mondá a barátoknak: kérlek titeket hogy mielőtt a fejedelemséget reám vetnétek — ruháznátok — hozzátok a szent evangeliumot: mely mikoron elhozattatott mondá: Valamennyiszer a keresztény valamit akar tenni előbb Cristust tudakozandja: Lássuk meg azért a ti választástokban mit parancsoljon: hogy a ti választástoknak és az ő parancsolatinak is engedjünk.

És megnyitván az evangeliumot találá imez igéket: mondá Jésus az ő tanítványinak: tугyátok — tudjátok — mert a pogányoknak fejedelmők nagyobbak azoknál kiken uralkodnak: tinálatok pedig ne légyen így: de ha valaki akarand közöttetek Úr lenni, legyen ti szolgátok: és továbbá aki akarand közöttetek első lenni legyen utósó: *et his dictis adiecit* és ezeket mondván imezt is hozzá tévé: Ime atyámfiai: a ti akaratotoknak is engedvén elvégeztem vala a fejedelemséget felvenni: de viszont Úrnak parancsolatja szerént: alkalmasb

én nekem magamat mindöntőknek — mindnyájatok — szolgájául szörzenöm: felvévén azért a monostornak minden terhét vizet a monostorba hátán hordja vala: fát ő vág vala: és a monostornak minden förtelmességét — szemét — ő eltisztítja vala.

A monostorban pedig lakozást magának választotta ott: hol az ajtó tartó lakozik vala: ezért hogy annál se láttatnék nagyobbak lennie:

Az ő jószágos — erényes — művelkedetiért — cselekedetiért — Istennél oly kedves kezde lenni: hogy emberekből ördögöket űz vala: és vakoknak látást ad vala. *Erat autem illis diebus* quedam matrona Alexandrina ceteris prestancior matronis: Noie — nomine — Melancia: vala pedig az időben Alexandriának városában egy nőmős asszony: több nőmősöknél nőmősb Melancia nevű: Ez halván Eugeniának hírét hozzája méne: mert már több mint esztendő óta negyednapi kórsággal gyötörtetek: kit mikoron a boldog szent Eugenia olajjal megtörlött — megkent — volna minden mérget kiokáda: és egészséget vevén tulajdon lábain házához méne: mely a monostorhoz nagyon közel vala.

Ordinat interea munera ezen közben szörze jelen ajándékokat — t. i. Melancia — tudniülük három aranyos kupákat melyeket *fornitokkal* *

* Zománcz, külső diszitmény.

befősté: és ezeket ajándékol Eugeniának küldé: melyeket boldog szent Eugenia Melanciának vissza küldé és neki imezt izené: bővelkedünk és fölötte bővelkedünk minden jókkal. Azért intlek hogy ezeket osszad a szükséges szenvedőknek: *Halván ezeket Melancia* megszorodék és felkelvén ismét hozzá méne: és kezdé kérni hogy az ajándékokat elvonná: és ezeknél drágábbakat kezdé neki igérni: kezdé a szent Eugeniát igen gyakorlania — látogatni, frequentare —: és nem értvén — tudni — hogy leányzó volna: az ő szépségének miatta Melancia a szerelemben megfogattaték: látván őt ifjunak bizonyossággal hiszi őtet e világnak — megnyerhetni — és véli vala — Melancia — hogy ő nem szentségének miatta: de mesterségeinek miatta meg megvigasztaltat:

Ezen közben tetette kórságát: kit mikoron a boldog szent Eugenia hivattatván meglátogatott: Űlvén Eugenia Melanciának ágya előtt: imígyen kezdé neki szólni — Melancia —: Elviselhetetlen nagy szerelóm az én lelkömet te hozzád háborgatja — gyötri — melyet semmiképen én nem ismerek különben meghozhatnom: ha nemhogy tégedet minden jószágomon és kincsemen Urul szerelek — teszek —:

Quid te ipsum vanis et inanibus abstinentiis crucias Mit gyötröd te magadat hiábavaló kinszenvedésekkel: Ime örökségemnek sokasága: *ime*

ezüstnek aranynak bősége: és szolgálknak számtalansága: Ez esztendőben fiu nélkül özvegygé maradtam: légy azért az én gazdagságomban örökös: és nemcsak kincseimnek: de ura légy még magamnak is:

Cum hec et his similia loqueretur: Mikoron ezeket és ezekhez hasonlókat szólna: mondá neki Eugenia: Igazán a te neved hitelenségnek fekete-ségét* valja: mert ördögnek nagy lakodalmat szerztél magadban: távozzál hitegető az Istennek szolgálítól: mert mi másképen kessálkodunk e testben és nem úgy amint te állítod: a te gazdagságid hasonlatos urakat vallanak — vagyis azoknak valók:

Minekünk gyönyörűség Cristussal kódulnunk: bizonyával igen gazdag az: a ki Cristussal szegény: Távozzanak el tetőled a kívánságoknak ábrázati: mert üdvösségedet ez nem illeti: sárkánnak hajlokává teted magadat ugyanazért mérget nemzesz: de mi Cristusnak nevét híván: a te mérgeidnek erejét eltávoztatjuk és az Úrnak irgalmasságát megtaláljuk.

Tuc — tunc — illa deceptioni sue pudorem non ferens. Az tehát — Melancia — az ő csalatkozásának szemérmét el nem szenvedvén:

* Melas görögül feketét jelent; -- erre vonatkozik Eugenia megjegyzése.

gondolá előbb Eugeniát hírében megkisebbiteni :
 mielőtt megkissebbittetnék : Beméne azért Alexan-
 driának várasába : és a Filep úrhoz méne : ki
 szent Eugeniának atya vala : és mondá néki : egy
 gonosz ifju keresztény szörzetes tettét : Megorvos-
 lásnak okáért mikoron hozzám hivatám : Azok
 közül egyiknek állitván engemet kikkel ő vétke-
 zett : merészkedék éktelenül engem a bünre inteni
 — csábitani — : ha azért nem kajáttam volna
 és szolgáló leányom a kajátásra hozzám nem
 sietett volna : a gonoszok módjok szerint engöm
 megszeplősített volna :

*Audiens hec pfect, — pfectus — nimio
 furore inflammatur :* halván ezeket a fejedelem
 nagy haragra felgerjede : és hamar a monostorba
 küldé és parancsolá hogy Eugeniát a többi bará-
 tokkal egyetemben megvasazná : és tömlöczbe
 vetnék : Megvasaztatának azért és minthogy egy
 tömlöczbe nem férnek vala : különb különbféle
 tömlöczre elosztatának.

Ez után nap hagyattaték — határozottatott
 — néki : mely napon némely közülök vadakkal
 szaggattatnék meg : némely tűzbe vettetnék : és
 némely különös — különféle — kinokkal meg-
 öletnének : E gonosz hir Egiptomnak minden tar-
 tományit betölté : mindenki őket — barátokat
 — kárhoztatá és elhivék — a mondottakat — és

mindenek hiszik hogy Melancia nömös asszony hamisat nem mondhatta:

Mit bántlak sok beszéddel még.*

Mikoron a hagyott — határozott — nap eljött: ezen napra az Alexandria körül levő várasokból mind Alexandriába begyülenek: hogy látnák a barátok a vadaktól mint szaggattatnának: a tüztől megemésztetnének: és nagy szörnyű halállal megölettetnének: Eközben a vasakban elő hozattatának — Eugeniával egyetemben — a barátok** —: A népnek kajabálása ő ellenök nagy vala,

Tunc iubetur adduci propinquius: Ezután parancsoltaték hogy Eugenia többinél közeleb hozassék: hogy a fejedelem nem követek által de őt magát halgatná meg. Ezen közben felcsináltatának a csigák: felgerjesztetének a tüzek: előállítatának a hóhérok: és mindazok — kinzó eszközök — melyektől való félelemben szokott a szívnek titka kijelentetni — t. i. hogy őszintén valljanak —:

Tehát Fülöp fejedelem mondá szent Eugeniának: *Mondjad meg* köröszvényeknek gonosza: a ti Cristustok parancsolta-e ezt tinektek hogy a testi bűnnek tételébe iredkedjete — serénykedje-

* A szónok itt mintegy ezt mondja: „Minek beszéljek erről többet.“

** *Es senkisé*m ismeri vala hogy leányzó.

tek, — mondjad meg pokolfára való: minemű bátorság inte téged erre: hogy a nemes asszonyt Melanciát gonoszságra kívánnád: és bemenvén ő hozzá: hurvosnak — orvosnak — színe alatt ötöt bünre intenéd — csábitani —:

Audiens hec beata Eugenia halván ezeket boldog szent Eugenia: fejét lefüggesztvén és szemeit lehajtván: hogy meg ne ismertettetnék: a fejedelemnek imigyen felele: Az én Uram Jéhus Cristus kinek én szolgálom tisztaságra tanita: és a szüzességet megtartóknak az örök életet ígerte. Ezen Melanciát pedig hamis tanunak érthetitek: de jobb hogy inkább ideig mi szenvedjünk: hogysen ő hogy a mi békességünknek érdeme — béketérés — el ne vesszen: de ha maga a te Uraságod felfogadja — igéri — hogy a halálnak sentenciáját ő reá — Melanciára — nem változtatod: és e hamis tanunak nem hagysz valamit szenvedni — vagyis nem bünteted — akkor megbizonyítjuk hogy a vétek mit reánk mondott: ő reá háramlik — vissza —:

Mikoron a fejedelem ezt felfogadta: mondá szent Eugenia: O Melancia felcsináltattad a csigákat: felgyujtattad a tüzeket: elő állittattad a hóhérokat: de tudjad hogy a Cristus nem vall olyan szolgálakat minemüeket te mondasz: mindazon által hozasd ide a leányzót kit ezen vétek

tanujának lenni vallasz : az ő szájából jelentessék ki a hazugság.

Cum applicata fuisset in conspectu indicis
Mikoron a bironak avagy fejedelemnek elébe vitétt volna : ezt kezdé a leány szent Eugenia ellen mondani : Ezen éktelen és szemérmesség nélküli ifjut : a gonosz kivánság arra hozá hogy az én asszonyomnak házába a napnak első órájakoron beméne : előbb jelenté hogy az ő egészségeért jött volna : azután jelenté kivánságát : végre erőszak tételét — jelenté — : ha azért én oda nem értem volna és a háznak calargiat oda nem hitam volna : kik is e bűnnek tanui : akaratját tette volna :

A fejedelem Melanciának szolgái közül egy-néhányat elő hivata : kik a dolgot a leánynak mondása szerint mondák lenni :

Tunc iudex vehementer commotus ait : a biro igen megindulván — fölindult — Eugenia ellen mondá : Mit felelsz ezekre pokolfára való : ki ellen ilyen sok tanuk vannak : Kinek mondá szent Eugenia : A szólásnak immár ideje vagyok és a veszteglésnek ideje elmúlt : Jóllehet akarom vala hogy az én ellenem mondott bűn csak az utolsó itéletben jelentetik ki* és az én tisztasá-

* Vagyis hogy ekkor derüljön ki Melancia hamis tanúsága és a többieké.

gomat csak annak kívánom vala kijelenteni kinek szeretetiért tartom — a tisztaságot —: de hogy ne dicsekedjék Cristus szolgálai ellen a hamis vakmerő bátorság: rövid beszéddel kijelentem a bizonságot: nem emberi dicséretnek okáért de Cristus dicséretének okáért: mert oly nagy Cristus nevének jószága * hogy még az asszonyi állatokat is az ő félelmében lévén: férfiui méltóságot vállalnak: kiről úgymond szent Pál apostol: ki minden keresztényeknek mestere: hogy az Úrnál nincsen férfiunak és asszonyi állatnak válogatása: mert Cristusban mind egyik vagyunk: Ennek azért ábrázatját lelkemben felvévén és a bizodalomból melyet Cristusban vallék: nem akarék leányzó lenni: de a szeplőtelen szüzességet telyes lelkemnek igyekezetével megtartván: állhatatosan Cristusban férfiú lők — levék —:

* *It hoc dicens scidit a capite Tunicam qua erat induta: et apparuit femina: és ezeket mondván kétfelé nyitá mellén ruháját és jelenék asszonyi állatnak: és legottan mondá a fejedelemnek: Te énekem testem szerént atyám vagy: Claudii anyám: és azok kik melletted ülnek bátyáim: Marcus és Sergius: én vagyok Eugenia a te leányod. ki Cristusnak szeretetiért e világot és az ő gyönyörüségét megutáltam miképen a ganét:*

* *Tanta enim est virtus nominis eius.*

Ihol ott vannak Protus és Jácintus az én ofmes-
tereim kikkel a Cristusnak oskolájába bémentem :
A Cristus oly nagy irgalmasságát mutatá én hoz-
zám : hogy a testi bűnnek minden fertelmességét
meggyőzeté én velem : melynek megtartásában
bizom mind halálig megmaradni.

*Agnoscentis ita qu. pr. filiam et sororem
fres.* Megesmervén az atya leányát : a bátyák
öcscsüket : a szolgák asszonyukat : Legottan sieté-
nek ő hozzá és könyeket hullatván a népnek
előtte nyakába esének : ötet ölelgetvén és ápol-
gatván — czirogatván v simitgatván — : Ezen
közben megizenteték a dolog Claudíanak az ő
anyjának : ki legottan nagy hamarsággal oda méne
Eközben elhozattatának aranyból szőtt ruhák : és
jöllehet akarójának ellenére abba felöltözteték :
és ezután egy nagy magas és ékes székre beül-
teték és mind az egész kösségtől — közönségtől
— nagy szóval im ez kajáttaték : „*Egy a Cristus
egy a keresztényeknek Istene*“ : A papok és püs-
pök is Uristent dicsérvén nagy szóval imezt
mondják : *Dextera Domini glorificata est.* Úrnak
jobbja megdicsőítettett : Uram a te kezdednek
jobbja megtörte az ellenségeket

Ezen közben láttattaték tűz leszálnia az égből
mely Melanciának házát körül vevé és minden
gazdagságával egyetemben ötet megemészte. Lőn
a népnek nagy öröme Istennek félelmében : Anya-

szentegyház — templom — mely nyolcz eszten-
deig özvegy vala — be volt zárva — felnyittaték:
Meghivattaték a körösztyény nép: kik a Filep fe-
jedelemtől való feltőkben Alexandriából kifutott
vala: Megkörösztyölködék azért Filep fejedelem:
megkörösztyölködének az ő fiai: meg Claudia Euge-
niának anyja. Megengede a körösztyényeknek a
szabadságot — Filep —: követeket küld Severus
nevű császárhoz: a körösztyények felől és jelenté
hogy a körösztyények a kösségnek — közügynek
— igen használnak: azért háboruság — háboru-
gatás — nélkül engedné meg nekik a fővárosok-
ban lakni: Engede e kérésnek a császár: és lőn
teljes Alexandria olyan mint egy egyház: minden
városban nagy öröm vala és a körösztyény névnek
méltósága virágozik vala.

*Sed quia sanctitatem semper cinulacio sequi-
tur inimici* de minthogy a szentséget minden-
koron az ellenségnek irigysége követi: és a jónak
ellene késsálkodik — incselkedik —: a gonosz-
ság: Ördögnek tanácsából Alexandriának nőmössei
— nemesei — közül kik a bálvány isteneknek
imádói: nehezen vevén hogy ezen Filep úr a ke-
resztényeknek szabadságukat megengedte: Mené-
nek titkon a császárhoz és mondának néki: A
községnek állapotja Filep úrtól igen megháborít-
tatott: kilencz esztendei fejedelemségében meg-
fegyelmehzetlen lett légyen: tizedik esztendőben

elveszte mindeneket: továbbá a halhatatlan isteneket elhagyta és minden városban való népet egy néminemű embernek kit a sidók — zsidók — megöltének imádására hajtott: nincs a ti törvényeknek semi előmenete és ami istenünk ellen mondanak különféle káromkodásokat: őket köveknek fáknak és érczből csináltaknak mondván: ezeket és ezekhez hasonlókat sokat mondanak: Severusnak és Antonius császároknak kik Kommodius császárnak fiai valának: kik megháborodván im ezt irák Filep urnak:

Divus pater noster Comodus A mi felséges atyánk Kommodus: ezelőtt császár: nem mint fejedelmül de mint királyul szörze — tett — téged Egiptomba: és Egiptomnak fővárosába Alexandriába. Azért az ő jótéteményéhez ezt mi is hozzá tesszük: hogy a mindenható isteneknek szokott áldozatidat* téged és a méltóságodból levetttven: tulajdon örökségedtől is megfosztassál:

Ezen követséget vevén Filep úr a császártól: kórságot — betegséget — tettete mindaddig mig nem minden kincsét az egyházaknak és szegényeknek osztogattatá: *ő pedig az Istennek* félelmében és Cristusnak hitében egyebeket is bátorit

* Ez kissé homályos; valószínű, hogy az isteneknek szokásos áldozatok elmulasztása miatt stb.

vala. Ezen közben egész Alexandria akará őt püspöknek választani: A község azért fejedelmül vallja vala mert még az el nem jött kit a császárok fejedelemmé választottak:

A szentegyház pedig vallja vala püspökül: lón azért ezen Filep Úr a püspökségben ugymint egy esztendőig és három hónapig:

Ezen idő alatt pedig eljuta — megérkezik — Perennius fejedelem: kit a császárok ő helette fejedelemmé tettek vala:

Akará őtet — u. m. Filipet — Alexandriában megölni de nem tehette: mert a nép őtet igen szereti vala: Bekülde azért e fejedelem ő hozzája nekiket — szinleg hozzátartozókat — kik köröszvényeknek tettetik vala magukat: és bemenvén találák őtet imádkozva: és leverék őtet:

A gyilkosok a köröszvényektől megfogattának és adatának Perennius fejedelemnek: az pedig tudván hogy az ő akaratából tették képmutatásért tömlőczbe vetteté: és nem sok nap után őket szabadon elbocsátotta:

Beatissimus autem Filipus A boldogságos Filip fejedelem pedig leveretésének utána harmadnapig engedték Istentől a testben lenni — élt — nem egyébért hanem hogy a félelmes szívűeket a hitben erősítené: harmadnapra ezután a világból kimulik és Istentől a martiromságnak koronáját vevé. *A szüz szent Eugenia* pedig nem messze

atyjának palotájától rakatott egy monostort melybe magát a Cristusnak szüzeivel berekesztette vala: ott temetteté atyjának testét. Ezután anyja *Clandia* két fiával egyetemben és lányával szent Eugeniával Alexandriából Romába méne: kiket a római Urak nagy örömmel és tisztességgel fogadának.

Az öregebbik fiát Claudiának: Avitust küldék Kártágónak birására: a kisebbiket pedig Sergiust Affrikának birására. Mikoron a boldog szent Eugeniához Romában sok asszonyi állatok sietnének ugyanazonképen szüzek: az ő intésére a házasasszonyok: özvegyek és szüzek a tisztaságnak tartásában megmaradnak: és Urunk Cristusban mind hisznek vala: Vala pedig a többi szüzek között egy szüz: királyi nemből való *Basilla* nevű ki kíván vala Eugeniával szemben lenni — találkozni — de ő hozzá — Eugeniához — nem mehet vala: Hiv követek által kéri vala: hogy őtet a keresztény hitre megtanítaná: Tehát boldog szent Eugenia magához hívá az ő boldog társát Protust és Jacintust: és mondá nekik. *Accingimini milicia ad quam vos convorat Cristus* Övedzettek magatokat a vitézségre melyre titeket Cristus hívott: Im azért titeket ajándéknak színe alatt *Basilla* nevű szüznek adlak: hogy ti őtet Cristusnak szolgáló leányává tegyétek. Vevé azért őket Basilla szüz ugymint *szolgáit* de ireskedik — társalog — velük az isteni tudományokban ugymint apostolokkal.

Rómában ez időben mikoron a pápaságot szent *Cornelius* pápa bírá: titkon a Basilla nevű szüz hozzá méne és megkörösztlé őtet. Megerősítetvén Basilla Istennek félelmében: Istennek irgalmassága megengede hogy minden étszaka — éjjel — szent Eugeniával egymást megláthatják vala.

O quantas per Eugeniam virgines Salvator invenit. O mennyi szüzeket találá Üdvöztőnk Eugenia által: milyen sok jegyet Basilla miatt: lele: Minő sok özvegyek szabad akaratok szerint Claudia által özvegységet tartottanak: Minő sok ifjak hittek az Úr Cristusban Protus és Jácintus miatt:

Mikoron ezután Romában imezen két császárok uralkodnának: ugymint Valerianus és Galienus: a körösztyenyek felől — ellen — nagy háboruság támada: hogy szent *Ciprianus* püspök *Kartagóban* való népét Urunknak hitére térítette vala: és *Cornelius* pápa a romabelieket: Hatalmat adának azért a császárok Paternus fejedelemnek hogy Ciprianus püspököt megölné: Cornelius pápa pedig miért hogy sokaktól még az Urak közül is szeretetik: vala rejtekben.

Boldog szent Eugenia tehát mondá Basillának: Megjelentetett énnekem a mi Urunktól: hogy a szüzességért ként — kint — vagy szenvedendő: A szüz szent Basilla is mondá Eugeniának: énnekem is méltatta az Úr megjeleneni: hogy te martiromságnak két koronáját veszed: elsőt a hamis

hirért melyet Alexandriában szenvedél: Mást a te vérednek kiontásáért.

Tunc beata Eugenia expandens manus suas :

Erre a boldog szent Eugenia kiterjesztvén az ő kezeit mondá: Uram Jésus felséges Istennek fia: ki a szűznek általa ami üdvösségünkért jövéle a világra: A szüzesség érdemének miatta mindazokat kik én általam te benned hittek vidd a te dicsőségednek országára.

Letelepedvén pedig a szűzek kik Eugeniával és Basilissával valának: mondá ismét szent Eugenia: Ime a szüretnek ideje vagyon: melyben a szőlőfők lemetszetnek: és lábakkal megnyomattatnak — tiportatnak — és ezután királyi lakodalmakra vitetnek: no azért ti az én szőlő vesszőim és az én belsőimnek szőlőfői: legyetek készek az Urban

Virginitas em — enim — prime virtutis indicium: Mert a szüzesség az első jószágnak — erény — czégére: Istenhöz igen közel vagyon: angyalokhoz hasonlatos: az örökéletnek szülője: szentségnek huga: bátorságnak útja: örömmek asszonya: jószágoknak — erények — kezdete: hitnek coronája: szeretetnek segítsége. Semmiben sem kell ugyan nekünk munkálkodnunk: *mint* hogy a szüzességben élünk: és hogy a szüzességért meghaljunk: Vallyon micsodák e világnak *csalárdságos* hizelkedései: melyek időszerint *való*

örömmel jönnek és örökkévaló keserőséggel birat-
tatnak: tesznek — okoznak — egy szempillan-
tásiglan való örömet: és szereznek örökkévaló
siralmat: ígérik e mulando időnek bátorságát
hogy adják az örökké valónak gyötrelmét.

Ideo charissime virgines Ugyanazért drága-
látos szűzek kik én hozzám a szüzességnek kés-
sáلكodásában — versenyzés — folyamodtok: meg-
maradjatok az Úrnak szerelmében: jobban hogy-
sem — mint — eddig: A sirásnak idejét félelem
nélkül időszerént elszenvedjétek: hogy az örök
örömmek idejét minden szeretettel vehessétek:
mert én ajánlottalak titeket szentléleknek: és
hiszem hogy ő titeket egészen és szeplő nélkül
megőriz: ne akarjátok az én testi színemet —
külsőmet — szeretni de a lélek elmékedésének
miatta: mivelkődetimet — működésemet — és
cselekedetimet: és ezeket mondván: megápolgatá
— czirógatá simogatá — mind őket: és őket
sirókat vigasztalja vala: ezután imádságot téven:
és szent Eugenia szent Basillátul elbucszék és
tőle elválék.

Et ecce eodem die és ime azon napon: a
szolgáló leányok közül egyik felkele és szent Ba-
sillának mátkájához méne kinek Pompeius vala
neve és mondá neki: Tudjuk azt mert te a mi
asszonyunkat Basillát a császártól érdemléd hogy
magadnak házastársul vegyed: hat estendeje

immár s még több hogy ötet hajadonnak tartod : tudjad azért ötet kereszténynek lenni és tehozzád házasságra nem menni : de a szüzességnek tartásában megmaradni : A két ofmestert Protust és Jácintust kiket mint Eugenia tetette ajándéku adott — Basillának — a te jegyesed Basilla ugy tiszteli mint urait : és lábokat miképen a halhatatlan istenek lábait ápolgatja : mert ők az ördög mesterségnek tudósi kívül a köröszvények cselekednek.

His auditis Pompeius: Ezeket halván Pompeius legottan siete szent Basilla nagy atyjához kinek Elenus vala neve és köröszvény volt s Basillat ő feltartotta — eltartani — vala : és mondá neki — Pomp — : elvégeztem a menyegzőt a napokban — megtartani — szörzeni — : azért add szememmel látni az én jegyesemet Basillát : kit a győzhetetlen császárok nekem házassul jegyeztenek : *Ezeket halván Elenus* megérté hogy Basilla beárultatott : Azért mondá néki : mig felnövekedék gondját viselém : most már szabad akarátja vagyok : és ha ötet kívánod látni : az ő akarátja az és én nem parancsolhatom : Halván ezt Pompeius annál inkább kezdé a haragban felerjedni : és menvén Basillának házához parancsolá a kaputartóknak hogy az ő jelenvoltát Basillának megmondanák : kik által szent Basilla *im ezt* izené : *sem velem szólásra sem* én *nekem köszönésre* nincsen nekem szükségem.

His auditis turbatus est vehemens: Ezeket halván nagyobbban megháborodék: és mind a Rómában levő Uráknak tanácsával élván: leesék — leborult — a császárnak előtte és mondá neki: legyetek segítséggel győzhetetlen fejedelmek a rómabelieknek: és az új isteneket kiket Eugenia Egiptomból ide Rómába vele hozott: e városból kiirtsátok: Mert sok ideje vagyon annak hogy azok kik körösztenyeknek mondatnak a községnek igen ártanak: akik megvetik ami törvényeinknek szentséges cselekedeteit: és ami mindenható isteneinket mint heába való bálványokat megutálnak. Továbbá a természetnek törvényét elforgatják. A házasságtul elszakasztanak és gonosznak mondják lenni: hogy a jegyes jegyesét hozzá vegye:

Mit tegyünk kegyes császárok: találatnak oly istenek kik ezeket megtiltsák: ha azért emberek nem születtenek: tehát kiken uralkodhatnak: — a császárok —

Dum hec et similia prosequeretur: mikoron ezeket és ezekhez hasonlókat mondana: és mind az urak ötet siralmas szóval követnék: Az Gallienus nevű császár: ezt végezné: hogy *Basilla* avagy urához Pompeiushoz menne — t. i nőül — vagy fegyvernek miatta — által — meghalna: Ugyanezenkép *Eugenia* is: vagy a bálvány isteneknek áldozzék: avagy kegyetlenül megöletnék: hatalmat adott továbbá hogy ha valaki valamely köröszlénny

házában elenyésztere — rejtene — ez is meggyő-
törtessék.

Inték azért *Basillát* hogy urához menne: ki felele: hogy ő a királyok királyát vallja jegyesül: ki a bizon — igaz — Istennek fia *Cristus*: és mikor ezeket mondotta volna: törrel által üttették és a martiromságnak koronáját vevé:

Tenti sunt statius Protus et Jacintus Megfogatanak azonnal *Protus* és *Jacintus* és vitetének a *Jupiter* bálvány istennek templomába: és ők imádságot tevének: a bálvány esék az ő lábuknak elébe: és oly igen elrontaták hogy még a helye is meg nem találtaték: ezt pedig a pogányok nem Istennek — igaz — hanem az ördögnek tulajdonítván: *Nicecius* fejedelem: a városnak fejedelme: *sentenciát* ada: hogy fejöket vétetnék: (*Protus* és *Jacinté*)

Ezután *szent Eugeniát* megkeresteté és elébe viteté: és kezdé az ördögi tudományról ötet tudakozni: A *szent Eugenia* pedig nagy bátorsággal megnyitván az ő száját mondá: *Policior tibi: quod ars nostra vehemencior magis est*: fogadom neked hogy a mi tudományunk nagyobb a tieteknél: mert a mi mesterünk vall anyát atya nélkül: és atyát anya nélkül: továbbá így született atya: hogy asszonyi állatot nem esmér: így szüle anya is hogy férfit esmért: ennek jegyese szüz: mely — ki — néki naponként fiakat szül: Naponként testét *testéhez* egyesíti: egymást ápolgatják szünetlen: egy-

más szeretetében mindenestől megmaradnak : Úgy hogy minden szüzesség : minden szeretet : és minden tisztaság az ő házasságokból származik.

Audiens hec Nicecius obstupuit halván ezeket Nicecius fejedelem : elcsodálkodék rajta : és hogy szent *Eugenia* a császárnak elébe ne vitetnék : mert fél vala azon hogy a császár őtet örömost halgatná : Viteté őtet a Diana nevű bálvány isten-asszonynak templomába : és a hóhér jelen levén : mondá néki : Váltsd meg a te életedet és örökségedet Eugenia és áldozzál a Diana nevű isten-asszonynak.

Tehát a boldog szent Eugenia : kiterjesztvén az ő kezeit kezdé imádkozva mondani : Ūristen ki az én szívemnek titkát jól ismered : ki a szüzességet a te szeretetedben én vélem megtartatád : ki engemet egycsítél a te szent fiadhoz Jésus Kristus-hoz : ki a te szentlelkedet én bennem lakoztatád : légy segítségül most énnékem a te nevednek valásában : hogy meggyaláztassanak mindazok : kik imádják e bálványt : és kik dicseködnek az ő istenőkben. *Et dum oraret* és midőn imádkoznék : lőn nagy földindulás a helyen : és a templomnak fundamentuma a bálványnyal egyetemben oly igen elsülyede : hogy semmi benne meg nem marada : haner csak az oltár — ótár — mely a templomnak ajtaja előtt vala : melyen szent Eugenia áll vala : ezek azok előtt lőnek kik szent Eugenia életét köve-

tik vala: folamék — oda folyt — azért oda e csodára népnek sokasága: kik közül némelyek ötet ártatlannak mondják: mások ördöngösnek: Ezenközben megizentetik — a történet — Nicecius fejedelemnek: és a fejedelem által a császárnak: A császár parancsolá hogy követ kötnének a nyakára és a Tiberis vízbe vetnék: de legottan a kő eltörik. A boldog Eugenia pedig ül vala a folyó viznek színén s így mégyen vala alá — uszott aláfelé — úgy hogy mind a keresztényeknek így tetszenék: hogy az volt Eugeniával a vizen: ki volt szent Péter apostollal: hogy elne merítették.

A vízből azért kivetették és egy kemenczébe vettetik melynek tüze legottan megóttatik — kialudt —: ezután setét tömlőczre vettetik: és tiz napon át étel: ital mind velágosság tőle megtagadtatik: de ott naponkint oly nagy fényesség bővelkedék vala: hogy emberi nyelv kinem mondhatta:

Apparuit autem illi Salvator megjelenék pedig neki üdvözítőnk: vivén az ő kezében hóhoz hasonlatos fehér — feiér — kenyeret: édességest és malasztost: és mondá neki: Eugenia vegyed ez étket az én kezemből: mert én vagyok a Kristus: kit te teljes elméddel szerettél: és szeretsz: Azon nap veszlek téged menyországba: mely nap én szállék le e földre: és ezeket mondván elenyészék — eltűnt —:

Karácson napján elküldték a hóhér: és neki fejét vevé: és felvételék az ő teste a körösztény rokonságitól: és eltemették nem messze *Rómától: Via latina* az ő tulajdon örökségében: hol sok szenteknek testét temették vala ő is el.

Claudia autem mater eius Claudia pedig az ő anyja: mikoron az ő koporsójánál sirna: megjelenék neki vigasszonynak — vagyis mint vig nő — éjfélnék idején: aranyból szőtt kamukába felöltöztetve: szüzeknek sokaságával és mondá neki — Claudiának — örülj és vigadj: mert engömet is bevitt a Cristus a szenteknek örömökre: és atyámat a patriarkáknak számokba: Ime a jövődő vasárnap: téged is viszen az örök örömbe: Ajánljad a te fiaidnak: az én bátyáimnak: a szent keresztnék jegyét: hogy ők is mivelünk részesek legyenek: ezeket mondván ő: ime lőn nagy fényesség melyet emberi szem elnem szenvedhet vala: és az angyalok nagy szóval az Istent dicsérik vala: az ő dicséretökben csak Urunk Jésusnak és Szentléleknek értetik — vagyis volt érthető —: azért is tisztesség: atyának és fiunak és szentléleknek örökkön örökre: Amen amen.

IX.

Úrnak nevébe irattatik eg' zép példa az édos zyz Máriáról: és szent Jostióról.

Szent Bertinusnak conventében vala egy barát: kinek *Jostio* vala neve: Mikoron egyszer egy néminemű érsek a szent földre Jerusalembé ment volna zarándokság — ot — járnia. Az érsek megtérvén történék — hogy — a felől — főntebb — megmondott Conventben megszálla. Tehát az érsek a barátoktól megkérdeztek: — hogy — a szerzetes — es — emberek a szent földön: asszonyunk Máriát minemű imádsággal tisztelnék? tehát mondá nekik az érsek: értetem én Jerusalembéli szerzetesektől: hogy a boldog szűz Máriát főképen naponkéd imigyen dicsérik: Miért hogy az ő neve *öt* diáki bötükből szöröztetett — van összetéve — istentől: tudniamint *emből* — *m* — : *ából* — *á* — : *erből* — *r* — : *iből* — *i* — : és *ából* — *á* — :

Ugyan ezért az *első betűre* mondanak egy psalmot úgymint a *Magnificatot*: és ezután olvasnak öt *Ave Máriát* a versiculussal: *post partum virgo inviolata permansisti: dei genitrix intercede pro nobis.*

Oro: Concede nos famulos tuos quesumus domine deus nr cet.

A *második* bötöre az *ára* mondnak: *Ad dominum cum tribular:* és utána az öt *Ave Mariát* a versiculussal és oracioval.

Az *harmadik* bötöre az *erre* mondnak: *Retribue servo tuót:* az öt *Ave Máriával*: és azon versiculussal és oracioval.

A *negyedik* bötöre az *íre* mondnak: *In convertudo dominust* öt *Ave Máriával*: és azon versiculussal és oracioval.

Az *ötödik* bötöre az *ára* mondnak: *Ad te* levavitot: öt *Ave Máriával*: és azon versiculussal: és oracioval és egy sanctissimussal.

Mikoron ezeket hallotta volna az érsektül: a fölül megmondott Jostio barát: kezdé ez imádsággal naponkéd asszonyunk Máriát ájtatossággal tisztelnie. Történék pedig hogy éccaka — éjjel — mikoron a barátok a vecseryén volnának: ő nem vala ott: tehát vecserye után a Supprior méne az ő cellájába: és ágyán ötet halva találá. Mikoron ezt a többi frateroknak megmondotta vóna: mind oda gyülének: és arczájáról a leplet

felnyitván: láták hát *öt* nőmös rózsák jöttek ki: egyik szájából: kettő szemeiből: és kettő füleiből. Ezt látván nagyon örülének rajta. Tehát a testet felvevék és nagy tisztességgel a szent-egyházba vivék: holott kezdék a rózsákat szemlélni: hát láták minden rózsán arannyal megirattatott az Mária. Ezután heted napig tarták a testet: nagy édes illattal illatozót: mely napok alatt három püspökök menének oda sok egyházi népekkel egyetemben: kik látván e nagy csodát: dicsérik Ūristent és az ő szent ayját: a boldog szűz Máriát. Ezután oztán testét nagy tisztességgel eltemeték.

O azért méltóságos név: o kegyes név: o édes név: szűz Máriának neve: mint magasztaljalak tégedet. Bizon a te neved hasznos: és gyümölcsös: mert itt e világon malasztot ad a bűnösöknek és jövendőben a nagy boldogságot.

Intlek azért én is titeket: kik e példát haljátok: és olvassátok: hogy ez imádságot a szűz Máriának tiszteletére gyakoroljátok — gyakorolni —: mert neki igen kedves: és nektek léssen bizon igen hasznos: és érdemes: és üdvösséges. Amen.

X.

O intemerata ímádságról.

Irattatik meges eg' példa mel igen haznos embörnek
idvességére az Oraciot naponkéd meghmondania:

Ájtatossággal a szüz Máriának tisztességére:
mely imigyen kezdetik el: O intemerata et
eternum benedicta: singularis et inconperabilis
dei genitrix: virgo Maria cet'

Egy időben vala egy néminemü nemes ember: ez halálos bünben él vala: de maga — ő — asszonyunknak ájtatossa vala: és néki tiszteletére ez orációt minden nap megmondja vala: kit megboszulván az agg ellenség: az ördög egy holt kárhozott embernek testét felvevé: és e nemes embernek udvarába méne: és szolgálatra ő hozzá állá: kinek az ördög mindenekben nagy híven szolgál vala. Látván azért a nemes ember az ő hivségét: de nem tudja vala hogy ördög volna.

adá ötet ispotáljába melyet tulajdon kincsével csináltatott vala: hogy ott a kóroknak — betegeknek — hiven szolgálna. Ő pedig Urának parancsolatját nagy hiven teszi vala. A kórokkal nagy szeretettel bánik vala: úgy hogy a hivségről mindenek ötet az Úrnak előtte dicsérik vala.

Accidit ut semel venisset ad dominum suum:

Történt hogy egyszer méne az ő Urához: és kezdené némely kórok — betegek — szavával tőle halat kérni vagyis néhány beteg általa halat kéretett: azért mert egyebet nem ehetnének. Tehát az Úr küldte a vásárra érte — halért —: mikor ott nem találhattak volna: ime ezen Úr maga: ezen szolgáljával hajóba üle és halászni kezde: Mikoron a viznek közepén volnának az ördög akará vala ötet elmeríteni: és a vízbe ölni: de nem teheté mert az égből egy aranyból szőtt köttél — kötél — bocsátatott alá mely a hajót oly igen megköté hogy csak meg sem mozdíthatá — az ördög —: és halat eleget fogván ismét haza térének.

Altera autem die Másod — más — napon ismét kíváná Urától: hogy a kórokért vadászni mennének: mert a kórok különben meghalának. Tehát az Úr felkele ezen szolgáljával: lándzsáját: nyilait: bestéit — ebeit —: és madarit — madarait, sólymait — vévén: egy nagy erdőbe el bemenének. Mikoron a vadat megtalálták volna: és az úr igen üzné: ezen szolgálja akarja vala ötet

megölni: bocsátván a nyilat nem a vadra hátul: de az ő urára: de legottan ezen szolgál és az úr között: egy igen szép poszta — küldött — vetetik vala ki a nyilat elveszi vala — fölfogá —: mert az nap is az imádságot megmondta vala — az úr elimádkozta —:

A vaddal azért melyet foghatának ismét haza menének.

Egy néminemű napon mikoron ezen úr egy jámbor püspököt hitt volna vendéggé. Az ebédnek utánna az úr vevé e püspököt: és meglátogatásnak okáért vele ispotáljába méne. Mikoron e szent püspök e szolgát ott látta volna: kezdé a kóroktól őtet kérdezni — kérdezősködött a betegektől —: Azok pedig ezen szolgát csudálatosképen dicsérik vala: és magasztalják vala.

Tehát ime ezen püspök — az — Úrnak — Isten — jelentéséből ismeri őtet ördögnek lenni. Parancsolá azért neki mindeneknek hallására Istennek hatalmával: hogy megmondaná ki volna: miért ez Úrhoz ment volna. Tehát az ördög felkiálta és nagy szóval imezt mondá: ördög vagyok setétség fejedelmének társa: jöttem ide először azért: hogy itt a kórokat megfoszszam a szent gyónástul: és a szent kenetnek felvételétől: és az oltári szentségtől.

Másodszor jöttem: hogy megölném ez Urat: mert a bűnnek miatta életében mienk: de a

eSelekedetével ellenségünk: mert a nagy mestörnek anyjának szolgál egy imádsággal: mely imádság erejének miatta mind a kettőtől megtiltattam. Ezeket mondván az ördög nagy gyalázzal és sirással jajgatással onnan elenyészék — eltűnt —. Ezt halván és látván a szent püspök: az Ur: és mindazok kik jelenvalának: dicsérek Úristent és az ő anyját a szüz Máriát:

Ezután a szent püspök megkérde az Urat: hogy mi volt volna az imádság melyet az Úristennek tisztességére: és a boldog szüz Máriának dicséretére megmonda — imádkoza —: Az imádság úgymond im ez:

O intemerata et in eternum benedicta ect. Intlek azért én is titeket: hogyha a gonosz ellenségnek csalárdságát elakarjátok távoztatnotok: ezen imádságot igen olvassátok — imádkozzátok. Amen.

XI.

Szűz Máriának haláláról.

*Incipit sermo pulcerrimus de assumcioe bte
vgnis Maie.*

Kezdetik nag' — nagyon — szép predikáció
asszonyunk Máriának haláláról. Ez predikácziának
pedig három része lészen.

Primum erit de gracia 4 ejus honore*

Secundum erit de ejus felicissima corporis et
anime glorificacione.

Tercium erit de ejus mortis modificacione.

Első része lészen halálának idején való tiszt-
tességről.

Másod része lészön az ő testének és lelkének
boldogságos dicsőségéről.

Harmadik része lészen : az ő szent halálának
módisságáról.

* Ez itt homályos. A magyarja érthetőbb.

Mondám hogy ezen pkációnak első része lészen : asszonyunk Mária halálának idején való tisztességéről: Mely mellé tudnunk kell: hogy — az emberek közönségge — közönségesen — haláluknak idején szenvednek három rendbéli keserüséget:

primo amarissimum dolorem : elsőt nagy keserűes fájdalmat.

Mást nagy szomorúságos félelmet.

Harmadot nagy rettenetes kint.

Erről mondja egy szentírásbeli doctor *Haymo* : semmi akárminémű kinnak nagyobb keserüsége mint ember halálának: jelesben halálos bűnben meghalónak. Mert akkoron támad emberben keserűes fájdalom mely kényszeríti lelket a testből ki menni: ki a szivet által folyja: és megszaggatja és minden érzékenységeket az ő elevenségöktől megfosztja. Továbbá akkoron a lélekben támad nagy szomorúság: keserűség a háborgó gondolatokért és kisértetekért: mert látja ember ő magát megfosztatnia e jelenvaló élettől: melyet természet szerént minden ember kíván. Továbbá látja hogy e világnak minden javát elhagyandó: és semmiben magát meg nem segíthető: erről mondá a böles:

O mors quam amara est memoria tua. O halál mely keserűes a te emlékezeted. Úgymonda pogány böles is: *terribilissimum* oim *mors est* minden rettenetes állatnál: rettenetesb a halál. *Továbbá* akkoron lészen embernek nagy félelme:

melyről úgymond szent Gergely doctor: Most igen meg kell nekünk gondolnunk: mely igen rettenetes léssen minekünk halálunknak órája: elménknek minemü félelme: mikoron mielőttünk léssen minden gonoszságunknak emlékezeti. Mi ellenünk felfegyverkeznek — az — az ördögnek gonoszsági. Utánunk léssen e világi gyönyörűségek megfosztása: fölöttünk pedig a rettenetes birónak félelme.

O mely igen nagy félelem léssen akkoron: mert jelen lesznek ördögöknek sokasági: akarván a lelket elragadni: kiknek színük rettenetes: Mert úgymond a tiszteletes *Beda* doctor: hogy Urunk Cristus a körösztfán szenvedvén: jelen vala az ördög: hogyha valamit találhatna ő benne.

Ugyanezenképen sok szentekről olvastatik: haláloknak idején jelön lötnek lenni — t. i. az ördög — Ha azért Urunk Cristus és a szenteknek halálakor ördög jelen volt: mennyivel inkább a mi halálunkon jelen léssen. O én édes Istenem mel nagy félelem léssen akkoron: mert mennél kisebbik gondolatunkról is számot leszünk adandók és meg-hihatatlan sentenciát leszünk veendők. Jay azért és jay a bűnösöknek: ez oka miért azok akik fel-támasztattak soha nem nevettek: de inkább olmint szünetlen sirtak.

Azért mondja szent Cirillus patriarka seht Ágostonnak irt levelében: szent Jeromosnak csu-dátételéről: hogy mikoron három halottak támasz-

tattak volna fel szent Jeromosnak koporsója mellett :
 míg azután élének — amig még — : szünetlen
 sirának : az egyiket ezek közül a többiek jelen
 levén megkérdé szent *Cirillus* miokáért sirna olyan
 gyakorta : tehát az felelé : ha *Cirillus* azokról bizony-
 ságot vettél volna melyekről én : te is sirnál.
 Mondá neki szent *Cirillus* micsoda az ? Az pedig
 mondá az én lelkem elszakada az én testemtől
 oly nehezen : hogy emberi elme meg nem foghatja :
 én is ha róla bizonytságot nem vöttem vóna soha
 nem hihettem volna. Mert minden kénok kiket
 gondolhatna az ember : semmiék ahhoz képest.

Ugymond továbbá halálomnak órája eljövén :
 ördögöknek oly sokasága jelenék körülém : hogy
 számok nem vala : színök pedig oly igen rettene-
 tes vala és rút : hogy annál semmi rútabb nem
 gondoltathatik : inkább adná magát itéletnek nap-
 jáig égetésre — az — ember : hogysen csak egy
 szömpillantásig az ő színöknek látására, kik én
 körülém gyűlvén mindeneket melyeket Isten ellen
 tettem vala : emlékezetemre hozák vala : intvén
 engemet erre hogy az Istennek nagy irgalmassá-
 gában kétségbe esném.

O jaj azért miért nem veszik ezt eszökbe
 — az — emberek kiknek igaz ugyan történik
 dolgok : mint nekünk : ha azért az én sirásomnak
 okát kérded : az kinoknak félelme mely méltán
 adattatik a bünösöknek : ne csodáld azért ha

sírok: sőt inkább azt kellene csodálnod ha nem sírnék.

Már térjünk asszonyunk Máriára: contra hunc triplicem anxietatem: in morte hominum Deus contulit bte vgini in sua morte: triplicem gratiam? quibus eam honorificavit.

Prima gracia qua ipsam mori voluit sine dolore: cum suavissima dulcuracione.

Secunda gracia: qua ipsam mori voluit: sine merore cum letissima consolacione.

Tercia gracia: qua ipsam mori voluit: sine timore: cum certissima assecuracione.

E három keserűségnek ellene: melyek lesznek — az — ember halálának idején: az Isten asszonyunknak halálakor ada háromrendbéli malasztot: melyekkel ötet tisztelé.

Első malaszt im ez: hogy ötet akará meghalnia minden fájdalom nélkül: nagy gyönyörűségés édességgel.

Másod malaszt im ez: hogy ötet akará meghalnia minden keserűség nélkül: nagy örvendetes vigasztalással.

Harmad malaszt im ez: hogy ötet akará meghalnia minden félelem nélkül: bizonságos bátorsággal.

Első malaszt kivel Ur isten asszonyunkat halálának idején szereté im ez: hogy meghalna minden fájdalom nélkül: nagy gyönyörűségés

édességgel: hogy miképen a bűnnek szeplőjétől volt idegen: ezenképen a halálnak kinjától is idegen volna: úgymond pedig a próféta: Isten egy bűnért kétszer embert nem gyötör, mint ennek megértésére példa: Amely ember e világon valamely bűniről elég penitenciat tart: jövendőben aztán Isten azon bűnért nem gyötri őtet.

Sed bta vgo in filiū sui passione percussa est gladio doloris ect. De a boldog szűz Mária fia kinszenvedésének idején: által veretteték a fájdalomnak törével: úgy annyira hogy a halálnak minden kinjával melyet valamely martir szenvedett: nagyobb volt az ő kinja. Hát nem kelle viszont ismét halálának idején megszenvedni: erről mondja a Damascenus nevű doctor: a boldogoknak boldoga: az az a szűz Mária: ki az angyali természetnek fölötte felmagasztaltatott menyországba. a fájdalmakat melyeket eltávoztatta szülésének és halálának idején: rajta könyörülvén.

De mondhatná valaki: mint lehetett ez: léleknek testétől való elválásban: kint nem szenvedett? mikoron a léleknek természet szerént való hajlandósága légyen a testhöz: miért pedig az ő lelke igen nemes és igen szép testéhez egyesített vala. Azért miképen az ő egyesülésükben nagyobb természet szerént való gyönyörködés volt: ezenképen egymástul való elválásukban: láttattatik nagyobb szenvedtnek — szenvedett lenni. Miképen Urunk

halálának idején is: igen sanyaruságos lón a kín. Erről mondá az ő személyében Jeremiás próféta: *O vos omnes qui transitis per viam ect.* siralmáról szerzett könyvének harmadik részében: O mind ti kik járjátok e világnak utát — utját — igyekezzetek reá és lássátok: ha vagyon — e? — hasonlatos kín az én kinomhoz.

E fogásra reá felel a nagy *Albert* doctor: és így mond: hogy a boldog szüz Mária a szeretetnek nagy voltáért: és az elmélkedésnek édességeért: melyben akkoron vala: lelkének testétül elválásában semmi kint nem szenvedé: Miképen azért a természet hajtja a lelket a teshöz: hogy egymástul elnem szakadhatnának: azonképen a szeretet: sokkal inkább hajtja a lelket Urunk Cristushoz. Erről mondá szent Pál apostol egy levelében: *Cupio dissolvi et esse cum Cristo. kívánok elfesőlnöm* tudniamint az testtől: es Cristussal lennöm.* Ennek pedig jobban való megértésére hozunk példát a szentekről: amint Moises próféta és Illés. Próféta negyvennap böjtölvén: nem érzék az éhségnek és szomjuságnak fogyatkozását: az isteni elmélkedés édességének miatta. Ugyan ezenképen a boldog szent Lőrincz és a többi szentek: kik nagy kinokat szenvedtenek: Urunk Cristushoz való nagy szeretőknek miatta. A kinokat édes és gyönyörűséges

* Föloszlani.

lakodalomnak mondják vala. Erről mondja szent Agoston doctor: *Omnia inmania dulcia et levia ac prope nulla facit amor*. Minden nagyokat édessé és könnyüvé: és olmint semmivé téssen a szeretet. Mindezekből immár négy nemes tanúságok adatnak.

Primum első: hogy asszonyunk Mária nem mulék ki e világból kórsággal — betegség — : mint egyéb emberek szoktak meghalni.

Secundum documentum : Másod tanúság imez : hogy asszonyunknak elméje halála órájának idején : volt felfüggesztett édes elmélkedésében szent fiának : és édes szeretetiben : és lassan lassan ezenközben az élete elfogyatkozék : végre az ő lelke szent fiában való elmélkedésben megmaradván : minden fájdalom nélkül lelke testét elhagyá.

Tercium documentum : harmad tanúság imez : hogy ő nem ágyban fekvén : de térden álván : és kezeit össze kúcsolván : és szemeit mennyországra felemelvén hala meg.

Quartum documentum : negyed tanúság imez : hogy Urunk Cristusnak kelle : a nagy kinokat felvennie emberségében ezért : hogy eleget tenne emberi nemzetnek bünéről : erről mondá szent Péter apostol : első levelének második részében : *Qui peccata nostra ipe ptulit in suo corpore* : ki a mi bűneinket : az az : ami bűneinkről elégtévő kinokat : ő viselé az ő testén.

Asszonyunk Mária pedig nem emberi nemzetnek váltságáért hala meg: azért nem lön szükség hogy ő a halálnak kinait szenvedné: sőt kiváltképen való kegyelemnek miatta: kelle a halálnak kinjától lenni idegennek.

Scda gra qu. ipam mori voluit deus sine merare cu letissima consolacione. Másod malaszt melyet tön Urunk édes anyjával halálának idején imez: hogy ötet akará meghalnia minden keserűség nélkül: nagy örvendetes vigasztalással. Mert a boldog szüz Mária halálának idején sokféleképen való vigasztalást valla.

Primo ab angelis: először az angyaloktul: kik az ő halálának idején jelen voltak. Mert ha a szentek közöl némelyek olvastatnak: haláloknak idején angyali vigasztalást vötnek lenni: mint a boldog szent Ferencz atyánk: szent Márton püspök és szent Miklós püspök: sokkal inkább a boldog szüz Mária: halálának idején vigasztaltatott Istennek angyalitul.

Secundo ab aplis Másodszor az apostoloktul: mert az apostolok mind jelen lőnek az ő halálának idején: mint szent Gyenis doctor mondja egy levelében: kik ötet — Máriát — isteni dicséretökkel vigasztalák.

Tercio a domio ihu harmadszor vigasztalték Urunk Jésustól: ki ötet édesen hívá a mennyei öröme. Erről mondja szent Jeromos doctor in

sermone de assumptione: Olvassuk — hogy — szenteknek temetésökre gyakorta Istennek angyalit jötteknek lenni: és lelköket mind menyországig dicséretökkel felvittnek lenni: és azon szenteket nagy fényességgel fénylettnek lenni és nagy édes illattal illatoznia. Ha azért Úr isten illeteneket a szentekhez méltatott jelentenie: mennyivel inkább az ő szülője halálának napján: hiendő a mennyei udvart hozzá mentnek lennie — hogy a mennyei udvar is megjelent —: és ötet kijelenthetlen világossággal környül vették: és mind a Szentháromságnak székeiglen dicséretökkel és éneklésökkel felvitték.

Valjon ki gondolhatja meg minemü dicsőséggel e világnak asszonya ment légyen ki e világból: mely kedves arczával: mely vig kedvvel: minemü isteni tisztességgel: fiátul fogadtatik: és minden karangyaloknak fölöttük menyországban felmagasztaltatik: ezeket mondja szent Jeromos.

Ugyan azért mondják némely doctorok: hogy a tüzes-ék (ég) az az menyország: már kétszer üressitetett meg: először áldozó napján: mikoron mind az angyalok Urunknak elébe jöttek: Mászor asszonyunk Máriának mennybe vétete — vitele — napján: harmadszor osztán megüresül itéletnek napján: mikoron mind az angyalok: és szentek kijönek mennyországból: az itéletre: az itélő bíróval egyetembe.

Sed forte vis scire qualib. meritis: de neta-

lántán akard megtudni: minemü érdemeivel érdemlé a boldog szűz Mária: halálának idején a mennyei vigasztalást? Erre reá felelhetünk a doctoroknak mondások szerént: hogy ezt a boldog szűz Mária érdemlé imez háromból: ebből érdemlették a szentek közül is nékiek.

primo per ferventem Cristi dileccionem: először a Cristusnak buzgóságos szeretete miatt: mert a boldog szűz Mária Cristust igen szerette: soha nem volt oly anya ki gyermekét úgy szerette volna mint asszonyunk Mária édes fiát. Ennek miatta érdemlék haláloknak napján az isteni vigasztalást: a boldog szent Péter apastal: szent János evangalista: szent Lőrincz és sok több szentek.

Secdo alii hoc meruerunt per castitatis nitide observancia. Másodszor némely szentek ezt érdemlették a szent tisztaság tartásának miatta: mint példánk vagon szent *Katerin* (Katalin —) asszonyról: szent *Margit* asszonyról: szent *Kalára* — Klára — asszonyról: és több sok szent szűzeokról.

tercio alii hoc meruerunt p mic et pietatis exhibicionem: harmadszor ugyan ezönt némely szentek érdemelették az irgalmas dolognak miatta: mint a boldog szent *Erzsébet* asszony: szent *Mártha és Magdolna*.

Miért pedig hogy asszonyunk szűz Mária: mind e három jószágokat minden szenteknél méltóságokban vallá: hát minden szenteknél inkább kelle

halálának idején megvigasztaltatnia. E három nemes jószágokat ha mi is tesszük: az édes Uristentől halálunknak idején megvigasztatunk.

Tercia gra collata bte vginí in sua morte est quí ipa mortua est sine omi tñiore: et certissima assecuracìe:

Harmad malaszt melyet tñn Urunk Cristus édes anyjával halálának idején imez: hogy akará ötet meghalnia minden félelem nélkül: bizonságos bátorsággal. Hogy pedig inkább értessék: Némely emberek félik a halált ugyan természetül: némelyek félik a gonoszságért melyet tettenek: némelyek félik továbbá haláloknak idején ördögöknek gonoszságokat: némelyek félik mégis a halált a bizonytalanságért: mert nem tudja — az — ember hogy szeretetre avagy gyűlölségre méltó légyen: mint a bölcs mondá: azért félik Istennek ítéletét.

Sed in bta vgina nullum hor. locu habuit: De a boldog szüz Máriában: ezek helyt nem valnak — nem valának benne találhatók —: mert a halált nem féli vala: mert az ő fia kívánságának szeretetivel gerjedezvén: és malasztanak édességével teljes levén kíván vala a testtől elfesölnie — elválni —: és Cristussal lennie.

Továbbá tudja vala ő: hogy Istennek ellene csak bocsánandóképen se vétkezett: azért semmi gonosztól ő nem félt. Az ítéletnek sentenciáját sem félté: mert tudja vala hogy az Isten anyjának lehetetlen

volna kárhoznia : sőt szükség volna üdvözülnie : és mindeneknek fölötte felmagasztaltatnia.

Denique ipsa a filio impetravit : végre szent fiátúl ő ezt megnyeré hogy az ő lelke testéből kimenvén : egy ördögöt se látna : és így is neki ne árthatna. Mindezekből azért megtetszik : hogy a boldog szüz Mária minden félelem nélkül : sőt nagy bátorsággal : és lelki testi isteni édességgel hala meg. O mely boldog volt a szüz Máriának az ilyen testből való kimenety.

O én édes Istenem ha akkoron én jelen voltam volna : mely nagy ájtatossággal : mely nagy alázatos könyörgéssel : és mely nagy sirással ennenmagamat neki ajánlottam volna : hogy menyországban szent fia előtt : rólam bünösről elnefeledkezett volna.

Oh hiu lélek gondoljad meg a szüz Máriának méltóságát és szentségét : és magadat minden ájtatossággal ajánljad őneki : és őtet kérjed : s gyakorta híjad : hogy az ő szent fiának szeretetiért : méltóztassék neked malasztot és dicsőséget nyernie amen.

Scdum erit de eius corporis et aie glorificatione.

Másod lelki tanuságtok lészen : a boldog szüz Mária testének és lelkének boldogságos megdicsőtéséről mel mellé sokan kételkednek ebben : hogy ha a boldogságos szüz Mária mind testében és lelkében felvitetett mennyországba : tökéletességgel

megdicsőítettett légyen: miképen szent fia Urunk Jésus Cristus. Jelesben mert a boldog szent Jeronimus asszonyunknak e napról tett predikációjában ezt hagyta légyen kétségben: de maga — tól — anyaszentegyháztól kegyesen hitetik — creditur —: és vallattatik.*

Ugyan azért a boldog szent Ágoston doctor: sok okosságokkal bizonyítja: hogy miképen Urunk Jésus Cristus testben lélekben a boldogságban vagyon: azonképen az ő szent anyja is: asszonyunk szűz Mária.

Ennek pedig bizonságára tizenkét okosságot vehetünk: olmint tizenkét csillagokat: melyekkel a boldog szűz Mária dicsekedik menyországbán. Kegyesen elmélkedhetünk azért: hogy asszonyunknak menybevételének napján akarván Urunk Cristus nagy tisztességet tenni édes anyjának: emberi elmélkedés szerént tanácsot tarta az angyalokkal és szentekkel és mondá nekik: Im jelen vagyon az idő: melyben az én szent anyámnak lelke a testből kijövendő: és menyországba nagy tisztességgel helheztetendő. Minemő tisztességet illik azért az ő szent lelkének és testének tennem: kinek méhéből vevém én fel a szent testet: hol kilenc hónapig nyugván: ezután engemet e világra szüle: szüzi tejével feltarta nevele:

* Ez hitágazatilag maig sincs eldöntve.

nékem teljes életemben szeretettel szolgálja: és én rajtam kinszenvedőn és meghalón igen könyörüle.

Tunc omnes scti et angeli: Tehát mind a szentek és angyalok Urunk lesvén: és ötet dicsérvén mondának: Nagy — az — Ur és nagy az ő hatalmassága: és az ő bölcseségének nincsen száma: mondának továbbá: Uram te véled vagy on a bölcsesség: mely jól tudja a te mivelkedeteket mely jelen lőn mikoron e földet is teremtéd: és tudja mi volna kellemetes a te szemeidnek előtte. A te véghetetlen bölcseséged azért végezze el: mert igaznak láttatik a te szolgálidnak: hogy a te szent anyád minden tisztességgel és dicsérettel: testben és lélekben megdicsőítettven menyországba felvétessék: néked jobboldra helyeztessék hogy veled egyetemben országoljon mind örökkön örökké.

És így ekképen a mindenható Isten elvégezé: hogy ötet testben lélekben a dicsőségre felvinné: és testben lélekben megboldogitaná. Ezt pedig így akará: hogy felvitelben menyországba minden kar ötet tisztelné: és minden karba valók okosságokkal bizonyitanák: méltán menyországba való vétélet.

Primo ergo angeli probaverunt ejus dignam assumptionem: rone perfectionis: Először az angyalok bizonyíták az ő méltán menyországba

való vételét: a tökéletességnek okosságával: imel-
leténképen:

Az Istennek anyja miképen hogy minden
angyaloknál és szenteknél nagyobb szent: ki oly
tisztaságos hogy szent Anselmusnak mondása sze-
rént: Istennek alatta az ő tisztaságánál nagyobb
nem értethetik: ezenképen tökéletes boldogságot
kell vallania: minden angyaloknak és szenteknek
fölöttök. De az angyalok oly tökéletes boldogságot
vallnak: hogy a dicsőségtől csak egy szempillan-
tásiglan is — se — meg nem fosztatnak: ezen-
képen a szűz Mária lelkének se nem kelle a tö-
kéletes boldogságtúl csak egy szempillantásig is
megfosztatnia.

De ha asszonyunknak lelke test nélkül véte-
tett volna a boldogságra: miért hogy minden
lélek természet szerént való hajlandóságot vall az
ő testéhez: ebből ez következnek hogy asszo-
nyunk Máriának lelke: miképen a többi szentek-
nek lelkök is: a tökéletes boldogságtúl megfoszta-
tott volna: ennyiben mert az ő lelke kívánságot
vallott volna az ő testéhez és nem vallaná a tö-
kéletes boldogságot: annyira mint az angyalok:
melyet tartanunk — szellemileg tenere — alkal-
matlan. Mert úgy énekel anyaszentegyház róla:

*Exaltata est sancta dei genitrix super
choros angelorum:* felmagasztaltatik Istennek
szent anyja menyországban az angyaloknak karok

fölött. úgymond szent Ágoston doctor is: tökéletességgel az a boldog: aki mind vallja azt amit akar: de az édes szűz Máriának lelke természet szerint kívánja az ő testének megboldogulását: tehát ebből következik: hogy ő neki testében lelkében meg kelle boldogulnia.

Scdo primi parentes probavert eius digna assumptionem ratione exempcionis.

Másodszor ami első szüleink bizonyíták asszonyunknak méltán menyországba való vételét: a kivételnek okosságával: imilleténképen: *Mindenható rettenetes és félendő Uristen áldott vagy te:* és áldott a te szent anyád: bizon ő méltó testében és lelkében megboldogítatnia: ezért mert az Istennek anyja: kivéteik Évának átkából: melyet Uristen ő reája ada az ő bűneért: sőt Évának minden átkai: szűz Máriának áldomására változtaték. Ezért mondja Uristen Évának: — mint — Moises írja első könyvének harmadik részében: megsokasítom a te keserűségidet: fájdalomban szüled a te fiaidat: és a férfinak hatalmassága alatt lész: és ő uralkodik te rajtad.

Sed ab his beata virgo exempta fuit: de ezekből asszonyunk kivéteik, mert ő vala szeplőtelen szűz: ki fájdalom nélkül fogadá szent fiát: nehézség nélkül viselé: kín nélkül szülé: és az asszonyi állatoknak minden kinszenvedésükből kivéteik.

Ezt jelenté Szentlélek isten a bölcsnek szájja.

által mondván: tota pulchra es amica mea: Mindenestül fogva szép vagy én jegyesem: és szeplő nincsen te benned, mert a szűz Máriában sem lelki sem testi szeplő nem vala. Továbbá férfinak hatalmassága alá sem vetteték: mert ő mind férfiaknak: mind asszonyi állatoknak asszonya. Ő ki megrontá a kigyónak fejét. Igaz azért és méltó hogy kivételett legyen ama közönséges átokból: *por vagy és porrá lész.*

Mondá végre Ádám: méltó Uram Isten hogy miképen te engemet: és az én jegyesemet Évát helyeztettél vala e földi paradicsomba: az ártatlanságnak nemes állapotjában: úgy hogy ha a te parancsolatodat megtartottuk volna: soha porrá és hamuvá lettünk volna: ezenképen a te anyád a boldog szűz Mária: ki minden te parancsolatodat megtartotta tökéletesen: ez méltóságot vallja hogy veled egyetemben a mennyei paradicsomban helyeztessék testben és lélekben.

Tercio sancti patriarche: Harmadszor a szent patriárokák bizonyíták az ő menyországba való vételét a tisztesség szállásának okosságával: imilleténképen: az anyának tisztessége száll a fiura: ennetén — innét — vagyon hogy valami tisztességet az Isten anyjának teszünk: ez az Istennek tétetik ki tőle született. Hogy azért az Úr Jesus Kristus az ő anyjában dicsértessék: *mi-képen ő dicsőséginek székiben: méltó hogy Isten*

után mennél nagyobb dicsőséget adjon neki menyországban mind testben mind lélekben. Erről mondá szent Ágoston doctor a szüz Máriáról: Isten székének: Ur házának: Cristus hajlékának: méltó testben és lélekben ott lenni a hol — az — Ur Cristus vagyon.

Quarto sancti profete: negyedszer a szent próféták bizonyíták asszonyunknak méltán menyországba való vételét: a jövendő mondásnak okosságával: mert a próféták Szentlélek istentől szóltanak jövendőket Urunk Cristusról: és az ő szent anyjáról: méltó azért hogy az ő mondásokban hiveknek találtassanak. De sok prófétáknak mondási illetik asszonyunknak testében: lelkében menyországba való vételét.

Unde David ait: Astit regina a dextris tuis: kiről úgymondá Dávid: áll a királné asszony az te jogodra — jobboldra —: aranyos öltözetben: körülvétetvén különb különbféle színekkel: Az aranynak pedig imilletén tulajdonsága vagyon: hogy ő meg nem rosdásodik: sem meg nem rotad — rothad —: ezenképen a szüz Mária testének sem kelle megrothadnia. Továbbá úgymondá a bölcs is: *surge propera amica mea:* kelj fel: siess én jegyesem: kiben — mely által — jelenti asszonyunknak testében való feltámadását.

A boldog szent János evangelista is írja

asszonyunkat: látásáról irt könyvében: Nappal körülvétetett asszonynak: mely mondás nem illeti a lelket: hanem a testet. Mondá azért Moyses próféta — az — Urnak: emlékezzél meg Uram: mert nékem parancsolál hogy néked szövetségnek szekrényét csinálnék: mely szekrényt akarád hogy azt *setim* = akácza, nevű fából csinálnám: mely fának elletén tulajdonsága vagy: hogy meg nem rothad: sem a férgektől meg nem rágathatik. Ezen fa Uramisten példázza a te szent anyádat. Miképen azért a szövetségnek szekrényében lakozál és feleletet onnan adsz vala: ezenképen szent anyádnak méhében — t. i. lakozál —. Továbbá miképen az a fa melyből a szövetség szekrénye csináltatott vala rohatlan: ezenképen szent anyád testének rothatlannak kell lenni. Azért testben lélekben fel kell támasztatnia: és menyországban minden kar angyaloknak fölötte felmagasztaltatnia.

Quinto discipuli bti: ötödször bizonyíták asszonyunknak menyországba. vételét: a szent tanítványok: a szolgálatnak okosságával. Mert Urunk Cristus szólván a tanítványoknak úgy mondá: — mint — szent János evangelista írja: *qui mihi ministrat me sequitur*: Aki én nékem szolgál engem kövessen: és a hol én vagyok ott leszen az én szolgám is. De az Istennek anyja *mindenek fölött* szolgált Urunknak:

Először méhében szolgáltata tisztaságos vért.

Másodszor születtetvén szolgáltata szüzi tejet.

Harmadszor teljes életében szolgálá különb-különb képpen. Azért méltó hogy ahol Cristus vagyon: az ő szolgálója is: úgymint édes anyja testében és lelkében legyen.

Secto sancti martires: hatodszor a szent martiromok: bizonyíták asszonyunknak méltán menyországba való vételét: a megböcsülésnek okosságával: imezképen: Irva vagyon a martiromokról Dávid próféta miatt: *preciosa in conspectu domi mors sctor eius*. Drágalátos Úrnak színe előtt: az ő szentinek halála. Ha azért a szenteknek halálok drágalátos: az ő anyja halálának sokkal drágalátosbnak kell lenni: mert ő mindeneknél drágalátosb és szentségesb. Nem volna pedig az ő halála drágalátos ha testben és lélekben nem élne: hát ebből következik hogy testben és lélekben menyországba kell vitetnie: és az ő szent testének az utolsó közönséges feltámadást nem kell várnia.

Septimo scti confessores: hetedszer bizonyíták asszonyunknak testben lelkében mennybe vételét a szent confessorok: megmérésnek okosságával imilletén képen: Irva vagyon szent Lukács evangeliumában: *qua mensura mensi fueritis remeciet. vbis*. Valaminemü mértékkel mérendetek: viszont avval mérik nektek. Ugy vagyon továbbá irva szent Máté evangeliumában: *reddet unicuique. secundum opera*.

sua. Megfizet az Isten kinek kinek az ő mivelkedetei szerént. Urunknak mondása. De a boldog szűz Mária tevé a jót: és mértéklé az ő érdemét minden embereknek érdemöknek fölötté. Az érdemhez pedig kell a jutalomnak hasonlatosnak lennie: mert Dávid prófétának mondása szerint: malasztot és dicsőséget ad Úr. Az Istennek is azért a boldogságot kelle asszonyunknak érdeme szerént mértékleni. Mely különben nem leheté hanem így: hogy testében és lelkében megboldogittatnék.

Octavo scte virginis: nyolcadszor bizonyíták asszonyunknak méltán testében lelkében menybe vételét a szent szűzek: a romhatatlanságnak okosságával: imilletéknépen: Miért hogy a boldog szűz Mária: ékes szűz vala: nem kelle az ő testének megrothadnia: de menyországba szent. fia mellé helyezettnie. Mert ám szentlélek Isten mondá bölcsnek szája által: *in corruptio facit proximum deo:* Az egészség az az: a tisztaság közel téssen Istenhöz: Kezdék továbbá egyetemben a szent szűzek asszonyunknak tisztességére énekléni: a bölcsnek mondását:

hec est que nescivit thorum in delicto: ez mel — ki — nem ismert bünt házasságban. vall gyümölcsöt szentléleknek nézésében:

Nono omnes generaliter electi: kilenczször bizonyíták asszonyunknak méltán mennybe vételét: közönséggel mind a választottak: és szentek: a

választásnak okosságával. Mondják vala azért : ama szentegyháznak dicséretét : Választá őtet isten : és öröktül fogva választá : az ő hajlokában lakoztatja őtet. Méltó azért hogyha a szentek és az ő testök sokképen tiszteltetnék e földön istennek szörzéséből : sokkal inkább kell az isten anyja testének tiszteltetnie menyországban. Továbbá némely szenteknek testök még most is egészen tartatnak : sokaknak továbbá testök csodatételekkel ajándékoztatnak meg Istentől. Nékieknek — némelyeknek — pedig koporsójuk angyali kéztől csináltattak : mint szent Kelemené és szent Kátherináé. Mikoron azért a boldog szüz Máriának teste : légyen minden szenteknek testöknél méltóságosb : hát minden szenteknek testöknél inkább kelle tiszteltetnie. De látjuk hogy teste e földön nem tiszteltetik : hát menyországban kell tiszteltetnie : hová testben lélekben fel kelle vitetnie.

Decimo deus sptus stus : tizedszer bizonyítá asszonyunknak méltán menyországba vételét : szent lélek isten telles lételnek okosságával. Imilleténképen : Az istennek szent anyja mindeneknek fölötte : teljes malaszttal : ezért mondá az angyal néki : *spiritus sc̄ts sup veniet in te* : A szentlélek isten felől jön tereád : az az : mindeneknek fölötte bőségesben jó te reád : nemcsak lelkedbe de még testedbe is. Azért neki teljes kelle lenni malaszttal mind testében mind lelkében. Bizon teljes vala asszonyunk

Máriának arczája: úgy annyira hogy csak egy tekintetével: a gonosz kívánságot meg ottya — ótja — vala. Feje is tele vala malaszttal: a gyakorta való isteni elmélkedésnek miatta. Teljes vala mind szája: mind ajaki: Dávid prófétának mondása szerint: Őntetek malaszt a te ajakidra. Oly igen teljesek valának pedig malasztal az ő ajaki: hogy ő neki minden igéire mint a szent evangeliom vallja: csodák tétetének. Ő neki egy köszönetire — köszönetés — Erzsébet asszony malaszttal bételjesedik. És neki őt igéire tudniamint: legyen nekem a te beszéded szerint: Istennek fia leszálla menyországból. *Item aures eius plen erat gracia:* továbbá az ő fülei teljesek valának malaszttal: melyek érdemlék hallani nemcsak angyaloknak beszédöket: de még az isten fiának Cristusnak beszédét is.

Kezei teljesek valának malaszttal: mert érdemlik illetni az isten fiának szent testét. Ezenképen melle és emlői kik — melyek — érdemlik emtetni az istennek fiát. Méltó azért hogy az ő szentséges testének tagjai: legyenek menyországban legyenek teljesek dicsősséggel: miképen e világban is teljesek voltak malasztal.

Undecimo dei filius: Tizenegyedszer bizonyítá asszonyunknak méltán menyországba való vételét: az istennek fia Urunk Jesus: az egyesülésnek okosságával imigyen: A testnek mely egye-

sitteték az isteni természethöz: nem kelle megrothatni: de a közönséges feltámadás előtt fel kelle támadnia és dicsőíttetnie: Dávid prófétának mondása szerént: ki úgymondá: *non dabis sanctum tuum videre corruptionem*: nem adsz a te szentednek romlást látnia. Miért pedig az én testem eredett volt: az én szent anyámnak testéből: azért miképen az én testemnek nem kelle megrothatnia: azonképen az ő testének se: és a közönséges ítélet előtt fel kelle támasztatnia: és menyországban testben lélekben felmagasztaltatnia.

Duodecimo dei prs potencia: tizenkettedszer bizonyítá asszonyunknak: méltán testben lélekben menyországba való vételét: az Atyaistennek hatalmassága: a felmagasztalásnak okosságával: imilletén képen: Méltó vala hogy én Atyaisten az én szent fiamnak anyját minden teremtetett állatoknak fölötte felmagasztalnám: mind az én fiamnak fogadásában: mind szülésében: és minden malasztoknak adásában: hogy beteljesednék az ő mondása: ki mondá: *fecit mihi magna qui potens est et sanctum nomen eius*: tön énnékem nagyot aki hatalmas: szent az ő neve. Ezenképen méltó lón hogy kiváltképen való malasztomból testében lelkében menyországba felvétessek: és ott mindeneknek fölötte felmagasztaltassék.

Ennek pedig jobban való hitelére példa is olvastatik: *dum eim btus Anthonius*: *ordánia*

fr. minor. Mikoron a boldog szent Antal ki kisebb atyafiaknak szerzetéből való vala: még élne: szent Jeronimus doctornak ünnepe előve jöven: nem akara a vecsernyére bemenni: megháborodván szent Jeronimusnak ellene: azért hogy szent Jeronimus az Assumpcióról irt predikációjában: asszonyunknak testében menybe vételét kétségben hagyta volna. Ime azon étszaka — éjjel — Istennek angyala szent Antalnak jelenék czellájában és mondá neki: ***Mi okért nem akarsz Antal menni a vecsernyére!*** tehát ő mondá megharaguttnak magát szent Jeronimus ellen: a felül megmondott okért. És ime nem sok idő elmulván asszonyunk Mária nagy fényességgel és angyaloknak sokaságával neki megjelenék: és szent Antal legottan térdre esvén: kéré asszonyunkat: hogy ötet erről bizonyossá tenné: hogy ezt — t. i. test és lélekkeli menyországba vételét — ő bátorsággal prédikálhatná.

Telhat a boldog szüz Mária erről ötet bizonyossá tevő: és megparancsolá neki hogy bátorsággal predikállaná. Ezenközben a boldog szent Jeronimus is nagy fényességgel ott — meg — jelenék: és mondá szent Antalnak: Azért nem vallottam én ez felől megirt predikáciomban Asszonyunknak testében menybe vételét: mert én erről bizonyos nem voltam: hagyám pedig kétségben azért: hogy a boldog szüz Mária so-

kaknak magát megjelentené: és erről őket bizonyossá tenné. Ezt megmondván mind Asszonyunk: mind szent Jeronimus: és mind az angyalok menyországba menének. Szent Antal pedig marada nagy lelki vigasságban: és ezután mig éle: Asszonyunknak mind testében mind lelkében menyországba való vételét bátorsággal predikállá.

Ad propositum itaqu redeundo: Az elkezdett mondasra azért — vissza — térvén: kegyesen meggondolhatjuk: hogy mikoron mind a szentek: ezen fölül megmondott képpen: Asszonyunkat dicsérték volna: és okosságokkal ötöt testében menyországba felvételnie bizonyították volna: tehát a Szentháromság isten parancsolá: mondván a Dávid prófétának mondását: *Sumite psalmum et date tympanu: vegyetek dicséretet és adjatok dobot: örvendetes éneköt hegedővel: énekelletek kirtel — énekeljetez kürttel — ez felvételnek napján.* Tehát ime Urunk Jesus mind az angyalokkal és szentekkel: Asszonyunknak testéhez méne: s imezt kezdé mondani: Surge propa amica mea: kelj fel siess én jegyesem: én szépségem és jövel: jövel e világból és megkoronáztatól. És ekképen feltámoda a boldog szüz Mária nagy dicsőséges testtel: és menyországba felviteték és ott minden karangyaloknak fölötte fel helyezteték.

O azért hiv lélek gondoljad meg: menyországban e mai napon mely nagy öröm és vigas-

ság lön. O a boldog szűznek is mely igen nagy öröme lön. Te is o ájtatos lélek ez örvendetes napon a szűz Máriával örülvén néki magad ajánljad: és ötet nagy kívánsággal hijad: ő hozzá kajách — kiálts — ő hozzá óhajts: hogy a boldogságban rólad megemlékezzék: és a kijelenthetlen nagy boldogságban téged is részessé tegyen Amen.

Tercium erit de eius mrtis modificacione.

Harmad tanuságtok lészen a szűz Mária halálának módisságáról. Mel mellé tudnunk kell: hogy az apostolok mikoron a szentlélek isten elvételenek utánna ez világnak különb különféle szegletire — részeibe — predikálásnak okáért elszlottanak volna: asszonyunk Mária marada Jerusalemben: a házban hol szent fia a vék — vég — vacsorát tötte vala. Addig asszonyunk egy nap sem eszik vala mignem szenfia kinszenvedésének helit — helyeit — eljárja vala: elmegyén vala azért oda ahol imádkozék: a hol megfogaték és megköttöztetéék: Annásnál hol arczul verettetéék: ennen mégyén vala Kaifáshoz hol hamissan vádoltaték: ennen Pilátushoz hol megostoroztaték: és koronáztaték: és halálra sentenciáztaték: ennen Herodeshez hol megcsufoltaték: ennen a kopasztó hegyre hol megfeszítették: és végre a koporsóhoz hol eltemteték: és mind e helyeken téssen vala nagy *édes elmélkedéseket* és ezután eszi vala istennek *angyalitul* hozott eleséget.

quadam igr die cum in filij desiderium:
egy néminemő napon azért: mikoron a szűznek
szüze: fiához való kívánságában: szokásának fölötte
inkább fölgerjedett volna: kezdé nagy ájtatossággal:
nagy óhajtással és nagy sirással imezeket mondani:
O én édes fiam: O én édes szülöttem Jesus: bizonal
kivánnék immár a testtől elfeslenöm: és veled
együtt lennem: vay — ha — volna jelen az óra:
melyben a dicsőségben téged láthatnálak. Ezöket
és ezekhöz hasonlatossakat mondván a boldog szűz
Mária *ecce mox angelus cum mlto humine eidem
astitit:* Im legottan istennek angyala: nagy fényes-
séggel neki jelenék: és nagy tisztességgel mint
Isten anyjának neki köszzőne: és mondá: Üdvöz-
légy áldott szűz Mária: vegyed annak köszzőnetét,
ki üdvösséget ada Jákobnak: ime a te szent fiad
az Úr Jesus Cristus: tégedet tiszteletes anyját vár.
Harmadnapon azért a testből kivétel: és a bol-
dogságra vitetől: hogy a te jelenvoltoddal a mennyei
karokat megvidámitsad: és a szent lelköket vigasz-
taljad.

Ecce autem ramum palme: ime pedig a para-
dicsomból hoztam néked egy pálmafa ágat: melyet
halálodnak utánna előtted vitess. Ezután ada neki egy
gyászruhát is: hogy halálának utánna tétét abba
öltöztetné. Tehát a boldog szűz Mária térdre esvén:
szent fiának nagy hálákat ada: és szent fiátul két
kérést kére.

elsőt ímezt: hogy minekelőtte meghalna: szemeivel láthatná az apastalokat: hogy ők jelen levén adná meg lelkét: és ők temetnék el is testét.

mást ímezt: hogy halálának idején ördögöknek rettenetes színöket ne látná. Kinek mondá az angyal: Miokáért félőd asszonyom látnod a gonosz lelkeket: mikoron te rontottad légyen meg az ő hatalmasságokat: de maga légyen a te kérésed szerént. Ezeket mondván az angyal menyországba méne. A pálma fának levele pedig igen fénylik vala: és fényében az ezüstnek hasonlatosságát vallja vala: és az ötet látóknak ájtatosságot ad vala.

At bta virgo in magna consolacione sptus relicta: A boldog szüz Mária pedig; nagy lelki vidámságban maradván: legottan hozzá hívá a szent szüzeket és szent asszonyokat kik vele valának: és nekik megjelenté szent fiának akaratját. Tehát azok nagy sirással egyetemben kezdék mondani: O szentséges: O minden asszonyoknak fölőtte áldott: ne hagyj minket árvául. Asszonyunk Mária pedig megvigasztalván őket mondá: ha ti a ti testi fiaitoktól nem kívántok csak kevéssé is elszakadni: miért nem kell tehát én nekem anyának és szüznek kívánnom az én szent fiamhoz mentemet: ki mindeneknek élete és a jóknak jutalma. *Hec cum agerentur*: Mikoron ezek cselekedtetnének: lón hogy mikoron szent János predikállana Efessomban: nagy her-

telenséggel az ég megdördüle: és ötet fényes kődkörnyül vevén: felvevé: és asszonyunk czellájának ajtaja előtt letevé: és az ajtón csergetvén béméne: és nagy böcsülettel szüz szüznek köszöne: kit a boldog szüz Mária látván: a nagy örömmek miatta magát a könyhullatástól meg nem tarthatá: és mondá szent Jánosnak: *filij Joannes memor esto verbor*: szeretett fiam János: emlékezzél meg a te mesterednek beszédéről: melyel engem néked anyául ajánla: és téged nékem fiúul. Ime Urtul elhivattatám: az emberi természetnek adosságát megfizetem. Az én testemet azért az eltemetésre néked ajánlom.

Tunc ille: tehát a boldog szent János a földre leesvén nagy sirással kezdé mondani: O jaj énnékem én istenem: miért adsz mi reánk ily nagy keserüséget: hogy ez mi szerzetünknek mesterét: szentségnek tükörét: minékünk egyetlenegy örömrüket elvegyed most közülünk. A boldog szent János ezenképen sirván: megmutatá neki asszonyunk a pálmának ágát: és az gyászruhát:

dixit quoque virgo ad Johanne: és mondá szent Jánosnak: e pálmaágot vitessed én előttem: mikoron az én testemet eltemetésre vizitek. Tehát mondá szent János: o vajha itt volnának mind az apostolok és atyámfiai: hogy néked asszonyom most alkalmas szolgálatot és tisztességet tehet-

nénk. Ezeket mondván szent János: mind az apostolok a holott predikálnak vala: fényes ködtől felvételének: és Asszonyunknak czellája előtt letételének: kik mikoron egymásnak köszöntenek volna: és ez dolgon igen csodálkoznának: mondják vala: Valjon mi okért hozott Úr el nagy hirtelenséggel ide. Szent János halván oda benn az ő beszédöket: el kiméne hozzájuk: és nagy sirással megmondá: Asszonyunkat e világból kimulandónak lenni: melyet ők halván kezdenek nagy sirást tenni. Végre asszonyunkhoz bemenének: és neki nagy tisztességgel imigyen köszönének:

Ave dei mater gra plena: Idvezlégý istennek anyja: malaszttal teljes: Úr vagyon te veled: te vagy áldott Asszonyoknak közöttte: és áldott méhednek gyümölcse. Kiknek köszönetüket asszonyunk imigyen fogadá: üdvöz legyetek ti is én szent fiamnak választott tanítványi: és mikoron az ő oda menésöknek módját tőlök hallotta volna: Úristent dicséré: és ezután halálának módját nekik megmondá: és azután a palmaágot és gyászruhát nekik megmutatá. Az apostolok között pedig látván szent Pált: ötét kiváltképen tisztelé. Tehát szent Pál asszonyunk előtt térdre esvén mondá: *Ave impetratio mei solaminis:* Üdvözlegý én vigasságomnak megnyerője: Jóllehet hogy a Cristust a te szent fiadat testben nem láttam *lágven:* de mikoron maga tégedet látlak: nem

küllönb mintha ötet látnám. E napig pogányoknak hirdettelek téged istent szülnék lenned: e napságtul fogva tanitom őket: téged testben lélekben menyországba felvétettnek lenned.

Tehát ezután kezdék az apostolok Asszonyunkat egyenként dicsérni: eleztebb azért a boldog szent Péter apostol mondá: *Gaude celestium talamor. sponsa*: Örülj mennyei háznak jegyese: mennyei világosságnak gyertyatartója: ki által az örök világosság kijelenteték. A többi apostolok is egyetemben mondának üdvözlégny menyországnak királyné asszonya: üdvözlégny angyaloknak asszonya: üdvözlégny szent gyökér kiből e világnak világosság támada: örülj dicsőséges mindeneknél szépségesb: és miértünk mindenkoron Cristust imádjad.

Tunc virgo in medio eorum: tehát a boldog szüz is öközöttük istent áldá: ezután mint a nagy Albert doctor mondja: meggyónék az ő confessorához — gyóntató —: a szent János evangelistához. De valjon mit gyónt a boldog szüz Mária? ha soha sem halálos bünt sem bocsánandó bünt nem tett vala.

Ügymondnak doctorok hogy a gyónást tette: *a hálátlanságról: hogy Uristennek az anyai méltóságról annyi hálát nem adhatott: mennyit kellett volna*. Ezután communicála: és végre az utósó kenetet is felvevé

Deinde vestimenta funebria induens : ezután a gyászruhába magát felöltöztetvén : inté a szüzeket kik vele valának : hogy a lámpásokhoz és szövendékekhez — szövetnek — vigyáznának. Azok pedig egyetemben sirnak vala : és im ezt mondják vala : O mi vigasztalónk miért hac — hagysz — minket árvául : te vótál munkánkban vigasztalónk : teveled azért élövel élünk dicsőséges : ne hagyj el minket. Ó Istennek boldog anyja : de nyerjed a te szent fiadtul hogy veled meghalóval meghaljunk : és veled országlóval országlunk. — országljunk —.

Tunc illa ad filium conversa : tehát a boldog szüz Mária fiához térítvén magát — fordult, folamodott — : térden álva mondá : Te én szerető fiam Jesus : ezeknek kik az én halálomról bánkódnak : légy vigasztalójuk : és vessed a te áldomáso-
dat — áldás — ő reájuk : ezeket mondván kiterjeszté kezeit és megáldá őket. Mondá továbbá : *In manus tuas comedo sptm meum* : a te kezembe ajánlom fiam az én lelkemet : vegyed ötet töled szeretettel : melyet minden büntől megtartóztatál. Néked és nem a földnek ajánlom az én testemet : tartsd meg ékesen ötet : kibem kellemetes lőn néked megnyugodnod : vigy engem te hozzád : hogy ahol te vagy : én is ott legyek.

Ezután mindenektől bucsút vévén : szörzé *magát a halálhoz.*

Circa vero horam terciam noctis: az éjnek pedig — ének — harmadik óráján: a ház nagy édes illattal bételék: mert úr Jesus Cristus mind az angyalokkal és patriárkákkal: prófétákkal: martiromokkal: confessorokkal: szűekkel özvegyekkel: házásokkal: teljes mennyei udvarral: Menyországból le szálla: és seregenket asszonyunknak előtte megállának: és kezdék ötet különb — különbféleképen dicsérni. Először elkezdé Urunk és mondá: Veni electa mea: jövel én választottam: és vetöm te reád az én székemet: mert megkivánta a király a te szinedet. Kinek mondá asszonyunk:

Kész az én szívem Istenem kész. Mind a szentek ezt halván mondának: ez az ki bünt nem esmért a házasságban: vall fiut szentléleknek nézésében.

Ezután Urunk Jesus nagyobb szóval mondá: Jövel ez világból jegyesem jövel: megkoronáztatol: Kinek mondá ismét asszonyunk: Im elmegyek: mert a könyvének fejében írva vagyon én rólan hogy tegyem a te akaratodat én istenem.

És így ekképpen a boldog szűz Máriának lelke: testéből minden fájdalom nélkül kiméne: és szent fiának kebelébe méne. Legottan pedig környül vevék ötet szenteknek és angyaloknak seregi. Láták továbbá az apostolok asszonyunknak lelkét oly nagy fényességben: hogy emberi nyelv kinem jelentheti: Kezdének azért ő utánna kajátania és mondják vala.

Virgo prudentissima quo progredieris: bölcseséges szüz hová meg'y — mégy — : emlékezzél meg rólunk Ó asszonyom.

Mondá ezután Urunk az apostoloknak: Az én szüz anyámnak testét vigyétek a Josafátnak vögyére: és egy új koporsóba melyet ott találtok helyeztessétek: és engemet harmadnapig ott várjatok.

Urunk Cristus ezután mind a szentekkel egyetemben: szent anyjának lelkét: nagy isteni dicsérettel menyországba vivé: holott a dicsőségnek székibe jobbjára helhezteté.

Tanta quoq statim corpus eius claritate resplenduit: legottan pedig az ő szent teste oly nagy fényességgel fénylék: hogy a szüektől a megmosásra illetethetnék: de tőlök nem láttathatnék.* A fényesség azért mindaddig megmarada: mig a szent test a szüektől megmosatták: de a szent test nem tisztítaték meg a víztől: de inkább a víz szentölteték meg a szent testtől. Ezután a szent testet tiszta gyócsba takarák: és egy tiszteletes nyoszolába helezteték:

et postquam hec gesta sunt: és minek utánna ezek lőnek: kezdének az apostolok ebben cselekedni: hogy asszonyunknak szent testét: Úrnak

* Vagyis: a fény körülvevé: hogy még mosáskor se láthassák szüzi szent testét.

parancsolatja szerint: az Syonnak hegyéről vitet-
nék a Josafátnak vögyére: az eltemetésre.

Tehát mondá szent János szent Péternek: e
palmaágot istennek angyalától hozottat: vigyed a
szűz anyának nyoszolája előtt: mert Úr tegőd
nekünk fejedelmünkül szörzött: és az ő johainak
— jüh — pásztorául. Kinek mondá szent Péter:
e palma ágnak viselése inkább tégedet illet: mert
Úrtól szűzen választattál: *méltó azért hogy a
szűznek pálmáját szűz vigye.* Én pedig a szent
testtel viszem a nyoszolát: a többi apostolok
pedig vegyék körül a szent testet: és mondjanak
Úrnak dicséretet. Ezt halván a boldog szent Pál
apostol mondá nagy sirva szent Péternek: én is
ki az apostolok között legkisebb vagyok veled
egyetemben viszem. *Tunc elevantes ferettr. — um:*

Tehát felemelvén a nyoszolát: szent Péter el-
kezdé ama dicséretet: *In exitu israel de Egipto:*
Israel fiainak Egiptomból való kijövetibe. Úgy a
többi apostolok vele egyetemben nagy szóval kezdék
mondani: — Az — Úr pedig a nyoszolát és az
apostolokat köddel körül vevé: úgy hogy senki
öket nem láthatja vala: de szavokat halják vala.

Az éneklést a sydók — zsidók — meghalván
mind feltámadának: és megértvén hogy az apos-
tolok vinnék: asszonyunknak testét a temetésre:
mind fegyvert ragadozának: és egymást intik vala
mondván: jerünk el és az apostolokat öljük meg

mind : és a testet mely a hitegetőt viselte égersük meg.

Princeps autem sacerdotum : a papi fejedelem pedig igen megharagudván mondá : ime annak anyjának teste : ki minket és a mi nemzetünket igen megháborítá : és ezeket mondván a fényes ködbe befutamodék : és mikoron kezeit vetette volna a nyoszolára : hogy mivel lerántaná : legottan kezei a nyoszolához ragadának : és karjai tellességgel megszáznak — száradni — : kiből kezdé nagy kint szenvedni : és a nagy kinnak miatta nagy sirást tenni. A többi nép pedig — zsidók — istennek angyalátul mind vaksággal veretteték meg.

Princeps sacerdotum : tehát a papi fejedelem kajátván szent Péterhöz bocsánatot kéré : és életének megjobbítását fogadá. Kinek mondá szent Péter : különben irgalmasságot nem nyerhetsz : hanemha ez nyoszolát megápolod — ölelni csókolni — : és imezt mondogd : *hiszek az Úr Jesus Cristusban. kit e szüz méhében viselt : és a szülésnek utánna szüsen megmaradott. mellet mikoron megtett volna : legottan egészséget vőn.*

Accipiens q. petrus unum dactilu : és vevén szent Péter a pálmának egy gyümöcsét : adá neki és mondá : vegyed e pálmának gyümöcsét : és illessed vele a megvakult népnek szemökét : valaki azért hiend — hisz — egészséget vészen : aki pedig *nem hiend* az vakságban megmarad.

Érvén azért az apostolok Josafátnak vögyére : találának ott egy koporsót: Urunk Kristusnak koporsójához hasonlatost : melybe asszonyunknak testét nagy tisztességgel helhezteték : holott Urnak parancsolatja szerént harmadnapig isteni dicséretben megmaradának.

Ecce vero die tercio : ime pedig harmadnapra a koporsót nagy fényes köd körül vevé és angyali éneklések hallattatának. és édes illat érezteték. És ime Urunk Jésus leszálván angyaloknak sokaságával: az apostoloknak köszöne mondván : békesség tinektek. Kik térdökre esvén felelének : dicsősség néked Uram : ki csak te tész nagy csodákat.

Mondá ismét nekik Urunk : mi láttatik ti néktek : hogy minémő tisztességet tegyek ismét az én szent anyámnak ? Kinek ők felelének :

Uram igaznak láttatik a te szolgálidnak : hogy miképen te a halált meggyőzvé országlasz örökké : ezenképen anyádnak szent testét feltámasztván : menyországban helyeztesd a te jógodra — jobboldra —

Ecce autem continuo ime pedig legottan asszonyunknak lelke jelen láttaték lenni. Tehát Urunk szóla mondván : kelj fel jövel én szeretetem : dicsőségnek hajloka : életnek edénye : szép vagy én jegyesem : és szeplő nincsen tebenned : Miképen bünt nem vállal : ezenkívül rothadosságot sem vall *a te tested.*

És ime legottan asszonyunknak lelke járula szent testéhez : és a koporsóból kijöve megdicsőült testben. *Az apostolok felnyitván a koporsót üressen találák: csak benne a gyász ruhát és a gyócsot kibe asszonyunknak testét takarták vala.*

igr apli osculantes sepulcr. Azért az apostolok megápolgatván a koporsót — megcsókolák — : és Urát dicsérvén térének Jerusalembé : hirdetvén ezt : hogy asszonyunk testben és lélekben felvételt menyországba.

Ti is azért szüz Máriának követői : a szent apostolokkal egyetemben higyétek : és ezt valjátok : hogy a szüz anyával egyetemben menyországban megkoronáztassatok. De tanuljátok meg immár istenben szeretes hugaim : mint a boldog szüz Mária testében és lelkében mennyországba felvéték szent fiátul : és ott hova helezteték.

Advertendum igr quod cum bta virgo celum empireum perpetrasset : ubi bator c. mansio : Ílik azért tudnotok hogy mikoron a boldog szüz Mária : a tüzes égbe jutott volna dicsősséges testben és lélekben : holott vagon istennek és szenteknek lakozásuk : és látta volna a benne való nagy dicsősséget : és edességet mondá : *quam dilecta tabernacula tua :* Jóságoknak Ura mily szeretetős a te hajlékod : kívánja az én lelkem és elfogyatkozik : a te hajlékodban : bizonyával jobb a te házadban ezernél :

Tehát az ő szerelmes fia mondá neki: Ime én édes szülém: lássad menyországnak szélességét: és szépségét melyet én szerettem: az én választottimnak lakozásokra. Im látod immár: a napnak hódnak és csillagoknak nagy voltokat: melyek téged a szentírásban sokképen példáztnak. Im látod továbbá e tüzes eget: mély szép: mely édes: és gyönyörűsége: kibén lészen immár néked örök lakodalmad: és velem való országlásod. Mindezeket az én kezeim szerzették: istenségemnek dicsősségére és örök dicséretemre.

Tunc ait Maria: tehát mondá a szűz Mária: bizonyával vallom: mert — az — Úr: és igen dicseretes ami istenünknek házában: az ő szent hegyén. Mikoron azért immár ment volna menyországba: a legalsó karba: holott vannak a kisdéd gyermekek: kik a keresztségnek utánna: ottan hamar kimulának ez világból: és a koros emberek kik csak haláloknak idején tartottanak penitenciát bűnökről. Kezdék azért ez karba valók dicsérni asszonyunkat: és mondani: tégedet O asszonyom ki érdemmel mindeneket felül mulhatsz: illet és alkalmas felebb menned: mert mi minden érdemünk nélkül üdvözültünk: csak a te szent fiad halálának és vére hullásának érdemének miatta. Azért vagyunk az alsó karban. tőlünk azért elmenvén: hagyjad nekünk a te áldomásoadat — áldás —:

Itt asszonyunk megkoronáztaték a Szentháromságtúl: ezen karba való szenteknek koronájokkal: olmint *első csillaggal*.

Secundo ad chor. angelor. veniendo: Másodszor mikoron jutott volna az angyaloknak karába: kezdé csodálni a karban való angyaloknak nagy dicsőségöket: hogy vallanák az alattok való szenteknek dicsőségöket — is —: és még annál nagyobbat vallanának — birnak élveznek —. Kezdé továbbá csodálni a sokságokat: kiknek számuk minden számlálható állatoknak számukat felül mulja: kiről írja szent János látásáról irt könyvében: ezerszer való ezeren álnak vala udvart néki. Tehát e karba való angyaloknak is kezdék asszonyunkat dicsérni mondván: *O regina angelorum*: o angyaloknak asszonya: méltán te mi fölöttünk felmagasztaltattál: mert miképen mi embereken uralkodunk őket őrizvén: ezenképen te vagy minden embereknek ótalmazója: menj felebb azért: hagyd nekünk a te áldomásodat. Itt is asszonyunk megkoronáztaték: ezen karba való: *angyaloknak koronájokkal*: olmint *másod csillaggal*.

Tercio ad chorum archangelor: harmadszor mikor jutott volna az Archangeloknak karokba: kezdé azoknak is nagy dicsőségöket csodálni: hogy mind az alattok valóknak dicsőségöket vallanák: és még annál nagyobbat vallanának. Kezdé továbbá csodálni az ő sokságukat: mert a másod

— második — karban az angyalok tiz annyian vannak mint az alsóban. Tehát azok is kezdék asszonyunkat dicsérni és mondák vala: O felix Maria: O boldog szüz Mária: Minket illet az hogy istennek jeles dolgait: mi hirdetjük meg e világnak: te szüléd pedig a mindennél nagyobbbat: az az: az Isten fiát e világra: méltán azért magasztaltattál föl mi fölöttünk: kérünk hagyad nekünk a te áldomásodat. Itt is asszonyunk megkoronáztaték ez karba való angyaloknak koronájokkal: olmint *harmadik csillaggal*.

Quarto ad chorum virtutum veniendo: Negyedszer mikoron jutott volna a jószágos — erény — angyaloknak karokba: kezdé azoknak is nagy dicsőségüket csodálni: hogy tudni amint: mind az alattok valóknak dicsőségöket vallának: és még annál nagyobbbat vallának. Csodálja vala továbbá az ő sokságokat is: mert a negyed karban való angyalok százszor többen vannak hodnem — hogynem — a harmad karban valók. Mondának azért ezek is asszonyunknak: *O virgo Maria* o szüz Mária: minket illet a csodatétel: de te kijelenthetlen csodaképen: az istent méhedbe bé rekesztéd: és testbe öltöztetéd: méltó azért hogy nálunknál feljebb menj: és nekünk hagyjad a te áldomásodat. Itt is a boldog szüz Mária megkoronáztaték ez angyalok koronájokkal: olmint *negyedik csillaggal*.

Quinto ad chorum potestatum veniendo:

Ötödször mikoron jutott volna a hatalmas angyaloknak karába: kezdé azoknak is nagy dicsőségöket csodálni: és továbbá az ő sokságokat: mert az ötödkarban való angyalok az alattok valóknak dicsőségöket mind vallják és még annál nagyobbat vallnak: számmal is fölülmullották őket: mert ezerszer többen vannak hogynem a negyed karba válók. Mondának azért ezek asszonyunknak: *O benedicta femina: O áldott asszonyi állat: Minket illet az ördögöknek hatalmasságokat megenyhittenünk: de te ugyan a fejöket megtöréd. Méltó azért hogy nálunknál feljebb menj: és hagyjad nekünk a te áldomásodat. Itt is asszonyunk megkoronáztaték ez angyaloknak koronájokkal: olmint ötödik csillaggal.*

Sexto ad chorum principatnu veniendo:

Hatodszor mikor jutott volna a fejedelemkedő angyaloknak karába. Azoknak is kezdé nagy dicsőségöket csodálni: mert ezek is az alattok valóknak nagy dicsőségöket mind vallják — birják —: és még annál nagyobbat is valinak. Kezdé továbbá csodálni az ő sokságokat: mert ez karba válók tizezerszer többen vannak: hodnem mint az ötödik karbeliek. Mondának azért ezek is asszonyunknak: *O imperatrix omnium: O mindeneknek cházárné — császárné — asszonya: mi uralkodunk az angyalokon: te pedig minden teremtettt állaton:*

méltó vagy azért nálunknál felebb menned: és hagyad nekünk a te áldomásodat. Itt is asszonyunk megkoronáztaték ezeknek koronájokkal: olmint *hatodik csillaggal*.

Septimo ad chor dominacionu veniendo:

Hetedszer mikor jutott volna az *uralkodó* angyaloknak karába: azoknak is kezdé a nagy boldogságukat csodálni: hogy az alattok valóknak boldogságokat vallának: és még annál nagyobbbat vallának. Kezdé továbbá csodálni az ő sokságokat is: mert e karba való angyalok száz ezerször többen vannak hogynem mint a hatodik karban való. Mondának azért ezek is asszonyunknak: *O domina inclita*: O dicsősséges asszonyunk: Mi a fejedelemkedő angyalokon uralkodunk: te pedig mint édes anya parancsolhatsz még szent fiadnak is: azért méltó vagy nálunknál feljebb menni: hagyjad nekünk a te áldomásodat. Itt is asszonyunk megkoronáztaték azon angyaloknak koronájokkal: olmint *hetedik csillaggal*.

Octavo ad chorum thronor. veniendo: Nyolczadszor mikor jutott volna a *székes* angyaloknak karába: kezdé ezeknek is nagy isteni dicsősségöket csodálni: hogy az alattok valóknak dicsősségöket mind vallának: és még annál is nagyobbbat vallának. Kezdé továbbá csodálni az ő sokságokat is: mert e nyolczad karba való angyalok tizszáz ezerszer többen vannak hogynem a heted karban való.

Mondának ezek is asszonyunknak: *O vere iocunditas elector.* O választottaknak byzon — igaz — örvendetessége. méltó vagy mifölöttünk felmagasztaltatni: mert isten mirajtunk teszi az utolsó ítéletet rajtunk nyugodván: te benned pedig az isten fia az emberséget felvevén: melyben megítélendő léssen e világot nyugvék: azért felmenvén hagyjad nekünk a te áldomásodat. Itt is asszonyunk megkoronáztaték ez karba való angyaloknak koronájokkal olmint *nyolczadik* csillaggal.

Nono ad chorum cherubim veniendo: Kilenczszőr mikoron jutott volna a Kerubim angyaloknak karokba: ezeknek is nagy isteni dicsősségöket kezdé csodálni: hogy az alattok valóknak dicsősségöket mind vallanák: és még annál nagyobbat vallanának, Kezdé továbbá csodálni az ő sokságokat is: mert ez karba való angyalok: százszor száz ezerszer többen vannak hogynem a nyóczadik karban valók. Mondának azért ezek is asszonyunknak: *O divine sapiencie vas:* O isteni bölcsességnek edénye: mi az isteni bölcsességben örvendezünk: te pedig az isten bölcsességének anyja vagy és szülője: azért méltó hogy nálunknak felebb magasztaltassál menyországban: hagyad azért nekünk a te áldomásodat. Itt is asszonyunk megkoronáztaték ezen karba való angyaloknak koronájokkal: olmint *kilenczedik* csillaggal.

Decimo ad chor. Seraphim veniendo: Tized-

szer mikoron jutott volna a Serafim angyaloknak karokba: kezdé az édes szűz Mária ezeknek kijelenthetetlen nagy boldogságokat is csodálni: hogy mind az alattok valóknak dicsősségöket valának: és még annál is nagyobb dicsősséget valának. Továbbá csodálja az ő sokságokat is: mert a tizedkarba való angyalok: *ezer* *ezer* *ezerannyian* vannak: mint szent *Gienis* doctor írja. Mondának azért ezek is asszonyunknak: *O mater pulchre dileccionis*: O szép szeretetnek anyja: Mi gerjedeünk az isteni szeretetben: te a szeretetnek teljes voltával szent fiadat mindeneknek fölötté szereted: méltó azért néked mi felettünk felmagasztaltatnod: az istentől néked szerzett dicsőséges székbe. A szűz Mária azért ezeknek koronájokkal is megkoronáztaték: olmint *tizedik* csillaggal.

Itt azért mindezekről kezdé asszonyunk Ur-istennek hálákat adni: és mondja vala: *Benedictus dominus deus isrl. Áldott Israelnek Ura Istene: ki csak maga térszen nagy csodát: és legyen az ő neve áldott örökké.*

Tehát mondának mind az angyalok és szentek: Amen. Mikoron azért a boldog szűz Mária az angyaloknak minden karoknak fölötté ment volna — minden angyali karok fölé —: tehát Urunk Jésus Cristus ötét helyezetteté jobbára: az ő dicsőségének székébe. Ez pedig megpéldáz-

tatik ő törvényben Salamon királyban: mint irát-
tatik *harmad királi könyvének második részében:*
letéteék úgymond egy királyi szék Salamon király
anyjának: ki ült ő neki jobbára.

Tehát az Atya mindenható Isten megáldván
ötet mondá: Áldott vagy te asszonyoknak közötté:
miképen az angyalnak miatta — által — neked
megüzeném. Megáldottalak téged és áldott lesz
örökké: és felmagasztalom a te nevedet e napon:
téteget főasszonyul szerezek minden teremtet
állatokon. Te vagy angyaloknak asszonya: ez vi-
lágnak királyné asszonya: országolj azért és örülj
az én dicsőségemben mind örökké.

Filius quoque patris: Az Atyaistennek ő fia
és Jésus Kristus megáldá ötet mondván: Áldott
légy te én édes anyám szüz Mária: Áldott a te
méhed kiben engemet Istennek fiát viseléd: áldot-
tak a te emlőid kikkel engem emtetél: örülj most
azért és vigagy én velem az örök dicsőségnek ő
székibe.

Miért pedig hogy énnékem hiven szolgálál és
ájtatosan: a te szolgálatodért megakarok neked
fizetni. Miképen azért te engem fogadál a te tisztaságos méhedben: ezenképen én is fogadlak
mostan téged a mennyei dicsőségbe. Tovább
miképen te engem éltetél a földön ezenképen én
is éltetlek téged az én istenségemnek dicsőségé-
vel és édességével.

Továbbá miképen te engemet felötöztetél ez emberi testtel: ezenképen én is felötöztetlek téged mostan lelki és testi dicsősséggel. Továbbá mikoron én emberi nemzetnek üdvösségeért a magas keresztfán csupa mezitelen pironganék: akkoron te énnekem édesanyám jogom felől — jobborn — felől állál: ezenképen a dicsősségnek székiben melyet én neked szörzöttem: légy helyeztetve az én jobbornra: mind örökkön örökké.

Akarom továbbá ezt is hogy miképen engemet mindeneknek királyát: imád: tisztel: és dicsér az angyaloknak és szenteknek minden seregy: ezenképen tégedet mindeneknek királyné asszonyát: tiszteljen szenteknek minden seregi.

Item sptus sctus eam benedicendo :

Továbbá a szentlélek isten is ötét megáldván mondá: boldog vagy szüz Mária ki az Ur Jésust viseléd: e világnak teremőjét: szüléd azt aki tégedet teremte: és örökké szüzen megmaradál.

Áldott vagy én szerető jegyesem: ki én tölem még anyád méhében megszenteltetél: és az isten fiának fogadásodban én velem teljességgel betöltöttél jószággal — erények —: és én ajándékkal telles löl.

Ime azért adattatott te neked: hogy miképen a világban nyugodott te benned a malasztoknak minden teljes volta: ezenképen itt menyország-

ban: én te benned nyugodjam a dicsősségnek minden teljes voltával.

Tu itaque sis mater gre: Te azért légy a malasztnak anyja: te légy az irgalmasságnak anyja: te légy a bocsánatnak is anyja. Tégedet betöltött Uristen minden jönak teljes voltával: úgy hogy mind a bocsánat mind a malaszt te általad adatik ezután a világnak. Most azért örülj szüz Mária: és az egy bizon Istent — igaz — elmélkedjed a szentháromságban országolván a te édes fiaddal végnélkül.

Tunc ait Maria: tehát mondá a szüz Mária: Magasztalja az én lelkem Urat: és vigada az én lelkem az én üdvözítő istenemben: mert megtekinté az ő szolgáló leányának alázatosságát. Mondá továbbá: magasztaljátok én velem Urat és felmagasztaljuk az ő nevét ő magába. Örüljetek én velem mind ti kik szeretitek az Urat: mert mikoron kisded volnék kellemetes lők — levék — a felségesnek: és az én méhemtől szülém istent és embert.

Mox autem omes scti: Ime pedig legottan mind az szentek kezdék Úristent nagy szóval dicsérni mondván: Méltó vagy Uram mindenható Isten vened dicsősséget: tisztességet: és jószágot: tudniamint a szüz anyátul. Mert megölette-tél és megváltál minket a te vérednek miatt — által — melyet szüz anyádtul felvevél.

et iterum: Mondják vala továbbá: örüljünk és adjunk dicsősséget Úristennek: mert eljöttek a béránynak menyegzői. Azért áldomás: dicsőség: és hálaadás: tisztesség és erősség ami Istenünknek mind örökkön örökké ámen.

Ad virginem quoque mondának továbbá a szüz Máriának: bizonyával boldog vagy o szüz. Mária: és minden dicséretre méltó: mert tetőled támada az igasságnak napja Cristus mi istenünk. Mondják vala továbbá te vagy Jersalemnek dicsősége: te vagy minekünk tisztességünk: te vagy Israelnak öröme: ezért hogy a tisztaságot szeretted légyen. Ugyan ezért lesz áldott mindörökké.

És így ekképen a boldog szüz Mária mennyországban nagy örömmel minden karangyaloknak fölöttük szent fiának jobbára: az ő neki szörzött dicsősségnek székibe.

Ti is azért Istenben szeretetes hugaim hogy az ő érdeminek miatta malasztot és dicsősséget érdemeljete: az angyalokkal egyetemben dicsérjete: és ő neki könyörögjete: és az anyaszentegyházzal az ő ségitségét hijátok mondván:

Salve regina mie — misericordiae — vita dulcedo et spes nostra.

Idvezlégy ergalmassáknak kerálné azzonia: életh édössék és mi reménsékünk üdvözlegh. the hozád kaiátunk evának zánki wetót fiay. the hozád foházkodunk óhaitván és sírván ez könhul-

latásnak wölg'ében. No azért mi zózólnék az the ergalmasságos zőmeideth mi reánk térihed és az iesust te méhednek áldot gömöchéth ez zánkive-tésnek wtánna minékünk megmutasad.

O kegelmes O kegős O édes, Mária amen.

Következik az oracio kinek hasznát és az szüz Máriának előtt, kellemetős vótát ede fél egy példába megírák.*

O intemerata et in eternu bndicta singularis et incomparabilis virgo dei genitrix Maria gratissimum dei templum. spiritus sancti sacrum ianna regni celestis per quam totus vivit orbis terrarum Inclina aures tue pietatis indignis supplicationibus meis et esto mihi in ombus auxiliatrix.

O Johannes btissime Xp. familiaris amice qui ab eodem domino nro virgo electus et inter ceteros magis dilectus atq. misterijs salutaribus ntra omes imbutus apostolus et evangelista eius factus es pclarissimus te invoca cum matre eiusdem salvatoris ut opem tuam mihi cum illa ferri digneris.

O duo gemme celestes Maria et Johannes. O duo luminaria divinitus ante deum lucencia: Vestris radijs effugate sceler meor nubila. Vos estis illi duo in quibus ipse deus pater per filium specialitr edificavit sibi domum et in quibus ipse

* Hivatkozás egy a szövegben előforduló példára: Lásd X. sz. alatt.

dei filius dei pris unigenitus ob sincerissime veritatis meritum dilectioni sue confirmavit privilegium in cruce pendens uni urm ita dicens: *mulier ecce filius tuus*: deinde ad alterum: ecce mater tua. In huius sacratissimi amoris dulcedine qua ita ore dominico velut mater et filius invicem coniuncti estis vobis duobus ego peccatrix hodie corpus et aiam commendo: ut omnibus horis atque mometis intus et exterius firmi custodes et pii apud deum intercessores existere dignemini.

Credo enim firmiter et fateor et indubitanter scio quod velle vestror. velle dei est. Unde quicquid ab illo petetis sine mora obtinebitis. *Per hac igr. tam potissimam vre dignitatis* virtutem poscite mihi corporis et aie salutem: et a deo indulgentiam onm pctor meor. atque in extrema hora huius vite vinitē mihi in adiutorium contra omes faqueos inimici. et in die indicij quando redditurus sum rationem de peccatis meis succurite mihi ante tribunal Cristi ut no de puter cum impijs ad penam sed cum iustis ad gaudium et ad gliam.

Agite queso agite vris oronibus ut cor meum invisere et in habitare dignetur sptus almus graciari largitur — or — optimus qui me cunctis vicior. sor: dibs expurget sacris virtutibz exornet in dilectione dei et proximi perseverare faciat ut post huius vite ad gaudium ducat elector suor benignissimus

paracletus qui cum pre et filio coeternus vivit et regnat in seta sector. amen.

Imez oracio es oda valo Sancta Maria illumina cor meu et fac me agnoscere pium filium tuum. O dulcissima sponsa Jesu Cristi esto mihi adiutrix in omi hora et pcipue in illa quando aia mea egredietur de corpore meo et perduc in vitam eterman Amen.

Következik imár ez imádságnak magyarsága.

Ezzel végződik a Codex szövege. Az imidságnak ígért magyarsága elmaradt, és pedig nem hely szüke miatt, mert még egy egészen tiszta levél és egy negyed lap beiratlan. Ez tehát szándékosan hagyatott el.

Ezen átirat befejeztetett Virágvasárnapján
mart. 18. MDCCXCIV.

Tihanyban, a Balaton szigetén.

TARTALOM.

	Lap.
Szives olvasó	III
A Codex neve és története	IV
A Codex nyelvészeti sajátosságai	VIII
Azon egyházatyák nevei, kiknek irataira a tihanyi Codex-ben hivatkozás van	XV
A Codex tartalmának sorrendje az írásban	XVI
• I. A szent szeretetről	1
• II. Krisztus születéséről	30
• III. Sz. Máriának fogantatjáról	54
• IV. Sz. Máriának születéséről	77
• V. Asszonyunk Máriának visitatiójáról	104
• VI. De purificatione Asszony. tisztulásáról	147
• VII. Urunk Cristusnak fogantatjáról	167
• VIII. Szűz szent Eugeniának élete	241
• IX. Az édes szűz Máriáról és szent <i>Jostiáról</i>	276
• X. O Intemerata! imádságról	279
• XI. Szűz Máriának haláláról	283
• XII. O Intemerata imádság	334

